

תשורה

בדורות אלה אלה אלה אלה

מזכרת משמחת הנישואין
הרה"ת ר' שניאור זלמן ודבורה שיחיו
קוביטשעק

יום שני, ו' חשוון ה'תשפ"ג
שנת הקהל

תשורה

בדורפּע אָרט אַלס אַגמאָנאַ

מזכרת משמחת הנישואין
הרה"ת ר' שניאור זלמן ודבורה שיחיו
קוביטשעק

יום שני, ו' חשוון ה'תשפ"ג
שנת הקהל

פתח דבר

אנו מודים להשי"ת על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו לעת שמחת נישואי צאצאינו החתן הת' שניאור זלמן שיחי' עב"ג הכלה המהוללה מ' דבורה תחי'.

ברצוננו להביע בזה תודתנו וברכתנו לקרובינו, ידידינו ומכירינו אשר הואילו מקרוב ומרחוק לשמוח אתנו יחדיו להשתתף בשמחתנו, ולברך אותנו ואת החתן והכלה שיחיו בברכת מזל טוב וחיים טובים ומאושרים בגשמיות וברוחניות.

בתור הבעת תודה לבבית והוקרה לכל הנוטלים חלק בשמחתנו ומזכרת ממנה - המיוסד על מנהג כ"ק אדמו"ר הריי"צ בחתונת הרבי עם הרבנית הצדקנית מרת חיה מושקא ע"ה - הננו בזה להגיש תשורה מיוחדת.

התשורה מחולקת לה' חלקים:

א. אגרת קודש של אדמו"ר הזקן - שיש לו שייכות לסבא רבה של החתן שי'.

ב. אגרות קודש וכתבי יד קודש של כ"ק אדמו"ר הריי"צ וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו - לחתונת הוריהם וסביהם של החתן והכלה שיחיו, ומבחר של אגרות קודש שקבלו סבא רבה של החתן, סבא של החתן וסבא של הכלה - חלקם בפרסום ראשון.

ג. הגהות כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו על טיוטת שיחות הקודש של כ"ק אדמו"ר הריי"צ שנכתבו על ידי סב החתן שי', וחלקם בידי אחרים.

ד. רשימת יומן מקורית מ"בית חיינו" בשנת ה'תש"ד-ה - מאת סבו של החתן שי', הרה"ח ר' שלום ז"ל חסקינד השופך אור על החיים אז סביב "בית רבי".

רשימת יומן מקורית מ"בית חיינו" משנת תשמ"ז - שנת השמיטה שבת לה' - שהועלתה על הכתב ונרשמה על ידי אב הכלה תחי' הרה"ת ר' מאיר יחיאל שי' הרשקוביץ בעת אשר זכה לחסות בצל הרבי כשמיטת שנים (תשמ"ב-ח) בשותו בשבת תחמוני בשיבת תומכי תמימים המרכזית בבית חיינו 770. וזאת למודעי ולהדגיש שכל הרשימה היא בלי אחריות כלל וכלל וזוהי רק התרשמות חיצונית כפי שהשתקף בעיני תמים בשיבה אז.

ה. "...מזכרון אבותיו ואבות אבותיו" - כפי הידוע ומפורסם אשר בעת שמחת נישואין באות נשמות האבות מן העולם האמת, עד ג' דורות למפרע, לברכם בבני חיי ומזוני רויחא ולהצלחה בגשמיות וברוחניות, הבאנו כאן סקירה על תולדות אבות המשפחה של החתן והכלה שיחיו, ואלו הם: הרה"ח ר' שמעל גורארי' סבא רבה של החתן שי', הרה"ח ר' שלום חסקינד סבא של החתן שי' והרה"ח ר' אברהם יעקב הרשקוביץ סבא של הכלה תחי'.

יהי רצון שיקוימו במילואם ברכותיו של הרבי להחתן והכלה, וכלשונו הקדוש: "הנני בזה להביע ברכתי ברכת מזל טוב מזל טוב, ושתהי' בשעה טובה ומוצלחת, ויבנו בית בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות".

כולנו תפילה להשי"ת שמשמחה פרטית זו נזכה במהרה לקיום היעוד ד"שמחת עולם על ראשם" ונזכה במהרה ל"מלך ביופיו תחזינה עינינו" להתראות עם הרבי מלכנו משיחנו כאן למטה בגוף ולמטה מעשרה טפחים, והוא יגאלנו.

יום שני, ו' חשון ה'תשפ"ג, שנת הקהל
אולם האירועים שע"י בית מנחם, כפר חב"ד

מאיר יחיאל ודיצה הרשקוביץ
ביתר עילית

יוסף ומיכלא קוביטשעק
אשדוד

אגרת קודש כתי"ק

כ"ק אדמו"ר הזקן

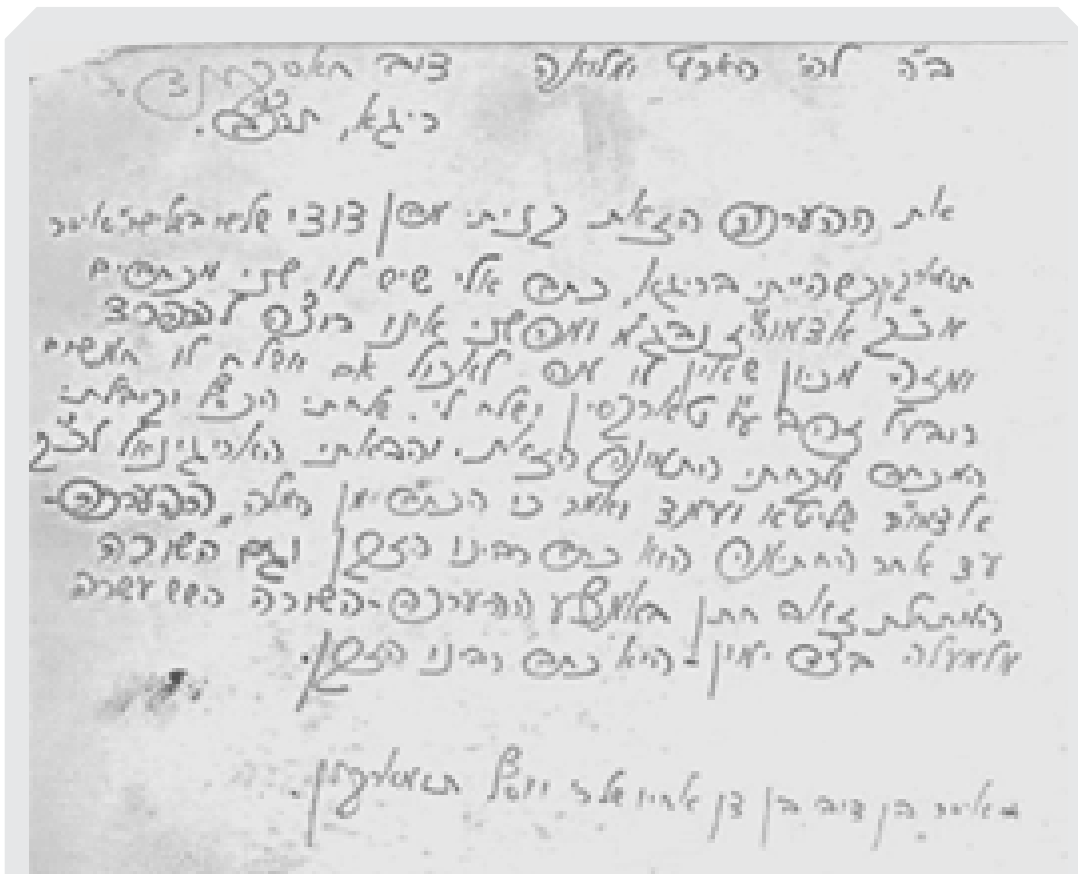
אגרת קודש בכתב יד קדשו של אדמו"ר הזקן

לדף המצולם רשם בכתב ידו את סיפור הגעת האגרת לידי.

להלן בעמוד הבא האגרת של אדמו"ר הזקן, צילום ברור אורגינאל מהאגרת שנמצאת כיום בספריית הרבי - אגו"ח, ורוב תודות על כך להרה"ח ר' בערל לויין שי' אמנם יש בידינו גם הצילום של הסבא רבה, אך צילום הנוכחי יותר חד וברור.

בשנת תרצ"ב רכש הסבא רבה של החתן שי' הרה"ח ר' אלתר דובער ז"ל חסקינד את הכתב יד המקורי של אדמו"ר הזקן מאת בן דודו ר' איסר תומארקין. והוא נתנו במתנה לכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ שחיווה דעתו על זה כפי שרשום מטה. בטרם מסירתו לרבי הריי"צ דאג ר' בערל להשאיר לעצמו העתק וצילם את האגרת כתי"ק. ומעבר

המכתב שלפנינו - בעמוד הבא, אגרת קודש מכתב יד קודשו של רבינו הזקן, מובא צילומו בספר אגרות קודש שלו עמוד שצ (במהדורה הראשונה) הלקוח ממגדל עז עמוד תקעח, אך שם הצילום אינו ברור כלל וגם לא מובא שם סיפור הגעת האגרת לידי כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ.

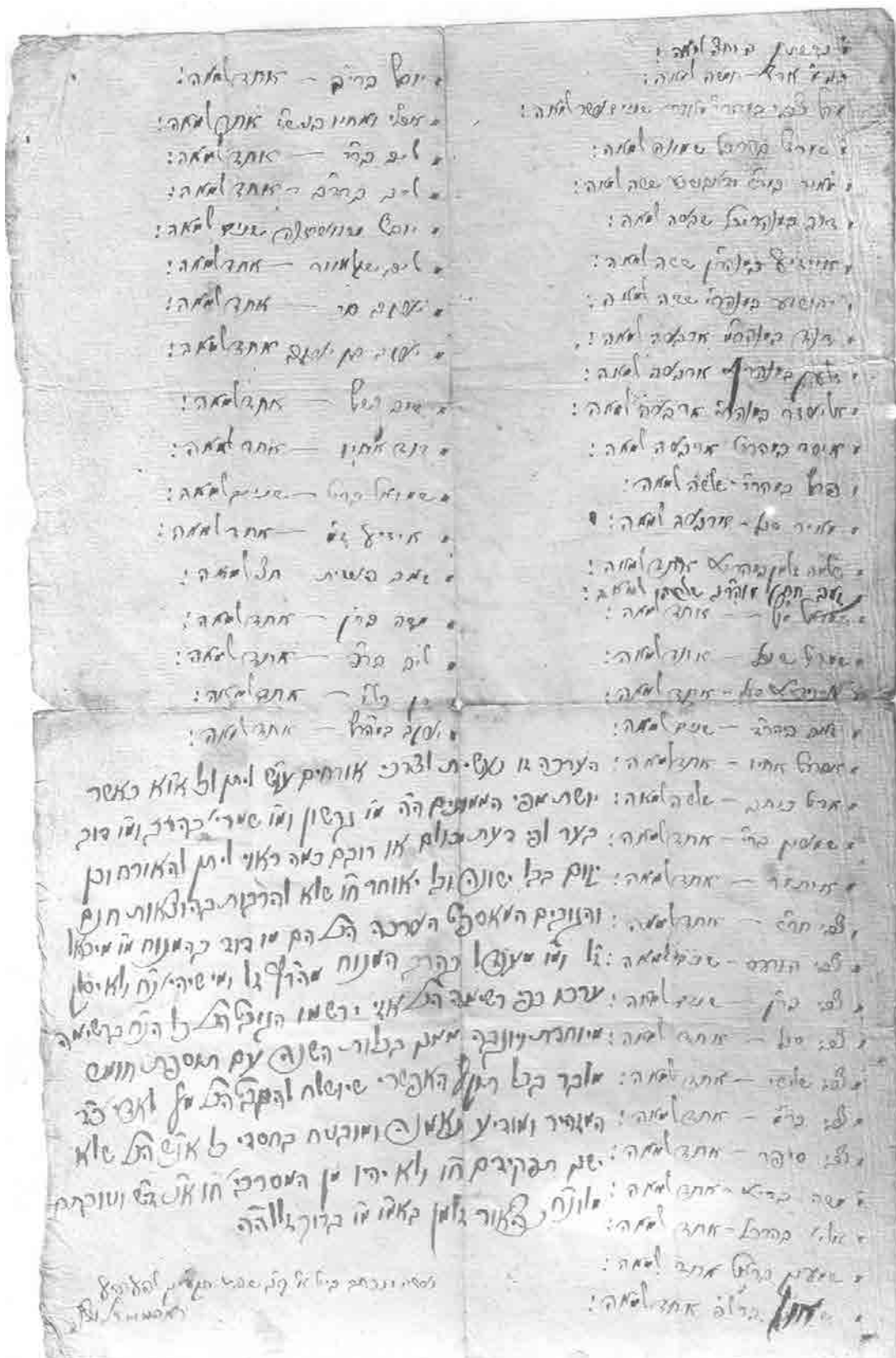

ב"ה לה' הארץ ומלואה דוב חאסקינד ריגא, תרצ"ב.

את ההערכה הזאת קניתי מבן דודי שלישי בשלישי איסר תומארקין (איסר בן דוב בן דן אחיו של יוסף תומארקין) כשהייתי בריגא, כתב אלי שיש לו שני מכתבים מכ"ק אדמוה"ז נבג"מ ומהשני אינו רוצה להפרד ומזה מכיון שאין לו מה לאכול אם אשלח לו חמשים רובעל זהב ע"י טארקסין ישלח לי. שלחתי הכסף וקיבלתי המכתב ולקחתי התמונה הזאת. והבאתי האריגינאל לכ"ק אדמו"ר שליט"א [= הריי"צ] ועמד ואמר כי הכתב מן המילה "ההערכה עד אחר החתימה הוא כתב רבינו הזקן וגם השורה המתחלת זאב חתן באמצע ההערכה - השורה השש עשרה מלמעלה בצד ימין - הוא כתב רבינו הזקן.

אגרת קודש כתב יד קודשו

של כ"ק אדמו"ר הזקן

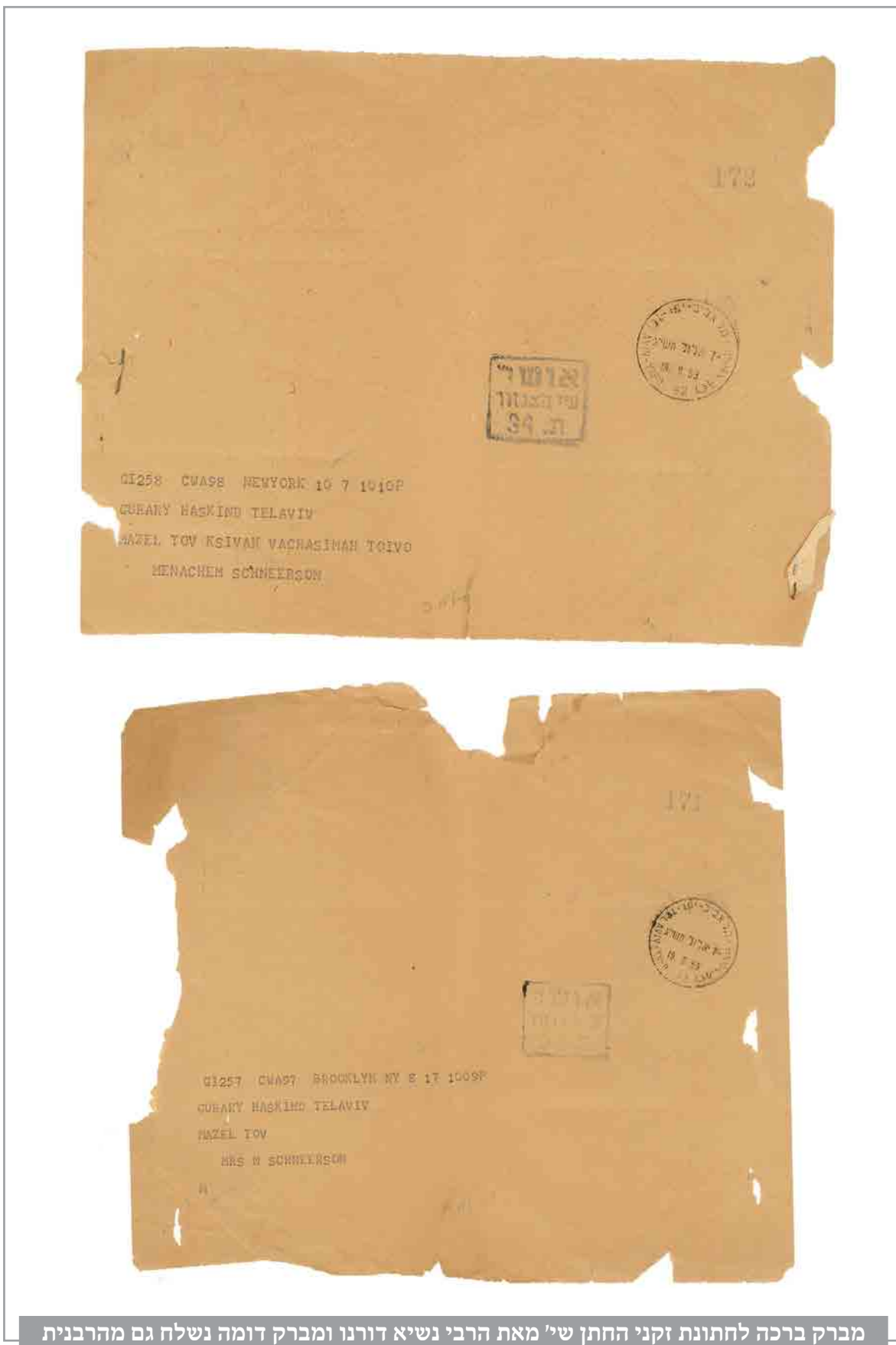

אגרות קודש וכתי"ק

**כ"ק אדמו"ר הריי"צ
כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו**

מברק ברכה לחתונת זקני החתן שי' מאת הרבי נשיא דורנו ומברק דומה נשלח גם מהרבנית

קוביטשעק - חסקינד -

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי

ברוקלין, נ. י.

ב"ה, טו' מניא תשמ"ז
ברוקלין, נ. י.

האברך הווי"ח אי"א נוי"ב וכו'
מוה' יוסף שי'
וב"ג תי'

שלום וברכה!

במענה על ההודעה מקביעות זמן חתונתם
ליום ח' אלול הבע"ל,

הנני בזה להביע ברכתי ברכת מזל טוב מזל
טוב ושתי' בשעה טובה ומוצלחת ויבנו בית
בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה
כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת
החסידות.

בברכת מזל טוב
מזל טוב

מכתב מהרבי לחתונת הורי החתן שיחיו

Office Address
Lubavitch, 770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

פי"ח, כי"ז אר"ש חסי"א
ברוקלין.

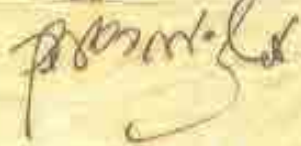
הו"ח אי"א וכו' מו"ח אברהם יעקב ש"י

שלום וברכה!

מכתבו המודיע ע"ד חתונתו עם ב"ג
ח"י ביום י"ז אר"ש, קבלתי באיחור זמן.

והנני בזה להביע ברכתי ברכה מז"ט
מז"ט ושיבנו בית בישראל על יסודי חתונה והמצות
כפי שנתבאר בחורת החסידות, ובמה ישפיע גם על
סביבתו לקרבם לאור חורה, ופאור שבחורה, שהוא
פנימיות החורה.

בברכה מזל טוב (א) 2012

במה יש לו קביעות עתים בחורה הנגלה ובחורה
החסידות, ואחענין לרעה בפרטיות עדין.

מכתב מהרבי לחתונת זקניה של הכלה

הרשקוביץ-לזר- ירות"ו

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

בי"ה, טו" אד"ר תשנ"ב
ברוקלין, נ. י.

האברך הווי"ח אי"א נו"ב וכו'
מוה' מאיר זחאל שני
וב"ג ת"י

שלום וברכה

במענה על ההודעה מקביעות זמן חתונתם
ליום יב' אדי"ש הבע"ל,

הנני בזה להביע ברכתי ברכת מזל טוב מזל
טוב ושתי' בשעה טובה ומוצלחת ויבנו בית
בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה
כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת
החסידות.

בברכת מזל טוב
מזל טוב

מכתב מהרבי לחתונת הורי הכלה שיחיו

RABBI I. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
 770 EASTERN PARKWAY
 BROOKLYN, N. Y.
 SLOCCUM 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה, ו'ז'איר, תש"ב
 ברוקלין

ידידי הנעלה ור"ה אי"א מו"ה דובער שי"י
 שלום וברכה!

בזה הנני למלאות את ידו בתור
 סוכן-טרעזורער-של ועד קמ"ת לקבלת פני
 משיח, אשר כל ההכנסה וההוצאה בעניני הס"ת
 הן בקנין העורות ותשלומי העיבוד לקלף
 ותשלומי הכתיבה ובכלל איזה הוצאה שתהיי
 בזה, הכל כאשר לכל ע"פ פקודת הועד, וירשום
 בספרי הכנסה והוצאה, כל ההוצאות, בין
 גדולות בין קטנות יהיו רק ע"י המחאות
 הבאנק ולא בכסף מזומן, ובספר ההמחאות
 בחלק הנשאר יורשם מפורט על סה הוציאו
 כל סכום וסכום, והשי"ת יזכנו לקבל פני
 משיח בזקנו בב"א בהסד וברחמים.
 הדו"ש ומברכו

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
 770 EASTERN PARKWAY
 BROOKLYN 13, N. Y.
 SLOCCUM 6-2919

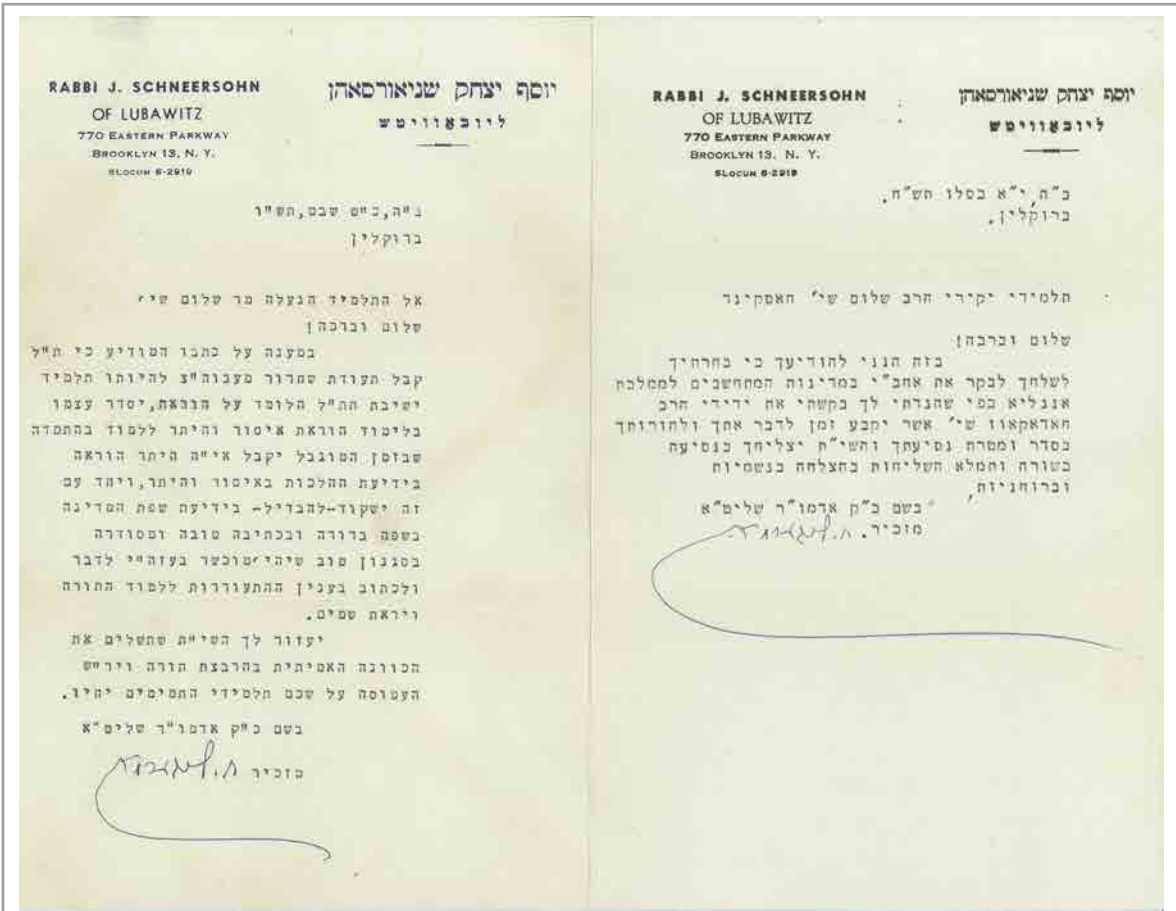
יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה, כ"ז ניסן, תש"ה
 ברוקלין

ידידי עוז ור"ה אי"א מו"ה הר
 דובער שי"י.
 שלום וברכה

בזה הנני לבקשו ואת ידידי עוז
 הרה"ג ור"ה אי"א מוה"ר משה דובער שי"י
 ויבקין להתועד יחד עם חתני הרב רש"ג
 שליט"א, להתעניין ולבקד את המצב הכספי,
 בהכנסה-והוצאה, של מכון ישיבות תת"ל
 בחרה, ואת התקציב הטוהר לחדשי אייר-
 אלול הבע"ל, ולטכס עצה טובה בעזה"י
 להחזיק את טוהר ישיבות תת"ל וכל סניפיה
 בערי הסדה בכל הדרוש כאשר עד עתה.
 הנני בטוח בעזרתו ית'ובהרוש
 נפשי אשר יטעמו את העצות הנכונות אין
 להחזיק מעמד, ובזכות אבות קדושים אוכה
 להגדיל ולהרחיב את כל המוסדות הקיימין
 משמיה קא זכו לי לטובה ולהצלחה טובה
 בגו"ר, ואשדי העוודים על ידי ונוטלים
 חלק בהחזקת מוסדות הקדש אשר גטולם בטוב
 הנראה והנגלה מובטח בתפלות אבות קדושים
 נבנ"ם זי"ע.
 ידידו הדו"ש ומברכם

מכתבי הרבי הרי"צ לסבא רבה של החתן

מכתבי הרבי הריי"צ לסבא של החתן

TEL. PRESIDENTY 4. { 0507
1814
8. { 4600

ט"ה

מרכז לעניני חנוך

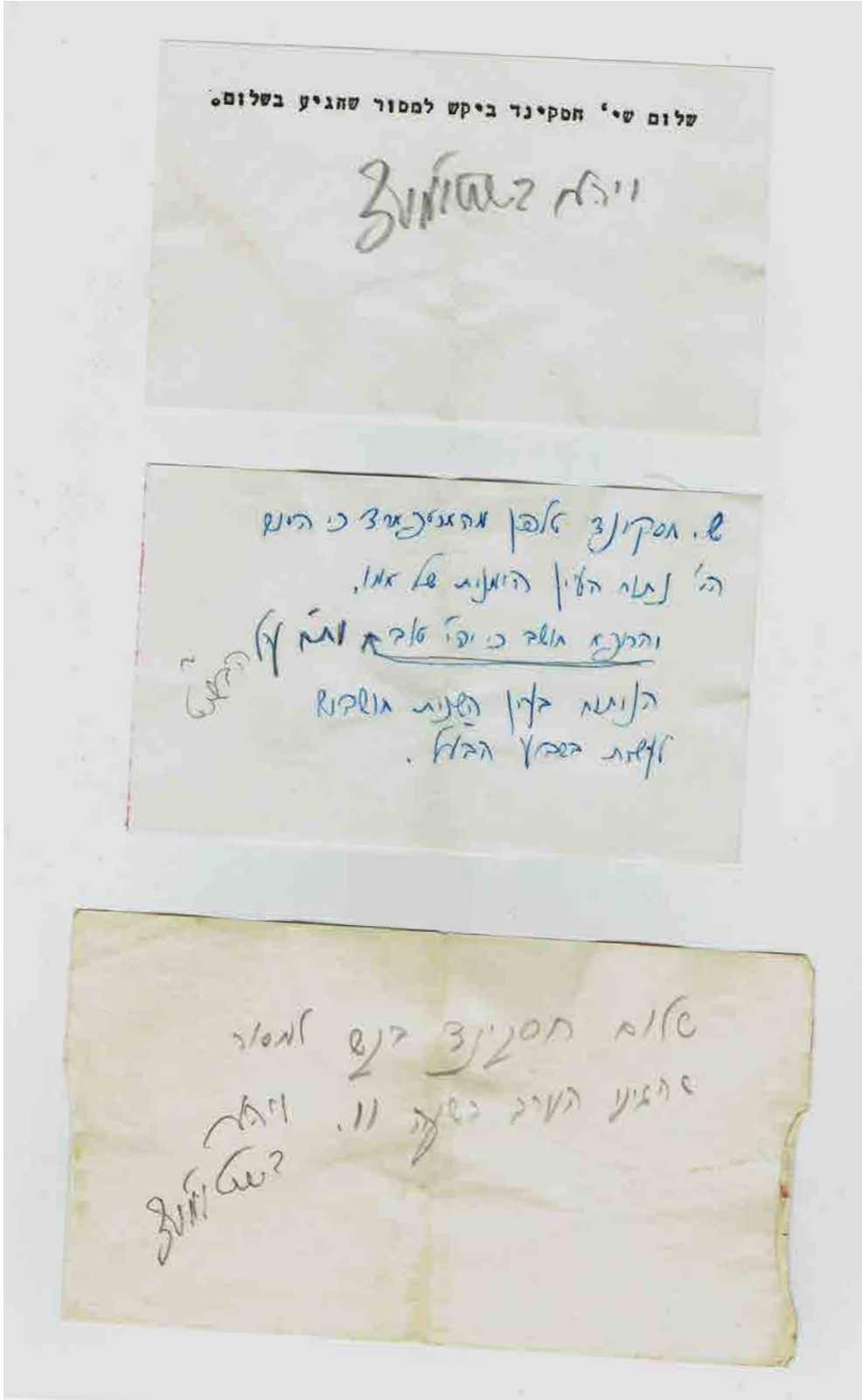
MERKOS L'INYONEI CHINUCH INC.

CENTRAL OFFICE
770 EASTERN PARKWAY • BROOKLYN 13, N. Y.

ה'ה
 אז איון, השית
 האדרת ה'ע'ט ט' אזה שאם ש'
 שאם ודרכה!
 האענה ע' כ'תן, שהיוס (צ'אט) א'
 ט' שנה ואקנש א'תה דרכה.
 יה'ר ש'תה' ט'י. לאוי א'תה דרכות
 כ'ת א'תה א'צ'ולר ה'כ'ט, אשר ד'ת א'תה
 ואדרס'ת א'ת ע'תה, א'ה'יות ח'סי'ב י'ר'ט
 ו'א'צ'ן, ו'ת'כ'ה ש'ע' י'ת'ן י'ת'א'א ח'ל'ק.
 א'תה ש'כ'ל'ה א'ר'ע'ו ד'ע'ול'ט ע'י ת'א'צ'י'ו.
 ד'ד'ר'כ'ת כ'ת'ו'ד'ה ו'ת'א'צ'ה א'ז'ה
 א'ר'ע'ו ח'ס'ד'ו'ת

מכתבי הרבי לסבא של החתן

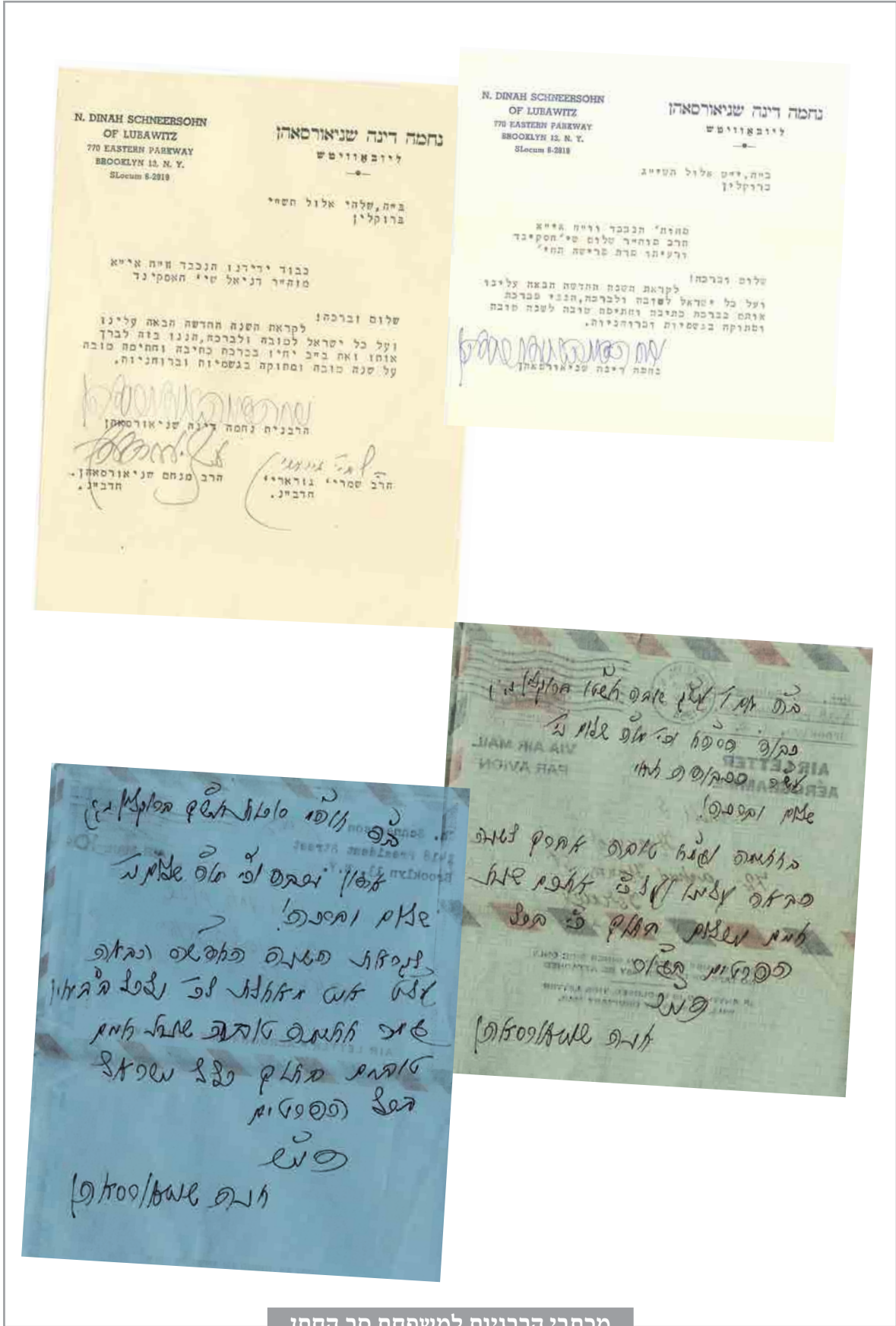
שלום ש"י חסידני ביקש למסור שהגיע בשלום.

וי"ה זש"ת

ל. חסידני זש"ת אהבתי את כל בני היום
 ה' זש"ת היום היום של אלו,
 והכתיב אלה כי יפה אלה ומה אף
 היום זש"ת חסידני חסידני
 וזאת בסוף היום.

אלה חסידני זש"ת חסידני
 שגיע העיר בש"ת וו.
 וי"ה זש"ת

מענה הרבי לסבא של החתן

מכתבי הרבניות למשפחת סב החתן

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
HYac1nfh 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

בית דת הנוכה, ה'חשי"ב
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח הו"ת אי"א נו"מ
וכו' מהור"י ש"י

שלום וברכה:

בטח השתתף בתפועדות דיום הבתיר י"ט כסלו - יום תג גאולחנו ופדוח
נפשנו - ועל פי המבואר במכתבי כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע
בנוגע להתועדות חסידים ובפרט התועדות דחג גאולה אדמו"ר הזקן ונצחון
תורה החסידות - תורה תבעש"ט והרב הסגיד - אשר בני ישראל יצאו ביד
רמה, הנה בטח נתעוררו המועדים בהחלטות טובות בכלל, ובפרט בדבר
קביעות עתים לתורה הנגלית וקביעות עתים לתורה החסידות.

וכבר מלחי אמורה, במכתבי אשר בחוברת י"ט כסלו דהאי שחא שנה ה'חשי"ב,
ארוח גדול החוב והזכות של כל אחד ואחד מאתנו להשתדל ולהתאמץ בהפצת
המעיינות תוצאה.

מתאים לדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות ההודעה והכתיבה ע"ד התועדות
די"ט כסלו וכיו"ב, הרי בטח יודיע ע"דו בטרטיוח, והעיקר - חוכן
ההחלטות הטובות בהנ"ל, ואשר כבר התחיל בהבאתם לידי פועל.

וביחוד אהענין ע"ד השיעורים ברבים שלומד או משתתף בהם. וידוע
דמה הפליגו כ"ק אדמו"ר הזקן וכל נשיאינו הק' במעלה לימוד זה.

וח"ח מראש על כהבו המפורט בכל הנ"ל.

המכה לבשורוח טובה ואין סוג לא
תורה ומאור שבחורה

בבקשה להודיע חוכן מכתבי זה לכל המועדים,
ולעוררם לענוח עליו.

זאת תנוכה: ראה במאמר כ"ק אדמו"ר הצמח צדק אשר בקונטרס תנוכה (עי"ג
בסיפוי). גאולחנו ופדוח נפשנו: ראה ס' המאמרים ת"ש"י ע"ו. בני
ישראל. רמה: ראה זה ג' קכ"ה, א. לתורה תנגלית: ראה ג' כ"ד ס"ה על
חומותיך חל"ה לכ"ק אדמו"ר מהר"ש - נעתיק בסוף החוברת לכ"ד סבת ה'חשי"א.
אודות התועדות: ראה בחוברת ע"ד הערה ג'. כמת הפליגו: ראה אגה"ק סכ"ג.
ד"ה הסכה ושמע ישראל שמה"ח חרצ"ג. ובכ"ס. אלא תורה: ברכוח ה, א.
ומאור שבתורה: ראה זה ג' קכ"ד, ב. אגש"ק סכ"ו. תקיפת ל"ס ביאורי הזחר
לכ"ק אדמו"ר האמצעי. קונטרס עץ החיים לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) פי"א
ואילך.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

תחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין ניו יורק

בית ה' א"ר חסידי
ברוקלין

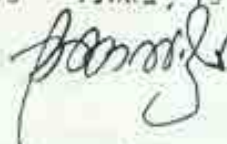
החיה איהא נויטן זכור
סוה"ר אברהם ש"י

שלום וברכה

במענה על מכתבו, כו מודיע אשר נולדה להם בת
למזל טוב ונקראת שמה בישראל, חת"י,

הנה יחיד מהעניינים היגדלה ביותר עם זוגות-י"י-י"י-
לחורה ולהופה ולמעשים טובים סחוך הרחבה.

- ידוע סביב ארמז"ר (מוהרשיב) נ"ע, אשר מנהגנו
הוא לאמר גם בלידה בת לחורה ולהופה ולמעשים טובים, ע"פ סרו"ל
(בשכות יו"א) נשים במאי זכ"ן, באקרז"י כו', באחנז"י כו', ונצ"ר
כו'.

בברכה מזל טוב

נ"ב: מה שכותב שבטיה העתידה של מקום מושבו אינה נוסחה לו
מנוח, ובמילא אין לו יכולת ללמוד בסדר זכור.
הנה ידועה הוראה נשיאנו הקי, סכ"ר, שכל אחר צריך לעשות
הסוטל עליו, ואין להאוגמה סוטל לעשות על אחרים. וכן
ב"דון די"י" כן הוא, אשר צריך להתחשק ב"י"ו הפרטי,
ובפרט בנוגע להסיעוהים בגולה ובחמירוח, ובפנינים הכללים
היננו למלאות תפקידו בחור מזכ"ר הקבוצה להספיע חיזוק
ביראח שמים חורה ויהדות, ובנוגע להעחיר זכור-הנה כבר
סובטח הוא מהקביה היחיד ח"י, שיקים ג"כ הכתוב בחורחו
דיהיב סזוני.

כברכה הנ"ל

מכתבי הרבי לסבא של הכלה

הרשקוביץ-רשל"צ

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacnfb 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

בי"ה, ו' אלול תשי"ב
ברוקלין

הו"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת
שמים סוה' אברהם יעקב שי'

שלום וברכה

מאשר הנני קבלה מכחבו מכ"ז סניאָ וזקודמו,

ובעך רצון יזכירו אח כל אלה שכחב אודותם, על
הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, מחאים
לחוכן כתבו,

וזכוח החעסקותו ברשת בחי ספר אהלי יוסף יצחק,
אשר על שם בעל הציון הק' ששם יזכירוהו, תעמוד לו להוספה
בברכה השי"ח בכל המצטרך לו ולבי"ב שי', בגשמיות וברוחניות.

ובפרט אשר נמצאים אנו בחדש אלול, אשר אז המלך
בשרה, ומקבל אח כ"א בספ"י זכו' (כמבואר בלקו"ח פ' ראה קד"ה
אני לדודי).

בברכה הצלחה בעבודתו בקדש ולכות"מ
[Handwritten signature]

נ.ב.

לשאלתו אודות עבודתו בקדש לשנה לימודים הבע"ל, = הרי ראה
הסיוע למעלה בעבודתו בקדש נהול בי"ס דרשה-עד עתה, ובודאי כן י'ה
גם בעתיד באופן דמוסיף והולך, ובאתעדל"ה אתעדל"ע המסכת האור
למעלה.

הרשקוביץ-רשל"צ

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

בי"ה, ז' ט"ח חשכ"ב
ברוקלין

הח"ח אי"א נו"נ
מלאכתו מלאכת שמים
מוה' אברהם יעקב שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו ממוצש"ק,

ח"ח על הבשורה טובה מהפ"ש שנמסר להתלמידים
דביח הספר שי' מהביקור כאן, ובוראי ככה יעשה גם להתלמידים
תחינה, ויהי רצון שי' וסמ"הפ"ש בדברים היוצאים מן הלב
ויפעלו על השומעים כהוראת חז"ל.

לכתבו בראשית מכתבו בנוגע לאגו"י, =בוראי
יחשך תיכף עם הנהלת הרשת, שכי"פ דברו כהנ"ל וכמדומה
שקבלה הבטוח בזה וכו'.

ויהי רצון שמכאן ולהבא יבשר טוב בטוב
הנראה והנגלה, ובפרט שבאים אנו מזמן שמחתנו שסי' וסו
וחתמו-שמחת חורה, שענינו להמשיך מהשמחה על כל השנה,

בברכה לבשו"ט

מכתבי הרבי לסבא של הכלה

הרשקוביץ-ב.ב.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, ב' אייר תשכ"ז
ברוקלין

הו"ח אי"א נו"נ עוסק
בצ"צ כו' מו"ה אברהם י
יעקב שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלה מכתבו מכ"ס ניסן
וממוצש"ק קדושים וכן הפ"נ. וכל הפ"נ
יקראו בעת רצון על הציון הק' של כ"ק
מו"ח אדמו"ר וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

בעניני ביה"ס דרשת העברת הכחות
וכו' - מובן שעליו לדבר בזה עם הנהלת
הרשת.

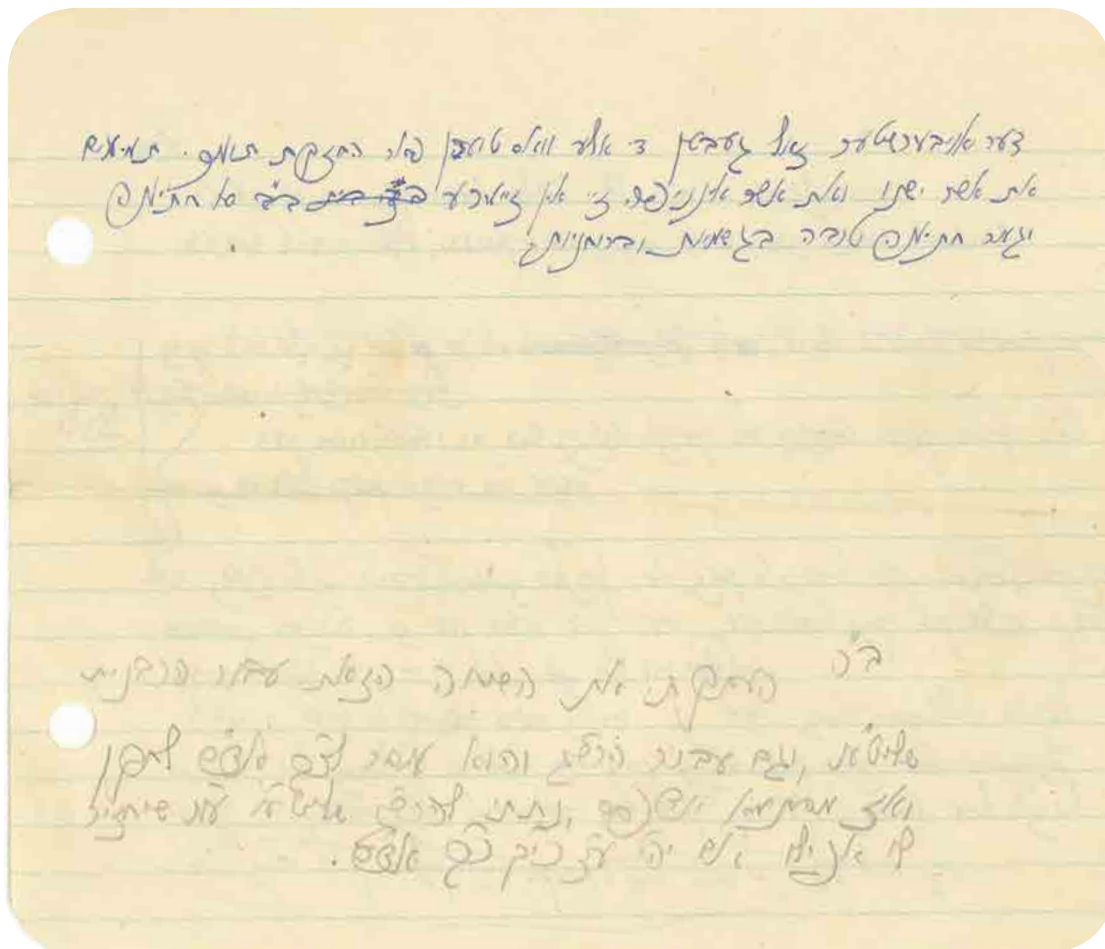
בברכה

בשם כ"ק אדמו"ר שלימ"א
1101 ס.א.ע
מוכיר

הגהות על שיחות קודש

רשום בכתב ידו של ר' שלום חסקינד מעבר לדף: "העתקתי את השיחה הזאת עבור הרבנית שתליט"א (= נחמה דינה), וגם עבור הרש"ג, והוא מסר לכ"ק אד"ש לתקן, ואז מסתמא יודפס. ונתתי להרש"ג שליט"א על מנת שיחזיר לי אפילו אם יהיה ע"ז כ"ק אד"ש". בהגהות שלפנינו יש הגהות בכת"ק של הרבי.

בדרך כלל הרבי היה מגיה פעמיים את השיחות של הרבי הריי"צ. יש כמה הגהות על שיחות שנכתבו מלכתחילה בלה"ק, ובהגהה השניה של הרבי כבר שינו את הכתיבה לשפת האידיש וכך הודפס.

יחידויות

ר"ד מיחידויות בזמנים שונים

של הרה"ח ר' שלום ז"ל חסקינד אצל הרבי הרי"צ והרבי נשיא דורנו

תרגום חופשי בלי אחריות

תדע בע"פ שתוכל לחזור עליו, (.....?) (פרק?), אות. בבוקר לפני התפילה ולפני מנחה תתן צדקה, אינני מתכוון סכום 54, 90 סענט. דולר ושמונים סענט. תראה בשבת לעלות לתורה.

בשנה זו ודאי תהיה לך ההסתדרות המתאימה ושתהא לך כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה (הלכתי להדלת.....) ושהוריך יהיה להם הרבה נחת ממך ומ(אחותך?) מינא.

יום ד' יו"ד אי"ה,
אחר מנחה

נכנסתי להיכל כ"ק אד"ש

חייך. ואמר: מה העניין ר' שלום? אני: אני נוסע לקנדה ורצוני בברכת הרבי.

דבר ראשון, קח עמך את השיחה והמכתב ל"ג בעומר למרות שזה עוד מוקדם מדאי.

דבר שני, שלא תביט על זה כעל דבר שעובר, לעשות וזהו. אלא שניתן לנצל את ההכריות לעוד דברים בהמשך, עם האנשים עמם נוצרה הכרות.

סע לבריאות ותצליח בעבודה, ותבקש מה'עולם' שיעזרו לך, יכול אתה לבקש בשמי.

כאן מונחת השיחה יכול הנך לקחת גם את המכתב. בקשר לניירות הכל מסודר?
ענית: הן.

נסיעה בהצלחה וכשורה כמה תשהה? עשרה ימים. מלבד שתכתוב לגריפעל תכתוב גם לכאן.

להוראה, לעבור על כל ההלכות הנצרכות לרב, לעבור יו"ד, או"ח גם לעבור, בכלל או"ח הוא לאנשים פשוטים ויו"ד לרב.

רציתי לקבוע תאריך שעד אז תהיה מוכן להיות ראוי לכהן כרב (זאלסטו זיך צושטעלען אלס רב) והשם יעזור.

(על השאלה האם לא אלמד הגמרא שלומדים בהישיבה ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א: מספיק רק לעבור על הגמרא ...

תתייעץ עם הראש ישיבה ...

אמר עוה"פ אודות זמן מוגבל עד מתי שאקבל הסמיכה. להעמיד (צושטעלען א) סמיכה, והקב"ה יעזור.

ב"ה, אור ליום ו'
י"ג אלול ה' תשי"א

נכנסתי להיכל כ"ק אדמו"ר שליט"א בערך 10:15 בערב.

פ"נ כ"ק אדמו"ר שליט"א ביום א' ט"ו אלול ימלאו לי כ"ד שנה.

נא לברכני. שלום בן גאלדא בוניא.

כ"ק אדמו"ר שליט"א קרא הפדיון. ושפתותי נעות.

אח"כ אמר האם קיים 'סדר' לחזור מחר [= בשבת] מאמר? אמרתי כן. ואמר, תחזור מחר מאמר אם אין 'חזקה'.

יום ראשון תאמר תהילים (לא להכביד?) ספר. תלמד מאמר של הרבי (של השוער) וחלק ממנו

ב"ה אור ליום ד'
י"ט מרחשון ה'תש"ז

שעה 9.40 לערך נכנסתי להיכל כ"ק אדמו"ר שליט"א [= הרבי הרי"צ].

ואלו הדברים שאמר אלי:

מה הנך עושה, פשוט בגשמיות? קיבלתי ד"ש אודותיך מר' שמואל שהנך לומד ונהיה לי מזה שמחת הלב אמיתית (א אמת'ען שמחת הלב), מכבר שמעתי שיש לך חושים בלימוד.

הלימוד לבדו זה עוד לא הכל, אפילו העיסוק בעבודת התפילה זה עוד לא הכל, לעשות טובה ליהודי זה גם לא הכל, רק צריכים את הכל: ללמוד, עבודת התפילה, ולפעמים לעשות טובה ליהודי.

אני רוצה שאתה תתמסר ללימוד הוראה, ובמשך של חצי או שלשת רבעי שנה יהיה לך סמיכה להוראה, אבל תתעסק בזה, שתדע שזה נוגע לך בנפש שתהיה רב.

אני רוצה שאתה תהיה בן אדם (מענטש), יהודי, ורב, יש יהודי ויש רב (א איד און א רב), שתהיה יהודי ורב.

בשעת הלימוד אין לדבר שום דבר גם לא מענייני חסידות, לזה ישנו זמן מיוחד בחמישי בערב שלשת רבעי שעה, וגם בשבת בלילה (מוצאי שבת?), בסוף השבוע ובהתחלת השבוע ...

גם בשבת ביום, בשבת צריך לחזור מאמר, לא שיצו על זה אלא מעצמו על פי קבלת עול, לחפש מאמר ולחזורו.

לקום בזמן ללא צורך שיעירו. אבל בכלל צריך הוא להתמסר

תמסור פ"ש לכולם.

יום ג' י"א אייר תשי"ב
בשעה 8:00 בערב

נכנסתי להיכל כ"ק אדמו"ר שליט"א:

כשנכנסתי, חייך. ושאל:

יש לך כרטיס [נסיעה]? אני: הן.

יש עמך אוטו [נהג] יהודי? אני: הן.

יש לך מצלמה? אני: הן

יש לך את המשקה.

צריך לתת לך כסף לשליחות

מצוה. (ופתח תיבת השולחן

האמצעיית ולא לקח, והתחיל לומר):

הנך נוסע למרוקו. שם נמצא כעת

שלום. ה' טוב יותר שתגיע לשם

כשהוא כבר נסע משם. הוא צריך

לשהות שם שבועיים מהיום/אתמול.

תאמר לחדקוב שיאמר לגאראדעצקי

שיכתוב למרוקו כשהוא יסע משם

שיטלגרפו לפאריז.

בינתיים תשהה מעט בפאריז. יש

לך שם את העסקים של אביך? (אני:

לא) יש לכם עסקים עם מוצקין?

(אני: הן). נו, הכל מסודר? (אני: כן).

נו, תבקר שם את הישיבה תראה

את כל הישיבה, ה' טוב שתראה

את החדרים בפאריז. בישיבה

תערוך התוועדות עם התלמידים.

(לחזור מאמר?). במרוקו כתבו להם

שאתה נוסע לשם, בקשר לכסף

האם גאראדעצקי כתב? תבקר

חוץ מהערים הגדולות, קזבלנקה,

ומרקש, גם במידלייט, צאפרו שם

יש בית ספר גדול לנערות. תה' גם

בכמה ישובים קטנים, כך כשישאלו

אותך אז תוכל לומר שהיית בכל

המקומות. (כאשר) תגיע לכל מקום

בואך תדבר בפניהם משהו אודות

ליובאוויטש, והחכם או ה... יתרגם

בשפת המדינה. תפגש עם החכמים

והרבנים, דבר עמם בלימוד -

בחסידות, רק לא השכלה. קבלה

תוכל להזכיר. בערים איפה שצריכים

להפגש עם אחד הגבירים, תפגוש

אותם, תתעדכן כבר ממטוסוב
בקזבלנקה ומליפסקר במקנס.

במרוקו שתי נקודות. ראשית

כשיראו אזרח אמריקאי, צעיר עם

זקן, הרי זה חיזוק עבורם. (אח"כ

באמצע:) תתנהג ברמה [בתוקף].

תכנס למוסד, תבחן את הילדים,

תשאל אותם משהו. (ע"כ). בכלל

אל תמהר לנסוע משם.

אודות ארץ ישראל עוד אכתוב

לך. לקחת את השיחה, יהיה לך עבור

מרוקו וחלק עבור ארץ ישראל. לארץ

ישראל זה יהיה השליח מצוה שלך.

אכתוב לשם שכאשר תגיע

שיעשו אסיפה גדולה של הנשי

[חב"ד], ואתה תדבר משהו ותביא

להם את השיחה. אכתוב להם

שאתה מביא להם במיוחד את

השיחה (שחותני דיבר בפני הנשים

בריגא, וכמה מילים שלי כהקדמה.

[הערת הרושם = אני זוכר איפה

היה הדברים האלה]. אדאג לזה

שישלחו לך עותק ממכתבי ואז תדע

מה כתבתי להם.

הרי אתה מצעירי חב"ד

ומהפעילים, תדאג שם שהם יקחו

אותך להראות לך כמה מקומות,

כמה מעברות (אח"כ אמר בהברה

ספרדית).

כסף עבור שליח מצוה (פתח

תיבת השולחן השמאלית, ואח"כ

לקח מכיסו מעות ו) נתן דולר אחד

ואמר: להלוך יש לך לשליחות מצוה

את השיחה, (תאמר לחדקוב שלא

ישלחו לשם את השיחה). כאן יש לך

דולר עבור החזור. (ואח"כ לקח עוד

מטבע של עשר דולר ונתן לי ואמר

לפרוט לאחדים, ואמר:) זה עבור

המשקה בכל המקומות שתהיה.

בפאריז ומרוקו, בארץ ישראל, יכול

הנך לחלק כרצונך לא נוגע כמה

בכל מקום, כהבנתך.

סע להצלחה תצליח בכל

העניינים (חזר כמה פעמים).

כשידברו עמך בנוגע לשידוך

בא"י שמע להצעה. (עמד ואמר:)

סע לבריאות ותחזור בריא ושלם,

ותצליח.

(אודות א"י אמר:) מוטב לשהות

שם זמן ארוך מאשר לשהות שם

פחות זמן.

יום ג' ט"ז מנ"א תשי"ג

8.50 בערך (ג' רגעים)

אודות אמי תחי'.

לא הגיעו אליך חדשות? אני:

לא.

(התעמק): אברך אותך בנסיעה

כשורה, שהחתונה תהיה בשעטומ"צ.

שיהיה בנין עדי עד בדור ישרים

יבורך. עפ"י דרכי התורה והמצוה,

שיהיה בית חסידי בית חם (לחמם

את הסביבה) השי"ת יחמם אתכם

(איך אנווארימען). (אמן).

מסתמא תעביר לכלה מזל טוב

[שכמובן לא הבנתי מי יכתוב, הם

או אד"ש] ובנין עדי עד על יסודי

התורה והמצוה כפי שמוארים

בדרכי החסידות. (אמן).

ברכת כ"ק אד"ש ח"י אייר

(צ"ז) לתלמידי החדר

חב"ד

[כנראה בתל אביב]

יתן השי"ת לכל תלמידי החדר

שיהיו בריאים וחזקים ושירצו

ללמוד ולעמול בלימוד ולהיות

'יהודים יראי שמים' והקב"ה

יתן לאבותיכם ולאמהותיכן

שיהיו בריאים בגו"ר ושתהי'

להם פרנסה בשפע אמן

שיהיה להם נחת מכם ולגדלם

לתורה ולחופה ולמע"ט.

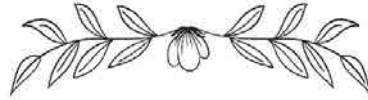

יומנים

יומן ה'תד"ש-ה

יומן יחודי בפרסום ראשון שנכתב על ידי זקנו של החתן הרה"ח ר' שלום ז"ל חסקינד בהיותו בחור צעיר ב-770 בשנים תש"ד-ה, והיה בן בית בביתו של כ"ק אדמו"ר הרי"צ כפי שמשקף מהיומן, ונותן הצצה מעניינת לחיי בית חיינו בתקופה ההיא של לפני כ-80 שנה.

כ"ק אדמו"ר מספר:

בהיותי כבן עשר שנים שמעתי מכ"ק אאזמו"ר² כי ה' כותב לעצמו כל מה ששמע ממעזריטש, לא מיבעי התורות, שיחות הקודש והסיפורים ששמע ממורו המגיד והנהגות שראה מאתו, כי אם גם את אשר שמע שסיפרו התלמידים הקשישים מה ששמעו המה, וכן נהג כ"ק אאזמו"ר³ ומאז שמעי נהגתי כן גם אני, ויאנח במאוד על אשר נשרפו - ל"ע - בהשריפה הגדולה ר"ל בג' אלול העבר. כאשר כליתי לקרוא את הכתוב לעיל אמר לי מורי הר"נ, הרואה אתה מה כתוב בחוברת זו שהיתה עבה יותר מכמו עביו של סדור תורה אור שלם - ויש לי כמה חוברת כזו, וגם עוד הרבה גליוני ניר.

ועתה איעצך בני, והשי"ת יהי בעזרך, כבר למדך ר' משה בנימין הלמד(?) לכתוב היטב ומהיום תתחיל לכתוב בספר כל ההנהגות אשר תראה כ"ק אביך מתנהג בו, וכל שיחה שידבר בעניני ההנהגה או איזה סיפור, כן אם יספרו לפניו איזה סיפורים מהרביים או מחסידים, תרשום את הסיפור ומה שאמר כ"ק אביך על זה הסיפור ההוא.

מורי הר"נ נתן לי להעתיק את הרשימה הראשונה שלו הכתובה

לעיר דאברעמיסליע - הרחוקה כעשרים פרסא מליובאוויטש ומשם אל מסילת אבנים - שאסי - ההולכת לפעטערבורג.

(הנני דולג על רשימה דלהלן מפני שאינה שייכת לענייננו ואתחיל מהשייך)

מורי הר"נ מראה לי חוברות כתובים - בכתיבה דקה ויפה - סיפורי מעשיות מה ששמע מאביו המלמד החסיד ר' בנימין - שהי' מקושר להוד כ"ק אדמו"ר האמצעי - ולהוד כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר הצ"צ - ומעוד זקני החסידים וחותנו המלמד החסיד ר' פסח, ורק רשימה אחת הרשה לי לקרוא, והיא הראשונה הכתובה בחוברת.

זה נוסחה:

בשלישי בשבת, לפרשת כי תצא, בתשיעי לחודש אלול בשנת חמשת אלפים שש מאות ושש עשרה לבריאת העולם בעיר ליובאוויטש.

אני ניסן בן אבי מורי החסיד ר' בנימין מלמד שהנני היום בן חמש עשרה שנה, הייתי בהכרם אשר סביבות דירת כ"ק אדמו"ר הרה"ק צמח צדק¹ כי יושב תחת אחת האילנות ובן זקונים כ"ק אדמו"ר מוהר"ש עומד אצלו, והתגנבתי תחת אחד האילנות הקרובים ואשמעה כי

אור ליום א' פ' תבוא
ט"ז לחודש אלול שנת ה'תד"ש

אני הח"מ הנני מתחיל לכתוב יומן מסודר מכל יום ויום דבר דבר על אופנו, זה פעמים הרבה שהתעוררתי לכתוב יומן ואף פעם עלה בידי להתחיל אבל לשוא כל עמלי הנה לא נתקיימה מחשבתי, אבל עתה אקוה לק-ל הטוב כי תתקיים מזימתי להעלות בעט על הכתב סדר כל ימי, ת"ל היום אני בן שבע-עשרה שנה ומהיום אתחיל לכתוב את היומן, ובתור פתיחה אתחיל מאמר מיומן כ"ק אדמו"ר שליט"א (=הרבי הרי"צ).

זה נוסחה:

ג', ד' תשרי תרנ"ב, ליובאוויטש, היום הייתי אצל מורי הרב ניסן ב"ר בנימין סקאבלא הדר ברחוב פעטערבורג. רחוב פעטערבורג עומדת על שפת היאור - יאור ולא נהר - והיא רחוב קטנה וצרה ביותר והבתים הם קטנים רובם עשרה אמות על עשרה או תשע אמות, ויקראו שמה פעטערבורג על שם עיר המלוכה העומדת על שפת הנהר נייעווא (=הנייבה).

ליצני הדור אומרים כי קוראים אותה פעטערבורג על שם אשר דרך בה נוסעים

1. אחר אשר נשרפה בית כ"ק אדמו"ר צמח צדק, ג' אלול תרט"ז יצא כ"ק אאזמו"ר צמח צדק וכל בית הרב לגור בהבתים של אדון העיר אשר בסוף רחוב בראם, ושם גנות וכרם.
2. אדמו"ר הזקן.
3. אדמו"ר האמצעי.

ואמר לי שהיום כותבים עם החזן מר וויסער שי'. והלכתי אבל לא ניגנו ובכנ הלכתי להשיבה. בדרך פגשתי אלי' חיים קארלעבאך וישראל אלטיין מדברים והשתתפתי גם אני, הדבור הי' אודות הליכתו לשיבת ר"ח ברלין כתיבת כ"ק אד"ש לו במכתב, י"א אמר לו לשאל את הרב דזשייקאבסאן והרש"ל שי', אבל אני לא חשבתי, ובאמת שאל אח"כ והר' דזשייקאבסאן לא ענה לו מאומה והרש"ל שי' ענה שילך לשם אחר חגה"ס אי"ה ויראה להוריו יחיו כפי שאמר הוא, אבל אני אמרתי לו שבל יראה להם וגם אמרתי לו אחר מעריב שישאל את הרמ"ש שליט"א, אבל לא ראיתיו אחר זה, בטח אראנו מחר ואשמע ממנו חדשות. אמרתי שיבא אי"ה ללמוד בכ"י ללמוד כשעה לפני הצהרים וכחצי שעה אחה"צ ובל ישאל מהוריו. ואם ישאלהו, יאמר שאינו רוצה לישב לבטלה ולומד בהשיבה הק' תת"ל, וגם שבל יתירא מהם ולא יענם אם ישאלו איפה הי'. קודם מעריב הלכתי עמו הביתה ולקחתי ספרים מכורכים מאמו עבור המל"ח ומחירים 4.25 (\$=), אמרה לי שאשלם מחר ובל אלין שכר שכיר, אבל אני לקחתי מהם המחאה על סך הנ"ל ומסרתי לו עבור אמו תחי' ושיאמר לה שאני צריך לשלם היום ולא ללין עד מחר.

בערך 8.30 הלכנו ללמוד אצל הרש"ל חסידות - לקוטי תורה. אחר חסידות התפללתי מעריב ודברתי עם הנ"ל כדברים הנ"ל ובא אלי הבחור אהרן פאפאק ואמר לי שיש כאן אורח משיקאגא מר ... שי' ואכל אצלנו, ואח"כ נסענו להר"א פאפאק שישן שם. מחר אנו צריכים ללמוד אצל הרש"ל שי' בבוקר חסידות, וגם יש לי עבודה רבה בהבאנק תשע בבוקר בדיוק, גם יש לי סך \$ 5 מזומן עבור המל"ח מאחותי תחי', אמסרם מחר בבוקר לחמ"א חדקוב גם יש לי קבלה עבורו מביהכ"נ.

ובכן עלי ללכת לישון ומחר

הכלים ואח"כ התפללתי מנחה בעשר רגעים אחר השקיעה בלי תחנון.

בשעה 9:00 לערך בא כ"ק אדמו"ר שליט"א לביתו עייף מהדרך וכל העולם היו למטה לראותו, הי' שם אור גדול והיו יכולים לראותו אחר תפלת ערבית למדתי מעט אגרת הקודש ג' אצל הר"ש לעוויטין ואח"כ אחר אמירת לילה טוב למעלה הלכתי הביתה לאכול ארוחת ערב, הי' שם הבחור משה קאזארנובסקי, הוא ב"ה בריא ושלם, ובקרוב יחזור ללימודו. כשבאתי הביתה מצאתי שם ר"מ פאריז, בשעת האכילה דברנו עמו אודות משיח.

היום באו אורחים לעיר הרב ר' צבי שוסטערמאן מנהל ישיבת אחי תמימים בראשטעסטעב, והרב ר' והדא צבי פאגעלמאן מנהל ישיבת אחי תמימים בראשטעסטער, והרב ר' יהודא צבי פאגעלמאן מנהל ישיבת אחי תמימים בבאפאלא, נ"י, והרב ר' שמעון לייב גרינבערג דודו של הר"ש זלמנוב, בודאי באו לויעידת ח"י אלול. כי תהי' שם אסיפת מנהלי כל הישיבות אחי תמימים וחדרי-תורה. גם בא היום הר"ש שניידערמאן מפילאדעלפאי אבל שמעתי ממנו כי נוסע הוא בחזרה ועוד יבוא על ח"י אלול בחזרה. היום באו להירשם בהשיבה שני תלמידים חדשים שמואל לאזאר ואחיו משה כמדומה, גם אתמול באו לכאן התלמידים שאכאשטעווסקי, ובלום מתורה ודעת וילמודו כאן בכל יום חסידות אצל הר"י דזשייקאבסאן ע"י השתדלותו של התלמיד יוסף גאלדשטיין. השעה עכשיו 7:30 והולך אני להשיבה לראות מה נעשה שם וגם אולי אעשה מעט במל"ח.

שעה 11:45 בלילה קודם חצות.

כשהלכתי להשיבה 7:30 היום בערב שמעתי בדרך קול נגינה ממשרדו של הר"ש (=שמואל זלמנוב) וחשבתי שיש היום שיעור כי יום ב' היום, אבל הלכתי מקודם להשיבה לראות את ה"נר-תמיד" ופגשתי שם את הר"ש ושאלתי אותו

בחוברת הראשונה זה שלשים וששה שנה עשרים ושלושה יום.

בבואי לביתי קיימתי ככל אשר יעצני מורי, ועשיתי התחלה טובה, כאמור בזה, (עיי' שם להלן ברשימת כ"ק אדמו"ר שליט"א).

וזה יהי' סדר היומן: כשעתיק איזה סיפור לא ארשום אותו כאן אלא ביחוד ויהיו לי פרקים של חסידים שונים למשל ר' הלל פאריצער, ר' זלמן זעזמער וכדומה, וארשום כך עיי' ר' הלל פאריטשער י"ג). וגם יהיו לי סיפורים סתם וארשום עיי' סיפור מ"ב) זה הסדר.

בעזר השי"ת כבר עשיתי עכשיו התחלה טובה, אבל אסיים עכשיו כי צריך אני לילך לישון כי עוד עלי לעשות הרבה ביום המחר לילך למקוה בבוקר ולהתפלל וליסע עם נכד כ"ק אד"ש שד"ב גור-ארי' למאריסטאון, ואח"כ עלי לעשות שם עבודה רבה ולנסוע בחזרה עם החבילות של כ"ק אד"ש, כי מחר כ"ק אד"ש בא מנאות דשא.

אקוה להשי"ת עוד הפעם כי יהי' בעזרי ואוכל לרשום ולהביא את כל הקורות אותי וכו'.

ב', ט"ז אלול תד"ש,
ברוקלין, שעה 7:00 בערב

אתמול ט"ו אלול... נסעתי עם שדב"ג נכד כ"ק אדמו"ר שליט"א למאריסטאון, באנו לשם בשעה 1:40 לערך, בשעה 2:15 נסע עם הרבנית שליט"א ואחותי מינא תחי' בחזרה לברוקלין, ויצא משם בשעה 4:30 בחזרה למאריסטאון עם הרמ"ש שליט"א והבחור אהרן פאפאק. אחר שנסע הוא ממאריסטאון לברוקלין עם הרבנית שליט"א עשיתי שם (=ממוריסטון) החבילות עם הכלים בעזרת מר ווילסאן האיננו יהודי, ובשעה 4:30 נסעתי אני ביחד עם מר אברהמס יחי' לברוקלין עם כל החפצים והכלים, באנו לגני יורק בשעה 7:00 לערך, עסקתי תחלה עם

אי"ה אקום בשעה 8.00 ואלך ללמוד דא"ח אצל הרש"ל שי'. אחר חסידות ראיתי את הרב מנחם טענענבוים ושמעתי שגם הרב יוסף וויינבערג כאן ובכן אראה שניהם מחר אי"ה ואתן להם ואקבל מהם שלום. לילה טוב.

ג', י"ז אלול תד"ש, ברוקלין
שעה רבע האחת עשרה לילה.

קמתי בבקר בשעה 8:00 והלכתי ללמוד דא"ח, בשעה 9:00 הלכתי להבאנק עבור אבי ואח"כ התפללתי ואכלתי והלכתי ללמוד. 1:50 לערך עשיתי ציצית בטלית עבור הרב ר"צ ליוואי מניו-הייווען עד 2:40. אכלתי ארוחת הצהרים, הלכתי עבור אבי לבאנק והלכתי ללמוד, היום עלו התלמידים: (א) יעקב סמיטה, (ב) שלום מענדל סימפסאן, (ג) משה העשיל, (ד) שלום העכט, (ה) יצחק פלאהר (ו) שמואל פאגעלמאן, (ז) יהודא לייב פאזנער, לכתת הרב ר"מ מענטליק מכתת הרי"צ קאסטעל. והתלמידים: (א) שלום דוב פאפאק, (ב) מענדיל בוימגארטען, (ג) שמעון אהרן סימפסאן, (ד) משה יצחק קאניקאו, (ה) אברהם ווינגארטען, (ו) משולם זלמן הכהן שעכטער מכתת הרב ר"מ מענטליק להשיעור הגבוה שלו לימוד בפני עצמו.

בעת תפילת המנחה שמעתי מש.א. סימפסאן שעכשיו עומד להעתקה אצל ר"א פאריז מהרמ"ש שליט"א רשימה מה שדיבר כ"ק אד"ש במאריסטאן, מאת הרש"א קאזארנובסקי, עם הוספות ממנו כל המנהגים של אבילות בבית רבי, ובלילה שאלתי את הרש"א קאזארנובסקי שישאיל לי את הרשימה ואקוה להשי"ת כי אשיג ממנו את הרשימה.

אחר תפילת המנחה הלכתי למשרדו של הר"ש זלמנוב, לכתת - "ניחח". נגנו שם את ה"ווארשאוווער ניגון" שינגנו מחר וגם עוד ניגון שז. פאזנער אמר בשם מ"ז גרינגלאס

שהוא מר' הלל פאריצער. הר"ש זלמנוב אמר שהסדר מחר אי"ה יהי: קודם ינגנו ר' מיכל זלאטשיווער ואח"ר ווארשאוווער ואח"כ כשיכנס כ"ק אדמו"ר שליט"א, אדמו"ר הזקן ד' בבות ואח"כ של שמחה "והריקותי" וכל קרני רשעים", ואם ישאלו עוד "אבינו מלכנו" של אדמו"ר הזקן.

היום בא הר' אברהם אלי' אקסלרוד מבאלטימאר, מר. על ח"י אלול, ונתתי לו שלום, וגם נתתי שלום להר' יוסף וויינבערג והר"מ טענענבוים, וגם בא היום הרש"ז העכט משיקאגא ונתתי גם לו שלום, עוד יבואו אורחים.

היום שלחתי מכתב מאבי עם המחאה על סך 50.50 ללעוויסאן טשאיר סענטאל, ויביאו בקרוב את הכסאות, ס"ה 186 על ימים נוראים הבעל"ט. גם מסרתי 5.00 מאחותי למל"ח ויש לי קבלה עבורה ואמסור לה אי"ה הלילה.

אחר לימוד תניא בערב לערך 9:15 הי' בלעק-אוט עד שעה עשר ואח"כ הלכתי הביתה וזה רגעים אחדים שבא לביתנו הרש"א קאזארנובסקי, אם אשמע דבר מה ארשום הלילה או מחר. לילה טוב.

ד', ח"י אלול תד"ש, ברוקלין.
רבע שעה השלישית אור ליום ה'.

מפני השעה המאוחרת עכשיו ארשום כל הרשימות מחר אי"ה.

ה' י"ט אלול תד"ש,
ברוקלין. 4:00 אחר הצהרים.

אתמול אחר הצהרים בשעה 5:00 בערך נסעתי עם נכד כ"ק אד"ש שלד"ב וש. א. סימפסאן לפארק מענאר (=שם של אולם בברוקלין) לעשות את המייקראפאן. בחזרתי הביתה התלבשתי ובאתי להשיבה, כ"ק אדמו"ר שליט"א הי' מוכן לנסוע אבל לא הי' המדרגות

לעלות אל המכונה. חפשתי את אהרן פאפאק ולא מצאתיו, נסענו אני ושלד"ג לביתו ובא עמנו ונתן לנו (=המדרגות), אחר כך בא כ"ק אד"ש ולא היו לעזור לו שם, רק חיים ליבערמאן ונכדו ובתו מרת חנה יחיו, ואני עמדתי הכן לקחת את הוויל שטיימר ביחד עם הכסא בטעקסי לפארק מענאר. אחזתי את דלת המכונה למען יוכל כ"ק אד"ש ליכנס, וכ"ק אדמו"ר שליט"א נתן לי מקלו לאחוז. לקחתי שני הכסאות ונסעתי בהטעקסי שהכנתי לכך מתחלה, ביחד עם יוסף גאלדשטיין והרב וועבערמאן מהמשרד של הישיבה. באנו לשם ביחד עם כ"ק אד"ש, כ"ק אד"ש יצא ונכנס להחדר המוכן בשבילו, וש. א. סימפסאן עמד כל הזמן אצל הדלת לבל יכנס שום אדם לשם, לפעמים גם אני עזרתי לו. הוא הי' שם כל הזמן מעת שתיקן נכד כ"ק אד"ש שלד"ג יחי את המייקראפאן לשמור אותו.

בשעה 7:30 לערך פתח רב' ניסן טעלושקין את האסיפה השנתית של אגודת חסידי חב"ד דארצות הברית וקאנאדא, בתור יושב ראש הערב. דיבר אודות אגודת חב"ד והישיבה תות"ל, ונתן רשות הדיבור לחדב"ג הרש"ג שליט"א. חדב"ג הרמ"ש שליט"א לא הי' אצל האסיפה מפני המצאו בשלושים, דאבלות אביו הרב ר' לוי יצחק נבג"מ צוקללה"ה זי"ע. חדב"ג הרש"ג דיבר בקצרה ואח"כ דיברו הרבנים הרב ר"ש שניידערמאן מפילאדעלפיה, פא. הרב גלאצער מנארק, ג. דזש. הרש"ז העכט משיקאגא, אילל. הרב יוסף וויינבערג מקאנאדא נמצא עכשיו בשיקאגא אילל. הרב ר' זרח האראוויטץ ע"ה (=ראה בהמשך), מוואסטער, מאסס. הרב רצ"ה שוסטערמאן מראטשעסטער, ג. הרב יעקבאוויטש מברידזשפארט, קאנג.

בתחילת האסיפה ניגנו ניגון של ר' מיכל זלאטשיווער ואח"כ ניגן חזן ר' שמואל קאנטאראץ "אחינו

דיבר הרב ר' עקיבא פרעדעאעסקי. התפללתי מעריב עם מנין הרמ"ש שליט"א. למדנו דא"ח אצל הרש"ל לעוויטין.

אחר לימוד דא"ח עשיתי חבילה נחוצה עבור ה"מל"ח" ואח"כ הלכתי הביתה בשעה 10:30, מצאתי שם את משה קאזארנובסקי ואביו הרש"א יחיו, הוא שיחק עם אבי ב"שחמט" [= הרה"ח ר' דובער חסקינד היה חולה זמן רב ולהרפיית המחשבה נאלץ לשחק], אכלתי ואח"כ שיחקתי גם אני עם אבי "שחמט", בשעה 12:00 הלכתי לחדרו וכתבתי איזה מכתבים עד שעה 1:00 והלכתי לישון.

היום בבוקר קמתי בשעה 9:30, התפללתי ואכלתי, ואח"כ סידרתי אני וש.א. סימפסאן יחי גבאי דחברה קנין ותקון ספרים את הספרים העומדים לכריכה למכירה ולהעמיד בארון הספרים. בשעה 1:00 הלכתי הביתה, בשעה 1:45 הלכתי בחזרה לה"מל"ח" לעבוד עם ש.א. סימפסאן.

מוצאי ש"ק פ' וברוך אתה בצאתך כ"ב אלול תש"ד, 10.30 קודם חצות.

[ערב שבת] הלכתי לה"מל"ח" בשעה 1:45 לערך עסקתי שם עד 4:00 לערך, בינתיים הלכנו אני וש.א. סימפסאן לראות אם יש חנויות לשכירה.

באתי הביתה, כתבתי בשלשה רבעי שעה את היומן וגם מכתבים מכ"ק אד"ש עד שעה 6:30. הלכתי לבית הכנסת, מסרתי מכתב מאבי להרש"ג שליט"א. התפללנו מנחה, הרש"ג שליט"א למד דא"ח, התפללנו מעריב, אמרנו שבת טוב להרבנית שליט"א. אבי לא הי' בבית הכנסת כי חלוש הוא - וישלח לו השי"ת רפו"ש בקרוב קרוב ממש, אמן.

[יום השבת] 12.15 באתי הביתה, חיכינו עד אשר אבא גמר התפלה,

הי' מנין עבור הרמ"ש שליט"א, כי כאשר באנו בפעם הראשונה להשיבה אמרה מרת חנה תחי' גור-ארי' לש. א. סימפסאן להשיג מנין עבורו, וכאשר הלכנו לשם שלחנו אנשים לכאן עבור המנין.

כאשר כ"ק אדמו"ר שליט"א יצא מהאולם להמכונה, נפל הרב ר' זרח האראוויטץ ע"ה מאיזה דרגות וחלש, הביאו איזה אמבולאנסען וגם רופאים, ולקחו אותו ל"קניגס קאוניטי" בית-החולים.

בשעה 1:00 באתי הביתה התפללתי מעריב, אכלתי דבר מה, וסיפרתי לאבי שהי' בבית מצד חלישותו, השי"ת ישלח לו רפו"ש בקרוב קרוב ממש, את סדר האסיפה ומי ומי דיבר, כעבור איזה רגעים צלצל הרש"ג שליט"א ושאל את אחותי לצלצל להרופא שווארץ שיש לו איזה זכות הכניסה לבית החולים, להודיע ממצב הרב האראוויטץ ע"ה, ואח"כ שאלו אותו לנסוע לשם, ונסע לשם ובא לשם 3:30 אחר חצות, אבל ללא הועיל, בשעה 7:00 בבוקר יום ה' פ' תבוא, י"ט אלול תש"ד, יצאה נשמתו ועלתה השמימה. בשעה 3:00 אחר חצות הלכתי לישון.

אתמול יום ה' י"ט אלול, קמתי בשעה 9:45 התפללתי ביהשיבה, אכלתי והלכתי ללמוד אבל כשבאתי לשם ראיתי ארון מתים לפני הישיבה, כרגע נודע לי שזה של הרב ר"ז האראוויטץ ע"ה ולוקחים אותו לעירו ק"ק וואסטער שהי' שם רב זה שנים רבות, לקבור אותו שם. אמרנו איזה ואח"כ ליוונו אותו עד פינת הרחוב, באנו בחזרה רחצנו ידינו, ואזי אמרתי שבע פעמים יושב בסתר וכו'... יושב בסתר כו' כי מלאכיו... וכו'.

בשעת ארוחת הצהרים הי' אצלנו הדוד הרב ר"ד תומארקין, שמענו את הרדיא, הרב מ"א קאפלאן הי' צריך לדבר אבל אחר דיבר, אח"כ שמענו את הפראגראם של הישיבה,

כל בית ישראל וכו'. גם באמצע ניגנו איזה ניגונים תחת ניהוגם של הרש"ל גרינבערג מספרינפיעלד, מאסס. והר"ש זלמנוב. קודם מאמר הסגירה של כ"ק אד"ש ניגנו הניגון של אדמוה"ז הד' בבות, וגם באמצע ניגנו. כאן נכנס כ"ק אד"ש וניגנו "וכל קרני וכו'" ואח"כ דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א, אח"כ דיברו הרבנים הרב דאכאוויטש, הרב יאלעס מפילאדעלפיה, פא. והרב מרדכי אהרן קאפלאן והרב פרעדמעסקי, ובזה הסדר.

ה', י"ט אלול, תש"ד, ברוקלין, 12:30 בלילה

אחר כך דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א את מאמר הסגירה, בסוף דבריו אמר דער אויבערשטער זאל העלפן איבער א יאהר ח"י אלול זאל מען זיין צוזאמען מיט משיח'ן אין ארץ ישראל (=יעזור השי"ת שבח"י אלול בשנה הבאה נהיה כולנו יחד בארץ ישראל על ידי משיח צדקנו). אח"כ ניגנו "והריקותי לכם ברכה וכו'" וכשהתחיל כ"ק אד"ש לצאת נגנו כי בשמחה תצאו וכו', אחר איזה רגעים מנוחה ואחר שהתפללו כאן מעריב מנינים אחדים, נסע כ"ק אד"ש בחזרה לביתו. אני וש. א. סימפסאן נסענו עם הכסאות בטעקסי.

ו' עש"ק פ' תבוא, כ' אלול תש"ד, ברוקלין 6:00 אחר הצהרים

אח"כ נסענו עם נכד כ"ק אד"ש שלד"ג בחזרה לפארק מענאר ליקח משם את המייקראפאן, אנחנו הכנו את המייקראפאן, אבל בינתיים נסע שלד"ג עם איזה אנשים לוויילאמסבורג להחזיר את המכונה. חכיתי עד אשר הרש"ג שליט"א עם הרש"ל לעוויטין נסעו להשיבה ונסעתי עמהם. להרש"ג לא הי' כסף ושילם הרש"ל ואח"כ החזיר לו. באנו להשיבה בשעה 1:00. קודם שבאתי

עד 3:30. הלכתי ללמוד, באמצע עליתי להרבנית שליט"א ואמרתי לה אודות אבא, ואמרה לי שאעלה לביתה קודם שאלך לביתי ותתן לי דבר מה.

היום בצהריים הי' אצל אבי הרופא שווארץ ואמר שאבא במצב יותר טוב מביום ה' שבוע העבר אבל צריך הוא לשכב במטה עד יו"ט אי"ה.

הלכתי ללמוד בחזרה, בשעה 6:30 התפללנו מנחה, 6:55 עליתי להרבנית שליט"א לקחת מעות עבור הכנסת כלה. וגם ראיתי מרת חנה תח"י גורארי' ונתנה לי ט"ק לעשות בו ציצית מסתמא אתננו למ.ז. שעכטער הכהן לעשותו.

כשבאתי הביתה בשעה 7:20 לאכול סעודת הערב, מצאתי נכד כ"ק אד"ש מבקר אבא, ואמר איך לעשות ציצית, שבט"ק צריך בין כל שלשה ושלשה לשים את השמש באמצע בין ארבע בצד זה וארבע בצד זה, אבל בטלית גדול אין צריכים לעשות זה. אבל אינו יודע בודאי אם אין עושים בטלית גדול. אי"ה אומר להרמ"ש שליט"א ואראה אם צריכים לעשות כן, אפשר שאל כבר מכ"ק אדמו"ר שליט"א.

אכלתי ארוחת הערב עד שעה 7:45, ועכשיו אני כותב את כל הנעשה אתי היום.

היום דברתי עם ש.א. סימפסאן אודות מה שיש להרמ"ש שליט"א הרבה כתבים מכ"ק אדמו"ר שליט"א. ברוסיא פשוט הי' לוקח מכ"ק אד"ש ומעתיק אותם, אבל עכשיו נחוצים הם כי למשל העתיק מה שכתב כ"ק אד"ש מכל הנעשה כשהי' בבית האסורים - ל"ע - ועכשיו נאבד מכ"ק אד"ש אבל נמצא אצלו מעט מזעיר מזה, וככה הרבה, ואי"ה בקרוב אשאל אותו שיתן לי איזה דברים להעתיק.

לקח. עוד דיברו אודות חנותו ששאל מה יעשה אם יקח את הסחורה או לא, ואמר לו אדנ"ע שלא יקח, ושלה אדנ"ע בחור שליח שישמור את החנות ובפועל לא הי' שייך לשמור את החנות, וכל החנויות גנבו ולקחו רק את זה.

וסיפר שפעם אמר אדמו"ר שליט"א: יש שלשה סוגי חסידים, יש מי ששואל עצה וסומך על הרבי פאר איהם נעמט מען אחריות. ויש מי שיש לו הצעה שואל איך יעשה, דאס איז ניט קיין אחריות. ויש מי שרוצה שהרבי יסכים, מיט איהם איז גאר פארפאלען. ודיברו אודות הפארבריינגען של אדנ"ע פורים תר"פ, ואודות הספר אשכבתא דרבי שכתב הרמ"ד ריבקיין, שכתוב שם שאדנ"ע הניח את הטלית קודם ההעטפה על כתף הימני ואמר אבי שהגם שהמנהג הוא להניח על השמאלי הוא הניח בכל פעם על הימני מצד עצמו בלי שאלות ולא הביט בשום אדם.

בשעה 12:30 הלכנו לבית הכנסת שהיתי עד 1:15 אחר חצות ואז אמרו סליחות. החזן הי' הר"ש זלמנוב, אחר הסליחות מכרתי איזה מקומות ישיבה ובאתי הביתה בשעה 2:40 והלכתי לישון.

היום קמתי בבוקר בשעה 9:50, התפללתי ואכלתי, הלכתי ליקח את הרפואה עבור אבי וגם ליתן מאבי המחאות לר' יוחנן גארדאן.

באתי לישיבה לערך 11:15 כשם שלא שמעתי שופר וגם בהישיבה לא שמעו שופר תקעתי אני. הייתי אצל הרבנית שליט"א. התחלתי ללמוד 11:30.

א, כ"ב אלול, תש"ד
ברוקלין. 7:45 אחה"צ.

בצהריים אכלתי בבית ארוחת הצהריים, כתבתי יומן מ-2:55

ואכלנו סעודת ש"ק. בשעה 6:00 הלכתי לבית הכנסת להתפלל תפלת המנחה. שמעתי דא"ח מהרש"ג שליט"א, התפללנו מעריב בשעה 8:30 גמרנו הבלדה, עשיתי סדר אצל אבא בהישיבה, קניתי ניירות עתונים, הבאתי מכתבים הביתה להעתקה, כשהייתי בהישיבה לקחת אותם הי' שם א' שכתבתי שמו ומקום מגורו עבור חברת תהלים העולמית. בזו הרגע שצלצל ש. א. ס. דברתי אתו והלכתי הביתה, כתבתי משעה 9:30 עד שעה 10:45.

א, כ"ב אלול, תש"ד
ברוקלין. 2:55 אחר הצהריים.

בשעה 11:00 אכלתי סעודת מלוה מלכא עד 11:30. קודם האכילה קניתי עתונים עבור אבי. 11:30 הלכתי לבית הכנסת שהיתי שם מעט ובאתי בחזרה הביתה. מצאתי את הר"א פעלדמאן ואחיו יצחק אצל אבי. ישבנו ככה עד שעה 12:30. דיברו אודות ענינים אחדים. אבי סיפר אודות הרמ"ש שליט"א. שפעם כשהי' בן אחד-עשרה שנה ולמד יו"ד עם מלמד והי' לו תפיסה טובה ובאיזה רגעים גמר כל הדף יו"ד עם הש"ך וכל המפרשים, ומורו עוד לא מצא ידיו ורגליו בהסוגיא. ועוד סיפר אודות הרב רלו"י ע"ה שהיו יכולים לישב עמו כל הלילה ולשוח עמו, הי' אומר כל דבר ע"פ קבלה. למשל אמר מדוע הי' לאדמוה"ז אף ארוך, ומדוע הי' שמו ש"ז ועוד, הכל ע"פ קבלה ובנעימות.

עוד סיפר אודות אבי ר' לייב העבער, ר' יעקב טוביא הלוי ע"ה, איך שהי' חסיד גדול ופעם הי' אדמו"ר נ"ע צריך כסף עבור איזה ענין, ולקח הנ"ל את הארנק ונתן לאדנ"ע ואמר לו: "רבי נעמט וויפיהל איהר ווילט" (=רבי, קח כמה שהנך רוצה). ולקח אדנ"ע ונתן לו את הארנק בחזרה, ולא ידע כמה

שהיתה עושה עבור אדנ"ע ציצית בלילה.

עכשיו כבר 8:00 ואין לי פנאי לכתוב, אני אלך עכשיו ללמוד דא"ח ואחר מעריב כשאי"ה אבוא הביתה אם יהי' לי פנאי אכתוב הרשימה של היום עד הסוף.

אור ליום ד', ג' תשרי,
תש"ה ברוקלין, 9:45 בלילה.

כפי שלא רשמתי מיום ג' שבוע העבר כל רשימותי מחמת שלא הי' לי פנאי וכבר שכחתי רובם אתחיל רשימותי מיום א' ער"ה.

קמתי ביום א', בשעה 5 בבוקר, התלבשתי והלכתי להישיבה לומר סליחות דער"ה. בשעה 5:30 התחילו סליחות, החזן הי' מר שמערלינג יחי' עושה הגבינה. בשעה 6:40 גמרו סליחות ונסענו למקוה.

הרמ"ש שליט"א רצה ללכת למקוה אך מפני שהמקוה הקרובה להישיבה עוד היתה סגורה, אמרתי לו שנוסעים עם מר מינדעל במכוניתו, וחשב שזו היא של מל"ח ולא רצה לנסוע ורק כשהתוודע שהיא שלו, נסע, באנו בחזרה, התפללנו עשינו התרת נדרים, בשעה 8:30 גמרנו. והתחלתי אני בעזרת איזה ילדים להוציא כל השולחנות..... [= עד כאן נמצא בכתובים].

קטנים לעשותם. אחר אכילת ארוחת הצהרים בא לבקרני שא"ס וראה את הפייל שלי ואת היומן שלי, ואח"כ בשעה 3:30 הלכנו שנינו ללמוד.

היום קודם הצהרים הביאו כסאות לישיבה עבור ימים הנוראים הבעל"ט. גם הי' בהחדר ששם הכסאות שהוא החדר הראשון בהבית לצד ימין מהכניסה אסיפה, בהשתתפות הרב חמ"א חדקוב והרב ווייס מ"תורה ומסורה". אקוה לה' הטוב כי יצא איזה תועלת לחינוך מזאת האסיפה.

בשעה 6:30 אחר הלימוד שאחרי הצהרים, עליתי למעלה למרת גור-ארי' תחי' ונתנה לי הטליתים הקטנים כמו שכתבתי למעלה. דיברתי עם שלד"ג וכמובן שלא הבנתי מה שאמר אלי תמול. הציצית בט"ק עושים אחדות אחדות ואחר כל שלשה נותנים השמש בין ארבע לזה הצד, וארבע לזה הצד באמצע. ובטלית גדול רק מעתיקים אחר כל שלשה אבל לא חוצים עם השמש.

אחר תפלת המנחה דיברתי עם הרמ"ש ואמר שישאל את כ"ק אד"ש היום או מחר, ולענין לעשות בלילה אמר שכיון שיש פוסקים שאומרים שאין לעשות בלילה לכתחילה אין לעשות. סיפרתי לו מה ששמעתי מחנה תחי' אודות הרבנית ש"ש ע"ה

ב, כ"ג אלול, תש"ד ברוקלין.
8:45 אחה"צ.

אתמול 8:00 בערב הלכתי ללמוד חסידות, 9:30 אחר מעריב הלכתי הביתה. סדרתי את המכתבים שכתבתי מכבר במחברתי ושמתי אותם בהפייל.

אח"כ באו הרב והרבנית רש"א קאזארנובסקי, דיברו אודות ענינים שונים וגם אודות משיח והמלחמה, ומה שאמר ר"א פאריז.

הלכתי לישון 12:00. קמתי בבוקר בשעה 6:10, בשעה 6:20 הייתי בהישיבה. לא היה שם אף אחד, אחר כמה רגעים בא הרב חמ"א חדקוב, בשעה 6:30 הלכתי למקוה, וכשבאתי בחזרה בשעה 7:30 כבר אחזו בסוף סליחות. כשגמרתי סליחות בשעה 7:40 למדתי דא"ח עד 8:30, הכנתי עצמי לתפלה, אחר שהתפללתי ואכלתי באתי ללמוד, קודם האכילה הלכתי עבור אבי להבאנק ולקנות עתונים.

למדתי עד הצהרים, באמצע הראיתי למרת גור-ארי' תחי' את הציצית שעשיתי אתמול, ושאלה כ"ק אדמו"ר שליט"א ואמר "שאיין זה כשר". ולכן נתתי כסף לביסטריצקי שיקנה לי ציצית וקנה לי אחה"צ. בלילה לקחתי ממנה את הטליתים

יומן בית חיינו - קיץ תשמ"ז

להלן יומן שנכתב בידי אב הכלה
הרה"ח ר' מאיר יחיאל שי' הרשקוביץ

רשימת היומן משקפת את האירועים של קיץ תשמ"ז שהיה עדיין בצלו של משפט הספרים, תיאור האוירה הרצינית ושהרבי המשיך בנסיעותיו התכופות לאוהל הק' כפי שאירע בשנת תשמ"ו, והדיבורים של הרבי בענין אהבת ישראל בין החסידים בתקופה זו. יומן זה יוצא לאור בהמשך לחוברות תשורה - יומן בית חיינו 770 שנת תשמ"ו ויומן בית חיינו חורף תשמ"ז שיצא לאור על ידי אבי הכלה לפני שנים לרגל בר מצוה של בנו (תשס"ט), ולרגל נישואי בתו (תשע"ה), וכאן מובא המשכו:

לצדקה. ניגנו כנ"ל ולאחרי זה אד"ש החל לנגן והיא שעמדה, ולאחרי ניגן נייעט נייעט.

בחלוקת הדולרים ניגש מעבר השני של השולחן ר"ש מיידנציק מכפ"ח - כנראה שהרבי הורה לקרוא לו - ואד"ש נתן לו חבילת שטרות.

ההתוועדות הסתיימה בשעה 1:15 בלילה.

יום א', י"ג ניסן

• חלוקת דולרים. כשעבר ר' שלמה מיידנציק אמר לו אד"ש: כדי שלא יהיו אי הבהרות, שיידע שהשיחה של אמש היתה מכוונת אליו ולר' ירמיהו ברנובר.

• מיידנציק הביא בסוף שבוע שעבר אלבום ברכות מחברי כנסת והממשלה אל הרבי.

• הרבי נסע לאוהל. חזר מהאוהל כ-10 דקות לפני השקיעה. התפללו מנחה, ואחרי כן יצא לשאיבת מים שלנו ועשה כמו שהיה בראש חודש ניסן, לקח את הכוס ושטפו 3 פעמים, ושפכו לתוך דלי, ואחרי כן מילא את הכוס עד חציו ושפכו לתוך הכד ועשה כן 3 פעמים וחזר לחדרו.

• בין מנחה לערבית מכר את החמץ להרב י'. פיקארסקי (בשנים אחרונות הרבי החל למכור דרכו).

התוועדות בשעה 10:30 ולא בשעה 9:30 (הזינו לשעון קיץ לפני שבוע). התוועדות הסתיימה בשעה 5:40.

בהתוועדות נכחו קהל רב מהרגיל וכעת מצפים להתוועדות השניה שתערך הערב במוצש"ק. היה קידוש לבנה.

• היום היתה הפגנה של כ-200 שחורים, והגיעו 2,500 שוטרים כי חשבו שיגיעו 10,000 שחורים. הם הפגינו נגדנו בגלל התגריות בהם כביכול, וברוך ה' שהם לא הצליחו להביא הרבה אנשים. כמובן שחסמו את הכבישים. כל זה היה בעת ההתוועדות כך שלא הרגישו בזה.

• בשעה 10:30 במוצש"ק - התוועדות.

תחילה היה מאמר.

שיחה ראשונה - בתחילה אמר שפותחין בברכה, שמברך את כל אלו שבירכוהו. הורה להקים שכונה חב"דית בירושלים (כעין כפר חב"ד) עבור עולי רוסיה המגיעים בקרוב. ולהשתדל על כך במוסדות המתאימים, ויש הכסף לכך. בהמשך דיבר על בתי חב"ד ושבע מצות בני נח ועוד.

שיחה שניה - אמר שינגנו הניגונים: אדה"ז, האמצעי, ימין ה' של הצ"צ, לכתחילה אריבער ושיבנה. מגבית וחלוקת דולרים

יום ש"ק פרשת צו,
י"ב ניסן ה'תשמ"ז

• התוועדות. בתחילתה ניגנו הניגון החדש.

שתי השיחות הראשונות בענין שבת הגדול. מאמר כעין שיחה.

שיחה ג' - ביאור עמוק בתהלים פרק פו (כמו מאמר כעין שיחה). אחר השיחה הרבי הביט בסידור, כנראה בתפילה שלאחר ובא לציון ששם מובא פרק פו. אחר שיחה זו בגמר הניגון, קם ר' איצ'ה גינזבורג והכריז בקול רם שמכיון שצדיק גזור הקב"ה מקיים, שהרבי גזר עד מתי - שהקב"ה יקיים. כל הקהל החלו לקרוא ולצעוק בקריאה עצומה "עד מתי!!!"

שיחה ד' - אודות בתי חב"ד ועשה לך רב, רחמנים גומלי חסדים וביישנים.

שיחה ה' - על שבע מצוות בני נח, וצעק קצת על אלו שר"ל אומרים למה צריכים לקיים את זה בשעה שדברים אחרים לא עושים, ואמר שזה משה אמר מפי הגבורה וכו'.

שיחה ו' - שאלות ברש"י וזהר, ואמר שמכיון שבערב זה י"ג ניסן תהי' התוועדות באופן של זריזות במוצאי ש"ק.

שיחה ז' - התירוצים ברש"י ובזהר.

שיחה ח' (קצרה) - אמר שבערב תהיה

יום ב', י"ד ניסן - ערב פסח

• אחר תפילת מנחה חילק מצות לאברכי הכולל על מנת לחלקם לקהל. וחילק גם לשלוחים הנוסעים לערוך סדרים.

• בקירוב לזמן הדלקת הנרות יצא לפתע אד"ש לפתח ג"ע התחתון, ומיד קראו לר' בנימין קליין, אד"ש אמר לו (בפנים רציניות) "אני מצלצל ומצלצל, האם לא שומעים??!!" ומיד נכנס ר' בנימין לחדרו של אד"ש ויצא עם חבילת מצות.

מספר דקות לאחר מכן יצא שוב אד"ש לפתח ג"ע התחתון ומיד קראו לליבל גרונר שקפץ מיד לחדר אד"ש ויצא משם עם מעטפות. בפעם השלישית הרבי יצא לספריה.

לאחר תפילת ערבית הרבי חילק מצות לאחראים על הרש"ג ועל ביתו של הרבי ועוד.

יום ג', ט"ו ניסן - חג הפסח

• לתפילות הכינו לרבי בימת תפילה כמו בתשרי.

• בסיום תפילת מנחה חיכה שיכריזו על זמן תפילת ערבית, ובאותה עת הכריזו שני הגבאים ביחד זה ממקום זה וזה ממקום אחר. אד"ש חייך ועשה תנועה.

יום ד', ט"ז ניסן

• אחר תפילת מנחה, הגבאי התחיל להכריז, אבל ליד ארון הקודש משהו עדיין אמר קדיש, ואד"ש סימן לגבאי להמתין עד גמירת הקדיש.

יום ה', י"ז ניסן

• הרב א. יאלעס הגיע לסוף תפילת שחרית (כמנהגו מידי שנה), בסיום התפילה הוא ניגש לבימת התפילה ואד"ש התקרב אליו, אמר

לו משהו והלכו ביחד לגעה"ת ושם שוחחו ביניהם כרבע שעה. בניו או נכדיו שבאו עמו נכנסו איתו לרבי לחלק מהזמן ויצאו באמצע. (תוכן הדיבורים הודפס בנפרד).

• על פי השמועה - אד"ש הורה להביא לו בחול המועד את האגרות קודש כדי לעבור עליהם.

• בנוגע לקרן לפרסום בעיתונות על משיח, שאספו כסף למטרה זו בערב ר"ח ניסן, הוועד המתעסק בזה הכניס אז לאד"ש כתבה באנגלית, ועד היום אד"ש לא הגיה הנ"ל ויצא להם מענה (התוכן): שיעסקו בזה המוסדות הקיימים. וכעת לאור זה הוועד התפרק והם יתנו הכסף שנאסף בזמנו למטרות אחרות כפי הוראת הבד"צ.

יום ש"ק י"ט ניסן - שבת חול המועד

• במוצאי ש"ק אד"ש הלך לספריה. לא נסע לביתו.

יום ב', כ"א ניסן - שביעי של פסח

• תפילת מנחה נקבעה מראש לשעה 5:15 בשל היציאה לתהלכה, אך בפועל הרבי ירד לתפילה בשעה 6:00.

מיד אחר התפילה התארגנו לתהלכה. בחזור מהתהלכה נאספו כולם לפני בנין הספריה (אד"ש נמצא שם) והחלו לשיר בכל העוז "דידן נצח" עד שזכינו ואד"ש יצא החוצה (עבר את מפתן הדלת) והחל למחוא כפיו בכל העוז דקות ארוכות ומלהיב את הקהל בשירה אדירה. ולפני הכנסו פנימה לספריה מחא כפיו בצורה בלתי רגילה ואין מילים לתאר.

יום ג', כ"ב ניסן - אחרון של פסח

• אחר צהריים, בחזור מהספריה, ניגש לאד"ש ילד קטן ואמר להרבי:

שהילדים משחקים בתפילה בעופות. אמר לו הרבי שישירו איתם (לא ברור המענה).

• בשעה 7:30 ירד להתוועדות.

אחר שיחה שניה שבסיומה אמרו שיחלקו כעת הד' כוסות ולפעול הנצחון וכו', ניגנו "דידן נצח". אד"ש סימן להסופר זירקינד לשתות לחיים ולאחר מכן סימן לו באצבעותיו ל-4 כוסות. ולפתע אד"ש קם מכסאו ונעמד מלוא קומתו ומחא כפיו בחוזק רב, מחזה מרהיב עין זה נמשך זמן רב. אחרי זה התיישב והמשיך למחוא כפיו בחוזק.

שיחה שלישית - דיבר על חינוך, ואמר דבר תורה בתור השתתפות בכנס תורה שמתקיים למחרת באסרו חג. תוכן הדבר תורה הוא בענין מדוע חינוך הוא מדרבנן.

מאמר כעין שיחה.

שיחה רביעית - על חומש היומי ורמב"ם, ודיבר על שלא עשו מאומה אודות בתי חב"ד בנוגע לילדים וכו', ושאפשר לפעול יותר.

שיחה חמישית - דיבר אודות הקמת הקריה החב"דית בירושלים, ואמר שרוצה להשתתף בהנחת אבן הפינה בדבר גשמי מהתוועדות זו כדי שיהיה מעשה בפועל. בסיום השיחה ניגשו הפרופסור י. ברנובר ור' ש. מיידנציק, הרבי נתן לכל אחד מהם 2 מצות. אחרי זה החל לנגן הקפות לרלוי"צ, באמצע הניגון נעמד שוב מלוא קומתו ומחא כפיו בחוזק רב ובשמחה עצומה. אחר כל זה אמר (בחיוך) שאלו שעדיין לא שתו ד' כוסות שיזרוזו. והורה וסימן לברנובר ומיידנציק לשתות ד' כוסות.

אחרי זה הורה להרב מענטליק להכריז אודות כינוס תורה. הורה לנגן: ניגון הכנה, ד' בבות, נייע זשורזי, אפ קאזאק, התחיל בעצמו נייעט נייעט, סימן לחזן שינגן שיבנה.

הזכיר שוב לשתות ד' כוסות. ברכת המזון. מעריב. הבדלה.

ולאחריו חלוקת כוס של ברכה משעה 11:35 עד 3 לפנות בוקר.

בזמן חלוקת יין כוס של ברכה מידי פעם היה מניף ידו הק' להגברת השירה. יהודי אחד שיצא מרוסיה בערב פסח ש.ז. והכיר את הרבי הריי"צ והיה במנין שלו בלנינגרד עבר לקבל כוס של ברכה, אד"ש אמר לו שיאמר לחיים לזכות כל יהודי רוסיה.

יום ד', כ"ג ניסן - אסרו חג

• אד"ש נסע היום לאוהל יחסית מוקדם, בשעה 1:30. חזר לפני השקיעה. מנחה לחוד, וערבית בזמנה.

יום ה', כ"ד ניסן

• אד"ש הגיע מביתו בשעה 10:00, ולפועל יצא לקריאת התורה בשעה 10:20.

• בשעה 10:40 נכנסו לחדר אד"ש הפרופסור י. ברנובר וש. מיינדנציק ושהו שם כ-40 דקות.

• תפילת מנחה התקיימה הפעם בבית הכנסת למטה בשל בואם של קבוצת ילדים.

• בשעה 8:00 יחידות, הוקרן וידיאו - שידור חי בזאל למעלה, לאחר היחידות תפילת ערבית.

יום ש"ק פרשת שמיני, כ"ו ניסן

• התוועדות.

שיחה ראשונה - מענין חודש ניסן ואייר וכל הפרטים וכו', והזכיר בדרך אגב שיש כאלו שכבר עכשיו חושבים מה יעשו בקיץ, לאיפה יסעו, שזה אמת שצריך להיות בהרחבה אך לא להכניס הגשמיות בזה.

שיחה שניה - שהיום זה היארציית של יהושע בן נון שהוא היה המקבל ממשה רבינו וכו'.

מאמר כעין שיחה.

שיחה שלישית - שאלות ברש"י, זהר, פרקי אבות ורמב"ם, ודיבר בהמשך לשיחה עבור כינוס תורה שאמר באחרון של פסח מענין של חינוך מדוע הוא מדרבנן. בסיום השיחה דיבר על "עד מתי", שכל ישראל צועקים "עד מתי". לאחר זה התחילו לנגן "עד מתי".

שיחה רביעית - התירוצים ברש"י וכו'. ואמר שיחלק בקבוקי משקה לדברים המשמחים וכו', חילק לכמה וכמה. אחרי זה אמר (כשלפניו מונחים שני בקבוקי משקה קטנים) בנוגע לקריה בירושלים שההתעסקות בזה תהיה יומם ולילה בלי מנוחה. ואפילו בעת השינה שיחלמו על זה. ולהתעסק בזה במסירות נפש עד שתוקם השכונה ונזכה שהרביים יהיו שם וכו'. וכדי לקשר עם דבר גשמי אתן בקבוק משקה לחשיבות הענין, בסיום השיחה נתן הבקבוקים: אחד לברנובר והשני למיינדנציק, והתחיל לנגן והריקותי לכם ועשה בידו להגברת השירה. התחיל לשיר ניעט ניעט. ההתוועדות הסתיימה בשעה 5:35.

יום א', כ"ז ניסן

• חלוקת דולרים.

• הרבי נסע לאוהל בשעה 2:00 וחזר בשעה 8:45.

• בשעה 7:00 לפנות ערב נערכה ב-770 מסיבת "צאתכם לשלום" קצרה לר' ש. מיינדנציק הנוסע היום לאה"ק לשליחותו בהקמת הקריה לעולי רוסיה בירושלים. הוא סיפר שבבוקר בחלוקת הדולרים אד"ש אמר לו שאין להם מנוחה ומתוך שמחה טוב לבב, אחרי זה יצאו בריקוד עד הגיעו למכונית. הוא לא הסכים שילוהו לשדה תעופה כי מסר בשם אד"ש שלא לעשות כעת פרסום.

יום ג', כ"ט ניסן

• הרבי נסע לאוהל.

• ישנם שמועות שהרבי הסכים

שר' נחום קפלן יהיה (במקום) סגנו של הרש"ג, שבשל מחלתו הוא לא מתפקד כראוי (עדיין לא ברור הנושא).

• ישנה שמועה שהרבי כתב מכתב כללי לילדי ישראל לכבוד ל"ג בעומר. וכן הורה לר' בערל לוי' להוציא חלק ב' של אגרות קודש שלו עד ל"ג בעומר.

יום ד', א' דר"ח אייר

• היום אחר קריאת התורה נכנס הפרופ' י. ברנובר לאד"ש לזמן מה. ויש לציין שבשבוע שעבר בנוסף ליחידות שהיתה להם (למיינדנציק וברנובר) ביום ה', הרי גם ביום ד' הם שהו אצל אד"ש כ-50 דקות.

מפי השמועה - הרבי אמר להם אז 3 דברים שיקימו בשכונה והם: בית רפואה, ביה"ס למלאכה וביה"ס למחשבים.

• היום נתפרסם המכתב כללי באלעגמיינר זשונראל. מכתב אחד לבני ישראל המבוגרים ומחנכים ומחנכות. והשני לילדי ישראל. ונושאו: שיעסקו בהכנות ל"ג בעומר לעשות כינוס או תהלוכה. מכתבים מיוחדים.

• בנוגע לתכנית כללית של "הפאראד" שהכניס הרב העכט לרבי, ענה אד"ש: "אזכיר על הצינור" ומתח קו לאורך הדף.

יום ה', ב' דר"ח אייר

• בלילה היתה התקלות קשה עם בלשי ואנשי משטרה ובחורים מ-770 בתוך בנין 770. הם עצרו בחור בלי סיבה וחף מפשע, כעבור כמה שעות הם שחררוהו ואין להאריך בכל השתלשלות המצערת.

יום ו', ב' אייר

• הרבי נסע לאוהל. חזר כחצי שעה לפני הדלקת הנרות. לא יצא לספריה בזמן הדלקת הנרות.

• היום נתברר שהשופטים החליטו לא לקבל את טענותינו בנוגע להחזרת הספרים באופן זמני, משום שעדיין לא למדו את החומר.

• הרבי נסע לאוהל.

• ההכנות ל"פאראד" נכנסו להילוך גבוה, נוסעים לבתי כנסת ולבתים פרטיים להזמין ילדים, עם פרסומת אדירה.

ש"ק פרשת אחרי קדושים י' אייר

• לא היה התוועדות. קידוש לבנה.

יום א', י"א אייר

• בחלוקת דולרים, יהודי אחד ביקש מאד"ש ברכה שמשפחתו יצאו בקרוב מרוסיה. אד"ש בירכו "בקרוב ממש" (ונתן לו דולר נוסף).

• הרבי נסע לאוהל.

יום ב', י"ב אייר

• אד"ש בירך את הרב הספרדי של קרית שמונה בטרם נסיעתו לאה"ק בנסיעה טובה וכו' ודרישת שלום לתושבי קרית שמונה.

• בסיום תפילת ערבית אמר קדישים לרגל יארצייט אחיו ע"ה.

יום ג', י"ג אייר

• בהגיעו מביתו, על יד המכונת, אמר להצלם לוי יצחק פריידין שהגיע היום, שהדברים הטובים מגיעים בהפתעה.

• נכנס לזאל לומר הקדישים.

• הרבי נסע לאוהל. חזר מהאוהל בשעה 7:55 (זמן השקיעה), התפללו תפילת מנחה לחוד. לפני תפילת ערבית נודע שתקיים "התוועדות" אחר תפילת ערבית!

ערבית התפללו בשעה 8:40. בינתיים הבית הכנסת סודר לקראת ההתוועדות. אד"ש ירד להתוועדות בשעה 9:00.

יום א', ד' אייר

• בחלוקת דולרים, כשעבר ר' ש.ד. וולפא נתן לו אד"ש דולר נוסף עבור ספרו שהדפיס לאחרונה ("וידבר שלום"), אחרי לכתו, קרא לו שוב אד"ש ונתן לו עוד דולר עבור חלק ב' שיוציא לאור.

• בהתוועדות ש"ק ג' אייר, הרב הספרדי של קרית שמונה (שזכה בגורל שנערך על ידי 60 רבני אנ"ש, והגיע לכאן בפעם הראשונה) לקח בקבוק משקה והכריז כמו כולם, בסיום הכרזתו אמר שנזכה שהמשיח יבוא בחיי האדמו"ר. אד"ש פנה אליו ואמר לו שהרמב"ם אומר שצריך לומר בסיום "אמן כן יהי רצון". והכריז כנ"ל. היום בחלוקת הדולרים כשעבר לפני הרבי, הרבי בירכו בברכה ארוכה, והנ"ל ענה לאד"ש "אמן כן יהי רצון", וחיך אד"ש.

• הרבי נסע לאוהל.

יום ג', ו' אייר

• בבוקר בין השעות 10:30 ל-11:00 התקיים דיון ותביעות בבית המשפט בנוגע לספרים. אנחנו תובעים שבינתיים באופן זמני יוחזרו הספרים אלינו מכיוון שזה שנמצא בכספת בית המשפט גורם לנו הפסד רוחני. וכמובן שהצד השני ענו וטענו וכו'. אמרו שהפסק דין ינתן בעוד יום יומיים.

בבוקר בשעה 6:00 נאספו רבים מהת' לומר תהלים.

יום ד', ז' אייר

• בבוקר, בעת שחילק לילדים כסף לצדקה הביט קמעה לעבר מודעה שהיתה תלויה מעל הקופת צדקה. זה היתה מודעת צילום של המדרש בנוגע לסיפור דין נצח והרושם שנשאר (שיחת י"ב טבת ש.ז.). וזה שייך לשיעור היומי פרשת קדושים.

בצאתו בערב לספריה הראה לילד קטן למחוא כפיים ומחא כפיו קצת לאורך הדרך.

ש"ק פרשת תזו"מ, ג' אייר

• התוועדות.

מאמר כעין שיחה.

שיחה ראשונה - בתחילת השיחה אמר שתמיד נהוג לדבר על הרש"י אחר המאמר וכעת שזה בתחילה מתאים לומר משהו מעין זה, ודיבר על מה שדובר בזמן אחרון על משה רבינו שמדוע לא כתוב משה הכהן וכו'.

שיחה שניה - שאלות ברש"י, זהה, פרקי אבות ורמב"ם. חלוקת משקה. בסיום החלוקה אמר "רואים שצריך לעורר על דבר פשוט לומר לחיים! תאמרו לחיים!" כל הקהל התעורר ואמר לחיים, אד"ש הביט לכל עבר.

שיחה שלישית - ביאור ברש"י, זהה, פרקי אבות ורמב"ם. אמר הוראה מהזהר (דיבר בתוקף) שצריך להתקשר עם יהודים שיש להם אהבת ישראל בשלימות. וכן דיבר על אדם שיש לו מרה שחורה וכו'. אחר שיחה זו הורה להריל"ג לשתות לחיים וסימן לו על כוס גדולה. אחרי זה סימן גם לר' ב. יוניק, ולאחריו סימן (רמז) לאחד מהצד השני לשתות לחיים. אד"ש עודד את השירה וסימן כמה פעמים בשתי ידיו הק' להגברת השירה.

אחרי זה דיבר אודות הכנות ל"ג בעומר ובענין חינוך, וסיים יהי רצון שיבנה ביהמ"ק במהרה בימינו, ורמז לש"ץ לנגן, ומחא כפיו. ההתוועדות הסתיימה בשעה 4:00. התוועדות מאד קצרה. בלכתו לחדרו ניגש אליו ר"י קרינסקי ודיבר עם הרבי.

• אמש הכריזו ב-770 שביום ג' הבא יהיה דיון בבית המשפט האם לתת לנו את הספרים באופן זמני. וביקשו לומר תהלים.

שיחה ראשונה - דיבר מענין אתכפיא והתהפכא ששייך לפסח ראשון ושני. ושאל קושיה ותירצם, אמר בחיך שהוא מתרץ מכיון שאחרת אנשים לא יוכלו לישון בלילה עם קושיה.

שיחה שניה - דיבר על פרשת השבוע וההוראה בנוגע לצדקה, ולא להתנהג באופן של הצנע לכת וכו'. אודות ההכנות לקראת ל"ג בעומר. ניגונים - אמר שינגנו "והיא שעמדה" ו"מה טוב ומה נעים". מגבית. בסיום שרו "והיא שעמדה", בגמר השירה הורה אד"ש לשיר "על אחת כמה וכמה", וסימן בידו בחוזק רב להגברת השירה. אחרי זה ניגנו "מה טוב ומה נעים" ו"שיבנה בית המקדש".

חלוקת דולרים. בעת החלוקה הסתובב מספר פעמים לכיוון הרגיל בהתועדות עד אשר רמז שהוא מתכוון לר' ג. יעקובסון (עורך העיתון), הנ"ל ניגש לרבי והרבי נתן לו חבילת שטרות וחתיכת עוגה ואמר לו משהו. אחרי זה ר' י. קרינסקי ניגש והרבי גם כן נתן לו חתיכת עוגה ואמר לו משהו. אחרי זה נתן חתיכת עוגה לר' קזארנובסקי. פרידין ניגש מעבר לשולחן לקחת דולרים, אד"ש נתן לו בחיך. טרם צאתו התחיל כי בשמחה תצאו. ההתועדות הסתיימה בשעה 10:35.

• מפי השמועה - ר"ג יעקובסון מספר שהריל"ג אמר לו בשם הרבי יישר כח על העיתון ושלא לכבוד עצמו דורש.

יום ד', י"ד אייר - פסח שני

• הרבי נסע לאוהל.

יום ה', ט"ו אייר

• פרופ' י. ברנובר הגיע היום.
• בצאתו לאוהל, אחר שהתיישב במכונת קם מהמכונת ובירך את הרב הספרדי של בת ים ומלווהו

"בברכה והצלחה". הנ"ל ביקש ברכה עבור ר' זמרוני, אד"ש אמר לו שעל ידי שיעזרו לו יהי הצלחה לכולם.

• היום יצא מענה אד"ש על ההודעה מההכנות ל"פאראד":

**"אזכיר על הציון שיהי"
להצלחה למעלה מן המשוער
וביותר מן היותר"**

יום ו', ט"ז אייר

• במשך השבוע החולף קראון הייטס היהודית לבשה חג, רחובות קינגסטון עוו. ואמפייר קושטו בכרזות ענק. ביניהם כרזה הנושאת המשפט "עד מתי" בעשר שפות. וכן בקינגסטון עוו. נתלו שלטים וציורים על קירות הבנינים וכו"ל גם באמפייר.

יום ש"ק פרשת אמוה,
י"ז אייר

• התועדות. רוב התועדות דובר על הקשר של ל"ג בעומר לשבת, ודיבר על השיעור היומי של שבוע הבא. במאמר הזכיר באמצע אודות מערת רשב"י ועץ החרובים והמעייין ואמר שיש אומרים שעדיין ישנו האילן והמעייין בפקיעין באה"ק.

אחר השאלות ברש"י וכו' היה חלוקת בקבוקי משקה. נתן בקבוק גם להריל"ג. התחיל לנגן והריקותי לכם. הביט לעבר הילדים שישבו לידו וסימן להם בידו הק' להגברת השירה.

בתירוצים על הרש"י מענין קידוש השם, דיבר בסופו אודות יהודי רוסיה שנמצאים כאלו למעלה מ-50 שנה ועדיין עומדים בנסיון וכו', ואמר שכשיבואו לאה"ק שיקבלו אותם בסבר פנים יפות ולהקים שכונות עבורם וכו'.

בסוף ההתועדות אמר אין מזרזין אלא למזרזין - לסיים את ההכנות ל"ג בעומר. ההתועדות הסתיימה בשעה 5:10.

• מיד בצאת השבת התחילו

להתעסק בהכנות לה"פאראד" הגדול שייערך מחר. עבדו כל הלילה - ליל שימורים, כל השכונה היתה שוקקת חיים במשך הלילה, אלו בונים תערוכות על גבי משאיות ענק, אלו מתעסקים בשלטים ואלו בונים הבמה המפוארת לכ"ק אד"ש. השנה יש חידוש נוסף, והוא: בנו את הבמה באופן כזה שאד"ש לא יצטרך ללכת על מדרגות, אלא צועד ישר מהרחבה שליד המדרגות העליונות של 770. אחרים מקימים מחסומים וגדרות ומציבים כסאות, ואלו מכינים בלונים מנופחים בגז שיונפו אל על בעת המצעד בפאראד. בקיצור, העבודה היתה רבה.

יום א', ח"י אייר - ל"ג בעומר

• בשעה 8-9 בבוקר הבמה עבור אד"ש היתה מוכנה. כל האיזור של איסטערן פארקווי נסגר לתנועה, ועל הכביש הסואן בכל ימות השנה הוצבו כסאות וכיו"ב. הכינו כ-5,000 כסאות.

בערך בשעה 10:45 איסטערן פארקווי המה מילדים ואורחים, אנ"ש והתמימים. בינתיים עד להכנס - צאת אד"ש מחדרו בשעה 11:25 היתה תוכנית מגוונת עבור הילדים - ליצנים, הופעת הדוד משה וכדומה ותזמורת.

בשעה 11:25 אד"ש יצא מחדרו לעבר הבימה. נפנף קצת לשלום לכיוון הילדים והילדות. אמרו הי"ב פסוקים, אד"ש הביט לעבר האומרים הפסוקים בכל עת אמירתם. אחרי זה ניגנו ווי וואנט משיח נאו, ואד"ש מחא קלות כפיו. אמר שלש שיחות והרב העכט תרגמן לאנגלית. כשגמר הרב העכט לתרגם את השיחה האחרונה עדיין התעכבה הגעת התהלוקה, אד"ש פנה לעברו וגם להריל"ג ושאלם מה קורה? האם זה זז, ונענה שהנה מגיעים.

המצעד החל משעה 12:35. ובזה אחר זה החלו לעבור המשאיות עם התערוכות השונות ולסירוגין

עוברים קבוצות ילדים, תזמורות נוער, פרשי משטרה, משאית של הצבא האמריקאי, ליצנים ועוד. אד"ש כל העת נפנף לשלום, והצדיע פה ושם, ולעיתים מחא קלות כפיו.

עברה משאית עם תערוכת ציון של הרשב"י במירון, עמדו עליה כתריסר אברכי אנ"ש עם ידיהם שהגיעו כעת לגיל תספורת, ובל"ג בעומר ה"חלאקה". כל אחד מהם החזיק בידו מספריים, ובעת שעברה המשאית על פני אד"ש סימן הרבה פעמים סימן של מספריים (לומר שיתחילו לגזוז השערות), משאית זו היא החידוש של השנה.

ההפתעה העצומה לכולנו היה: כשבאמצע המצעד נראו כ-5 מטוסים שכתבו ברקיע השמים על ידי סילוני עשן כרזה באנגלית שתרגומה לעברית היא: "מצדיעים להרבי מליובאוויטש", הריל"ג הסב תשומת לבו של הרבי לכרזה שהופיעה ממעל. הרבי הרים את פניו והביט כלפי מעלה לשמים וקרא את הכרזה, אחרי זה הביט שוב. את המשפט הנ"ל כתבו ברקיע כמה פעמים. את זה אירגן בית הספר בית יעקב של ברוקלין, וכנראה שעלה הון רב.

עברה בין השאר משאית עם תערוכה על הקריה החב"דית בירושלים, עם בניני מגורים, בית רפואה, ביה"ס למלאכה, פארק, בית הכנסת וכו' וכו', מוצלח מאד. כשזה עבר על פני אד"ש, אד"ש הסתובב ימינה ושאל את הריל"ג איפה הפרופ' י. ברנובר? האם הוא רואה את זה. ואכן ברנובר הלך מיד למשאית והתיישב על יד הנהג. (מפי השמועה - אד"ש אמר להריל"ג על משאית זו "פונקט צוגירטראפן" [= שכיוונו לזה]).

כשעברו ילדים קטנים אד"ש מחא לעברם כפיו.

עברה משאית עם תערוכה שמתארת את הפעילות של "חמ"ה"

ובו גם היה תקליט מרוסיה, ששומעים ברוסית שמבקשים מהרבי וכו'. הר' העכט ביקש שיהיה שקט כדי שאד"ש יוכל לשמוע זאת. אד"ש פנה כמה פעמים להר' י. דוכמאן ושאלו ברוסית האם הוא מבין רוסית, שיסבירו ברוסית מהות התערוכה, ואכן מישהו אחר הסביר ברוסית, ואד"ש התחיל לנגן ניעט ניעט.

בינתיים עברו כל הילדים ואחרי זה הילדות. בהגמר המצעד אד"ש החל לברך (לא היה מיקרופון באותו רגע): "תודה למארגנים וביחוד לילדים שהם בני אברהם יצחק ויעקב, בנות שרה רבקה רחל ולאה", והתחיל לנגן כי בשמחה תצאו והחל למחוא כפיו בחוזק רב.

בעת השירה הנ"ל ניגש הר"י העכט ושאל את אד"ש האם היה מרוצה מהפאראד? אד"ש ענה: מאד. אד"ש שאלו: האם הוא יצא כבר מהמרה שחורה (הוא כתב לפני שבת לאד"ש שכואב לו שצריך לדבר ולצעוק לפני אד"ש)? הוא ענה: שהרבי דחף, סחף אותו לתוך זה. אד"ש ענה: רוממתי (הגבהתי) אותך מזה. אחר כל זה אד"ש נכנס ל-770 כשבדרכו מצדיע לעבר שוטר שעמד שם. השעה היתה 2:10 בצהריים. כעבור מספר דקות יצא למקוה.

אחרי הפאראד התקיים ברחוב אמפייר על 3 בלאק רחובות "לונה פארק" גדול עבור הילדים. וברחוב קינגסטון הוצגו מוצגים שהמחישו את גלות מצרים, גלות בבל, גלות רומי, מחנות ההשמדה - אושוויץ - שואה, בחור מניח תפילין בחוצות מנהטן.

המשאיות עם התערוכות חנו בקינגסטון. להלן תיאורן החלקי של התערוכות:

משאית 1 - על שבע מצוות בני נח, כדור העולם ורייגן ומושל רוסיה מחזיקים וכו'.

משאית 2 - בנינו ערבים בעדינו,

קריעת ים סוף והדרך לקבלת התורה. משאית 3 - עיר ליובאוויטש בירושלים, בתחילה רואים את רוסיה, מטוס, ומבנים ציבוריים ובתים ופארק עם מים חיים יוצאים ממנו (יש לציין שכולם אומרים שתערוכה זו היתה המוצלחת ביותר).

משאית 4 - טנקים סביבות הבנינים המפורסמים בעולם וזה מסתובב בתוך פתח 770.

משאית 5 - דידן נצח, הספרים נכנסים (מסתובבים) ל-770, בית חב"ד.

משאית 6 - נש"ק, מיטה עם נטילת ידיים - ילד יהודי.

משאית 7 - משקל - כף המאזנים, עשה מצוה אחת הכריע לכף זכות.

משאית 8 - מטעם צא"ח באה"ק, חיילים וטנקים - ריקודים עם חיילים, 20 שנה למבצע תפילין.

משאית 9 - "עד מתי" (מטעם 'הקבוצה'), כדור העולם עם שני ידיים כלפי מעלה וכו'.

משאית 10 - של מכון חנה.

משאית 11 - של חמ"ה, ובו מחשבים, רמקולים (לא ברור התוכן).

משאית 12 - קברו של הרשב"י במירון, א-ב, בו נסעו האבות עם הילדים שנערך להם 'תספורת' היום.

בשעה 4:15 אחה"צ הרבי יצא לנסוע לאוהל, בדרכו נסע מ-770 לרחוב קינגסטון עד קראון סטריט (שם היה המוצגים של הגלויות) ומשם פנה לרחוב ברוקלין עוו. ובהמשכו נכנס לרחוב אמפייר, לתוך הלונה הפארק, עשה לשלום בשתי ידיו מתוך הרכב בכל עת עוברו.

חזר מהאוהל בשעה 8:45. אחר תפילת ערבית אמר בזאל (לא היה רמקול) "שמכיון שבבוקר לא חילקו דולרים מפאת קוצר הזמן והיות שבקדשים הלילה הולך אחר היום, יחלק עכשיו דולרים למי שרוצה". החלוקה היתה כמו כל ימי ראשון.

ונמשכה מ9:15 עד 10:25 בלילה ונסע לביתו.

יום עמוס וגדוש ומלא חיות ורשמים. יש לציין שמלבד ה-5,000 כסאות המלאות ילדים וילדות, הרי שנכח קהל עצום מכל העברים, כך שמוערך בערך ציבור של עשרת אלפי איש ויותר שנכחו בעת הפאראד.

יום ג', כ' אייר

• היום בבוקר הר"י העכט היה אצל אד"ש, ובין השאר אד"ש אמר לו: שלא שיערתי שתהיה הצלחה יותר גדולה ממה שכתבתי (התשובה שהתקבלה ביום ה' ט"ו אייר, מובא לעיל). ועוד אמר לו: שאף על פי שהיתה שמש חזקה בכל זאת היתה הצלחה. וסיפר לו (אד"ש להעכט) שהיה ילד שישב במרכז גלגל הענק בלונה פארק, למעלה בראש הגלגל, והגלגל הפסיק לפעול לפתע, ואני מכירו בתור פחדן ואמר שם שמע ישראל.

הרבי הורה לו שיוציא לאור חוברת תמונות מהפאראד, ואמר שישלם חלק מהחובות של הפאראד. אמר שיוציאו כעת חומר לקראת חג השבועות על מנת להביא ילדים לבתי כנסת לשמיעת עשרת הדיברות. וגם להדפיס עשרת הדיברות ולחלקם בבתי הספר העממיים.

• לשלוחים לאוסטרליה שכתבו לאד"ש בקשר לנסיעתם היום לשם דרך ארץ הקודש, ענה אד"ש: "התוועדות מסיבות באה"ק אעה"צ".

יום ה', כ"ב אייר

• הרבי נסע לאוהל.

• ישנה שמועה - שאד"ש הורה להנהלת קה"ת ש"ויהי בארבעים שנה" שידפיסו כעת הסידור "תורה אור" בפורמט קטן וגדול עד לחג השבועות.

יום ש"ק פרשת בהר בחוקותי, כ"ד אייר

• התוועדות. בשיחות הראשונות הזכיר במקצת ממעלת הנשים וכו' (השבת זה הכינוס של נשי ובנות חב"ד דארה"ב וקנדה). אחר המאמר סימן קצת לילדים להגברת השירה.

אחר השאלות ברש"י וכו' היתה חלוקת בקבוקי משקה, והתחיל לנגן והריקותי לכם וסימן לילדים קצת להגברת השירה. נתן להרש"ג שניגש, יין מהבקבוק.

בשיחה האחרונה אמר שידאגו לצרכי החג לנצרכים ולהביא ילדים לבתי כנסת ושישירו שיבנה בית המקדש. התחילו לשיר שיבנה. אחרי זה הורה לשיר על אחת כמה וכמה, והתחיל בעצמו ניצט ניצט. ההתוועדות הסתיימה בשעה 4:50.

• במוצאי שבת החנויות בקינגסטון עווי, היו פתוחות עד שעה אחת בלילה, וכמו כן סגרו את הרחוב מצאת השבת ועד שעה אחת בלילה. וכל זה בשביל אלפי הנשים שהגיעו לכינוס נשי ובנות חב"ד.

יום א', כ"ה אייר

• בחלוקת דולרים, נתן דולר נוסף להרב ירוסלבסקי מנה"ח עבור הבי"ד.

כשעבר ר' משה סלונים, שאלו האם זוגתו כבר קיבלה? השיב שאינו יודע. אד"ש: האם הכלה (בתו) קבלה? והשיב שאינו יודע. אד"ש נתן לו דולר נוסף ואמר: טובים השנים מן האחד.

כשעבר הרב יוסף בא גד מנהל ישיבת נחלים באה"ק (להלן פרטי השיחה בינו לאד"ש):

כ"ק אד"ש נתן לו דולר ובירך: ברכה והצלחה.

הריל"ג הציג את הנ"ל בפני אד"ש, ואד"ש בירך: שהנחלים

יפרצו ובפרט שאתה המרא דאתרא.

הנ"ל הציג את ספרו ואוגדן של חוברות ואמר לאד"ש: אלו ספרים שחברתי בדבר שיטת לימוד שנועדה למשוך ולעניין את בני הישיבות.

אד"ש: האם יש לך עותק גם בשבילי?

הנ"ל: ודאי (ונתן לרבי).

אד"ש: זה יכול להוסיף תועלת.

הנ"ל: האם הרבי יכול לתת הסכמה על הספר?

אד"ש: בלויבאוויטש נהגו לא לתת הסכמות כדי לא לבייש את מי שאין לו.

הנ"ל: אולי בכל זאת, אם יש לרבי האפשרות?

אד"ש: ומה בדבר שלא לבייש את מי שאין לו, אינני מתכוון ח"ו עליך, אלא על מי שאין לו.

הנ"ל: אני מבקש שהרבי יאמר איזו מילה טובה על זה.

אד"ש: אברכך שלא תהיה עשיר השמח בחלקו, אלא מי שיש לו מנה רוצה מאתיים. ומי שיש לו מאתיים אין הפירוש שרוצה ג' מאות אלא פי שניים.

הנ"ל: ודאי, יש לי 900 בחורים בישיבה ואלפי בוגרים ויש לנו גם תלמידים פה ובכל זאת תמיד אינני שמח בחלקי.

אד"ש: אם כן, פעלת עלי ההיפך [= שאהיה שמח].

הנ"ל: הציג את ר' ש. שפירא (עוזר לו בעניני כספים) שעוזר לו בניו יורק.

אד"ש: אברך גם אותך שלא תהיה שמח בחלקך, אלא מי שיש לו מנה רוצה מאתיים ושתתן לו כפליים.

ר' ש. שפירא שם כסף על השולחן ואמר לאד"ש שזה לצדקה. כ"ק אד"ש הכניס הכסף לכיסו.

• משעה 7:00 עד 8:00 היתה שיחה לנשי ובנות חב"ד.

יום ב', כ"ו אייר

- הרבי נסע לאוהל.

יום ג', כ"ז אייר

- בהכנסו לתפילת ערבית המשיך לעודד את השירה במשך כמה זמן.
- לפני תפילת ערבית הרש"ג נכנס לחדר אד"ש לכ-5 דקות.

יום ה', כ"ט אייר

- הרבי נסע לאוהל.

יום ו', ר"ח סיון

- בחוזרו מהספריה בעת הדלקת הנרות, בפתח 770 ניגש ר"ש קונין אל אד"ש, אד"ש שאלו: מה שלום אביו? וענה: שב"ה יותר טוב, ושאביו מודה לאד"ש על הברכה. אד"ש: (הצביע כלפי מעלה) צריך להודות לרופא כל בשר. אד"ש: האם אביו כבר מסתובב? וענה שבימים אחרונים קצת ירד מהמיטה.

יום ש"ק פרשת במדבה,
ב' סיון

- התוועדות. אחר השאלות ברש"י וכו' חלוקת בקבוקי משקה, והתחיל לנגן והריקותי לכם. בתירוצים על הרש"י אמר שהשאלה והתירוץ על פי פשוטו של מקרא כבר שאלו האריז"ל והוא תירץ את זה, ושצריך לפרסם את התירוץ של האריז"ל שעל ידי זה מפיצים המעיינות החוצה.

בשיחה האחרונה דיבר על ההכנות לחג השבועות, ודיבר מענין הכנסת אורחים, שהיו צריכים לדאוג לאורחים שהגיעו לשבועות ולעשות קבלת פנים לרבנים שהגיעו - שזה שבועות נקרא חג המצו"ת. וזה שייך לרבנים ולוועד הקהל, ועד השכונה, המזכירות ולא עשו שום דבר. הוא

רצה לדבר מכך בפסח וחשב שאולי יעשו משהו, והרי "ראש אי אפשר להעמיד" מכיון שהם עסוקים בדברים אחרים בתורה ועבודה וגמ"ח. ואת חטאי מזכיר היום על שלא אמרתי בפסח. ושכעת יעשו התוועדות וקבלת פנים עבור האורחים והרבנים שהגיעו. הזכיר גם שלא ידחפו את האורחים שמספיק להם טרדות הדרך וכו'.

הורה לש"ץ לנגן שיבנה. אחרי תפילת מנחה הכריזו בפני אד"ש שבשעה 10:30 במוצאי שבת תתקיים קבלת פנים לרבנים בחדר הבד"צ.

ההתוועדות הסתיימה בשעה 4:45.

יום א', ג' סיון

- בחלוקת דולרים בירך יהודי אחד סגי נהור שהלך עם בנו בן שנה שיזכה לראות את בנו.
- הרבי נסע לאוהל.

יום ב', ד' סיון

- התוועדות. אחר שיחה ראשונה סימן לצלם א' שעמד ממול לשתות לחיים ואחר כך סימן ללוי"צ פריידן שעמד בצד לשתות לחיים.

בשיחה שלפני אחרונה הזכיר בין השאר על מגבית וחלוקת דולרים והניגונים הידועים. בסיום השיחה סימן לנגן הד' בבות בבא רביעית פעם אחת. אחר הניגונים אמר אודות שבע מצוות בני נח שזה קשור למתן תורה שסיבב הקב"ה בתחילה אצל ע' האומות שיקבלו את התורה וכו'. ואודות צרכי החג לצרכים, ושכל אחד יחליט החלטה טובה להוספה בלימוד התורה עוד בערב שבועות.

הש"ץ ניגן שיבנה ואד"ש סימן מעט בידו הק'. חלוקת דולרים. טרם צאתו התחיל כי בשמחה תצאו. ההתוועדות הסתיימה בשעה 11:55 בלילה.

יום ג', ה' סיון

- היום הגיע מבית הכורך סידור "תורה אור", מרהיב בכריכתו החיצונית.

יום ד', ו' סיון -
א' דחג השבועות

- בטרם צאת התהלוכה לבורו פארק יצא אד"ש לפתח 770 וסימן להתחלת התהלוכה. בחזור מהתהלוכה נאספו ליד בנין הספריה מקום משכן אד"ש, והחלו לשיר, וזכינו אשר אד"ש יצא אלינו החוצה והלהיב את הקהל במחייאות כפיים. נמרצות, מחזה זה נמשך זמן קצר. טרם הכנסו חזרה לבית (אחורי דלת הזכוכית) סימן בשתי ידיו חזק מאד.

יום ה' ז' סיון - ב' דחג השבועות

- התוועדות. אד"ש ירד לערך בשעה 8:15 לפנות ערב להתוועדות. בין השיחות סימן לר' וייס תנועה שביטאה מדוע רק על חצי כוס. מחא כפיו בקצב לעבר ילדים. בסיום השירה באחת השיחות אחד בשם רובין החל לנגן ניגון חדש לא מוכר, אד"ש חיך וסימן לעודדו, אך שרו זה זמן קצר מאד.

בין השיחות האחרונות הורה לר"מ מענטליק להכריז אודות כינוס תורה. בגומרו להכריז אמר לו אד"ש שיכריז איפה תתקיים.

בסיום התוועדות ניגונים, סימן לש"ץ שינגן שיבנה. ברכת המזון, תפילת ערבית. הבדלה. אחרי זה חלוקת כוס של ברכה שנמשכה משעה 12:15 בלילה עד 3:00 לפנות בוקר.

בכוס של ברכה היו אנשים שקיבלו שני בקבוקים. ליהודי אחד רופא מנתח במקצועו אמר לו אד"ש שיביא את בנו לכאן עוד לפני הבר מצוה, ונתן לו שני בקבוקים. באמצע החלוקה הגיעו הזמר הרוסי עם ילדיו והם שרו כל מיני שירים, ומידי פעם אד"ש עודדם והורה

להם לשרוק. וגם היה תנועות עזות להגברת השירה.

יום ו', ח' סיון

• הרבי נסע לאוהל.

יום ש"ק פרשת נשא, ט' סיון

• התוועדות. ההתוועדות היתה ארוכה מאד, עד שעה 6:40. אחר השאלות ברש"י וכו' היתה חלוקת בקבוקי משקה, בין אלו שלקחו היה הרב קלמן מארלו עבור הקבלת פנים לרבנים האורחים שיתקיים מחר באהלי תורה. אחרי גומרו להכריז אמר לו אד"ש בחיך שיזמין גם את הבעלי בתים. והתחיל לנגן והריקותי לכם.

בסיום ההתוועדות הורה לנגן בני היכלא והביט קמעה בסידור, בקטע האחרון של הניגון סימן חזק בידו.

קידוש לבנה.

יום א', י' סיון

• הרבי נסע לאוהל בשעה 4.45 אחר הצהריים.

• נודע שהמשפט אודות החזרת הספרים באופן זמני שהיה צריך להיות מחר נדחה בשבועיים לכ"ח סיון.

יום ב', י"א סיון

• התוועדות. בין השיחות הרבי מחא כפיו מידי פעם בקצב ועודד קמעה בשירה. נתן חתיכת עוגה להרב טלשבסקי. בסיום ההתוועדות אמר שישנם כאלו שלא היו כאן במוצאי שבועות וטוענים למה נגרע (שלא קיבלו משקה), שיגשו היום או מחר למזכירות ויקחו משקה. וכן דיבר על קבלת החלטות טובות ולדאוג לחינוך כשר לילדים. הורה לנגן ד' בבות, וסימן לש"ץ לנגן שיבנה. חלוקת דולרים. טרם צאתו התחיל כי בשמחה תצאו. ההתוועדות הסתיימה בשעה 11:40 בלילה.

יום ג', י"ב סיון

• הרבי נסע לאוהל.

יום ד', י"ג סיון

• בשעה 8:00 בערב התקיימה יחידות לאורחים.

יום ה', י"ד סיון

• הרבי נסע לאוהל.

• על פי השמועה - ר' דוד נחשון מהטנקים דיבר עם אד"ש בג"ע התחתון.

• על פי השמועה - הוא הכניס לאד"ש חומר מסווג ומדויק על פעילות של צבאות השם ב-450 ישובים באה"ק. אד"ש ענה: "נת' הפלא ופלא אזכיר על הציון".

• על פי השמועה - נתפרסם כעת שלפני שבועיים ביום שישי, שהה אצל הרבי ר' משה סלונים, היה בפנים הרבה זמן.

יום ש"ק פרשת בהעלותך, ט"ז סיון

• לא היה התוועדות.

• מנחה של תפילת יום השבת התקיימה בבית הכנסת למטה. בדרך כלל כשאין התוועדות מתפללים בזאל למעלה.

יום א', י"ז סיון

• בחלוקת דולרים, יהודי א' (שהגיע לאחרונה מרוסיה) אמר לאד"ש שהוא מחפש מישהו (אחיו) ממשפחתו. אד"ש ענה: שיגש לצעירי אגודת חב"ד ויש להם השמות. אח"כ הוא אמר לאד"ש שיש לו זכרונות וכו'. אד"ש שיהי' לך זכרונות טובים.

• נסע למקוה בשעה 2:00 בעת יציאתו למכונת בצאתו למקוה עמדו לקבל ברכה לנסיעה קבוצה

של אברכים מחסידי קערטשניף (מרחובות) (שהגיעו לכאן לחתונה של משפחת רבם), א' מהם הושיט יד לרבי ונשקה וכך עשו כל השאר. (אד"ש נתן לכ"א מטבע) וברכם בנסיעה כשורה וכו'.

• הרבי נסע לאוהל בשעה 5:25.

• מענה אד"ש לחתן שכתב לאד"ש בקשר לשליחות בקרית שמונה ובנוגע לתעסוקת כלתו וכו' מיום א' י"ז סיון ה'תשמ"ז:

דעת הרב "מקריית שמונה" דוגמא חיה לשליח לשליחות שמתחיל בלשלח את אשתו ללמוד באוניברסיטה, ול-3 שנים!!

אזכיר עה"צ

יום ג', י"ט סיון

• בשעה 5:00 היתה שיחה למסיימות בית רבקה. (עפ"י מה שראינו בוידאו שהוקרן בחוץ) אד"ש בסיום דבריו אמר שנמצאים במקום קדוש במקום שיש ארון קודש ובו ספרי תורה, אד"ש הפנה ראשו והביט לרגע לכיוון הארון קודש שב-770.

יום ד', כ' סיון

• עפ"י השמועה - הספר נכנס היום לספר, לפני ערבית.

יום ה', כ"א סיון

• הרבי נסע לאוהל.

יום ש"ק פרשת שלח, כ"ג סיון

• בבוקר בשעה 10:15, (בין אחרי אמירת התהילים לפני שחרית) יצא אד"ש לפתח ג"ע התחתון כשהוא בלי כובע וסירטוק פתוח ואמר לשני בחורים אולי הם יכולים לקרוא ללייבל.

יום ה' כ"ח סיון - יום בוא
 אד"ש והרבנית שתליט"א
 לארה"ב בתש"א

• בשעה 11:30 בבוקר אמרו
 בזאל למעלה אנ"ש והת' את כל
 ספר התהלים וקיימו את ההוראות
 של "ועד השלוחים". באותה העת
 התקיים הדיון בבית המשפט.

• בנוגע למשפט: כל צד דיבר
 חצי שעה (במשפט רגיל נותנים
 לדבר רק 10 דקות, השופטים אמרו
 שהיות שזה משפט מיוחד נותנים
 יותר זמן).

זה היה בהרכב של 3 שופטים
 כולם גויים, (2 לבנים ו-1 שחור)
 השופט הכושי כמעט שלא שאל
 שאלות משום שהוא לא הבין הענין.
 ואילו שופט אחד כל הזמן תקף
 את הצד השני (שלהם) בשאלות
 נמרצות וחזקות.

למשל, העו"ד שלהם בעת דברו
 התנועע מכאן לכאן, השופט אמר
 לו שיעמוד ישר וישיב לשאלותיו
 (של השופט).

והוא (השופט) שאל בין השאר:
 שלא ייתכן שחסידים יתנו כסף
 לרבי הקודם על מנת שנכדו יקח
 לעצמו, והאם 47 שנה אסף ספריה
 כזו בשביל שנכדו יעשה ביז'נס?
 ושאל עוד: מדוע הוא גנב בלילה,
 בסתר. העו"ד שלו הכחיש את זה,
 אז השופט אמר יש וידאו והכל
 רואים. ועוד אמר: שאם הבנין שייך
 לו אז איפה המיסים שהוא צריך
 לשלם לממשלה. ועוד: מדוע נזכר
 אחרי עשרות שנים לקחת הספרים
 ולטעון שזה שלו. וכו' וכו' בקיצור
 שאל אותם שאלות חזקות ויש יסוד
 חזק שנצליח בזה.

אותנו הוא שאל למה הרבי
 מתכוון כשהוא כותב במכתבו
 הספרים שלי. והעו"ד שלנו ענה: כמו
 שבבית המשפט יש ספריה ולפעמים
 השופט קורא לספרים הספרים שלו
 בשעה שזה שייך לביהמ"ש. השופט
 נהנה למשמע התשובה הזאת. וכו'

יום ב', כ"ה סיון

• בסיום תפילת ערבית כשפנה
 אד"ש לצאת מהזאל עצרו יהודי א'
 (הנ"ל כתב כשתי פעמים לאד"ש
 אודות יהודי אחד שלא בקו הבריאות,
 ואד"ש ענה במכתב שיאריך ימים
 ושנים טובות) ואמר לאד"ש שהיהודי
 הזה עדיין חולה. אד"ש ענה: הרי
 כבר כתבתי יאריך ימים ושנים
 טובות, והוא משלה את עצמו שהוא
 חולה. שייצא מההגבלות. אד"ש יצא
 מהזאל בחיוך.

• נסע לביתו כשעה ורבע אחר
 ערבית.

• מספרים - לפני כשבועיים
 הרבי הגיה פעם ראשונה שיחה
 לכינוס נשי ובנות חב"ד שנכתב
 ע"י הנחות בלה"ק עבור עתון כפ"ח
 (מס' 288), לאחרונה (כנראה לפני
 השיחה למסיימות בית רבקה)
 הכניסו לאד"ש להגיה השיחה הנ"ל
 בפעם שניה ואד"ש הורה שלא
 להדפיס כעת עד שיהיה המשך,
 והיום אד"ש הורה להכניס את
 השיחה למסיימות, ואד"ש הגיה
 את זה אחר תפילת ערבית, והורה
 להדפיס שני השיחות הנ"ל.

יום ד', כ"ז סיון

• היום אחרי ערבית עמדו בג"ע
 התחתון "חברי ועד השלוחים",
 וכשאד"ש יצא לשם בצאתו מהתפלה
 הם נתנו פ"נ לאד"ש (כנראה על
 הדיון המשפט שיערך מחר), ואד"ש
 בירך: "שיהי' בשעה טובה ומוצלחת
 ושנשמע בשו"ט".

• מחר ייערך סיכום של טענותינו
 נגד הערעור שלהם והסיכום שלהם
 ומקוים שתוך זמן קצר יהיה הפסק
 "דין נצח".

• התוועדות. בסיום השיחה
 השנייה הזכיר במקצת על "עד מתי".

אחר השאלות ברש"י וכו' חילק
 בקבוקי משקה, בין הלוקחים הי'
 יהודי א' שלקח עבור בנין חב"ד
 במרסיי - בצרפת, אחרי הכרזתו
 אד"ש שאלו איפה? והכריז. אח"ז
 שוחח קמעה עם אד"ש וחזר
 למקומו אד"ש החל לנגן והריקותי
 לכם ועודד השירה במחזאות
 כפיים נמרצות ותנועות ידים לעבר
 היהודי הנ"ל.

שיחה אח"ז דיבר בין השאר
 בהוראה מפרקי אבות בנוגע
 לביישנים ורחמנים וגומלי חסדים
 שיש א' שכתב אלי פתק ואח"ז
 מישהו אחר כתב אלי ההיפך,
 שאסור לרכל ולא יכתבו דבר היפך
 האמת וכו' (דיבר בקצרה).

שיחה אח"ז הזכיר ע"ד ההכנות
 ל"ב תמוז, ולעשות התוועדויות.
 ולומר א' לשני לחיים וכו'. הורה
 לנגן שיבנה ביהמ"ק.

הורה לר"י גוטניק לומר לחיים.
 אח"ז אמר כשהגיעה הבשורה של
 י"ב תמוז בפעם הראשונה אז ר'
 מיכאל רקד ברחוב ושר הניגון ניעט
 ניעט וכו', ומזכירים מעשה ראשונים
 והתחיל לנגן בעצמו ניעט ניעט.

התוועדות הסתיימה בשעה
 5:15 לערך.

• נתלו מודעות ב770 על אמירת
 תהילים ונתינת צדקה וכו' ביום
 ה' כ"ח סיון שבו מתקיים שמיעת
 דברינו בבית המשפט בנוגע לספרים.

יום א', כ"ד סיון

• בחלוקת דולרים אחרי שעבר
 הילד העכט (מאילת) קרא לו אד"ש
 ונתן לו דולר נוסף שתתן את זה
 לאביך שנמצא באילת.

• הרבי נסע לאוהל.

וכו'. ומקוים שתוך זמן קצר יהיה הפסק שבטל ערעור שלו ודין נצח והספרים יוחזרו.

• בשעה 1:35 אד"ש יצא בפתאומיות לנסוע לאוהל (כרגיל נוסע יותר מאוחר).

• בערב נערכה ב770 התוועדות חסידית לרגל "כ"ח סיון".

יום ו', כ"ט סיון

• הרבי נסע לאוהל.

יום ש"ק פרשת קרח, ל' סיון - א' דר"ח תמוז

• התוועדות. שיחה שלאחרי המאמר שאל שאלות ברש"י ואמר שיש הוראה מהזוהר ופרקי אבות ורמב"ם שיתבאר לקמן, והתחיל לדבר בארוכה (כתבתיו קיצור שבקיצור ובלי סדר) מענין המחלוקת והפירוד שיש כאן, שדבר כזה לא היה בשנה אחרונה ולא בשנים שלפנ"ו, שעכשיו המצב מאוד גרוע, פירוד גדול.

כ"א מפרש מה שכתבתי שכיוונתי לכך וזה אומר לכך, ואף שזה יהיה היפך השו"ע הרי הוא חסיד גדול ויש לו מס"נ להתנהג היפך שו"ע, כבר אמרתי שח"ו לעשות היפך השו"ע. ויש מחררי ריב שיש להם הנאה שחסיד נלחם בחסיד. לשם מה עלי לדבר מוסר ליהודים, יכולתי לשבת בחדרי, להתפלל בציבור, לשמוע הפטרה ותו לא, בשביל מה להכניס את עצמי לענין זה. מסופר במדרש אודות דוד המלך שהיו יוצאים למלחמה ונופלים משום שהיה מחלוקת ביניהם. כמו הסיפור עם קרח והמחנות שהקריבו אש על המזבח - אש קדושה. שיפסיקו עם המחלוקת ויערה עליהם רוח ממרום וכו' וכו' וכו'.

אחרי שיחה זו חילק בקבוקי משקה, בין הלוקחים היו קבוצת בחורים ממונטריאול שנוסעים

בשליחות ללמוד בארץ - בתורת אמת י-ם. אחרי החלוקה התחיל לנגן הריקותי לכם.

אחר שיחה אחרונה אמר: שכתוב בספר הזכרונות שבתחילה קראו לבעש"ט בעל שם ואח"כ הוסיפו לו טוב וקוראים בעל שם טוב. שיהיה הפצת המעיינות וכו'. התחיל לנגן ניעט ניעט.

התוועדות הסתיימה בשעה 4:35.

יום א', א' תמוז - ב' דר"ח

• בקריאת התורה קראו בס"ת חדש שנתרם ע"י משפחת אבצן, בעת הכנסת הס"ת לארון קודש שרו "שישו ושמחו" ואד"ש עשה בידו להגברת השירה.

• אחר קריאת התורה חלוקת דולרים:

כשעבר הר' אבצן (זה שהכניס הס"ת היום) הוא ביקש בשביל מישהו ברכה ולא הזכיר כלל אודות הס"ת, אד"ש בירכו ואמר לו ג"כ מז"ט על הס"ת.

אחד הביא תמונה ענקית (על א.ב וכיו"ב) ומסרה לאד"ש, אד"ש נתן לו דולר ואמר שזה לא בתור תשלום על התמונה. בסיום החלוקה אד"ש נשא בעצמו את התמונה לחדרו.

ראש המועצה של עמנואל מסר לאד"ש מפתח העיר עמנואל. אד"ש בירכו בין השאר שבביאת המשיח בקרוב נגאל כאן ותושבי עמנואל ונבוא כולנו ביחד לירושלים עיר הקודש וכו'. נתן לו 3 דולר לשימם בקופה הכללית של עמנואל.

• בערב נערכה התוועדות חסידית ב-770 כדי לקיים את הוראת אד"ש להתוועד בימי תמוז.

יום ב', ב' תמוז

• הרבי נסע לאוהל.

יום ג', ג' תמוז - "יום הגאולה"

• הרבי נסע לאוהל.

יום ד', ד' תמוז

• ביום שישי שעבר הגיש הר' שפרינגר מכפ"ח לאד"ש מאת כל תושבי כפ"ח עבור כמה חולים ל"ע מתושבי כפ"ח. והיום או אתמול בכתב או בע"פ ענה אד"ש: (הענין בכללות) למעט במחלוקת ולהוסיף בקצה ההפכי (באהבת ישראל).

• סיפור ששמעתי היום: פעם היה נוהג אד"ש לפנות בוקר של שמח"ת ללמד ניגון חדש ולתת לחיים וכו'. פעם שאל באם אכלו כבר סעודת יו"ט, א' ענה שכבר בוקר וא"א לאכול, אמר לו אד"ש תוריד את התריס (ויהיה חושך) ותאכל סעודת יו"ט.

יום ה', ה' תמוז

• הרבי נסע לאוהל.

• אמש בערב הי' אסיפה ב-770 מטעם "ועד הקהל", באמצע האסיפה הגיעו מפקדי משטרת האיזור, אחד מהם דיבר והבטיח לשפר היחסים ובסוף דבריו הי' דיון בינו לקהל בצורת שאלות ותשובות וכו'. ואחרי-כן דיברו ועד הקהל על ענינים שונים כגון על כשרות הבשר שכעת הבשר בקר עדיין אינו תחת השגחת הרבנים. וכן שמינו ועד מיוחד שיטפל בהכנסת אורחים לחגים הבעל"ט. בתחילת האסיפה ר' יואל כהן חזר על השיחה מש"פ קורח בענין למעט במחלוקת. והסיף מדיליה שאסור בכלל לפרש על מי הכוונה אלא לעשות שלום ולברוח מלשון הרע וכו'.

ש"ק פרשת חקת, ז' תמוז

• לא היה התוועדות.

• קידוש לבנה.

נגש לאד"ש הר' גולדשטיין מב"ב, אד"ש הניח ידו על המיקרופון והאזין לדבריו, בגומרו לדבר אד"ש עשה לו תנועת ביטול בחיך, גם לר"ט פלס סימן לשתות כוס גדולה.

שיחה שלישית - שההתוועדות שערכו עד היום לא היה מספיק ואין צועקין על העבר, שיתוועדו היום בי"ג ובשבת ומוצש"ק - יום הילולא של האור החיים. ושלא יקחו יותר מדאי משקה ושינגנו ניגונים מה טוב ומה נעים, שיבנה, ניעט, ופרצת. החזן התחיל שיבנה. וכן ניעט. אחרי הניגונים הנ"ל הורה לשיר ניגון הכנה וד' בבות וניע זשורצי. סימן לר' חזנוב לשתות לחיים. הרב בומזר אמר לחיים אד"ש ענה לו בחיך.

חלוקת דולרים. בסיום החלוקה השאיר לעצמו, דולר א' והניחו בסידורו, בעת יציאתו ממקומו פגש את הרב בומזר והוציא את הדולר מהסידור ונתן לו. ההתוועדות הסתיימה ב-11:30 לערך.

אחרי ההתוועדות התקיימה התוועדות חסידים עד הבוקר.

• היום יצא מאמר מוגה לכבוד י"ב ו-י"ג תמוז.

• יצא מענה אד"ש על פתק שכתבו הנהלת הישיבה שמסרו הוראת אד"ש לתלמידי הישיבה שלא להתערב בפוליטיקה ומחלוקת שקורה בשכונה וכו':

"ויה"ר שתהא פעולה נמשכת וכו' ומתוך שמחה"

יום ו', י"ג תמוז -
חג הגאולה

• הרבי נסע לאוהל.

• היום אחר הצהריים היתה ל"ע תאונה לאחד הבחורים ח. מקעמפ גן ישראל נ.י., משאית נכנסה במכוניתו והנ"ל נפצע קשה. הודיעו מכך לרבי בהיותו באוהל.

בחזר הרבי מהאוהל, עמד ליד

להתפלל שלמחרת ייערמו מכשולים בדרכם ולא יוכלו להגיע לכנסת. וכן דיבר הרב שפרינגר והרב מארלו. יצאו בריקוד נלהב. אח"ז בשעה 1:00 בלילה אמירת הפרק השבועי בתהילים, ובתקוה עצומה שסוף סוף יתוקן החוק האומלל "מיהו יהודי".

יום ד', י"א תמוז

• נודע היום לצערינו שהחוק "מיהו יהודי" לא עבר היום.

יום ה', י"ב תמוז -
חג הגאולה

• הרבי נסע לאוהל.

• בתחילה לא ציפו להתוועדות עם אד"ש מאחר שלפני מספר שבועות אד"ש ענה שההתוועדות די"ב תמוז תהיה בשבת. היה ספק אולי בכ"ז יהיה התוועדות. אחרי מעריב בשעה 9:45 אד"ש הודיע על התוועדות בעוד 15 דקות, חיש מהר התארגנו להתוועדות.

בשעה 10:00 אד"ש ירד להתוועדות. שיחה ראשונה ושניה דיבר בעיקר בענין המחלוקת שקורה לאחרונה בשכונה ודיבר בחריפות (כנראה הדיבורים יודפסו) וסיים השיחה הראשונה במילים "והאמת והשלום אהבו". שיחה שניה גם היתה בחריפות שאמר שמוכרח לשים הדברים (הדיבורים) על השלחן כי בשקט לא הולך לפעול וכו'. אחרי שיחה זו ניגש יהודי א' מאנ"ש ואמר משהו לאד"ש ואד"ש חייך והנ"ל שתה לחיים, כשחזר הנ"ל למקומו סיימן לו אד"ש שישתה בכוס גדולה והביט אליו עד גומרו לשתות וחייך בשביעות רצון.

אח"ז הביט לעבר ר"י קרינסקי וג"כ סימן לו שישתה על כוס גדולה. אח"ז סימן לעוד יהודי א' בלי זקן. אח"ז להר' קרעמער, הנ"ל שתה כבר מעט יין שהיה בכוסו ואד"ש סימן לו תנועת ביטול ושישתה בכוס גדולה.

• יש לציין שבימים אחרונים וגם היום לוקח את אד"ש ר"ב קליין ולא קרינסקי כנהוג תמיד. (וקרינסקי נמצא כאן).

יום א', ח' תמוז

• הרבי נסע לאוהל.

יום ב', ט' תמוז

• בערב בשעה 11.30 נכנס ר"מ מענטליק לזאל הוודיע בשם הרב חודקוב בשם הרבי שאסור לבחורים להתערב בענינים שנוגעים לועד הקהל. וכן לא להיות באסיפה של ועד הקהל. ומי שכן רוצה לדעת מה היה באסיפה ילמד קונטרס עץ החיים וכו'.

יום ג', י' תמוז

• היום נתלו מודעות מטעם ארגון "שופר אסאסיין" שהיות ומחר תערך ההצבעה על חוק "מיהו יהודי" באה"ק, על כן בהוראת הרב ק. מרלאו שיתאספו היום בשעה 12:00 בלילה ללמוד קונטרס "החלצו" ובשעה 1:00 אמירת תהילים בביכ"ב-770.

על המודעה הזאת יצא היום מענה אד"ש:

קונטרס החלצו (אשר לכ"ק אדנ"ע)

כפשוט ע"מ לקיימם בפועל-
ופשיטא שתבטל לגמרי הליכת רגיל (עיין פרש"י פ' קדושים ואדה"ז בשו"ע או"ח וק"ל).
אזכיר עה"צ.

• בשעה 12:00 בלילה נאספו קהל רב בביהכ"ב-770, ור' יואל כהן לימד המאמר "החלצו" ברבים. אחר הלימוד דיבר ר' שארף על התהליך של ההצבעה שתערך מחר ואמר שהערבים שהם יכולים להפריע והיות שאין להם בחירה חופשית אפשר על דעת הקהל

לב לזה, וזה קרה דוקא בביהכ"נ של מו"ח אדמו"ר, וכמוכן שהכל בהשגחה פרטית שזה בגלל מה שקורה בשכונה שהס"מ נמצא בתוכינו והוא מסתתר ושולח שלוחים בלבושים שונים (אד"ש חזר כמה וכמה פעמים שהס"מ נמצא בתוכינו), ואותו אחד (שעושה המחלוקת) הוא משפיע, ולמד בתו"ת ולא שאל שום שאלה לא בנגלה ולא בחסידות.

ואותו אחד (ייתכן שאד"ש התכוון לכמה אנשים ולא בן אדם אחד) הוא מרגל מה שקורה כאן ומספר קבוע לאחד שהוא משונאי ליובאוויטש ובכך הוא מזיק לרבים, לכל השכונה. ואותו אחד כתב לי בפתק שמאים שהוא יעזוב את הרבי וכו'. ראשית כל בכך הוא גרם לי בשורה טובה כי כעת הוא לא תחת אחריותי, ויש לי הרבה דברים שהם באחריות שלי, ובכך יהי' פחות הולכי רגיל וכו'.

הרבי דיבר גם על הפקשוילים שזה אסור מהתורה, ושזה לא אמת מכיון שלא כותבים את שם מחבר פקשוילים וכו'.

אני לא מבקש ממנו שיעשה תשובה בפרהסיא כי הוא בוודאי לא יעשה את זה, אלא שיחזור בו בפני עצמו וכו' וכו', היה עוד דיבורים חריפים וכו' וסיים בסוף ואין להאריך בדבר המבלבל.

שיחה אח"ז דיבר ביאור ברש"י וזוהר, חלוקת בקבוקי משקה. לאחד שהכריז כאילו רק לאד"ש, אד"ש סימן לו להכריז כלפי הקהל. שיחה לאח"ז על הרמב"ם (ורש"י) וכו' ודיבר על "עד מתי", הזכיר על הבאת ילדים לקעמפים והזכיר "גן ישראל", ושיעשו התוועדות. נגנו "עד מתי". הורה לומר ברכה אחרונה וכמו שכתוב בפרקי אבות ה' ימלוך לעולם ועד ורש"י מפרש שזה הולך על משיח שיהי' בקרוב ממש.

ביטויים חריפים וכו'. הנני כותב להלן בקצרה ובכללות ובל"י סדר:

בתחילה שאל שאלות ברש"י וזוהר וכו', עבר לענין המחלוקת שקורה לאחרונה בשכונה, ומכיון שבשבת אין לקליפות שליטה לכן מדבר על כך בשבת. שיש מחרחרי ריב והולכי רגיל שהיה א' ששמע מקרובו שנמצא מעבר לים שאמר ששמע שפלוגי דיבר עם פלוגי במכונת שעתיים וחצי על הנושא מסויים, ואותו אחד שמע ממישהו שהיה בעצמו רק מעבר לכביש וראו שניים משוחחים ביניהם במכונת ועפ"י טבע א"א לשמוע מה מדברים והיו שם בחורי ישיבה שאינני יודע מאיפה יש להם זמן לכך וכו'.

יש סימנים ברורים למה שקורה בשכונה, בזמן אחרון היה הרבה ברקים ורעמים בשכונה זו שלא היה בשכונות אחרות (= יש לציין שבתקופה אחרונה היה הרבה ברקים ורעמים חזקים בשכונה יותר מהרגיל לתקופת עונת הקיץ, ואף אחד לא שם לב לזה שזה קורה בעיקר רק בשכונה ולא במקומות אחרים עד שאד"ש אמר זאת). ואח"כ הקב"ה בעצמו התערב בענין הזה והיה ביום שישי ודוקא ביום שישי תאונה שמשאית נכנסה במכונת שנהג בה בחור תמים, והוא אחד שנהג הרבה ובדיוק כעת קרה לו מה שקרה, ושלא היה צריך לקרות, מה הבחור אשם!?

לכאורה אפשר לתרץ בתירוץ של אדמו"ר מוהר"י צ'צ'צ' בנוגע לשואה שזה כמו סטירה בפנים, בפנים דייקא שזה מקום חשוב וזה התירוץ למה נהרגו מטובי עמנו. אבל כאן זה לא תירוץ והבחור לא אשם, מכאן ואילך שה' ישלח לו רפואה שלימה ואריכות ימים ושנים טובות ויהיה גדול הן בנגלה והן בחסידות (אד"ש חזר על ברכתו כמה פעמים בעת השיחה).

ואח"ז אירע היום בשבת קודש שספר תורה נפסל ואף אחד לא שם

המכונת ר' שמשון סטאק (בנו הוא האחראי על הקעמפ גן ישראל) וביקש ברכה עבור הבחור הנ"ל שנפצע קשה. אד"ש לא ענהו מיד, אלא מאוחר יותר קיבל מענה בעל פה: "שיהיה לך בטחון, הזכרתי כבר על הציון".

• אד"ש לא יצא לספריה בעת הדלקת הנרות.

• בערב ליל שבת הרבי יצא לספריה מאוחר יחסית, בשעה 11:00. (בפתח דלת הספריה אישה אחת ניגשה לרבי ואמרה לו משהו - נראה שהיא ממשפחת הבחור שנפצע קשה.

• היום הגיע מבית הדפוס אגרות קודש הרבי חלק ג.

ש"ק פרשת בלק, י"ד תמוז

• בקריה"ת נפסל הס"ת והחליפוהו באחר.

• התוועדות:

שיחה ראשונה - מי שטרם בערב שבת יאכל בשבת - י"ב תמוז, הנהגה באופן של חסד.

שיחה שניה - חת"ת, נתינת צדקה ועוד. (בעת השיחה היה לפתע רעמים וברקים חזקים על אף מזג האוויר היפה קודם, ושמעו היטב הקולות בהתוועדות).

מאמר - היה הקדמה מיוחדת למאמר, הרבי אמר כשהרביים היו אומרים מאמר זה כמו דבר הוי' בעשרת הדברות וכו'.

בסיום הניגונים אחר המאמר ונהי' שקט לשמיעת השיחה, קם ר' איצ'ה גינזבורג והכריז שכבר הי' לאלתר לגאולה ולאלתר לתשובה שהרבה עשו תשובה שהמשיח יבוא עד מתי. אד"ש חיך קמעה, הקהל החלו לקרוא "עד מתי" אך זה הופסק במהרה.

השיחה הבאה היתה שיחה ארוכה ומאוד מבהילה והרבה

יום ו', כ' תמוז

• היום אחה"צ התקיים הלווייתו של הת' שמואל חיטריק ז"ל שנפגע שבוע שעבר בתאונת דרכים.

ש"ק פרשת פנחס,
כ"א תמוז

• בהפתעה, הודיע אד"ש על התוועדות.

התוועדות. שיחה ראשונה - דיבר מענין של שמחה וכו', בסיום השיחה סימן מעט להגברת השירה.

שיחה שניה - בין השאר דיבר (הנני כותב רק נקודות בלבד) שירשמו ילדים למחנות קיץ כשרים עד שיוכלו לאמור עליו זה הילד שהוא הכניס אותו למחנה קיץ וכו'. ...מענין שסוגרים בקיץ ישיבות, ת"ת וחדרים באופן שאומרים לתלמידים לך החוצה וכו'. וצריך להיות ההיפך.

ודיבר ואמר שמזהיר באזהרה שאסור לבחורים ואברכי כולל להשתתף באסיפות, ואם איזה בחור מגיע לאסיפה שיגרשוהו משם. אם בחורים רוצים לעשות אסיפה שיעשו אסיפה של פלפול התלמידים שיתפלפלו וכו', ענינם של בחורי ישיבת תומכי תמימים זה לשבת וללמוד ולא לדעת מהנעשה מסביב. כל המנהלים וראשי הישיבה, עוזרים והטבח שצריך להכין אוכל טוב הם רק אמצעי שבחור יוכל לשבת וללמוד. במדינה ההיא בשנת תרפ"ז היו צריכים להשיג אוכל אבל היום נותנים לו משכורת כדי שיוכל לשבת וללמוד, ובהוספה.

בסוף השיחה דיבר מענין של צדקה בשלשת השבועות.

להלן מועתק קטעים מהשיחה השניה מהנחה יותר מורחבת שנכתבה על ידי אחד התמימים - בלי אחריות:

כשאומרים שצריך להתעסק

התורה, ובשמחה, ושמחלק משקה כדי להוסיף בשמחה, ואלו הנוסעים שעושים התוועדות שיקחו משקה וידברו מענין י"ב תמוז ונקודות מהמאמר ברוך הגומל וכו', ושלא ישתו כשכרותו של לוט. והזכיר על חלוקת דולרים והניגונים ניעט, הכנה, ד' בבות וניעט זשורצי.

ניגנו הניגונים הנ"ל, הורה לש"ץ. לנגן שיבנה.

אחר ברכה אחרונה התחילו לעלות הרבה אנשים לקחת בקבוק משקה, לכמה אנשים (שלא היה נראה שייכים לעשות ולארגן התוועדות) שאל בתמיהה האם עושים התוועדות?! חילק בעמידה. בתחילה חילק בקבוקי משקה קטנים, וכשנגמר הקטנים החל לחלק גדולים, וכשנגמר הגדולים חילק יין (כי זה מה שהיה באותה העת), חלוקת המשקה נמשכה כ-10 דקות. אח"כ חלוקת דולרים.

ההתוועדות הסתיימה בשעה 11:40. זו היתה התוועדות יוצאת דופן ומשהו לא רגיל ראו בכך משהו מסויים. בהתאם לנאמר בהתוועדות אזי אנ"ש והת' התוועדו כל הלילה.

יום ב', ט"ז תמוז

• בשעה 8:00 התקיימה יחידות. הוקרן וידאו בחצר 770 וראו שבעת שאד"ש דיבר לאלה תחלק הארץ הצביע בידו קדימה, אח"כ הצביע שוב. סיים השיחה עם המלה לחיים.

יום ג', י"ז תמוז

• היתה שיחה שאחרי תפלת מנחה. חלוקת דולרים.

עפ"י השמועה - נכנסו אחר מנחה לאד"ש רחמ"א חודקוב, ר"י קרינסקי ור"א שמטוב, ושהו שם זמן מה.

יום ה', י"ט תמוז

• הרבי נסע לאוהל.

התוועדות הסתיימה ב-5:35 לערך.

בתחילת תפילת מנחה בעומדו על מקומו הצביע לעבר ר"י נימוטין והורה לו לשתות לחיים על כוס גדולה ואמר שגם הרב יאמר לחיים, והרב מרלו אמר לחיים.

בטרם צאת אד"ש מהתפילה הכריזו שבשעה 10:00 בערב התוועדות ב-770.

(שיחה מאד מבהילה ויש לציין את הרעמים והברקים שהיו פתאום ביום יפה ובהיר בעת שיחה שניה בהתוועדות וכו' וכו' אין להאריך בהנכתב).

יום א', ט"ו תמוז

• חלוקת דולרים.

• הרבי נסע לאוהל.

• בבוקר סיפרו ב-770 שהת' חנינא שפערלין שאל את הרבעצין האם לעשות "הווארט" שלו היום בערב? ואמרה לו שיקדים את זה כי אולי תהיה התוועדות, ובכך התחזקה ההשערה שתתקיים התוועדות.

• הרבי הגיע מהאוהל בשעה 8:40 מוקדם יחסית לזמנים קודמים. התפללו מנחה, אחר מנחה חזר לחדרו כעבור מס' דקות יצא הריל"ג והודיע שבעוד חצי שעה התוועדות. ב-9:40 אד"ש ירד להתוועדות.

שיחה ראשונה - ענין נזכרים ונעשים י"ב תמוז, שאלה וביאור ברמב"ם היומי, בתירוץ ברמב"ם שלעתיד לבוא לא תהיה קנאה אמר כפי שדובר בארוכה בשבת (שבשבת זה לא מזיק) שיוסיפו באהבת ישראל ולא תהיה קנאה.

בסיום השיחה סימן לילדים להגברת השירה. קרא להריל"ג ואמר לו משהו, אח"כ ראינו שהאחראים הביאו ארגזים של משקה והניחום על יד כסא אד"ש.

שיחה שניה - להוסיף בלימוד

יום ב', כ"ג תמוז

• בצאתו מתפילת ערבית בעומדו בפתח הזאל הסתובב לכיוון הזאל וסימן ורמו לר' שלמה קונין לבוא אחריו, והנ"ל נכנס לג"ע התחתון ושהה כמה דקות.

יום ג', כ"ד תמוז

• כידוע, בימים אלו אד"ש לא מסמן להתחלת השירה בגלל ימי בין המצרים.

יום ה', כ"ו תמוז

• הרבי נסע לאוהל.

יום ש"ק פרשת מטות
מסעי, כ"ח תמוז

• התוועדות.

אחר שיחה של השאלות ברש"י וכו' נתן בקבוק משקה לר' גינזבורג מטורונטו קנדה שהכריז עבור התוועדות במוצש"ק של המקורבים מבית חב"ד דשם שבאו לכאן לשבת, אד"ש אמר לו שיהיה המשך לזה בטורונטו שיתוועדו בשבת נחמו. אח"ז אמר לו בשבת הבאה שהיא שבת חזון שמראים לכל היהודים את ביהמ"ק השלישי אז שיתוועדו בשבת הבאה ושיכריזו על כך. התחיל לנגן והריקותי, בסיום ההתוועדות הורה לנגן שיבנה.

ההתוועדות הסתיימה ב-5:30.

יום א', כ"ט תמוז

• לפני חלוקת הדולרים הכריז אד"ש שכעת זה המשך למה שדובר בשבת שיוסיפו בצדקה שציון במשפט תפדה ושב"ה בצדקה.

• הרבי נסע לאוהל.

• בתקופה האחרונה נוסעים לאוהל אחרי הרבי מכונית בלשים שכורה, כי המשטרה הפסיקה לשלוח

ובאמת ושבעת כדי שלא יהיו לו הפרעות בלימודו. אבל ענינו זה רק לימוד התורה. וכאן לא כמו ברוסיה, כי כאן יש הרחבה ומשלמים לבחור הלומד כמבואר בקונטרס עץ החיים. ולכן ענינו הוא לשבת וללמוד בספר או קונטרס או מאמר. וכשרוצים שהאסיפות יצליחו, הרי כשלוקחים בחורי ישיבה ומבטלים אותם מענינם, הרי זה נגד התורה ואי אפשר להצליח באסיפות.

...בנוגע והאמת והשלום אהבו, להיות דווקא באהבת ישראל ולא שרחמנא ליצלן להכעיס יהודי על יהודי והוא עומד מן הצד ומחייך ואומר "אהה", ועוד חושב שעשה קונץ כי הקב"ה כותב בתורתו ואהבת לרעך כמוך והוא מוכיח שיכול לעשות בדיוק להיפך. ועוד שמח, וכמו שהגוי שם (ברוסיה) הלך נגד ה"שווער", גם הוא הולך נגד והס"מ פועל זאת, ואע"פ שיודע מה היה בסופם של אותם גויים, הרי על הס"מ זה לא קושיה שממשיך כי לכך נברא, ושכבר יפסיק ויהיה לו והאמת והשלום אהבו.

מאמר, שיחה - שאלות ברש"י וכו'.

שיחה אח"ז, בסופה אמר שבפרקי אבות של היום פרק א' מוזכר פעמיים עשה לך רב, שצריך להיות באופן של כפלים לתושיה, והוא מזהיר באזהרה גדולה שיעשו רב וכפי שרואים שזה לא עשה לעצמו רב הביא צרות גדולות לכאן לא רק לזולת אלא גם לעצמו וכ"ז מפני שלא עשה לך רב. ודיבר קצת על מחררי ריב וכו'.

בסוף ההתוועדות הורה לנגן שיבנה. ההתוועדות הסתיימה בשעה 4:30.

יום א', כ"ב תמוז

• חלוקת דולרים.
• הרבי נסע לאוהל.

עם ילדים, להביאם למחנות קיץ, הוא טוען שזו עבודה שלא הורגל בה. שנה שעברה לא עסק בה, ועל זה עונים לו, האם כשעשה שטות פעם צריך לחזור ולעשות, הרי הוא יודע מעצמו שבמשך השנים עשה שטויות ואח"כ החכים. ואע"פ שכבר יש לו זקן לבן בכ"ז צריך להתחיל עבודה חדשה כיון שרוצים לעתיד לבוא תורה חדשה צריך לעשות הכנה לזה.

וצריך שיראו איך שמשתתף בשיעור תורה ברבים ומגביות של צדקה, ומקרב ילדים למחנות קיץ על טהרת הקודש, ויוכל להצביע על ילד פלוני שהכניסו למחנה קיץ. ומה שבשנה שעברה לא עשה כך, הרי זה לא סיבה שלא יעשה, כי אדרבה שיעשה כפליים לתושיה, ובמקום שבשנה שעברה היה צריך להכניס 10 ילדים צריך כפליים לתושיה. וכל התירוצים זה רק לרמות עצמו, את הטיפש שבו ומה הקונץ לרמות טיפש, ובפרט שזה לא רק שטות אלא טיפש (גדול?), ואם לא רואים אותו משתתף בשיעור ברבים ולא מקרב ילדים, כי לא לפי כבודו.

...ולבטל המנהג שמפסיקים בקיץ ללמוד, הן הת"ת והן ישיבות קטנות וכל שכן ישיבות גדולות שכל היום הם לומדים תורה ובפרט תומכי תמימים, ולכן שלא ישתתפו באסיפות שלא להם, כי האסיפות שלהם צריכים להיות בעניני תורה, להבין מאמר חסידות או ענין ברמב"ם. ואסיפות אחרים הרי בכלל אסיפות זהו דבר מאוס, ואם הם נכנסים לאסיפות אפילו שזה בלי רשות המארגנים, עליהם לגרש אותם, כי מי לוקח ע"ע אחריות לביטול תורה של תלמידי הרבי נשיא דורנו, וענינם של תלמידי ישיבה הוא שכל מציאותם לימוד התורה, והראש ישיבה, מנהלה, וסגן המנהל, והטבח (לא בשבת לדבר), הכל בשביל הבחור שילמד תורה, ולכן צריך להכין מאכל טוב ומשקה טוב, שיהיה ואכלת ושבעת (וברכת)

יום ג', ט' מנ"א - תשעה באב

- התפילות היו בביהכ"נ למטה וכו'.
- אחר ערבית קידוש לבנה, בתחילה, אד"ש חיפש הרבה את הלבנה (כי זה היה מעל פנס הרחוב של הבנין וקצת סינוור) וגם אחר קידוש לבנה חיפש שוב את הלבנה (כיבו את החשמל כדי שאד"ש יוכל לראות טוב).

יום ה', י"א מנ"א

- הרבי נסע לאוהל.

- בשבוע שעבר ביום שישי ה' מנ"א יצא לאור מכתב כללי, ומספרים: שעוד בטרם שנתפרסם המכתב לקהל, אד"ש הורה להריל"ג לקחת המכתב ולהביאו להרב מ. מענטליק שי' ששוכב כעת בבית רפואה ה' ישלח לו רפו"ש בקרוב. והריל"ג מסר לו בשם אד"ש שידבר עם הבחורים שבאים לבקרו, בלימוד.

יום ש"ק פרשת ואתחנן, י"ג מנ"א

- *לא הי' התוועדות.

- במוצש"ק התקיים כינוס ירחי כלה ב"גן ישראל" נ.י.

יום א', י"ד מנ"א

- בחלוקת הדולרים הרבי שאל כמה מאנ"ש האם היו בירחי כלה.
- הרבי נסע לאוהל. ציפו להתוועדות אך לא היה.

יום ב', ט"ו מנ"א

- הרבי נסע לאוהל.

- בשעה 8:35 הגיע מהאוהל. אחר מנחה יצא מהזאל, ויצא לייבל גרונר והודיע על התוועדות ב-9:30. התוועדות. בשיחה האחרונה אמר בתחילה (בחיוך) שהיות

מכסאו ונעמד מלא קומתו והתחיל לנגן ניגון ההקפות לאביו רלוי"צ בשמחה עצומה ואדירה, מחא כפיו בכל העוז וסימן חזק מאוד בידו הק', דקות ארוכות נמשך מחזה מרהיב עין זה.

אח"ז תפילת מנחה. אחרי אמירת פרקי אבות שלאחרי מנחה נשאר עדיין לשבת על כסאו והסתובב עם הכסא לכיוון הקהל והסידור היה מונח על השולחן והתחיל לומר שיחה!! חיש רגע כל הקהל התקרב, בתחילה לא היה קל לשמוע מפאת הרעש הדחופות.

הרבי דיבר כ-10 דקות עם עיניים עצומות, על שיעור הרמב"ם היומי (שלא דיבר עליו בהתוועדות) ואת ההוראה מזה, שאחד שחטא אפילו 3 פעמים יכול לחזור בתשובה וכו'.

ההתוועדות הסתיימה ב-4:30 (עד מנחה) ועוד השיחה שלאחרי מנחה.

בצאתו מהביהכ"נ במדרגות העולות למעלה ניגש לאד"ש הר"י דוכמאן וביקש ברכה עבור אשה אחת ואמר את שמה, אד"ש אמר לו עוד שם (היה לה שתי שמות, ודוכמאן לא זכר השם השני), והמשיך לומר לדוכמאן בחיוך שזה (ששכחת השם השני) תהיה העבירה הכי גדולה שלך במשך השנה.

ערבית. הבדלה - הביט ארוכות בילד ששתה היין של הבדלה, מישהו ניגש לאד"ש ודיבר מעט.

יום א', ז' מנ"א

- חלוקת דולרים.
- הרבי נסע לאוהל.

יום ב', ח' מנ"א

- מנחה בשעה 6:00, לפני מנחה נסע לביתו, וכן גם אחרי מנחה לסעודה מפסקת.

מכונת מטעמה בשל הוראה מגבוה.

יום ה', ד' מנ"א

- הרבי נסע לאוהל.

יום ו', ה' מנ"א - יום הסתלקות האריז"ל החי

- הרבי נסע לאוהל.

- היום יצא לאור מכתב כללי מתאריך ה' מנ"א.

ש"ק פרשת דברים, י' מנ"א - שבת חזון

- התוועדות.

שיחה ראשונה - דיבר מענין פתגמו של רלוי"צ מברדיטשוב שמראים בשבת חזון לכל יהודי את ביהמ"ק השלישי, והסביר שראיה זו באה ע"י התבוננות. והזכיר שע"י שרואים באים לשמחה בלי הגבלה וכו'.

שיחה שניה - קישר את היום להסתלקות האריז"ל.

מאמר ד"ה ציון במשפט תפדה ושבי'ה בצדקה.

שאלות ברש"י וזהר, פרקי אבות והלכות בית הבחירה ורמב"ם. חלוקת משקה, אחד הלוקחים היה חיטריק מצפת שהכריז על כינוס השלוחים השנתי בכ' אב בצפת. הרבי שאלו איפה? הכריז בצפת. אד"ש: איפה, באיזה כתובת? הכריז בקרית חב"ד, אד"ש: הרחוב וכו'? הכריז ברחוב שזר. התחיל לנגן והריקותי לכם.

תירוצים על הרש"י, פרקי אבות, זהר והלכות בית הבחירה, ולא דיבר על הרמב"ם. בסיום ההתוועדות הורה לר' ניסלביץ מנה"ח לשתות לחיים. הורה לש"ץ לנגן "שיבנה". לאחר שגמרו לנגן שיבנה והיה נראה שהכל נגמר ומתחילים ברכה אחרונה, הנה לפתע אד"ש קם

שאוהבים סדר ולא יודעים מה להכריז אז הוא מודיע הסדר, שינגנו הניגונים: ניגון הכנה, ניגון ד' בבות, נייע זשורצי, ושיבנה. חלוקת דולרים. והורה שכל אחד יכתוב לו עד שבת מהחלטות הטובות בלימוד התורה וקיום המצוות ונתינת צדקה שקיבל על עצמו למשך חודש. ואח"ז יוכל לשנות ההחלטות למעליותא. (בשיחה הראשונה הזכיר על התועדויות של תורה).

נתן לר"ב גורדצקי עוגה עטופה בניר.

ניגנו הניגונים. חלוקת דולרים. טרם צאתו התחיל כי בשמחה תצאו.

יום ג', ט"ז מנ"א

• הרבי נסע היום לאוהל (זה לא היה צפוי).

• היום התקיים כינוס של זקנים וזקנות ב-770. בתחילה המארגנים חשבו שהרבי יורד לתפילת מנחה וכו', אך נודע שנוסע לאוהל. בשעה 11:00 בבוקר הרבי קרא לר' מנחם גערליצקי וזוגתו לג"ע התחתון ואמר להם שיודיעו לזקנים שהוא יתפלל עליהם באוהל ובריך אותם (את הזקנים) באריכות ימים ובריאות ועוד ברכות. מ. גרעליצקי הכניס אח"כ לאד"ש בכתב את דבריו הק' הנ"ל ואד"ש הגיה את זה. וכן נתן לו מאות דולרים לחלק לזקנים.

יום ד', י"ז מנ"א

• אמש יצא קיצור של התועדות דט"ו אב ש.ז. מטעם הנחות בלה"ק. יש שם פרט שאד"ש הוסיפו בדרכו לאוהל.

• הרב מ. מענטליק עדיין שוכב בבית רפואה ה' ישלח לו רפו"ש בקרוב, אד"ש ביקש שידווחו לו מזמן לזמן על מצבו.

יום ה', י"ח מנ"א

• בבוקר אחר קריה"ת בצאתו לחדרו, בפרוודור עמד שם הרב סלומון הרב דפ"ת. הריל"ג הציג אותו בפני אד"ש, אד"ש אמר לו: שמעתי עליכם ושתתחזק בעבודתך - מלאכת שמים.

• הרבי נסע לאוהל.

יום ו', י"ט מנ"א

• ערבית דליל שבת, הרבי עבר לפני התיבה וכו'. הגיעו הרבה אורחים וכן הילדים מהקעמפ "גן ישראל".

יום ש"ק פר' עקב, כ' מנ"א
- יום הילולא של רלוי"צ

• התועדות. ההתועדות היתה מאד שמחה וכו'.

שיחה ראשונה - דיבר מענין שנמצאים אחר ט"ו באב שזה ענינו שמחה בגלוי שצריך להיות שמחה עד שרוקדים ברגליים וכו'. בסיום השיחה אד"ש נעמד מלוא קומתו והחל למחוא כפיו הק' מספר דקות.

אח"ז, בטרם התחלת אמירת השיחה השניה קם יהודי אחד מהמקורבים של בית חב"ד מונטריאול שהגיעו לשבת והכריז בקול רם לאד"ש שיאריך ימים ויוסיף לך שנות חיים, כל הקהל (ואד"ש) ענו אמן.

שיחה שניה - דיבר גם על הקעמפ שהגיעו לכאן וישר כח לאלו שהביאו אותם לכאן וכו' ושיאמרו הילדים לחיים. בסיום השיחה אד"ש הסתובב אליהם (לכיוון הילדים שעמדו על הפירמידה הקבועה) והורה שיתחילו לומר לחיים וכו'. כל משך השירה אד"ש עודד הרבה בתנועות ידיו את השירה (וכך הי' בכל ההפסקות של ההתועדות שאד"ש סימן להגברת השירה).

שיחה שלישית - דיבר מענין

שכתבו לו שעושים משהו על ספינה ומפליגים איתה, הסביר הענין של ספינה ששטה במים וענינו בעבודת ה' (א' ממנהלי בתי חב"ד בקליפורניה מארגן מחר "דינער" על ספינה). בסיום השיחה תחילה פנה לילדים וסימן להם שיתחילו לומר לחיים, אחר כך פנה לכיוונו של ר' שלמה קונין שליידו ישב אחד שמימן את נסיעתם של אלו לכאן, ואמר שכל אלו שבאו מקליפורניה שיאמרו לחיים. ואח"ז החל לנגן ופרצת.

(אחד מאנ"ש מקליפורניה עו"ד במקצועו שילם ל-24 שלוחים משם את הכרטיסים להגיע לכאן ואמר להם שאת הכסף שהיו צריכים להוציא לטיסה שיתנו לצדקה. ואותו אחד מארגן מלוה מלכה היום במוצש"ק ב-770).

שיחה רביעית - אמר תחילה על אף שזה לא הסדר אבל הוא מדבר על כך, ודיבר על פרקי אבות וההוראה שצריך גם לגרום שהשני ייתן צדקה וענין של אהבת ישראל (יש מקשרים ששיחה הזאת נאמרה בקשר למעשה של הנ"ל שמימן את נסיעתם של השלוחים לכאן ואמר להם שאת הכסף יתנו לצדקה).

מאמר. שיחה שאלות על רש"י זוהר.

חלוקת בקבוקי משקה. ביניהם אותו אחד שעושה מחר "דינער" על הספינה. והיהודי מאנ"ש הנ"ל שעושה מלוה מלכה ב-770 היום במוצש"ק.

התחיל לנגן ניגון ההקפות. שיחה ביאור רש"י זוהר ורמב"ם. אח"ז אמר שיחליטו החלטות טובות ויקיימו מה שדובר לעיל (בשיחה ג') אודות צדקה ואהבת ישראל וכו'.

ההתועדות הסתיימה בשעה 5:35. כל משך ההתועדות אד"ש הי' בשמחה.

לתפילת מנחה ירד למטה (מבימת ההתועדות) והתפלל לפני העמוד. (בתחילה חשבו שיתפלל

אחר מנחה אמרו הפסוקים. כשאד"ש התחיל לדבר הרמקול לא עבד, סידרו את זה חיש מהר. היו 3 שיחות, בשיחה אחרונה אמר שכל אחד ואחת גם המבוגרים יקבלו 3 מטבעות של 10 סענט 2 לצדקה ו-1 כנדבת לבו. ושיגנו הניגונים שיבנה, והוא אלוקינו.

בניגונים אד"ש מחא כפיו בקצב. נתן המטבעות לטנקיסטים והמדריכים הראשיים.

יצא מהביהכ"נ בשעה 5:15.

יום ה', ב' אלול

• הרבי נסע לאוהל. בצאתו לאוהל (או למקוה) בירך שני יהודים (אב ובנו) שהגיעו מסוריה על מנת לערוך ניתוח כאן, בירכס שהניתוח יצליח וכו'.

ש"ק פרשת שופטים, ד' אלול

• לא הי' התועדות.

יום א', ה' אלול

• חלוקת דולרים כרגיל.
• הרבי נסע לאוהל.

יום ג', ז' אלול

• יצא מענה להודעה מעריכת התועדות כאן לכבוד ט"ו אלול 90 שנה לתו"ת. התשובה בערך שבטח יעשו כלים המתאימים וכו'.

• יהודי אחד ממכסיקו שאל את אד"ש לאיזה ישיבה לשלוח את בנו, אד"ש ענה (קיץ ה'תשמ"ז):

"קדימה שיסע לשיבתנו בלוד שבאה"ק"

יום ה', ט' אלול

• הרבי נסע לאוהל.

שהמלך נמצא כעת בשדה וכו'. בסיום השיחה הורה לנגן שיבנה ועודד השירה.

ההתועדות הסתיימה בשעה 4:50. מנחה ליד מקומו בהתועדות.

יום א', כ"ח מנ"א

• חלוקת דולרים.
• הרבי נסע לאוהל.

יום ב', כ"ט מנ"א

• הרבי נסע לאוהל.

יום ג', ל' מנ"א - א' דר"ח אלול

• מעריב בשעה 8:10. אחר ערבית הודיע הריל"ג שהתועדות ב - 9:30.

התועדות. בשיחה הרביעית דיבר מענין החלטות טובות בחודש אלול, ואמר שאין לו זמן כעת לענות ולקרוא המכתבים וע"כ שכולם ידעו התשובות הידועות וכו'. וכן בענין לבוא לכאן שלא יהיה חובות, רשות מהאשה או מהבעל, ושלא יפריע לעבודת הקודש ובאה"ק - היתר יציאה מרב. ובחורים - לבקש רשות מהורים.

שיחה אחרונה - רמב"ם, ניגונים וחלוקת דולרים. בניגונים נענע בראשו להגברת השירה.

ההתועדות הסתיימה בשעה 11:55.

יום ד', א' אלול - ב' דר"ח

היום נסגרו הקעמפים "גן ישראל" ג. ומונטריאול. הילדים הגיעו לתפילת מנחה. הכינו במה לאד"ש וכו'. עד מנחה היה ספק באם יהיה שיחה. אך באמצע מנחה אד"ש אמר משהו להריל"ג וזה סימן להר' העכט שיש שיחה.

במקומו כבשנה אחרונה) זוהי הפעם הראשונה מאדר ה'תשמ"ו שאד"ש ירד למטה מבימת ההתועדות למנחה של שבת.

יום א', כ"א מנ"א

• חלוקת דולרים.

• הרבי נסע לאוהל בשעה 5:30 (מאוחר יחסית). לפני כ נכנס לג"ע התחתון הר' אהרונב מצא"ח ושהה שם מספר דקות. (מפי השמועה: בין השאר הרבי שאלו מתי הוא נוסע וענה: השבוע, אד"ש אמר לו שיסע אחר שבת מברכים).

• בחלוקת דולרים בבוקר, יהודי אחד רב ביהכ"נ בבורו-פארק חסיד בעלז מקורב לחב"ד, הגיע לדולרים עם בנו הקטן שצריך לעבור ניתוח באפו, אד"ש בירכו שיזכה לגדלו לתורה וחופה ומעשים טובים, אח"ז שאלו אד"ש: האם הריח אתמול בשמים, האבא השיב בשלילה, ושאל אולי אפשר לעשות זה כעת? אד"ש ענה שזה לא לענין עכשיו ושבפעם הבאה שהילד יברך ויריח הבשמים.

יום ג', כ"ג מנ"א

• אד"ש הגיה מאמר לכבוד כ' אב משנת ה'תשכ"ט.

יום ה', כ"ה מנ"א

• הרבי נסע לאוהל.

ש"ק פרשת ראה, כ"ז מנ"א

• התועדות. אחרי השאלות חלוקת בקבוקי משקה. אחרי החלוקה החל לנגן והריקותי לכם.

בשיחה לפני האחרונה, הסיום השיחה הי' על עד מתי (כמה מילים) אח"ז שרו "עד מתי".

שיחה אחרונה דיבר על הענין שהמלך בשדה, אמר בקול רם

ש"ק פרשת תצא, י"א אלול
- חתונת מוהרש"ב

• לא הי' התוועדות. יצא לקידוש לבנה.

יום א', י"ב אלול

• בחלוקת הדולרים, כשעברה זוגתו של הרב מ. מענטליק (שכעת שב לביתו מבית רפואה) אמר לה אד"ש עבורו שיאריך ימים ושנים טובות.

• דובר עיריית בני-ברק ר' טננבוים - אד"ש נתן לו 3 דולר ואמר בשביל שיעשה שלום בעיר.

• הרבי נסע לאוהל.

• בחזרו מהאוהל התחילה עריכת חופה בחוץ, ולפני צאתו לתפילת מנחה הורה להריל"ג לסגור הדלת של 770. וכשנכנס למנחה שרו שמח תשמח לרגל י"ג אלול, אך אד"ש סימן בידו להפסיק, ובסוף התפילה לא סימן להתחלת השירה, כנראה כל זה מפאת החופה בחוץ.

יום ב', י"ג אלול

• הרבי נסע לאוהל,

• אחר תפילת ערבית נכנס ר' בנימין גורדוצקי לאד"ש.

יום ד', ט"ו אלול -
90 שנה לתו"ת

• הרבי נסע לאוהל.

• בערב התקיימה התוועדות רבתי עם משפיעים וכו', דיברו ונאמו. ר' דוד רסקין הקריא החלטות של עסקני אנ"ש באירופה ומענה אד"ש אליהם.

יום ה', ט"ז אלול

• הרבי נסע לאוהל.

יום ש"ק פרשת כי תבוא,
י"ז אלול

• התוועדות. ד"ה של המאמר הי' שמח תשמח וכו'. אחר השאלות ברש"י התקיימה חלוקת בקבוקי משקה, והתחיל לנגן והריקותי לכם. שיחה - ביאור ברש"י זוהר, שיחה -

ביאור פרקי אבות.

אחרי שיחה זו סימן להרב מענטליק (שזה בשבילו הפעם הראשונה בהתוועדות מאז שחזר מבית רפואה) שיגש אליו ונתן לו פרוסת עוגה, מענטליק נתן לאד"ש הבקבוק ואד"ש מזגו לכוס ונתן לחיים לכוס הרב מענטליק. אח"ז מענטליק ניסה לסגור הבקבוק בפקק אך הפקק נשמט ממנו, אד"ש סימן לו תנועת ביטול (מענטליק עדיין חלש וה' ישלח לו רפו"ש בקרוב).

אח"ז אמר אד"ש שח"י אלול - זה לחיות עם חודש אלול. להוסיף בתורה ועבודה וגמ"ח, והיות שכעת זה התחלת הלימודים, לדאוג לחינוך הכשר לילדים, והזכיר על הכנסת אורחים. וסיים בברכת שנת... לפי סדר א-ב עם עינים עצומות. (אמר באמצע שנת משיח צדקנו).

אחר ברכה אחרונה נתן המזונות והיין לר' משה ירוסלבסקי. עדיין לא הגיע הסטנדר למקומו הקבוע עבור תפילת מנחה, אז אד"ש התחיל לנגן ניגון ההקפות עד שהסטנדר הגיע. [ועוד חזון למועד בעז"ה]

"...מזכרון אבותיו ואבות אבותיו"

אודות

הרה"ח ר' **חיים שמריהו** ז"ל **גורארי** - סבא רבה של החתן
הרה"ח ר' **שלום** ז"ל **חסקינד** - סבא של החתן
הרה"ח ר' **אברהם יעקב** ז"ל **הרשקוביץ** - סבא של הכלה

ישנה אגרת הקודש מאת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ (אג"ק הרי"צ, חלק ג, אגרת תתיג) ששם מופיעים קטעים כדלהלן: "כל אחד ואחד מאנ"ש שי' עליו החובה והמצוה לספר לבניו ולבנותיו נכדיו ויוצאי חלציו את אשר ידוע לו מזכרון אבותיו ואבות אבותיו למען ידעו בניו ובנותיו נכדיו ויוצאי חלציו גם המה גזעם וצור מחצבתם. . . כשם שכל אחד מישראל מחוייב בהנחת תפילין בכל יום, כן הנהו מחוייב לקבוע שעה בכל יום לדבר עם בניו ועם בנותיו ואנשי ביתו להדריכם ולהתעניין במצבם הרוחני.

ההדרכה היא מצוה וחובת הלבבות, וכל אחד מאנ"ש שי' הוא אוצר בלום אשר אם אך ורק יתן לבו ודעתו לזכור את אשר ראה בבית הוריו בילדותו ובבחרותו מעניני הנהגה ביראת שמים ובאהבת ישראל, ויספר זאת לאנשי ביתו באותו הסגנון והשפה שהמה שומעים בלי תפונה, יביא בעזה"י תועלת בלתי מוגבל.

ודבר זה כאשר אחד מאנ"ש שי' מספר לבניו בנותיו נכדיו ויוצאי חלציו ואנשי ביתו את זכרון טוב אבותיו ואבותיו החסידים גזעם הנהגתם וארחות חייהם, הנה זהו אמיתת ענין הזכרת נשמות האבות הגורמים קורת רוח לנשמת ההורים בעולם העליון, וזכותם יגן על זרעם וזרע זרעם להוושע בישועת עולמים בגשמיות וברוחניות."

בהתאם לכך, מובא להלן מתולדותיהם ומעשיהם הברוכים של זקניהם של החתן והכלה.

איש חס(י)ד היה

הרב החסיד ר' שמעל גורארי

להלן סיפור תולדותיו ומעשיו ופעולותיו של הסבא רבה של החתן שי', הרה"ח ר' חיים שמריהו גורארי ז"ל. נדפסה בשעתה כחוברת פנימית משפחתית שנקראת "איש חס(י)ד היה" בעריכת ר' מנחם זיגלבוים שי', וכעת לרגל ולכבוד שמחת החתונה מובאת שוב בשינויים קלים

כסא אביו, כי הכרתיו בעודו עול ימים את עוצם עמקותו בחלק הנגלה, וככה בטח גם כוחו בחלק הנסתר."

ר' נתן היה רבו של הגאון החסיד ר' דובער ליפשיין מויעטקא, בעל גלות עליות", ספר העוסק בעניני מקוואות.

אביו, הרב אריה לייב, שבא לגור בפלך מוהילוב, הביא בידו יקר-סהדותא, מגילת-יוחסין כתובה וחתומה בידי גדולי הדור ממדינתו. במגילת יוחסין זו עלה כי הנו נין ונכד של ארי דבי עילאי רבינו יהודה ליווא זצוק"ל, האב"ד דק"ק פראג [= המהר"ל מפראג] ומחבר ספר "גור ארי" על התורה. יש מקום לשער כי קרא ספרו זה בשם "גור ארי" בשל העובדה כי הוא מתייחס למלכות בית דוד, כידוע. לזכר זה מכונה כל המשפחה המפוארת הזאת בשם "גורארי".

בניו של ר' נתן היו: הרה"ח ר' דוד, שנפטר רך בשנים, וכן הרה"ח ר' מאיר, עליו אמר הרה"ק ר' הלל מפאריטש שהוא אחד משלושת ידידיו ורעיו היותר נאמנים.

לר' דוד היו שני בנים: הרה"ח ר' אריה לייב (אביו של הרה"ג הרה"ח ר' שמואל, רב ודיין בחארל) והרה"ח ר' שניאור זלמן - אבי האחים החסידים הגדולים הגבירים: ר' שמואל, ר' נתן והר' מנחם מענדל.

שלושת האחים אלו לבית גורארי היו מקורבים ביותר לכ"ק אדמו"ר הרש"ב, הנשיא החמישי לממלכת ליובאוויטש, וכולם כאחד זכו לתורה וגדולה במקום אחד:

ענף עץ אבות

משפחת גורארי ידועה הייתה בליובאוויטש כמשפחה מיוחסת רבת דורות, שבניה זכו לקרבה חמה ומיוחדת אצל רבותינו נשיאנו במשך השנים.

שושלת המשפחה מתחילה בגאון החסיד ר' נתן גורארי, שכיחן כרבה ור"מ בעיר וויעטקא והיה מגדולי התלמידים המובהקים של אדמו"ר הזקן.

ר' נתן היה מפורסם בדורו בעמקות לימודו, ובכוחו הכביר למשוך בחבלי עבותות אהבה, בדברים המנעימים את לבבות בני האדם, ולקרבת אל אביהם שבשמים. עומק לימודו של ר' נתן מצא חן בעיני אדמו"ר הזקן,

והוא בחר בו שילמד בצוותא עם בנו האדמו"ר האמצעי. שני צנתרי דדהבא אלו כה התעמקו בעיון לימודם, עד אשר היה דרוש להם זמן של שבועיים בלימוד דף גמרא...

לאחר שר' נתן נתדלדל ממעמדו, היה מוכרח לקבל עליו את עול הרבנות של העיר וויעטקא, שם קבע את ישיבתו.

כל ימיו היה דואג ומצטער על שעזב את לימודו יחד עם ר' דובער, האדמו"ר האמצעי. מסופר, כי בשעה שהגיעה לאוזנו השמועה על הסתלקות אדמו"ר הזקן, לאחר עוצם בכייתו וגודל הספדו, למרות זקנותו וחולשתו, קרא בקול לכל הנצבים עליו: "לבנו יאתה כתר של תורה והוא ישב על

עומדים הכן לקבל את פניו של כל אורח ולדאוג לכל מחסורו. שמונה ילדים היו לו - ארבעה בנים וארבע בנות: הרה"ח ר' יחיאל צבי הירש, מרת פייגע וויטא (גורארי'), מרת חיה שפרינצא (מלצר), מרת פערל (הורוויץ), מרת לאה (קרסיק), הרה"ח ר' משה, הרה"ח ר' חיים שמריהו והרה"ח ר' שניאור זלמן.

ילדים אלה, גדלו באווירה חסידית טהורה. בילדותם נשכרו להם מלמדים מיוחדים שלימדו אותם תנ"ך, משניות, לשון הקודש ואפילו חסידות. בין המלמדים היה החסיד הנודע ר' ישראל לוי ("נעוולער") והחסיד הרב ישראל נח בליניצקי, שפרנסתם הייתה עליו.

ר' נתן היה תקיף בכל הנוגע לחינוך ילדיו. כשהיה חוזר ממשעות העסקים שלו, היה בוחן את הבנים בלימודם. לעתים היה בודק את חדרי הילדים לוודא שלא נכנסו, חלילה, ספרי חולין - תופעה נפוצה באותם ימים בשל רוחות ההשכלה שנשבו בכל עוז.

אולם לצד התקיפות האופיינית לו - הוא היה רך כקנה בכל הנוגע לצדקה. ידו ולבו היו פתוחים לכל עני ונזקק, ולכל עניין שבקדושה.

ימי האושר והעושר תמו לאחר עליית הקומוניסטים לשלטון בשנת תרע"ז, אלו הלאימו את כל הרכוש והכסף של האזרחים, כולל גם בית חרושת לטבק שהקים בעמל וביצע רב.

אם לא די בכך, הרי שבאחד הלילות של שנת תרפ"ב, אירע בביתו שוד. המשרתת הגויה פתחה בחשאי את דלת הבית בפני חבורת שודדים. והם נטלו עמם שלל רב ככל שיכלו. ר' נתן התרגש מאוד, ולקה בלבו, וזמן קצת לאחר מכן, השיב את נשמתו, והוא בן 56 שנים בלבד. היה זה ביום כ"ו בניסן תרפ"ב.

זכה ונטמן סמוך מאוד לאוהל של אדמו"ר הרש"ב ברוסטוב. (גדולה הייתה הזכות, שגם כאשר נאלצו להעביר את קברו של אדמו"ר הרש"ב, העבירו עמו גם את קברייהם של האחים ר' שמואל ור' נתן גורארי').

וחזקת והיית לאיש

בבן 17 שנים היה בנו, ר' חיים שמריהו, שעה שהתייתם לפתע מאביו.

בהיותו כבן עשרים, הוצע לו שידוך עם נערה מוורשה. כששאל על כך את אדמו"ר הרש"ב, אמר לו: "הרי נוסע אתה לריגא, שם ימצא לך שידוך".

הוא אכן נסע לריגא, שם הוצע לו שידוך את מרת חיה שיינא מיכלא לבית שניידר.

אביה, הרה"ח ר' אליהו יוחנן שניידר, מחסידי קאפוסט,

הרה"ח ר' שמואל - שמעו היה הולך בכל המדינה, והיה מפורסם בחסידותו ובמעשיו לטובת הכלל. לצד למדנותו הגדולה, היה עשיר מופלג, שפיזר מהונו לענייני צדקה. בפרט הוזיל מכיסו סכומים גדולים לאחזקת בית רבינו, ואת פעולותיו בענייני יהדות.

בימי עלומיו היה מה"יושבים" על התורה והעבודה בחצרו של כ"ק אדמו"ר מהר"ש, ואחר כך נצטוו ממנו להתעסק במסחר. לאחר הסתלקותו, התקשר בעבודתו אהבה לאדמו"ר הרש"ב בכל לבו ונפשו, עד אשר אמר עליו הרבי "שמואל, ער איז דאך מיין רעכטע האנד" [= שמואל הוא יד ימיני]. ואכן, בהזדמנות הבטיח לו אדמו"ר הרש"ב בהבטחה נדירה "איפה שאני אהיה, תהיה עמדי".

הוא לא האריך ימים תחת נשיאותו של אדמו"ר הרש"ב, אך גם בתקופה קצרה בה חי, לאחר עלות אדמו"ר הרש"ב על כסא הנשיאות, זכה להתקשר ולהתקרב אליו באופן מופלא, עד שאדמו"ר הרש"ב העניק לו את מטפחות המשי שהחזיק אביו, אדמו"ר הרש"ב, בעת אמירת דא"ח.

ר' שמואל נפטר ביום שבת קודש, כ"ה באדר ראשון תרפ"א, בעודו שקוע בלימוד ב"לקוטי תורה". הוא נטמן למחרת ברוסטוב, בתוך ה'אוהל' הקדוש של אדמו"ר הרש"ב. כך קויימה הבטחתו של הרבי 'עמי במחיצתי'.

הרה"ח ר' נתן - אף הוא היה מקושר בלב ונפש לכ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע, וזכה לקירובים מיוחדים ונדירים ביותר. גם אצלו היו תורה וגדולה במקום אחד, ויחד עם היותו חסיד מופלג, אף היה איש עסקים מצליח ובעל השפעה רבה. עיקר עסקיו היו בבית חרושת גדול לטבק שהיה לו בקרמנצ'וג.

הוא היה ידוע כמכניס אורחים מופלג, כל מי שחיפש מקום לאכול או ללון בו, ידע כי הכתובת היא ביתו של ר' נתן, שם התקבל בסבר פנים יפות. במפעליו הגדולים העסיק רבים מחסידי חב"ד, ודאג לפרנסתם בריווח ובכבוד.

רעייתו, מרת אסתר, הייתה נכדתו של האדמו"ר רבי משה צבי מסאווראן. שבקה חיים בהיותה בגיטו בוורשא.

הרה"ח ר' מנחם מענדל - אף הוא זכה לתורה וגדולה במקום אחד והעולה על כולנה: לימים זכה להיות מחותנו של כ"ק אדמו"ר הרש"ב, לאחר שהשיא את בנו הרב שמריהו (הרש"ג) לבתו הבכורה של אדמו"ר הרש"ב.

נצר שורשיו יפרה

החסיד ר' חיים שמריהו גורארי, נולד בקרמנצ'וג בערב ראש חודש ניסן תרס"ה, לאביו החסיד הנודע ר' נתן גורארי ב"ר שניאור זלמן ואסתר ע"ה.

כאמור, הרה"ח ר' נתן גורארי נחשב היה לאיש עסקים מצליח וגביר רב-אנפין. אורח חייו היה בהתאם, והוא הרשה לעצמו לחיות ברחבות מופלגת. בביתו היו עוזרים שהיו

בין כה וכה עבר אדמו"ר הרי"צ להתגורר בריגא, והוא לקח את ר' חיים שמר'הו לשמש כמזכירו. במשך תקופה מסוימת דאג להכניס את האנשים ליחידות, לקבל מכתבים, ולדאוג לשאר ענייני בית הרבי.

מסך הברזל שירד מזה כבר על רוסיה, הלך והתהדק ביתר שאת - ולשם כך פתח משרד מיוחד למשלוח חבילות לרוסיה. אזרחים שהיו להם קרובי משפחה ברוסיה, יכלו באמצעות המשרד לשלוח חבילות לקרוביהם שברוסיה.

מעצר פתע לילי

עתים, מגיע אדם בחייו לתקופה בה הוא ניצב בפני לא-דרך, הימין והשמאל חסומים בפניו, ומלפניו חומה גבוהה. הוא מביט תחתיו, וראה תהום פעורה, או אז הוא נושא עיניים לשמים, וזועק בנהמת לב: "באיזה דרך עלי ללכת?"

אולם מרא דכולא עלמא, מסובב הסיבות, מועיד לו לאדם פתח של אור מעבר לאותה דרך הנראית מלכתחילה מלאת חתחתים, מבעד לפתח החדש, נמצא עולם חדש, בהיר וסלול. האדם קצר העיניים לא רואה כל זאת מלכתחילה, ורק ימים הם אשר יגידו...

כך היה באותם ימים, כאשר שלטונות לטביה לא אהבו, בלשון המעטה, את פעילותו של המשרד והעלילו עליו עלילת שוא, בחפשם דרך להסיטו מהמסילה.

באחד הימים של שנת תרצ"ד, הגיעו אנשי המשטרה לבית משפחת גורארי, וערכו בו חיפושים דקדקניים: "אני זוכרת היטב את החיפושים שנערכו אז", מספרת מרת חנה "הייתי אז כבת שבע, וזו אחת מתמונות הילדות הראשונות שלי. לאיש מבני הבית לא נתנו לצאת ולהיכנס, ואני עמדתי בצד והבטתי בפליאה מבלי להבין - מה הם מחפשים!?"

בתום שעות ארוכות של חיפושים, יצאו השוטרים מן הבית בלקחם עמם את ר' שמר'הו.

לא רק הוא נעצר באותו לילה, אלא גם חסידים נוספים שהתגוררו בעיר שנחשדו בשיתוף פעולה: האח הרה"ח ר' משה גורארי, הרה"ח ר' חיים יוסף רוזנבלום והרה"ח ר' דובער חסקינד.

במשך ימים אחדים שהו החסידים במעצר, ולאחר מכן שוחררו בערבות כספית.

לפניהם הוצבה ברירה בין מאסר ממושך, לבין עזיבת לטביה לצמיתות, כאשר רכושם נשאר מאחור. מצבם היה עדין, שכן הם נחשבו לנתינים זרים השוהים במדינה, ולא אזרחים מן השורה. בשלב מסוים נוצר סיכוי לשלם כסף רב כקנס במקום הגירוש.

כאן בעצם עמדו ר' חיים שמר'הו וחבריו החסידים במבחן גדול - מה עליהם לעשות, האם לעזוב הכל או לנסות

יהודי בר אוריין ששימש כשו"ב וכמלמד בעירת מגוריו דווינסק (שבלטביה), ומנכבדי הקהילה. הוא נהרג על קידוש השם בשואה בדווינסק ביום כ"ז בסיון תש"א.

מסיבת ה'תנאים' התקיימה ביום שביעי של חנוכה תרפ"ו, בבית משפחת שטינגאלד, ועל האווירה ששררה מעיד החסיד הרב יצחק דובאוו: "...ואנחנו היינו המחותרים, ושתינו הרבה..."

לקראת קישורי התנאים שלו, זכה לקבל ברכה מאדמו"ר הרי"צ:

"במענה על שאלתו אודות הנכבדות עם ב"ג תחיל, הענין הוא מתקבל, וראוי שיגמור הדבר בכי טוב, והשי"ת יצליחו בכל הפרטים בגו"ר".

לקראת נישואיו זכה לקבל מכתב נוסף מאדמו"ר הרי"צ, ובו דרכי הכנה לנישואים:

ידידי האברך מר שמר'הו שי'

במענה על מכתבך, הנה במועד קבל[תי] הטעלג' שלך. ברכתך בברכת מז"ט בעד קשוה"ת [= קישורי התנאים] שלך בשעטומ"צ ואשר החתונה תהי' בשעטומ"צ ותחיו חיי אושר בגו"ר בדור ישרים יבורך.

כעת קודם החתונה צריכים לסדר סדרי דברים בקביעות עתים לתורה, בדרך הרגיל לבעלי עסקים, אבל עכ"פ ללמוד בכל יום כב' שבועות ובזה יהי' גם לימוד שו"ע או"ח עם פתחי תשובה בההלכות הנוגעים למעשה להיות בקי בהם ועיקרא ושרשא דכולא להתנהג בהנהגה אמיתית עפ"י דרכי התורה והחסידות והשי"ת יהי' בעזרך בגו"ר ויתן לך האלקים פרנסה טובה ברווח ובנקל.

הדו"ש ומברכו יוסף יצחק שניאורסאהן

חתונתם של ר' חיים שמר'הו עם בת גילו, נערכה ביום ראש חודש באדר תרפ"ו בעיר דווינסק, כאשר בסידור הקידושין כובד הגאון רבי יוסף רוזין ה"ראגצ'ובר".

שוב זכו בני הזוג לברכתו של הרבי: **"...ומאושרים יהיו כל ימיהם בגו"ר והשי"ת יתן לו פרנסה טובה בריוח ובנקל".**

לאחר חתונתם, נסעו הזוג לריגא, שם מצאו להם מקום משכן. לנגד עיניהם עמדה העובדה, שבעיר זו מתגוררות עשרות משפחות ליובאוויטשיות, והיו כמו בתי כנסת חב"ד וכן עשייה חב"דית עניפה. קהילה זו זכתה ואדמו"ר הרי"צ התגורר בקרבה מספר שנים.

ר' שמר'הו המשיך במסורת העסקים המשפחתית, והחל לשלוח ידו בעסקים שונים כדי להתפרנס בכבוד. למרות זאת, לא תמיד צלחה מלאכתו בידו, והמשפחה הקטנה, שהתרחבה לאחר לידת הבת חנה (אייכנטשיין) נאבקה על הקיום הכלכלי שלה. "זכורני שכשאחי הבכור נתן נולד, לא היה כסף אפילו כדי לקנות לו עגלת ילדים פשוטה", היא נזכרת, "ואמא נאלצה להישאר בבית".

רכושם נאלצו להשאיר בריגא על פי הוראת השלטונות. 50 לירות אנגליות היוו את כל רכושם, וגם בזאת לא נגעו, אלא שמרו כביטחון לימים קשים יותר. בקושי הצליחו לשכור דירה קטנטנה בתל אביב הישנה.

ר' חיים שמר'הו שהיה רגיל לחיי עשירות - לא שקע בתהום היאוש והמבוכה, אף לא התעצל, והחל לכתת רגליו אחר מקום פרנסה. באותה תקופה עמל קשות כדי לפרנס ולכלכל את בני ביתו.

קשיי הפרנסה הראשוניים היו לא רק מנת חלקו של ר' חיים שמר'הו, אלא גם של שלוש המשפחות הנוספות שהגיעו עמו ארצה. אולם עם הזמן, בחסדי שמים, כל המשפחות הסתדרו בעבודה, אם פחות ואם יותר.

הקשיים של משפחת גורארי לא הגיעו לפתרון, וכדי לסייע בפרנסת הבית, פתחה הרעייה, אשת החיל, מרת ח' שיינא מיכלא, מסעדה זוטא בביתה. אל ה"מסעדה" היו מגיעים בעיקר פועלי בניין שעבדו בסמוך, שנהנו מתבשילה ושילמו לה בעבור עבודתה. היא גם נהנתה מכך שהכניסו לפיהם אוכל כשר, ולא מאכלי פיגולים במקום אחר.

בין כה ובין כה פרצה מלחמת העולם השנייה. במשך הימים החלו להגיע מאירופה שמועות לא ברורות על רצח של המוני יהודים. השמועות הלכו והתחזקו, ולשברון לב - התבררו כאמיתיות.

רק עם סיום המלחמה נודע, כי כל הקהילה המפוארת בריגא הושמדה כלא הייתה. גברים, נשים וטף הושמדו, וכמעט לא נותר מהם זכר. רק בודדים שרדו. או אז נוכחו ראשי ארבע המשפחות החסידיות שעלו ארצה, כי עלייה מוקדמת זו, היא שהצילה את חייהם מהתופת הגרמנית, שהשמדה ואיבדה כמעט את כל העם היהודי באירופה, כך נפשם הייתה להם לשלל - בזכות ששמעו לעצתו הנבואית של כ"ק אדמו"ר הריי"צ - - -

ניצנים פורחים בקהילת חב"ד ת"א

עם בואם של ארבע המשפחות לעיר העברית הראשונה, נוצר גרעין קטן וראשוני לקהילה חב"דית בתל אביב. במשך החודשים והשנים, עלו ארצה עוד כמה משפחות חב"דיות,

להישאר בכל מחיר.

לא חסיד נאמן כר' שמערל גורארי יתבלבל ממצב שכזה, שהרי מיד הוא נשא עיניו אל הרבי, כ"ק אדמו"ר הריי"צ, ושאל אותו מה עליהם לעשות?

אדמו"ר הריי"צ שהה באותה עת בוינה, ובאופן מפתיע הורה להם שלא לעשות דבר כדי למנוע את הגרוש - וכי עליהם לעזוב את ריגא ולנסוע לארץ הקודש.

הרבי - דעתו דעת שמים - מורה לעזוב הכל, ולהיטלטל עם האישה והילדים בואכה ארץ הקודש. לא קל. החיים בארץ קשים. מדבר שממה. המצב הכלכלי, בכירע. הערבים בסיוע הבריטים הצרו את צעדי היישוב העברי, ולעתים קרובות היו מקרי הרג וירי כנגד אזרחים חפים מפשע. ומכל מקום - בציות של חסיד נאמן, עושה ר' שמערל כמצווה עליו.

הרבי לא רק שהורה להם לנסוע - אלא החל לסייע להם במעש. באותם ימים שהה חתנו, הרב שמר'הו גורארי, בארץ הקודש, והרבי הורה לו להיכנס לרב יצחק אייזיק הרצוג, רבה הראשי של ארץ ישראל, ויבקשו בשם הרבי לדאוג לארבע ויזות של רבנים.

הויזות והאשרות הגיעו בהקדם, וכעבור זמן לא רב, נסעו המשפחות אל הרבי בוינה כדי לטול ממנו ברכת פרידה: "הייתי אז ילדה צעירה, כשנכנסנו לחדרו של הרבי, ודמותו עדיין חקוקה לנגד עיני", נזכר הבת חנה. "תוכן הדברים שדוברו באותה 'יחידות', לא זכור לי".

יגיע כפיך כי תאכל

ארבע המשפחות החסידיות עלו על הספינה בנמל "טריסט" שבאיטליה וזו יצאה לדרכה לעבר ארץ ישראל. ההפלגה עצמה ארכה מספר ימים.

ימים אחדים לאחר מכן, הטיילה הספינה עוגן בנמל יפו, שהיה אז הנמל הגדול יותר בארץ ישראל.

משפחתו של ר' שמר'הו גורארי מנתה כבר חמש נפשות, הורים ושלושה ילדים: נתן, חנה ז"ל ותבלחט"א מרישא תחיל. לא קלה הייתה העליה למשפחה כה צעירה, עם ילדים כה רכים, למקום בו התנאים היו מינימליים.

ההורים הגיעו ארצה כשהם חסרי כל, שכן את כל

נהנו מארוחה חמה, מעשה ידיה של מרת גורארי', ואם היה צריך, גם ממיטה טובה.

בימים ההם, כשתחבורה הציבורית לא הייתה במיטבה, פעמים רבות היו תושבי ירושלים נותרים בתל אביב ללא יכולת לחזור לעירם. הללו ידעו כי בית משפחת גורארי' הוא הכתובת לעשות בו את הלילה.

סממנים אלו של פתיחות והרחבה - יצרו את הרושם כי מדובר בבית נגידיים, אך למען האמת, הרבה שנים חלפו עד שר' חיים שמר'הו הגיע ליציבות כלכלית, ויותר מכך. אך גם בשנים הקשות, כל אורח התקבל בביתם בסבר פנים יפות.

תלמידי הישיבה החב"דית היו מגיעים מדי פעם בשבתות לסעוד סעודות שבת (כאשר המטבח בישיבה לא פעל בשבת). המעשה הבא ימחיש את מדת הכנסת האורחים ששררה בבית:

מדי פעם היה מגיע לבית משפחת גורארי' יהודי, חסיד קוצק, שנחשב היה לקבצן. את פרנסתו מצא ממכירת 'אלעטע זאכן', כשהיה הולך ברחוב עם שק ומוכר חפצים שונים. בגדיו היו עלובים ומרופטים, וריח לא נעים נדף מהם. למרות זאת היה אורח מצוי ומקובל אצל ר' שמערל, ובשבתות - אם היה מאחר - היה ר' שמערל ממתין לבואו יחד עם שאר בני הבית והאורחים...

גם החסיד ר' מיכאל דבורקין היה מגיע מדי פעם לבית המשפחה כדי לסעוד את לבו. באחד הימים, כשסיים לסעוד סעודתו, בטרם יצא לביתו, הפטיר בשקט כי הוא אינו חש בטוב. לאחר שבירך ברכת המזון, פנה והלך לדרכו. לפתע תפסה מרת גורארי' את ראשה, ואמרה בכאב:

"הוא הרי אדם גלמוד וערירי, ואם הוא לא חש בטוב, אין מי שיטפל בו..."

מיד יצאה מביתה והחלה לחפש אחריו ברחובות העיר עד שהשיגה אותו, והציעה לו לחזור הביתה ולנוח עד שיחזור לעצמו. הוא הסכים, חזר הביתה ועלה על מיטה מוצעת. בשעות שלאחר מכן, חומו הלך טיפס, ורפא שהוזעק למיטתו איבחו כי לקה במחלה חריפה וקריטית.

במשך שלושה חודשים רצופים שכב בבית משפחת גורארי', בעוד מרת גורארי' מתמסרת אליו ודואגת לכל מחסורו. הדירה בת שתי החדרים נחלקה מחדש, כאשר חלק מהילדים עברו להתגורר בבית משפחות אחרות, כדי שלא יידבקו מהמחלה הקשה.

ר' שמר'הו אף שלח לאמריקה מברק עם בקשה לשלוח ארצה בדחפנות פנסיליני, שכן רק באמריקה ניתן היה להשיג את התרופה. וזו אכן הגיעה לאחר שבועות אחדים, והצילה את חייו.

סיפור זה הוא ביטוי מוחשי למושג "בית הכנסת אורחים", מכל בחינה שהיא.

וביניהן משפחתו של החסיד הרב אליעזר קרסיק, משפחתו של הרה"ח רפאל (פולע) כהן, ועוד.

כך החלה הקהילה החב"דית לקרום עור וגידים, והיא למעשה הייתה הקהילה החב"דית הראשונה בארץ ישראל (מלבד ירושלים וחברון). בית הכנסת היה תחת הנהגתו של הגאון הרב יוסף שלמה זוין ע"ה, ולאחר מכן, כשעלה לירושלים, כיהן תחתיו הרב אליעזר קרסיק.

הקהילה החלה לצמוח בבית הכנסת החב"די שברחוב מונטיפיורי, שם גם הוקם ה"חיידר" החב"די הראשון עם המלמדים הרה"ח רפאל כהן והרה"ח יונה לויטס ע"ה. עם התפתחות הקהילה, עבר בית הכנסת לרחוב נחלת בנימין, מקום משכנו של בית הכנסת עד עצם היום הזה.

היה זה טבעי ופשוט שהרה"ח ר' שמר'הו ע"ה עשה כל שביכולתו כדי לעזור לביסוס הקהילה. הוא תמך ועודד ללא הרף, והיה אחת הדמויות הבולטות ומעמודי התווך בקהילה החב"דית תל-אביבית.

ברבות הימים נוצר צורך גם בהקמתה של ישיבה חב"דית, כיוון שלא היו בארץ ישראל ישיבות חסידיות. בפעילותם הנמרצת של אנ"ש בתל אביב, נפתחה הישיבה ברחוב הרב קוק 16. זו הייתה הישיבה החסידית היחידה בארץ ישראל, וכל מי שחפץ ללמוד ברוח חסידית, הגיע ללמוד בה.

ברבות הימים תפסה לה הקהילה החב"דית התל-אביבית שם נכבד בקרב ציבור אנ"ש, הקטן למדי, שהיה בארץ, שראה בה מרכז חב"די ארצי - והן בקרב החיים הדתיים בתל אביב. פעמים אחדות בשנה הגיעו המוני התושבים לבית הכנסת, אם בהקפות שניות, ואם בהתועדויות ביומא דפגרא.

ר' חיים שמר'הו, בד בבד עם חוש מסחרו, ירש גם את חוש העסקנות, והוא סייע ככל האפשר להתפתחות הקהילה הצעירה והמוסדות שלצדה. ברבות הימים, ככל שמצבו הכלכלי התבסס והשתפר, כך גם יכול היה לסייע יותר.

בית פתוח לרווחה

בית משפחת גורארי' התבסס במשך השנים, מבחינה כלכלית, והיה נחשב לאמיד ובעל אמצעים. עובדה זו בלטה ביתר שאת, לנוכח העניות הגדולה ששרה בימים ההם בקרב אנ"ש. גם כאשר המצב הכלכלי בבית משפחת גורארי' טרם היה במיטבו, אבל הסדר, האחוריות, יחד עם החריצות והפתיחות הביתית - אותם ניהלה ביד רמה מרת גורארי' - עוררו את הרושם של בית מכניסי אורחים מופלגים, דבר שאכן היה במלוא מובן המילה.

ר' חיים שמר'הו, ולצדו רעייתו, קיבלו כל אורח שנזדמן לביתם בסבר פנים יפות. האורחים התדירים שבאו לביתם,

רבים ידעו את כתובתו של ר' חיים שמר'הו כבעל צדקה שמחלק בעין יפה. רבים אחרים היו לוויים ממנו בקביעות, או שהוא חתם ערבות עבור הלוואות רבות אחרות. כך היה ביתר שאת, לאחר שתושבי כפר חב"ד הראשונים עלו הקרקע בשנת תש"ט, והיו זקוקים להלוואות כדי להתבסס כלכלית. הוא, ברוח לבו, הלווה כספים לכל דורש וכתב המלצות. "אני זוכרת אותו עם הפנקס שלו, בו רשם את כל ההלוואות שנתן לאנשים", מספרת בתו מרישא. "היו אנשים שהתבססו והשתקמו בזכות הלוואותיו".

על כך מספר אחד החסידים, מנקודת מבטו כלווה:

"כאשר הגעתי לארץ מרוסיה, חיפשתי לעצמי מקור פרנסה. בדעתי היה לקנות מכונת סריגה אולם לא היו לי האמצעים לכך, וכך זמן רב התהלכתי מחוסר פרנסה. באחד הימים פגשתי את ידידי משכבר הימים הרה"ח ר' פנחס אלטהויז ז"ל. כאשר סיפרתו לו על מצבי, הפנה אותי אל ר' שמר'הו, אולי יוכל לבוא לעזרתי".

"כשבאתי אליו, סיפרתי לו במה המדובר. הוא לא השתהה, ובו במקום חתם על ערבות כספית בסכום שהיה באותם ימים סכום עצום. קניתי את המכונה, והתחלתי לעבוד, אך לדאבוני, כשהגיע מועד הפירעון לא היה בידי הסכום לתשלום החוב. ואז, באצילות נפש, שילם ר' שמר'הו את החוב בתור ערב, וזאת מבלי לומר לי מילה".

"במשך הזמן, זכיתי ומצבי הכלכלי השתפר, ב"ה, שילמתי את כל חובותיי לאנשים, וגם את חובי לר' שמר'הו החזרתי לו תמורת התשלום ששילם בעבורי".

"לימים שאלתי אותו, הכיצד, ר' שמר'הו, הלא אינך מכיר אותי כל כך, בכך זאת היית מוכן לערוב בעדי על סכום לא מבוטל?"

"ר' שמר'הו ענה לי: 'ראשית, ראיתי אותך כאיש נאמן ולכן לא חששתי. שנית, הלא הקב"ה ציווה עלינו לעזור ליהודי, ואם כן, מה אתה מתפלא כל כך?!"

"כך היה פשוט אצלו הצורך לעזור לזולת".

מספר בנו הרה"ח ר' נתן: "אבא עזר רבות לאנ"ש, והוא עשה זאת בשקט וללא פרסום, כאשר המקבלים עצמם לא ידעו מהיכן הכסף".

"אחד מאנ"ש בתל אביב היה עני מרוד. את פרנסתו היה מוצא מחלוקת חלב, כאשר כל בוקר יצא רכוב על חמורו בין הבתים. קודם שהחל ב'קריירה' הזאת, לא היה באפשרותו אפילו לקנות מידה למדוד את כמות החלב. ולא רק בזה, אלא כל השנים קיבל הלה עזרה כספית מבלי שאיש ידע על כך. כאשר שררה בארץ תקופת ה'צנע', הוא היה שולח לו ביצים ועופות, מצרכים יקרים למדי בימים ההם.

גם אחיו של אותו חסיד, ידוע היה בעניותו, והיה מקבל

החסידים בתל אביב ידעו כי מידי פעם בשבתות, עורכים את ההתוועדות בבית משפחת גורארי, והיו מגיעים מבלי לחכות להזמנה רשמית. כך בשבתות, וכך גם בימים טובים כמו בפורים ועוד. בהתוועדות עצמה ישבו שעות ארוכות, ולעתים היו יוצאים בריקוד סוחר ואפילו קופצים בשמחה על השולחנות, לא פעם ארע שנשברו כלים בהמולת השמחה, אך למרות זאת, ר' חיים שמר'הו ורעייתו לא פקפקו אף להגע אם גם ההתוועדות הבאה תתקיים בביתם...

"פעמים רבות שההתוועדות, הסתיימה בשעת לילה מאוחרת" - נזכר בנו ר' נתן - "כאשר בעיצומה של ההתוועדות הוכרז עוצר על ידי הצבא הבריטי, וכך החסידים הרבים נשארו לישון אצלנו על רצפת הבית..."

"באחת השבתות, אחד מבני המשפחה חלה, וההורים שהו ליד מיטתו בבית הרפואה בירושלים", מספרת הבת מרת חנה אייכנשטיין, "נשארת אפוא לבדי בבית עם אחיותי. לפתע נשמעו נקישות על דלת הבית. היו אלו החסידים שהגיעו מבית-הכנסת כדי להתוועד בביתנו כהרגלם. התנצלתי ואמרתי ש'היום אי אפשר, כיוון שאנחנו לבד בבית'.

לאחר מכן קיבלתי 'מנה הגונה' מההורים על כך שגירשתי חסידים מלהתוועד בביתנו..."

בשביל הזולת, בנפש, גוף ובממון

ר' חיים שמר'הו ורעייתו היו אנשי צדקה מובהקים, לא רק בגופם אלא גם בממונם. הם תמכו תמיכה מלאה בכמה ממשפחות אנ"ש בתל אביב שהיו עניות מרודות, פעמים רבות, בני המשפחה עצמם לא ידעו מאין הגיעה התמיכה.

"זכורני שכשאמא הייתה קונה לי שמלה חדשה לחג, היה מובן מאליו שצריך לקנות שמלות גם בשביל הבנות של משפחות אנ"ש, כדי שגם הן תוכלנה לחוג את החג בלב שמח", נזכרת בתה מרת דבורה בוטמן תחי.

חוש מיוחד היה לו לחפש אחר הנצרכים, ובעיקר נצרכים שהיו מתביישים לקבל עזרה, לכן רתם את עצמו לעזור להם, ובפרט לקראת חג הפסח, כאשר היה תורם ומתרים למגבית "מעות חטיין" ממנה נהנו עשרות משפחות.

ר' חיים שמר'הו שנחשב היה ל"וותיק", דאג לעולם החדשים, והיה מתרוצץ עבורם להשיג להם מקומות עבודה. לא פעם אירעו מקרים של מחלות שונות, והעולים החדשים שלא ידעו אנה לפנות, היו מגיעים אליו, והוא היה מתרוצץ עבורם אצל רופאים שונים, ופעמים רבות אף היה משלם עבורם. את כל זאת עשה מתוך מרץ רב, כוח נפשי ורצון רב.

הרה"ח ר' זאב זלמנוב, מספר כי הוריו הגיעו ארצה עם שמונה ילדים קטנים, ומי שנרתם לסייע להם בכל עניין, היה ר' שמר'הו, שדאג לקליטתם הטובה בארץ.

בחוגי הבנקאים בתל אביב, והיה מנצל זאת לטובת הזולת. הבנקאים שהכירו אותו היטב כאדם המרוויח יפה לפרנסתו, בעל חסכוניות, ידעו כי הוא אדם ישר ומילה שלו היא מילת כבוד נאמנה. משום כך, כשהוא נכנס בעובי הקורה כדי לסייע לפלוני או אלמוני, דבריו התקבלו ללא עוררין. "השם גורארי" היה שם טוב ומכובד לא רק בקרב סוחרי קרמנצ'וג ובחצר הליובאוויטשית, אלא גם בקרב אנשי עסקים תל אביביים", מעידות בנותיו.

למרות עיסוקיו הרבים של ר' שמריהו, והיעדרותו רוב שעות היום מהבית, הוא אשר נתן את הטון בבית. כאביו בשעתו, גם הוא היה תקיף מאוד בכל הנוגע לחינוכם הטהור של ילדיו.

מסירות לחינוך הילדים הטהור

נושא החינוך, אכן, לא היה פשוט כלל ועיקר באותם ימים. שלא כמו היום שישנם מוסדות חינוך רבים על טהרת הקודש, הרי שאז היה מוסד אחד, וגם הוא בקושי היה מבוסס.

הבנות למדו ב"בית יעקב", שהיה מוסד החינוך החרדי היחיד לבנות באותה תקופה. ולא הפריעה לו העובדה ש"בית יעקב" היה במרחק רב ובתנאים קשים, נתון לרדיפות השכנים. תקופה מסויימת גם לא היה בניין מסודר, ורק בנות מעטות למדו במסגרת זו.

מסיבות אלו, בנות רבות, גם מבתיים חרדיים וחסידים, שהגיעו לשם, לא שבו עוד ללמוד במסגרת זו, ועברו ללמוד בבית הספר של ה'מזרח' שהיה בנוי לתלפיות. אך ר' שמריהו לא הסכים לוותר על קוצו של יו"ד בכל הקשור לחינוכו, ורצה שבנותיו תקבלנה את החינוך היהודי השורשי המקסימלי.

"יחד עם התקיפות שלו, חשנו בהרבה חום ואהבה שהעניק לנו", מעידה בתו מרת בוטמן, "לא הרגשנו שאנחנו מקופחות במשהו. הרגשנו שאנו גדלות בחממה של ביטחון, שמחת חיים, דאגה ומסירות. גם אם היה מזהיר אותנו שלא ללכת למקום מסויים, קיבלנו זאת ללא עוררין, כי ידענו שזה נובע מתוך דאגה כנה. שני ההורים השקיעו בנו המון, והצלחתם בחינוך הילדים נבעה מכך שתמיד היו תמימי דעים".

מדי ערב יום כיפור, היה יושב בבית בנו ר' נתן שבקראון הייטס, ובמשך כל שעות היום אומר תהלים מתוך בכייה

עזרה רבה מההורים, והכל בסוד גמור. וכך גם משפחות נוספות בתל אביב וברמת גן, שהיו מקבלות אוכל, כפשוטו, באופן קבוע".

פעם הלך החסיד ר' פולע כהן ברחובות תל אביב כשענת עזב ודאגה על פניו. באותה שעה פגשה אותו מרת גורארי וראתה אותו מודאג. כששאלה אותו לפרש דאגתו, התחמק, אך היא בתבונתה, הצליחה לדובב אותו, והוא סיפר לה על הניתוח שקבע לו הרופא, אך אין לו מזומנים לשם כך. הוא אף נקב בסכום הנדרש כדי לבצע את הניתוח. מרת גורארי עודדה אותו בדברים היוצאים מן הלב, בירכה אותו לשלום והמשיכה בדרכה.

כבר באותו ערב הגיע בנה ר' נתן לביתו של ר' פולע, ודחף מתחת לדלת מעטפה ובה כל סכום הכסף הדרוש לניתוח...

סיפור זה סיפר ר' פולע עצמו לנכדו של ר' שמריהו - הרה"ח הרב יוחנן גורארי ש'י מחולון.

עוד מספר בנו ר' נתן: "פעם הגיע לאבא יהודי בבקשת

הלוואה. אבא ביקש ממנו משכון, והוא נתן לו טליתות צמר, כיוון שפרנסתו הייתה מעשיית טליתות. זמן קצת לאחר מכן, הגיע הלה לביתנו, ואמר לאמא שאבא ביקש להחזיר לו את הטליתות. כשאבא חזר הביתה, שמע על הסיפור, ולא הגיב על כך מאומה, למרות שלא קיבל את ההלוואה בחזרה. רק כעבור שנים נודע לי את אשר ארע אז".

על מידת הצדקה שלו, מוסיף ומספר חתנו, הרה"ח ר' שלום בער בוטמן ש'י:

"באחד הימים ארעה טרגדיה, והחסיד ר' דוד ברוומן נפטר לפתע בדמי ימיו. הוא כיהן כמזכיר וועד כפר חב"ד,

ולפרנסתו עבד באחד הבנקים בתל-אביב. הוא לא טרח לארגן לעצמו תנאים סוציאליים נאותים, וכשהוא נפטר, נשארה המשפחה ללא משען כלכלי. כשנודע הדבר לר' שמעל, נכנס בעובי הקורה, והשקיע מאמצים רבים כדי להבטיח הכנסה מסודרת למשפחה מטעם הבנק, למרות שרשמית הדבר לא היה כתיקונו".

ר' חיים שמריהו, שמטבעו היה עניו שמתרחק מכל גינוני כבוד, ידע היטב לנצל את שמו ומעמדו שרכש לו

בתחילה התקיימו הלימודים בבית הכנסת, בעוד שהבחורים ישנו בבית משפחות אנ"ש, ולאחר מכן נשכרו דירות מתאימות, שם ישנו הבחורים. נשות קהילת חב"ד בתל אביב דאגו לסעודותיהם של הבחורים, כאשר בשבתות, רבים מהבחורים הגיעו לבית משפחת גורארי'.

ר' שמריהו לא הסתפק במאמץ הקולקטיבי של בני הקהילה, אלא הוציא מכיסו סכומי כסף גבוהים כדי לבסס את הישיבה - ולא אף זאת, אלא גם השקיע זמן רב כדי לעזור בענייני ניהול הישיבה. "הוא לא נהג כך בשל היותו חבר בוועד הנהלת הישיבה, אלא בשל הרצון שלו לסייע ל'תומכי תמימים'.

גם בשנים מאוחרות יותר, כאשר הישיבה עברה מתל אביב ללוד, המשיך ללוותה מקרוב ובדאגה כנה לעתידה ולהתפתחותה. לעתים קרובות היה יוצא יחד עם מנהל הישיבה הרה"ח ר' אפרים וולף ע"ה, ומכתתים רגליים בין בתי גבירים, במאמץ לגייס תרומות.

את הרגשת החשיבות לישיבה השכיל להעביר גם לרעייתו ולילדיו. "אנחנו ידענו שעיקר הצדקה בבית מופנית ל'תומכי תמימים'", מספרות בנותיו. "גם בתקופות קשות, כאשר אמא הייתה חולה מאוד, היה ר' אפרים מגיע אלינו הביתה ומבקש שאבא יתלווה אליו לגבירים, ואמא הייתה אומרת 'תלך אתו, תלך אתו'..."

"פעם אבא קנה לאמא טבעת יהלום לכבוד יום הולדתה. כשנתנו לה את הטבעת היקרה, סירבה לקבלה, באומרה כי היא מסכימה לענווד אותה בתנאי שייתן סכום באותו ערך עבור הישיבה!..."

לימים אף תרם סכום עתק, \$ 200,000 עבור הקמת ה'זאל' של הישיבה, בבקשו לתרום את ה'זאל' לזכותו בלבד ללא שותפים.

אירוע מרתק היה באחת ההתוועדויות שהתקיימו בבית כנסת חב"ד בתל אביב. במהלך ההתוועדות התלונן הרב אליעזר קרסיק - מנהל ישיבת "אחי תמימים" בתל אביב - כי הישיבה בחובות גדולים, ואין כסף לשלם עבור המלמדים ושאר ההוצאות. הוא קם אפוא והכריז כי "הוא מוכן למכור את העולם הבא שלו עבור אחזקת הבחורים!"

בו במקום קם גיסו, ר' שמריהו, והכריז: "אני קונה!"

לאחר מכן, כאשר הרב קרסיק הגיע לביתו ויספר לזוגתו הרבנית לאה על ה"עיסקה" שעשה עם ר' שמריהו, נענתה כי העסקה בטלה ומבוטלת, כיוון שחצי מהעולם הבא שלו שייך לה, ועל כן אין רשות בידו למכור ללא רשותה...

למרות זאת, ר' שמריהו שילם את מלוא החוב של הישיבה טבין ותקילין.

גם כשר' שמריהו נסע לשהות אצל הרבי בחודש החגים,

רבה. באחת השנים נכנס אליו נכדו, הרב יוחנן שי', ושאלו מדוע ועל מה הוא בוכה כל כך? השיב הסבא: "אני בוכה ומתפלל לקב"ה שהצאצאים שלי יהיו חסידים ויראי שמים אמיתיים.."

(דאגה ומסירות זו לבני המשפחה, הגיעה לידי ביטוי מוחשי יותר בשנותיו המאוחרות, כאשר נכדיו הגיעו לבקרו. עוד בטרם הספיקו לנוח, וכבר היה ניגש אליהם ושאל מה ברצונם לאכול או לשתות, הוא עצמו היה רץ למלא כל משאלותיהם. גם אם היו טוענים ש'אין צורך', הוא עדיין היה עומד עליהם ומשרתם באהבה ובמסירות).

השאיפה העמוקה של ר' חיים שמריהו, שבנותיו תינשאנה עם בחורים יראי שמים וחסידים, ויבנו בית נאמן בישראל. פעמים, כשהיה לוקח 'משקה', היה פורץ בבכי ממושך, והיה מתפלל-מתאווה שבנותיו תינשאנה לבחור ישיבה 'תמימים'. אצלו זה היה ה'שיא'. שאיפה זו הייתה בשל העובדה שבאותם ימים היו רק מעט בחורי ישיבה ועוד 'תמימים', ועל כך היה מיצר ודואג.

כשבתו הבכירה, מרת חנה הגיעה בקשרי שידוכין בגיל צעיר, שאלוהו רבים מדוע הוא משיאה בגיל כה מוקדם, והוא השיב בפקחות: "מוטב שאני אקצר לה את הנעורים, מאשר שהיא תקצר את זקנותי..."

כך למעשה השיב לשואליו, אך הסיבה האמיתית שהזדרז בשידוכיה, היה ב"אתערותא דלעילא", לאחר שקיבל מכתב מאדמו"ר הריי"צ בו כתב לו:

"..נתעוררתי לכתוב לו אשר בודאי הנה מציעים עניני שידועים לבתו חנה תח' אשר בל ידחה ההצעות עד לאחר גמרה הסמנריון שלומדת בו, והשי"ת יזמין לה שידוך המוכשר לפני' יר"ש חסיד ולמדן ותסתדר בסדר חיים טובים ומאושרים בגו"ר ובטח יכתוב לי מההצעות שמציעים עבורה!..."

לא בכל יום זוכים לקבל הוראה מהרבי מבלי שנכתב על כך קודם לכן, ומובן היה צריך למלא את רצונו של הרבי...

בלב ונפש ל'תומכי תמימים'

נושא חינוכם הטהור של הצעירים, לא נגע רק לבנותיו, אלא גם לזולת. אפשר היה לראות זאת במוחש לאחר היווסדות ישיבת 'תומכי תמימים' בתל אביב, כאשר יצא מגדרו לסייע לישיבה בהקמתה ובביסוסה.

כאמור, הימים ימי ה'בראשית' של חב"ד בתל אביב. החסידים באו בדברים על הצורך לעשות מאמץ ולהקים ישיבת חב"ד ברוחה של 'תומכי תמימים' הליובאוויטשית, בלב תל אביב. ואכן, המאמצים נשאו פרי, ולאחר שהגיע אישורו של אדמו"ר הריי"צ, נפתחה ישיבת "אחי תמימים ליובאוויטש". היה זה ראש חודש אייר תרצ"ז.

מדוע הוא אינו מכבדו בעלייה. הגבאי משך בכתפיו, ואמר 'מזמן רציתי לו לו עלייה, אך הוא ענה לי בפשטות ובתוקף 'יש כאן אנשים יותר חשובים ממני'."

גם בשמחות המשפחתיות, מעולם לא ישב בשולחן הכבוד, כדרכם של מכובדי המשפחה, והיה יושב בצוותא חדא עם האורחים.

כך נהג לא רק בציבור, אלא גם כשהיה מתארח בבית בנו, נמנע היה מלשבת בראש השולחן.

ירא שמים ובעל נפש

החסיד ר' שמעל גורארי' ניחן במידה מופלגת של יראת שמים טהורה. מעשיו היו נעשים מוך יראת שמים, באמונה ובתוקף חסידי פנימי. כך היה במשאו ובמתנו, כך בשיגו ושיחו עם אנ"ש הסובבים אותו - ובראש ובראשונה בהנהגה העצמית שלו כלפי שמייא.

יראת שמים זו ליוותה אותו בהנהגתו בכל ימות השנה - אך היתה ניכרת ביתר שאת בימים הנוראים ובימים הסמוכים.

כבר בערב ראש השנה הייתה נכנסת לבית אוירת רצינות מיוחדת. בימים אלה הוא היה נמנע מלשוחח שיחה שאין בה הכרח, ועל אחת כמה שיחה בטלה. בראש השנה עצמו היה מתפלל מתוך בכי והשתפכות הנפש, מתוך אימת יום הדין. הסעודות נעשו בזריזות, ובכל רגע פנוי היה נוטל את ספר התהלים ואומר פרקי תהלים בשופי, כפי הוראתו של אדמו"ר הריי"צ.

אווירה כזו של רצינות הייתה גם נחלתם של הילדים - אמירת תהלים מרובה ללא שיחות בטלות. ר' שמעל לא היה צריך להורות לילדיו לנהוג כן, אלא בעצם התנהגותו היווה דוגמא לשאר בני הבית, גם הקטנים שבהם.

התנהגות זו של יראת שמים, הייתה ביתר שאת ביום הכיפורים. כבר בערב יום הכיפורים התעצמה אוירת יום הדין שבעתיים, מתח וחרדה אפפו את כולם, עד שאפשר היה למשש בידיים את אימת יום הדין.

באשמורת הבוקר של ערב יום כיפור, היה מגיע לבית משפחת גורארי' השוחט החסיד ר' שמואל זלמנוב ע"ה, וזה היה שוחט את הכפרות של כל בני הבית. את העופות היו מכשירים מיד, ואוכלים אותם עוד בערב יום כיפור.

במשך היום היה ר' שמעל נוהג ללכת בגפו לכלל בתי אנ"ש בתל-אביב, לבקש מחילה ולהתברך לקראת השנה החדשה. מיד לאחר מכן היה יושב ואומר תהלים בבכיות סוחפות נפש עד כניסת היום הקדוש - להוציא את זמני התפילות והסעודות.

כזה היה ר' שמעל - ירא שמים מרבים...

הוא לא ניצל זאת למנוחה, למרות שכבר היה בגיל מתקדם, והוא היה יוצא לאסוף כספים אצל גבירים מקומיים. "פעמים רבות היה יוצא מהבית כדי לאסוף כספים לשיבה", מספר חתנו הרה"ח ר' שלום בער בוטמן, "ואני הייתי מצטרף אליו. היו כמה מאנ"ש בעלי אמצעים שהיה מבקר אותם מדי שנה, והוא, עם רוחו הטובה, חוש ההומור ומאור הפנים האופייני לו, היה מצליח לפתוח את לבם. הם ידעו כי הוא אינו כשאר ה'משולחים', וכי הוא ידד אמיתי לשיבה, ועל כן אינו נוטל לעצמו אף פרוטה מכספים אלו.

ביקורים אלו גם היה מנצל כדי לקבל כספים ממנהל ישיבות 'תומכי תמימים', הרש"ג ע"ה. הוא ידע כי על נייר המכתבים הראשי של הישיבה המרכזית מופיע גם סניף הישיבה בארה"ק, דבר שהיה פועל על גבירים רבים שחפצו להחזיק תורה בארץ הקודש. הוא ניצל לטובה את קרבת משפחתו לרש"ג, ואף היה לו הכשרון לעשות זאת בצורה הראויה - וכך בכל שנה היה חוזר ארצה עם סכומי כסף ניכרים לאחזקת הישיבה בלוד ובכפר חב"ד.

טוב שם משמן טוב

בכך לא הסתכמה עסקנותו הציבורית, והוא רתם עצמו לסייע למוסדות נוספים, כמו גם להתבססות כפר חב"ד בכללות, ולתושביו בפרט. במשך תקופה ארוכה אף היה חבר בוועד הביקורת של כפר חב"ד, וכיוון שכך, ידע מי באמת זקוק לעזרה ולסיוע.

שמו הטוב הלך לפניו גם מחוץ לגבולות חב"ד. גם בחוגים חרדיים נוספים ביקשו להתכבד בו. הכל כיבדוהו והוקירוהו, והוא היה דמות מוכרת בקרב כל החוגים החרדים בתל אביב.

כאשר הרבי דרש להקים חזית דתית מאוחדת של המפלגות הדתיות, נכנס ר' שמעל בעובי הקורה. הוא ניצל את קשריו באגודת ישראל ובמפלגת פא"י וה'מזרחי' בניסיון להקים את החזית המשותפת.

את כל זה עשה לא מתוך אינטרסים פוליטיים או רווחים אישיים, אלא כי זה היה רצונו של הרבי, והרבי ביקש לעשות זאת. ליותר מכך לא היה זקוק, והוא הפעיל את כל מרצו וכשרונותיו, בנצלו את מעמדו האישי, כדי לקדם את ענייני הרבי.

למרות מעמדו המכובד, מעולם לא נטל עטרה לעצמו. אדרבא, הוא התרחק מזה כמפני אש. כשהיה משתתף בכינוסים של אגודת ישראל, או אף בכנסיות הגדולות, ביקשו להושיב אותו בשולחן המכובדים, אך הוא בז לכבוד המדומה הזה. זו גם הסיבה שמעולם לא נשא בתפקיד רשמי. אפילו להצטלם באירועים לא היה מסכים.

מספר בנו ר' נתן: "הוא היה עניו גדול. זכורני באחת השנים, אשר הגיע ל-770 לימי החגים, שאלתי את הגבאי

איש חסיד היה

את מידת חסידותו, ינק כבר בבית אביו, שהיה קרוב מאוד לנשיא החמישי, הרבי הרש"ב. גם בשנים בהם היה טרוד בפרנסתו עד למעלה מראש - בזמנו הפנוי היה עוסק בחסידות ותפילה ב'עבודה'.

מדי שבת היה מגיע לבית הכנסת, לומד חסידות, ולאחר התפילה היה עולה ל'שטיבל' של חסידי גור, שהיה בקומה שמעל בית כנסת חב"ד, ומתפלל שם באריכות, הוא היה כמעט היחידי שהתפלל ב'עבודה'. "עד היום יש מבאי השטיבל הגוראי שמזכירים לי את דמותו החסידית, ואת תפילותיו שנמשכו שעות ארוכות", אומר חתנו הרה"ח ר' שלום בער בוטמן.

לאחר שסיים את תפילתו, למרות השעה המאוחרת, לא היה הולך לביתו, כי אם יורד לבית הכנסת ומצטרף להתוועדות שנמשכה עד השעות המאוחרות של מוצאי שבת (למעט הפסקה קצרה לתפילת מנחה). ראשי המדברים היו הרה"ח הרב שאול בער זיסלין, הרב אליעזר קרסיק, הרה"ח ר' משה גורארי והרה"ח ר' נחום גולדשמידע"ה. התוועדויות אלו השפיעו עמוקות על תלמידי התמימים שלמדו בישיבה בעיר.

ר' שמריהו גורארי היה חסיד ומקושר בכל לבו ונשמתו לרבתינו נשיאנו - בתחילה לכ"ק אדמו"ר הרי"צ, ולאחר הסתלקותו, לממלא מקומו הרבי נשיא דורנו.

למרות עיסוקיו וטרדותיו, הרבי מילא את כל יומו. לא היה דבר בעל משמעות בחייו שלא שאל על כך את הרבי. "גדלנו בבית, שהמנגינה התמידית הייתה 'רבי'", נזכרת בתו הגב' דבורה בוטמן. "אנחנו ידענו שכל החיים שלנו קשורים ברבי. כל מהלך חייו של אבא היה תלוי מה הרבי יגיד - אם תהיה הסכמה מהרבי, אם תהיה ברכה מהרבי, האם הדרכים שלנו נעשים לפי רצונו של הרבי. ידענו היטב שכל מהותנו תלויה בכך שאנו חסידים מקושרים לרבי".

מרת מרישא חסקינד: "על פי עשרות המכתבים שזכה לקבל מהרבי, אפשר להיווכח עד כמה הרבי היה מעורה בחייו: בעסקים, בבריאות, בחינוך הילדים, בעסקנות - ובכל פרט".

לאחר שבתו הבכורה השתדכה, זכה להיכנס ליחידות אצל הרבי הרי"צ. בין הדברים, כנראה ששטח גם את מצבו הכספי הקשה. באותם ימים לא היה לו כסף לא רק לשלם את הנדוניה, אלא גם להוצאות החתונה. הרבי הקשיב ואמר לו: "ידוע שכשמחננים ילד נפתחים צינורות מיוחדים, אצל הפולישערעס מוסיפים ואומרים - אם המחותן חכם, קופץ על העגלה ותופר לעצמו סירטוק ממשי" ... כלומר: השפע שמגיע עם ובזכות נשואי הילד ...

"פאָרן"

ר' שמריהו גורארי היה הראשון מקהילת חב"ד בארץ, שמימש את שאיפתו לנסוע לרבי. היה זה בשנת תש"ז, כאשר הנסיעות ברובן היו באמצעות הפלגה, יוקר הנסיעה היה גדול, והקשיים היו עצומים. אולם געגועיו היו גדולים מהקשיים, והוא עשה כל הדרוש כדי לנסוע לרבי.

התרגשות רבתי אפפה באחת - לא רק על בית משפחת גורארי, אלא - את כל משפחת חב"ד בתל אביב, ובארץ כולה. מדי ערב היו מגיעים לביתו חסידים, ומפקידים בידו פ"נ כדי למוסרו לרבי, ובהם כל משאלותיהם ובקשותיהם. כל אחד חש כי הוא שולח בפ"נ את כל החיים שלו.

בתו מרת חנה נזכרת: "זכורני ששאלתי אז את אבא אם הוא ישאל את הרבי לגבי שידוך עבורי, שכן הייתי אז בגיל שידוכין, והוא אמר לי 'קודם אשאל את כל השאלות שאנשים ביקשו ממני, ועל השידוך שלך אשאל בסוף' ..."

אנשים הגיעו להתוועד בביתו, הם חשו התרוממות הרוח להיות עם מי שעתידי לראות ולדבר עם הרבי!

המתח הלך וגדל ככל שקרב מועד הנסיעה. ביום הנסיעה עצמה, הגיעו חסידי חב"ד מכל רחבי הארץ, וליווהו אל שדה התעופה (שהיה אז בידי הבריטים), שכן כולם חשו כי הוא שליח הציבור שלהם.

המלווים הגיעו עמו עד מחסום מסויים, עד שם ניתנה הרשות, והכל המתינו לראות, שמא יראו את ה'ציפור' המתעופפת, ובה השליח שלהם אל הרבי ...

באותו זמן עדיין לא היו טיסות ישירות לארצות הברית, והוא היה צריך לעלות על מטוס קטן לקהיר, ומשם מטוס גדול יותר לארצות הברית, עם תחנות ביניים רבות. על פי לוח הזמנים, היה אמור המטוס לנחות בניו-יורק בערב ראש השנה, אלא שמעשה שטן, הטיסה התעכבה, והוא שחש להגיע לניו יורק בעיצומו של ראש השנה, דחה את טיסתו, ונאלץ היה לעשות את החג לבדו בקהיר. לימים סיפר שזה ה' הראש השנה הקשה בחייו ...

בינתיים, בחצר הרבי ידעו על מועד בואו המתוכנן, והמתינו לו.

חתן הרבי, הרבי נשיא דורנו, שיער כי יגיע בוודאי ברגע האחרון, ולכן שלח מונית עם נהג גוי כדי שיקבל את פניו. ר' שלום חסקינד, לימים חתנו, ששהה אז ב-770, נצטווה להתקשר ללוד ולוודא מתי בדיוק תגיע הטיסה. עד חצי שעה לפני הדלקת נרות, לא הרפה הרבי וביקש לוודא את בואו. הוא הורה להתקשר גם לשדה התעופה בניו-יורק ולוודא ברשימת הנוסעים. האם יש נוסע בשם גורארי? ואם יש - להשאיר לו הודעה, שהנהג הגוי ממתין לו ולכבודתו.

בסופו של דבר המטוס נחת מבלי שר' שמעל היה בתוכו.

על ביקורו זה בלונדון ובפאריז דיווח בעצמו לרבי לאחר מכן, וזכה לקבל תשובה:

"קבלתי מכתבו מכ"ב מ"ח [תשי"ב], בו כותב = אבל בקצרה = ע"ד נסיעתו ואשר מסר את הפ"ש וכו' לאנ"ש בלונדון פריז ובאה"ק ת"ו.

אמת הדבר אשר יותר ממה שכתב, מובן מבין השיטים, אבן בכ"ז ת"ח אם יודעי בפרטיות יותר ע"ד כל זה.

אקווה אשר מצא את ב"ב שי' בבריאות הנכונה וכן מצב פרנסתו הוא כדבעי למהוי, והשי"ת ימצא משאלות לבבו לטובה.."

בחצר המלך

במשך שנים ארוכות היה "בית הרב" בקשר הדוק עם משפחת גורארי', על ענפיה, כבר בתקופת נשיאות אדמו"ר הרש"ב.

ר' שמר'הו "ירש" את הקירבה והידידות ששררה בין משפחת גורארי' ל"בית הרב". לא פלא, אפוא, שכאשר היה מגיע לארה"ב, הוא היה בא ויוצא בבית הרבי - של הרבנית נחמה דינה שניאורסאהן נ"ע, אשת אדמו"ר הרי"צ. בכל ביקור שלו היה נכנס פעמיים-שלוש גם בביתה של הרבנית חיה מושקא נ"ע, והוא תמיד היה מביא עמו תשורה נאה מארץ הקודש.

גם ילדיו ונכדיו היו מוזמנים בתדירות לבית הפרטי של הרבי והרבנית ע"ה, כאשר הרבנית הייתה מארחת אותם בסבר פנים יפות ובקרבת נפש לא רגילה.

בשנת תשכ"ב, לאחר שנשא בזוו"ש את מרת רבקה, אלמנת הרה"ח ר' נפתלי דוליצקי ע"ה, מחסידי כ"ק אדמו"ר הרי"צ והרבי נשיא דורנו (ר' נפתלי ע"ה, היה האחרון שזכה להכנס ל"יחידות" אצל אדמו"ר הרי"צ).

קודם שנישא בשנית, התנה עם רעייתו לעתיד, כי יוכל לנסוע לחגים מדי שנה. רעייתו שהייתה אישה חסידית, הבינה לרוחו, והסכימה לכך בחפץ לב. מאז נסע ר' חיים שמר'הו לרבי מדי שנה, לקראת חודש תשרי, אשר לעתים הייתה זוגתו מצטרפת אליו. גם בשנים הללו, כשהנסיעה לרבי לא הייתה דבר מובן מאליה, והוא היה אחד הראשונים שנסעו כל שנה.

במשך כל השנה חיכה לנסיעה הזאת, שכן היא נתנה לו חיות וסיפוק רב. הנושא היה על סדר היום בכל ימות השנה: לאחר שחזר, היה חודשים ארוכים מספר את אשר ראה ושמע אצל הרבי, חוזר על דברי הרבי וכו', ומיד לאחר פסח כבר היה כותב לרבי ומבקש הסכמה להגיע גם לתשרי הקרוב. עבורו היה זה מילוי המטען האישי לכל ימות השנה.

כאשר הגיע סוף סוף לאחר ראש השנה, אמר לו הרבי: "חשבתי שאתה חסיד יותר גדול..."

בביקור זה, שהה ר' שמר'הו עד לאחר חג החנוכה, אז חזר ארצה. את הדרך חזרה עשה באוניה יחד עם ר' מנחם פרוש, לימים ח"כ מטעם 'אגודת ישראל'. כשהגיעו לנמל, היה זה יום שבת, וכל נוסעי הספינה ירדו, אבל השניים לא הסכימו לרדת מהאוניה עד לאחת צאת השבת. אולם כשהנוסעים הראשונים להפלגה היוצאת, החלו לעלות, אילצו אותם לרדת, כאשר המטען נשאר מאחור...

זרח השמש

ביום ראשון, י"א בשבט תשי"ג, הגיעה לארץ הבשורה המרה על אודות הסתלקותו של כ"ק אדמו"ר הרי"צ. אבל כבד ירד על בני הקהילה החב"דית בארץ.

ר' שמערל קיבל את הבשורה בצורה קשה, כמו אסון אישי במשפחה. "אבא היה שבור ורצוף" - נזכרת מרת מרישא חסקינד - "אין מילים בפי להביע כיצד היה נראה אז. הרגשנו במוחש כי הוא התייתם בפעם השנייה".

"התחושה הייתה כאילו הקרקע נשמטה לנו מתחת לרגליים, אין המשך, אין חיים כעת..." נזכרת מרישא.

במשך כל אותה שנה, דיברו אודות הכתרת נשיא חדש לליובאוויטש. כיון שהחסידיים היו רחוקים מניו-יורק וכמעט לא הכירו את הרבי, טבעי היה שהיו חסידים שציידו בהכתרת החתן הבכור, הרש"ג, שהיה גם קרוב משפחה של ר' שמערל.

אולם במשך הזמן הגיעו יותר ויותר ידיעות אודות גדלותו של הרמ"ש, כפי שכונה אז, ור' חיים שמר'הו גורארי' היה בין המצדדים להכתרתו. מאז שקיבל עליו הרבי את נזר הנשיאות של הדור השביעי, ביטל ר' שמר'הו עצמו בביטול פנימי מוחלט.

מספר בנו ר' נתן, "למרות היותו איש דעתן ופיקח, הייתה לו אמונה פשוטה ועמוקה ברבי. כל מילה של הרבי הייתה בבחינת 'קודש קודשים', ומשום כך, קל היה לו לקבל גם את החידושים שחוללו את המהפכה הליובאוויטשית של הדור השביעי".

הוא הוסיף לנסוע לליובאוויטש, והפעם לנשיא השביעי. הנסיעה הראשונה שלו הייתה לקראת חודש תשרי תשי"ב. כשחזר, עצר בצרפת לחניית ביניים. "אני, שהייתי עדיין בחור" - נזכר חתנו הרה"ח ר' שלום בער בוטמן - "ליוויתי אותו, וזכיתי לקבל ממנו שיחה מודפסת של הרבי - דבר יקר ערך באותם ימים".

"לאחר מכן התוועד בביתנו, בו גם היה בית כנסת. כל אנ"ש בפריז התאספו, והוא סיפר בחיות ובציוויות רבה על הנעשה והנשמע חצרות קודשנו. היה זה דרישת שלום מוחשית מהרבי".

להגיע שוב לרבי, ולשהות בצילא דמהימנותא בחודש החגים תשמ"ה.

ימיו האחרונים היו שגרתיים למדי. תפילות עם הרבי, התוועדות ומנוחה.

כמדי שנה, גם בשנה זו קנה את החזקה לפתוח את ארון הקודש בתפילת 'כל נדרי' של יום כיפור. הוא היה משלם טבין ותקילין על הזכות הזאת, לא לפני שהיה מבקש מהרבי הבטחה כי גם בשנה הבאה יזכה להיות עמו בחודש החגים.

בשעה רוויית הוד, עמדו אלפי המתפללים בתפילת 'כל נדרי'. כולם עטופי קיטל צחור. בחלל שררה מתיחות של יום הכיפורים. אימת יום הדין. ר' שמרי'הו עמד הכן סמוך לארון הקודש כדי להוציא את ספר התורה על מנת לתיתו לרבי - כשלתע תקפו לבו!

כנראה שהחום, המחנק והדחיפות הרבות, השפיעו לרעה על לבו, והוא כרע והתמוטט.

רופאים שהיו בבית המדרש, הוזעקו במהירות, ואלו ניסו לעסות את לבו במשך זמן רב. החזן עצר מתפילתו, והרבי עמד כל העת שעון על הסטנדר, ועקב בעיניו

הק' אחר הרופאים. הוא הורה שלא לוותר, ולעשות עוד ועוד ניסיונות הצלה. פעולות ההחייאה נמשכו כארבעים דקות - אך נגזרה גזירת שמיים, והוא בן כמעט גבורות...

כיוון שהיה זה יום 'שבת שבתון', והטלטול בשכונת 'קראון הייטס' אסור, הביאוהו אל חדר הכולל דרך חצר 770, שם שהה עד מוצאי היום הקדוש.

לפני שהוציאוהו מבית המדרש, אמר הרבי שימשיכו לעשות עיסוי כל זמן יציאתו החוצה, ובכך למנוע איסור טומאה מהכהנים ששהו בבית המדרש.

לאחד פטירתו, נזכר אחד החסידים, כי לאחר פטירתו של החסיד הרב מייך קפלן, רב שכונת חב"ד בלוד, נענה ר' שמערל כי אף הוא מתאוה לאותה מיתה, שכן ר' מייך נפטר בעיצומה של תפילת שמונה-עשרה כשראשו נשמת על ארון הקודש - - -

במוצאי יום כיפור, לאחת תפילת ערבית, ניגש בנו הרה"ח ר' נתן לרבי, ושאל האם להודיע למשפחה בארה"ק ולסכם עמם בנושא סדרי ההלוויה והקבורה בארץ. הרבי,

בכל שנה, בשבת בראשית, היה מקפיד לקנות בסכומים גדולים חלק מה'כיבודים' אותם היו מוכרים גבאי בית המדרש שבליובאוויטש. לא שהיה זקוק לכיבודים אלה, אלא שבכסף הזה היה תומך ומסייע לאחזקת בית הכנסת. "הוצאות הנסיעה שלו היו מגיעות לכדי עשירית מכל ההוצאות הנלוות לנסיעה זו", מעיד בנו ר' נתן. "מדי שנה היה קונה את פתיחת הארון בכל נדרי ובנעילה, וכן את הגבהות של ספר התורה - לא לפני שהגבאי ניגש לרבי ומבקש בשמו הבטחה שיזכה לבוא לרבי גם בשנה הבאה".

לנושא זה ייחס הרבי חשיבות רבה, ועל כך תעיד העובדה הבאה:

כידוע, ליל שמחת תורה תשל"ח, אירע האירוע הרפואי הקשה בלבו של הרבי, למרות המצב הקשה, כבר למחרת בבוקר נערך מניין מצומצם בגן העדן התחתון, ובין הנוכחים זכה גם להיות ר' שמרי'הו. לאחר התפילה נכנסו המתפללים לאחל לרבי 'א גוט יום טוב'.

הרבי שכב אז במיטה, מחובר לאינפוזיה. כאשר ר' חיים שמרי'הו עבר, אמר לו הרבי: "הרי בכל שנה אתה קונה כיבודים, תראה להידבר עם הגבאים בקשר לכיבודים שאתה קונה כל שנה!" הרבי טרח לומר לו זאת, למרות שהרופאים העידו כי המצב הבריאותי היה קשה.

בכל ביקור שערך אצל הרבי, נכנס ליחידות, והוא היה נותן לרבי דמי 'מעמד' בסכומים נכבדים ביותר - כל זאת מצד היותו מסור לכל ענייני הרבי.

קודם נסיעתו האחרונה לרבי, בחודש אלול תשד"מ, קנה מתנה יקרה - נטלת מים עשויה כסף טהור. את המתנה שלח לרבי. כידוע, הרבי כמעט תמיד לא הסכים לקבל מתנות, אך מתנה זו קיבל הרבי ואף כתב בפתקה כי נתקבל ות"ח, וכי הוא ישתמש בזה...

חסיד מתאוה למיתה שכזאת

גם בתשרי תשד"מ, קנה ר' שמרי'הו את הכיבודים בפתיחת הארון בכל נדרי ובנעילה. כבכל שנה, ניגש הגבאי ר' יהושע פינסון ע"ה לרבי וביקש בשמו הבטחה לזכות ולהיות עם הרבי גם בשנה הבאה. שלא כתמיד, הרבי לא הגיב. רק לאחר שהפציר וביקש שנית, עשה הרבי בידו הק' סימן כמסכים.

לשנה הבאה, שלהי תשד"מ, אכן זכה ר' חיים שמרי'הו

והעדות. רבי שמריהו שהיה באותו חודש אצל הרבי, נסע אף הוא להשתתף בהלוויה הגדולה.

כמה ימים לאחר מכן, בתום חג הפסח, נכנס ר' שמריהו ליחידות, ובמהלכה שאל אותו הרבי האם גם הוא השתתף בהלוויה? ר' שמריהו השיב בחיוב.

"האם הייתה הלוויה גדולה?" הוסיף הרבי לשאול, ור' שמריהו אישר.

"האם אתם יודעים מדוע צריך הלוויה גדולה?" שאל הרבי. ר' שמריהו שתק והמתין להסברו של הרבי.

ענה הרבי ואמר: "כאשר אדם עובר את הגבול, שומרי הגבול מחטטים בחפציו כדי לוודא שאינו מבריח חפצי ערך. אולם כאשר מגיעים המוני אנשים, ניתן לעבור את הגבול בקלות יחסית, בחסות ההמון".

"כך גם בנדון דידן", ביאר הרבי, "כאשר יהודים רבים מלווים אדם בדרכו האחרונה, אפשר 'להעביר' אותו מבלי שיפשפשו במעשיו..."

ייתכן שבעקבות דברים אלו, כתב ר' שמריהו בצוואתו כי הוא מבקש שתהיה זו הלוויה רבת משתתפים - למרות שהיה אדם צנוע ועניו, ובקשה מעין זו הייתה היפך תכונות נפשו.

ר' שמריהו אמנם לא נפטר בארץ, כפי שחשב, אך זכה ובהלווייתו השתתפו אלפים רבים שהגיעו לשהות בצל האמונה בחודש החגים - ובראשם הרבי נשיא דורנו בכבודו ובעצמו...

מסתבר, לא סבר שיקברוהו בארץ, והשיב שיטמנו אותו סמוך ל'אוהל', כיוון שהוא היה מקושר כל השנים לאדמו"ר הריי"צ וכו', ומה גם שהבן נמצא פה וכו'.

על פטירתו נודע לבני המשפחה בארץ, שעה שחזרו מבית הכנסת במוצאי יום כיפור. עוד בטעם הספיקו לשתות, צלצל הטלפון. מעבר לקו היה שוטר גוי מתחנת קראון-הייטס שהודיע על פטירתו של האב.

ואכן, כבר באותו לילה יצאו בני המשפחה בטיסה ישירה לניו-יורק, והספיקו להגיע להלוויה.

בהלווייתו שהתקיימה למחרת, 'בשם השם', השתתף, גם הרבי, שהלך ללוותו עד רחוב קינגסטון. אלפי חסידים ואורחים ששהו במחיצת הרבי, אף הם הגיעו לכבד את זכרו וללוותו בדרכו האחרונה.

מקום קבורתו נכרה שני קברים בלבד ממקום האוהל הק'. אמנם עוד בחייו קנה חלקת אדמה בהר הזיתים בירושלים, אולם, כאמור, הייתה זו על פי הוראת הרבי.

'להבריח' את הגבול

היה זה בחודש ניסן תשל"ב, כאשר נפטר רבי משה העשל, האדמו"ר מקופשיניץ זצ"ל. בהלווייתו שהתקיימה בחול המועד פסח, השתפו רבבות יהודים מכל החוגים

על מצבתו נכתב - בהסכמת הרבי:

פ"נ
 איש חסיד ותמים
ר' חיים שמריהו
 ב"ר נתן ואסתר ז"ל
גורארי
 זכה להיות ממקושרי
 כ"ק אדמו"ר הריי"צ
 נ"ע זיע"א
 ויבלחט"א
 כ"ק אדמו"ר שליט"א
 נפטר בבית מדרש
 ליובאוויטש שבליובאוויטש
 לפני תפלת כל נדרי
 יוהכ"פ ה'תשמ"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

האמת והשלום אהבו

הרב החסיד ר' שלום חסקינד

קוים לדמות איש האמת ואיש החסד הסבא של החתן שי', הרה"ח ר' שלום חסקינד ע"ה. נדפסה כחוברת פנימית משפחתית בשעתה שנקראת "האמת והשלום אהבו" בעריכת ר' מנחם זיגלבוים שי', וכעת לרגל שמחת החתונה מובאת שוב בשינויים קלים

בריגא שהה באותן שנים כ"ק אדמו"ר הריי"צ, שאף הוא עזב את רוסיה ארבע שנים קודם לכן בהותירו אחריו עדת חסידים נכספת. כעת זכתה משפחת חסקינד להרגיע את געגועיה, ופעמים רבות זכו לבקר בבית הרבי הריי"צ. לשלומק'ע הקטן היתה זו הפעם הראשונה בה ראה את הרבי הריי"צ.

בריגא היו ארבעה בתי-כנסת חב"דיים גדולים. באחד מהם היתה חצר גדולה ושם שכן 'חדר' חב"די. המלמד להתחלת חומש היה הרה"ח ר' קדיש רומנוב ז"ל, ושלום הקטן למד אצלו. חומש למד אצל מלמד חב"די ר' שמעון בלינער (צאצא של ר' מיכאל בלינער). פעם ביקר בבית הוריו החסיד ר' בערל קורעניצער ז"ל ובחן אותו בחומש. באותו חורף לא יכול היה ללכת ל'חדר' שכן היה חולה. המלמד היה כותב בעבורו תרגום לאידיש של כל המלים הקשות בחומש, והיה שולח לו את זה פעם בשבוע.

יום אחד המלמד ר' קדיש רומנוב לקח את כל ילדי החיידר ליחידות' אצל הרבי הריי"צ. "אני זוכר" סיפר ר' שלום, "היה זה חדר קטן והרבי ישב בפינה. הרבי שאל האם כולם לובשים טלית קטן, והמלמד השיב בחיוב. הרבי לא הסתפק בתשובה ושאל על כך שוב. ואכן, היה ילד אחד שהיה אותו יום ללא ציצית, שכן בלילה אמו כיבסה לו את הציצית וזו לא הספיקה להתייבש עד הבוקר..."

פרק ראשון - ימי ילדות

ביום ט"ו באלול ה'תרפ"ז, חודשיים לאחר חג הגאולה י"ב בתמוז הראשון, נולד הרה"ח התמים הרב שלום חסקינד בעיר מוסקבה, להוריו הרב החסיד ר' אלתר דובער ע"ה ומרת גולדה בוניא ע"ה.

באותן שנים שרר ברוסיה חוק שקבע, כי כל יולדת בבית רפואה צריכה לשהות במקום עשרה ימים, ולפני כן לא קבלה שחרור. כשאמו ידעה שביום השמיני - יום מילתו - לא תוכל לצאת לקיים את המצווה בזמנה, ובבית הרפואה אי אפשר היה לערוך את הברית, בכתה בפני הרופא שהיא מתגעגעת מאוד לביתה. בכייה האמיתי והרב של האם הצליחו לעורר רחמים אצל הרופא והוא שיחררה. כך זכה שלוימק'ע הקטן לברית בעתו ובזמנו.

ילדותו עברה עליו בתנאי מסירות-נפש תחת השלטון הקומוניסטי, עד שבשלהי שנת תרצ"א הצליחו הוריו לעזוב את עמק הבכא ולהגר לריגא

יחד עם בתם הבכורה ובנם שהיה כבן ארבע שנים בלבד. משפחת חסקינד היתה מהמשפחות האחרונות שיצאו מברית המועצות בתקופה ההיא. זמן קצר לאחר מכן, סגרו הקומוניסטים את השערים, ומאז במשך שנים ארוכות, יהודים כמעט לא זכו לצאת משם.

ארוך וכואב, הועמדו בפניהם שתי אפשרויות: מאסר או עזיבת לטביה לצמיתות. ה"נאשמים" שאלו את הרבי הריי"צ, והרבי השיבם כי עליהם לעזוב את ריגא ולנסוע לארץ הקודש.

בחודש אדר תרצ"ה עלו ארבע המשפחות לארץ הקודש והתיישבו בתל אביב רבתי. לאחר מספר שנים, כאשר הקהילה הליובאוויטשית בריגא הושמדה בתוככי כלל יהדות לטביה, הבינו בני המשפחות את נס ההצלה שאירע בזכות ציותם לעצתו של הרבי הריי"צ.

פרק שני - ראשית צמיחה

בן שבע וחצי בלבד היה שלום חסקינד כשהגיע עם הוריו ואחותו לארה"ק והתיישבו בתל אביב. באותם ימים, הקהילה החסידי-חב"דית בתל אביב היתה קטנה ומצומצמת למדי, ומשפחת חסקינד היתה מעמודי התווך של הקהילה שהלכה והתפתחה. ר' אלטר דובער ז"ל אף שימש כגבאי בית הכנסת החב"די בעיר.

בתחילה למדו ר' שלום ועוד כמה מבני אנ"ש ב"חדר" של נובהרדוק, שכן בעיר לא היה כל מוסד חינוכי ברוח חב"ד. בשנת תרצ"ו ייסד הרב אליעזר קרסיק ז"ל את "חדר" בני תמימים' בתל אביב, ור' שלום היה מראשוני התלמידים.

שנתיים לאחר מכן, בראש חודש אייר תרח"צ נפתח ברחוב הרב קוק בתל אביב ישיבת 'אחי תמימים', בהוראת וברכת אדמו"ר הריי"צ. ועדת רבנים בראשות הרב זיסלין ז"ל והרב קרסיק ז"ל החלו בעבודת הארגון וההכנה. את ניהול הישיבה ברוח התורה והחסידות מסרו בידיו של החסיד המשפיע הרב חיים שאול ברוק ז"ל.

בישיבה החדשה נפתחו שני שיעורים. התלמידים שובצו בכתות לא על פי גילם, אלא על פי כשרונותיהם וידיעותיהם בלימודים. אחד התלמידים הצעירים שהתקבל בשיעור הגבוה, היה שלום חסקינד (שכונה בפי חבריו בחיבה 'סומקה'). התלמידים החלו את לימודיהם במסכת קידושין. במשך הזמן סודרו חברותות להכנת השיעור.

ר' שלום החל ללמוד בחברותא עם ר' אליעזר קופילוביץ. "התחלנו ללמוד יחד יום ללא שנויים", נזכר ר' אליעזר קופילוביץ. "שלום היה תלמיד למופת, בעל הבנה

"מעניין שילד זה הוא אחד משלושה מכל החיידר שנשארו בחיים, והוא עדיין חי היום באמריקה".

אחת מתמונות הילדות שהיו חרוטות במוחו ועליהן סיפר, היתה בעת ביקורו של החסיד ר' יצחק מתמיד בבית הוריו: "בילדותי, כשהתגוררנו בריגה, פעם הוזמן ר' יצחק מתמיד להתארח בביתנו בשבת. הורי ידעו שלנטילת ידים הוא זקוק להרבה מים. שאלנו אפוא מכל השכנים את הספלים שהיו ברשותם, כשישה במספר, והכנו את כולם עבורו לקראת הנטילה..".

כאמור, ברוסיה הסובייטית, נותרו משפחות אנ"ש רבות שחיו בתנאים כלכליים קשים מאוד, בהתאם למדיניות יד הברזל שהשליטה ברית במועצות. מצבן הכלכלי של משפחות אנ"ש אלה, היה קשה מאוד, היו מהן שהגיעו לחרפת רעב ממש. החסידים לא עבדו בשבתות ומשום כך לא יכלו לעבוד בעבודות רשמיות מסודרות ואף תלושי מזון לא זכו לקבל בשל כך. היה עליהם למצוא עבודות כפיים מזדמנות ולהתפרנס מהן. היו גם חסידים רבים שנעצרו, הוגלו ואף הוצאו להורג, בעוד שבני משפחותיהם נותרו מאחור, בחוסר כל, משוועות לעזרה.

המצב הקשה נגע ללבם של כמה חסידים, שהחליטו לא לעמוד מנגד ולהחריש. התארגנו אפוא הרב דובער חסקינד, הרב חיים יוסף רוזנבלום, הרב שמע"ל גורארי (לימים חותנו של ר' שלום ע"ה) והרב משה גורארי ז"ל, וטיכסו עצה. לאחר דין ודברים פתחו משרד למשלוח חבילות לרוסיה. באותה עת, אזרחים שהיו להם קרובי משפחה ברוסיה, יכלו באמצעות המשרד לשלוח חבילות לקרוביהם שהתגוררו בברית המועצות, ובכך לסייע להם להחיות את נפשם. בדרך זו שלחו חבילות רבות של מזון ובגדים למשפחות אנ"ש שהתגוררו ברוסיה, ובכך החיו את נפשן.

בעוד ששלטונות רוסיה ראו זאת בעין יפה, כיוון שחבילות אלו הכניסו מטבע זר לתוככי המדינה, הרי שלטונות לטביה לא ראו בעין יפה את פעילות המשרד, ובאחד הימים מצאו תואנות שווא על מנהליו.

לילה אחד של שנת תרצ"ד, נעצרו הארבעה באשמת שווא. הם הושמו מאחורי סורג ובריח, ובסופו של תהליך

"לאחר שר' אברהם שמואל ומשפחתו התארגנו, שכרו דירה ברחוב רמב"ם 1 פינת שוק הכרמל. המאורעות של שנת תרצ"ו התחילו ביריות בשוק הכרמל, סמוך לביתם של הלבנהרצים. כששמעו את היריות הראשונות, נבהלו מאוד; לקחו את השמיכות ונמלטו. ולמי הולכים? הם באו לביתנו."

"האם הם היססו לרגע אם אפשר לבוא או לא? היה מובן להם שכשיבואו אלינו, הם יתקבלו בשמחה. הייתה אחווה אמיתית. זו הייתה האווירה בין החסידים שגרו בתל אביב. גם הבחורים שלמדו אז בישיבה, היו אוכלים אצל כל אחד מבעלי הבתים החסידיים שגרו בעיר."

ארבע שנים התגוררה משפחת חסקינד בארץ הקודש, אולם בשנים אלו לא הצליח אביו, ר' דובער, להתבסס מבחינת פרנסה. הוא שאל על כך את אדמו"ר הרי"צ שיען לו לעבור לארה"ב. ואכן, בתחילת קיץ תרצ"ט נסע לארצות הברית, ובני משפחתו, רעייתו, בתו ובנו, הצטרפו אליו לאחר חג השבועות.

"מאוד היה קשה עלי פרידתו" - נזכר אליעזר קופילוביץ - "אולם עובדא היא עובדא והתכנית יצאה לפועל. לפני נסיעתו הצטלמנו חברים אחדים יחד אתו, והוא נסע ואיוותר אנכי לבדי. געגועים רבים היו בלבי על אף ששמרנו על קשר מכתבים..."

"אף מורו המשפיע הרב ברוק מיאן להתנחם בחסרונו, והיה חוזר ושואל בצער "היכן אמצא עוד שלום שכזה?..."

פרק שלישי - במחיצת האור הגדול

בן שנים-עשרה שנים בלבד היה הנער שלום כשהגיע לארצות הברית.

זמן לא רב לאחר מכן, בחודש אדר ראשון ת"ש, נגה אור בהיר על יהדות ארצות הברית, עם בואו של כ"ק אדמו"ר הרי"צ לחופיה של אמריקה, והפעם לא כביקור אלא מתוך רצון להתיישב בה, ולהפוך את אמריקה למקום של תורה וחסידות - דבר שבאותם ימים היה נראה כחלום וכדמיון בעלמא.

אדמו"ר הרי"צ הגיע כפליט, ניצל בניסי ניסים, לאחר שנמלט ברגע האחרון מהכיבוש הנאצי שהחל להשתלט על אירופה. אף על פי שהיה שבור ורצון מהתלאות שפקדוהו, הרי שמיד עם בואו החל לחולל שינויים מרחיקי לכת בדפוסי חשיבתם של החסידים שהתגוררו בארצות הברית. הוא הביא עמו רוח חדשה של התלהבות, להצית את ארצות הברית באש של תורה. כבר ביום בואו הקים אדמו"ר הרי"צ את ישיבת 'תומכי תמימים' של אמריקה, כאשר הוא מתחיל עם גרעין הבחורים הצעירים, בני המשפחות החסידיות, שהתגוררו בארץ החופש.

עמוקה, תפיסה מהירה והבעה ברורה ונכונה, חבר נעים הליכות וידידות.

"יום היה מתקיים שיעור בראשות מורנו הרב חיים שאול ברוק ז"ל ובהכוונתו היה אומר לאחד התלמידים לקרוא קטע וכך לשני, והיתה השתתפות ערה של התלמידים במשא ומתן של תורה. התלמידים רובם ככולם היו טובים. הרב יצר והשפיע אווירה טובה, להט של קדושה ואהבה רבה לתלמידים והם מצדם דבקו בו מאוד, ממש היה תענוג בלימודים."

"כך המשכנו בחברותא קיץ וחורף ובהתחלת הקיץ השני והתקדמנו יפה בלימודים", משחזר הרב קופילוביץ.

על הלימודים בימי היסוד של הישיבה סיפר ר' שלום: "הרב קרטיק הקים בעמל רב את הישיבה, ואכן כבר עם יסודה רמת הלימודים היתה גבוהה ביותר. למדנו מידי שבוע שלושה דפים גמרא עם מפרשיה בעיון רב. בימים ראשון שני ושלישי למדנו בכל יום דף, ואילו בימים רביעי וחמישי חזרנו על החומר הנלמד.

"כבחורים צעירים, לא ידענו להעריך את ההשקעה הגדולה של הצוות הרוחני, רק כאשר נסעתי לארצות הברית, וביקשתי להתקבל לישיבת 'תומכי-תמימים' בניו-יורק, אז נבחנתי אצל ראשי הישיבה והם התפעלו מרמת הלימודים הגבוהה בה למדתי בתל-אביב."

"הגשמיות בישיבה היתה מעטה ביותר. חיו מתרומות של יהודים טובים", סיפר הרב חסקינד כעבור שנים. "את המטבח ניהלו בהתנדבות כמה מנשות החסידים הצדקניות, ביניהן מרת חיה שיינא מיכלא גורארי, מי שלימים היתה חמותי. הם השיגו אוכל ממקומות שונים, השיגו לחמים, כעשרה לחמים מדי יום, ממאפיות בעיר. במכולת השיגו תרומה של קופסאות סרדינים. כך זה נמשך עד שברבות הימים המצב התייצב קמעה, ויכלו לקנות מוצרי מזון."

סיפר ר' שלום ע"ה:

"ר' מיכאל דווארקין היה חבר טוב של סבא שלי מצד אמא, ר' שלמה תומרקין. כל ערב סבא היה בא הביתה ואני ישנתי עמו בחדר אחד. כשאני הייתי ישן, ר' מיכאל וסבא היו יושבים יחד ושוחחים תה חם, ומשוחחים בדברי חסידות עד אחד-שתיים בלילה.

עלהאבהוהאחווה ששררו בין החסידים שהתגוררו בתל אביב באותם ימים, סיפר ר' שלום ע"ה, באחת ההזדמנויות: "בין מתפללי בית כנסת שררה אהבת אחים, משהו מיוחד שקשה לתאר, בלי חשבונות. זכורני כשר' אברהם שמואל לבנהרץ ומשפחתו הגיעו לארץ, לא היה להם איפה להיות. תוך שעות אחדות התארגנו כמה בעלי בתים, וכל אחד מהם לקח על עצמו לארח אותו מספר ימים בשבוע."

זכה אפוא ר' שלום, וחגיגת בר המצוה שלו היתה השמחה הראשונה שהתקיימה בין כותלי 770!

משהגיע הרבי הרי"צ ל-770, נהג ר' שלום ז"ל להגיע עם אביו לכל התועדות, כפי סיפר הוא עצמו: "בהתחלה משפחתנו התגוררה בשכונת בנסון-הוירסט. מאז שהרבי הרי"צ השתקע בקראון-הייטס, אבא ואני היינו הולכים ברגל בשבתות ביחד עם ר' שמואל זלמנוב ז"ל, מרחק של כשעה וחצי הליכה כל צד ל-770 ובחזרה. בשבתות החורפיות לא היה זה קל לבוסס בשלג מרחק כזה..."

יחד עם התעלותו בלימודיו התורניים בשנים אלו, ניצל ר' שלום את שהותו בצילו של אדמו"ר הרי"צ כדי להתבונן מקרוב אחר הליכותיו ומנהגיו, ללמוד אורחות חסידים, ולהיות תמיד בהתוועדויות שערך אדמו"ר הרי"צ בביתו שבקומה השניה.

שלוש עשרה שנים (ת"ש - תשי"ג) שהה ר' שלום ב-770 בצילו של אדמו"ר הרי"צ, ולאחר מכן עם הרבי נשיא דורנו כאשר נטל את שרביט הנשיאות. שלוש-עשרה שנים של חוסר דאגות בהן 'ידע להיות במקומות הנכונים', סמוך ונראה אל הקודש, שם פקח עיניים ואוזניים והפנים כל הגה והנהגה שראה ושמע. בזכרונו הנדיר תיעד כל הגה ותנועה, עד שלימים הפך ל'בר סמכא' בענייני מנהגים.

"בשנת תשכ"ד - סיפר גיסו הרב שלום דובער בוטמן - "חל יום הכיפורים בשבת. התעורר אז ספק האם במוצאי 'שבת שובה' צריכים לומר 'ויהי נועם' או לא, והרבי העיר: 'נמצא כאן ר' שלום חסקינד, והוא בוודאי יודע איך נהג כ"ק מו"ח אדמו"ר בקביעות כזו'.

בשנים אלו, היה אביו הרב אלטר דובער ע"ה מן המקורבים ביותר לאדמו"ר הרי"צ שאף הסתייע בו בעניינים שונים. כך לדוגמה סיפר הבן ר' שלום: "אחרי השואה הרבי הרי"צ מאוד רצה לדעת מה קורה עם כל החסידים שנשארו ברוסיה, אבל פחדו לשלוח מכתבים הישר לכתובתו. ולכן שלחו לכתובות של חסידים בניו יורק. אחת מהן היתה כתובתו של אבא, 763 איסטערן פארקוויי. היו שולחים בעיקר גלויות, כי על זה יש פחות צנזורה. המכתבים נועדו עבור ה"זיידע", ואבא ידע להעבירן מיד לרבי הרי"צ. יצויין גם כי עד תש"י אבא היה הגבאי בביהכ"נ ב-770."

על מידת קרבתם של בני משפחת חסקינד לאדמו"ר הרי"צ ולבית רבי, ניתן ללמוד מעדות נדירה שכתב אדמו"ר הרי"צ בכ"ב טבת תש"א להרה"ח אליעזר-שלמה ז"ל תומרקין, סבו של ר' שלום: **"ידידי חתנו הר"ד זוגתו בתו יחיו, בתם ובנם יחיו ת"ל בחי"ש"** [בריאים חיים ושלמים], **והם מהמקורבים אלינו באמת ובתמים."**

בין אותם נערים, היה שלום חסקינד, שהגיע לארצות הברית זמן קצר קודם לכן. הוא הצטרף ללימודים בישיבת 'תומכי תמימים' שהקים האדמו"ר הרי"צ.

חצי שנה חלפה, ובשלהי שנת ת"ש נרכש בניין 770, ובעידוד הרבי הרי"צ עברה הישיבה (בשלהי מר חשוון תש"א) אל הבניין החדש. הרבי הרי"צ עצמו עבר מהמלון בו התאכסן, למגורי הקבע בקומה השניה של 770. כעת הישיבה היתה תחת פיקוחו הישיר, כאשר הבחורים זוכים ליהנות ולהתחמם מהאור הגדול שגנה וזרח עליהם.

אדמו"ר הרי"צ השקיע כוחות רבים בכדי לשמר את רוח ליובאוויטש המקורית על תלמידי הישיבה האמריקאיים. הוא הנחה תדיר את הנהלת הישיבה בנושאי חינוך, כמו גם התעניין לפרטי פרטים בהנהגתו של כל תלמיד ותלמיד, לא רק בזמני הלימוד אלא גם בשעות הפנויות.

שלום חסקינד, כאמור, נמנה בין תלמידי הישיבה, וזכה להסתופף בצילה במשך שנים מספר, כשהוא מנצל את כשרונותיו הברוכים להוסיף ידע ודעת בלימוד הנגלה והחסידות. ראשו הטוב הביא את הצוות הרוחני בישיבה לסדר שבחורים מבוגרים ילמדו עמו בחברותא, שכן הוא כבר היה ברמה שלהם.

ראש ישיבת 'תומכי תמימים' המרכזית באותן שנים, הגאון הרב ישראל זאב גוסטמן ז"ל, חיבבו מאוד. כאשר חנו ל'סמיכה', שאל אותו שאלה ב'יורה דעה' ושלום השיב על אתר עם הסימן והסעיף קטן, בחזרו לפניו מילה במילה על הכתוב כולל הרמ"א והמראה מקומות, בדיוק כמו שהודפס.

הרב גוסטמן ז"ל נדהם ואמר לו להביא את ה'יורה דעה' והוא בדק ומצא את הדברים בדיוק רב. גם שאלות אחרות ששאל הרב גוסטמן, הוא קיבל תשובות באותה רמת דיוק. באופן נדיר ומיוחד, הסכים הרב גוסטמן להעניק לו תעודת 'סמיכה' לרבנות (דבר שנתן רק לבוודים) והוא בגיל 19 שנים בלבד!

הרב חסקינד עצמו סיפר פעם, כי ביום מן הימים ביקשו אחד הרמ"ים לכתוב פלפול. ר' שלום נענה להוראה וכתב פלפול מעמיק. כשהביא זאת לר"מ, החליט זה לנסותו. 'אני רוצה פלפול אחר' אמר, ור' שלום בציינתו התיישב מיד לכתוב פלפול חדש...

ההתכנסות הראשונה שהתרחשה בבנין 770 לאחר רכישתו ע"י אגודת חסידי חב"ד היתה מסיבת הבר-מצוה של ר' שלום שהתקיימה בט"ו באלול ה'ש"ת, חמישה ימים לפני כניסתו של הרבי הרי"צ לבניין. לימים סיפר חתן הבר-מצוה דאז, כי מסיבת הבר מצוה שלו היתה 'אטרקציה' ססגונית לתושבי האיזור, שכן הם מעולם לא ראו התאספות גדולה כל כך של אנשים לבושים בבגדים מוזרים עם פאות וזקנים.

והמרור, לא הרגשתי טוב. הלכתי הביתה והקאתי הכל, ואפילו הסתפקתי אם עלי לאכול שוב את הכזיתים."

"הרבי הריי"צ היה יוצא לסעודה כחצי שעה או שעה לאחר שהמניין היה מסיים להתפלל, והרבנית הציעה שלא אמתין אלא אקדש לעצמי מיד. וכך עשיתי. קידשתי, אבל הרגשתי שאינני מסוגל לאכול והמתנתי במקומי שהיה בקצה השולחן. הרבי הריי"צ נכנס ראשון, קידש על היין ונטל את ידיו. אחריו קידשו ונטלו חתניו הרש"ג והרבי. גם אני לקחתי גביע, ועשיתי עצמי כמקדש על היין. לאחר מכן שמתי לעצמי מנה אבל לא אכלתי. למרות שישבתי בקצה שולחן, הרבי הריי"צ שהיה מבחין בכל דבר פשוט הבחין בכך שאינני אוכל ושאל: 'מדוע שלום אינו אוכל?' בליט ברירה לקחתי את הכף והתחלתי לעשות את עצמי כאוכל. אבל הרבי הריי"צ הבחין בכך ושאל אותי: 'למה לא אכלת?' והמשיך: 'ביי חב"ד, איז עסק אויך אן עבודה' [= בחב"ד, גם אכילה היא עבודה].

בנוסף לקירובים שר' שלום זכה להם, זכה הנער הצעיר גם לראות מקרוב דברים שבין הרבי לבין החסידים המקורבים. כך לדוגמה סיפר פעם: "בכלל, הרבי הריי"צ לא היה מחלק 'שיריים' לאנשים, מלבד ליחידי סגולה כמו הגבאי ב-770 ר' משה פנחס כץ ז"ל וכן גיסו, ראש הישיבה ב-770, הרב ר' מרדכי מענטליק ז"ל. הרבנית של הרבי הריי"צ הכירה היטב את נשותיהם של השניים מפולין. פעם בשמחת תורה הרבי הריי"צ נתן לר' משה פנחס את שארית העוף שבצלחתו, יחד עם חתיכת חלה שלו (הוא היה עומד בסעודה, לא הרחק ממקומו של הרבי). הרבנית של הרבי הריי"צ היתה מזמינה את הרב מענטליק לסעודה, אך הוא לא רצה לשבת ליד השולחן, כי לא רצה לאכול בנוכחות הרבי."

"הרבנית זלמנוב, אשת הרב שמואל זלמנוב, היתה יושבת בסעודות עם הנשים בבית הרבי הריי"צ, ור' שמואל היה יושב ליד השולחן של הרבי הריי"צ. הוא היה מאוד מקושר וזכה לקירובים חזקים. במשך כמה שנים לאחר נישואיו, לא נולדו לר' שמואל ילדים. פעם נתן לו הרבי הריי"צ לשתות משיירי כוס ההבדלה שלו (כידוע שזאת סגולה לילדים) ואחר כך נולד בנו ר' ישראל-יוסף, גם בתו השנייה נולדה בזכות ברכתו של הרבי הריי"צ."

כיוון ששהה ר' שלום ז"ל רבות בסעודות, אף היה רושם מדי פעם 'הנחות' משיחותיו של אדמו"ר הריי"צ שנאמרו במהלך הסעודות, כשהוא משתמש בזכרונו המצויין.

זכות גדולה ונפלאה נפלה בחלקו של הרב שלום חסקינד - לשמר בארכיונו 'הנחות' אותנטיות מהתוועדותיו של הרבי הריי"צ בעשר השנים האחרונות, כפי שסיפר בעצמו לימים:

"ה'חוזרים' היו משחזרים את השיחות ור' שמואל

כיוון שאביו, הרב דובער ע"ה היה מן החסידים הקרובים ביותר אל אדמו"ר הריי"צ באותן שנים, זכה גם בנו להיות קרוב אל הקודש, אל 'בית הרב' עד שזכה להיות 'בן בית' של ממש. פעמים רבות שימש וסידר עניינים שונים בביתו של אדמו"ר הריי"צ, וכך זכה להיות בתוך הקודש פנימה.

לקראת חג הפסח ת"ש, זמן קצר לאחר שהרבי הגיע לניו-יורק, זכה ר' שלום להכין יין מיוחד לרבי הריי"צ. היה זה לאחר שהתברר כי אין להשיג יין עם כל ההידורים שביקש הרבי, ואז ר' שלום, שעוד לא מלאו לו 13 שנה, סחט כמות גדולה של ענבים, ואת זה שתה הרבי ד' כוסות בליל הסדר.

לא פעם אף זכה לקירובים שונים, כמו למשל השתתפותו בסעודות החגים שהתקיימו בביתו של אדמו"ר הריי"צ, כאשר אך מניין מצומצם זכה להשתתף בהן.

"גדול שימושה יותר מלימודה" אמרו חז"ל; ואכן, ר' שלום, כיוון שהיה בחור צעיר, לא היה בין היושבים בסעודות, אלא כמגיש את מנות האוכל למסובים. אולם למרות זאת זכה לקירוב מיוחד מאדמו"ר הריי"צ. בכל פעם ששלום שהה במטבח על מנת להביא את המנות, היה הרבי ממתין עד שייכנס, ורק אז היה פותח בדברים!... גם אם היה באמצע שיחה, הוא היה מפסיק ומחכה עד שר' שלום יכנס ורק אז המשיך בדבריו, כדי שגם הוא יזכה לשמוע...

יום אחד ר' שלום חלה בדלקת ריאות ושכב במיטתו עם חום גבוה. כשהרבי הריי"צ הבחין בחסרונו, התעניין "איפה שלום?" עובדה שהראתה על חביבות מיוחדת ונדירה...

ר' שלום בהיותו 'מייבין' ובעל 'הרגש חסיד', ידע להעריך את ייחודיותם של כיבודים אלו, אך מעולם לא חשב להתעטר בהן. אדרבא, כמעט לא סיפר מחוויותיו שעבר באותן שנים - מלבד פעמים בודדות.

"הייתי קרוב מאוד לבית-רבי", העיד לימים. כשהייתי קונה חליפה חדשה, למשל, הייתי חייב לגשת אל הרבנית, אשת הרבי הריי"צ, ולהראות לה אותה. והיא היתה מודדת אותי מכל הכיוונים ובודקת אם החליפה מתאימה לי. היינו ממש בני-בית אצלה."

"בתור בחור צעיר התבקשתי לסייע בבית כ"ק אדמו"ר הריי"צ בעניינים שונים, כולל הגשת האוכל לשולחן בעת הסעודות. מעניין: בשעה שהייתי נכנס למטבח הרבי הריי"צ לא היה מדבר עד שהייתי חוזר למקומי ליד השולחן. בכלל, הרבי הריי"צ לא היה מתחיל לאכול לפני שכל המסובים היו מתחילים לאכול, ואני בכללם. רק לאחר שסיימתי את מלאכת ההגשה והתיישבתי לאכול, התחיל הרבי לאכול."

"שנה אחת היתה לי הרבה עבודה בתחום הניקיון בבית הרבי בערב פסח. במשך כל היום הייתי עסוק וכמעט לא אכלתי כלום, כשהגיע ליל הסדר הייתי חלש ועייף מאוד. לאחר שקידשתי על יין ואכלתי את הכזיתים של המצה

זאת לדפוס באופן שיובן הקשר בין העניינים. לפעמים זכרתי במפורש שהרבי הרי"צ אמר את הדברים בסדר מסויים, וכך כתבתי את ה'הנחה' ואחר כך הרבי שינה את הסדר לגמרי."

"בשנת תש"ד או תש"ה, אחרי אחת השבתות שאנ"ש לא הוזמנו לסעודה, אמר לי הרבי נשיא דורנו (הרמ"ש): 'שלום, כתוב ה'הנחה''. אמרתי לו: אינני יכול לכתוב, אלא אם תחזרו לפני על השיחה. והרבי הסכים. נכנסנו לבית הכנסת, והרבי התיישב וערך עבורי 'חזרה'. זאת לא היתה 'חזרה' רשמית. אבל מי שנכח במקום בשעת מעשה שמע את ה'חזרה'. אחר כך אמר לי הרבי שוב: 'שלום, כתוב ה'הנחה''. אמרתי לו שעדיין אינני זוכר את השיחה היטב וצריך לחזור עליה שוב. הרבי חזר שוב על השיחה ואז כתבתי ה'הנחה'."

"פעם סיפר הרבי הרי"צ בהתוועדות איך הוא הסדר של הנחת השופרות אצל הרביים לפני התקיעות בראש השנה, מתי מניחים את הצד הרחב כלפי חוץ ומתי כלפי פנים וכו'. אני ה'נחתי' את השיחה הזאת. בבוקר יום ראשון של ראש השנה תשי"א, קרא הרבי לר' שמואל זלמנוב לפני התפילה ושאל אותו האם יש לו את השיחה הזאת (הבעל תוקע אז היה הרב בערל ריבקיין ז"ל). ר' שמואל לא זכר ולא ידע, ולכן ניגש מיד אלי ואמר לי שהרבי מחפש את השיחה ההיא ושאל אותי אם יש לי את השיחה. בדיוק ימים אחדים לפני כן עיינתי בשיחה זו וזכרתי בדיוק היכן היא מונחת אצלי. אמרתי לו שארוץ הביתה ואביא את זה (גרתי אז ברחוב איסטערן פארקוויי מספר 763, ממש מול 770). אבל התניתי זאת בשני תנאים: א) שיאפשרו לי להיכנס בחזרה לבית-המדרש (כי כבר נהיה מאוחר והקהל הצטופף שם ב'זאל' הקטן). ב) שיחזירו לי לאחר מכן את השיחה. וכך היה. הלכתי והבאתי את השיחה לר' שמואל, והוא מסר זאת לרבי. הרבי עיין בה, ואחר כך קיבלתי את ה'הנחה' בחזרה."

מסתבר שהיו לר' שלום לא מעט תפקידים שסידר בבית כ"ק אדמו"ר הרי"צ. כך למשל היה אחראי בחלק מהשנים להתקין את הסוכה של הרבי, ולהכינה כראוי.

עדות על היותו של הרב שלום חסקינד 'בן בית' בביתו של הרבי הרי"צ, ניתן ללמוד מתוך סיפורו של הרב יוסף גולדשטיין, שהיה נער צעיר באותה תקופה:

"באחת השנים ירדו גשמים עזים בימים הראשונים של חודש תשרי, ועד ערב סוכות לא היתה אפשרות ללכת ולקטוף סכך. בערב סוכות הפסיק הגשם, ומיד נסעו להביא סכך לסוכתו של הרבי הרי"צ. את קירות הסוכה הספיקו כבר להכין, ורק סכך היה חסר. כשהגיעו חבילות הסכך, ניגש אלי ר' שלום חסקינד, שהיה בידידות איתי, ואמר שיש לו מצוה עבורי - להכניס את הסכך לסוכת הרבי. כמובן שהסכמתי בשמחה רבה."

זלמנוב ז"ל היה כותב ה'הנחות', כלומר: מעלה את השיחות על הכתב. אחר כך הרבי היה מגיה את כל ה'הנחות'. משנת תש"ב והלאה היו כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו (שהיה מכונה אז 'הרמ"ש') ור' שמואל זלמנוב מוזמנים בקביעות לשולחנו של הרבי הרי"צ, ור' שמואל היה אוסף את כל ה'הנחות'. ברשותי ה'הנחות' של תשרי אחד אצל הרבי הרי"צ, ומהן ה'הנחה' אחת בכתב-ידו של ר' שמואל."

"הרבי נשיא דורנו הקפיד מאוד שהחסידים ירשמו ה'הנחות' מדברי הרבי הרי"צ בעת הסעודות בשבתות וימים טובים. והיו פעמים שזה לא היה קל. למשל, ביומיים של ראש השנה היו ארבע סעודות, והרבי הרי"צ דיבר בכל הסעודות. לא כל 'חוזר' נכח בכל ארבע הסעודות, והיו צריכים לשחזר את הדברים מתוך זיכרונם של כמה מהנוכחים, קטע מזה וקטע מזה. אחר כך הרבי היה מגיה את ה'הנחות', והיו מכינים כמה העתקים מה'הנחות' - לרבי הרי"צ, לחתניו ולעוד כמה אנשים."

"גם אבי כתב פעם ה'הנחות' - הוסיף ר' שלום וסיפר. כדי לחזור על השיחה, היו צריכים לעמוד קרוב לרבי הרי"צ ולשמוע את קולו. רק אלה שהורגלו היטב לשמוע אותו, יכלו להבין היטב את ביטוי הדיבור שלו באותן שנים. אבא ז"ל היה בין אלה שהבינו את הדיבור."

"כמו כן הנגיד ר' יעקב כץ ז"ל משיקגו אלא שהוא נהג שלא לכתוב מאומה בחול המועד. פעם נכח באחת השיחות ביום טוב ונתבקש לשחזר אותה. אך מאחר שלא רצה לכתוב בחול המועד, חזר לפני על השיחה ואני כתבתי."

"היו כמה שבתות שאנשים לא הוזמנו לסעודה אצל הרבי הרי"צ, ולא היה מי שירשום ה'הנחה'. למשל, בחורף תש"א. ליד השולחן ישבו רק בני-ביתו הקרובים ביותר. גם אני נכחתי אז. באותה תקופה הרבי נשיא דורנו היה רושם לעצמו רשימות מדברי הרבי הרי"צ, אך אלה לא היו ה'הנחות'."

"בחורף תש"א היתה פעם אחת יוצאת מהכלל: הגיע אז אורח חשוב משיקגו, הגביר ר' שלמה פאלמער ז"ל, ומפני כבודו הוזמן לסעודה וממילא הגיעו כבר גם אנ"ש. באמצע הסעודה נודע על כך לאבי ז"ל והוא מיהר להגיע. באותה סעודה הרבי הרי"צ דיבר הרבה, בסגנון מאוד חריף, על תקופת המחלוקת של הגר"א נגד החסידים, וכשאבי נכנס אמר לו הרבי: 'מאחר שלא היית כאן לפני כן, עליך לדעת שמה שמדברים כאן עתה הרי זה ב'בל יגיד''. מאותה סעודה אין ה'הנחות'."

"יש ברשותי כמה ה'הנחות' שכתבתי, עם הגהות בכתב-יד-קודשו של הרבי. ה'הנחות' האלה לא נדפסו. הרבי הרי"צ היה מדבר בסגנון של נקודות-נקודות, ולפעמים לא היה מובן הקשר בין הדברים, והרבי נשיא דורנו היה מכין

המצות לרבי הרי"צ. בכל ארה"ב היתה מפורסמת אז רק מאפיייה אחת שבה אפו מצות 'שמורה' שהיתה שייכת ל'בית החסידים דפולין'. היו צריכים להזמין תור כמה חודשים לפני פסח, וגם לחב"ד היה יום קבוע לאפות שם. הרבי הרי"צ עצמו לא אכל כל כך הרבה מצה (ואגב, בעת אכילת ה'כזיתים' של המצה פניו האירו באור מיוחד שאין לתארו במילים), אבל עבור ביתו של הרבי אפו כ-25 ק"ג, כמות שתספיק לכל המוזמנים לסעוד על שולחנו. מאחר שלא היה בבית הרבי הרי"צ מקום לאכסן את כל המצות עד פסח, שמרו אותם בביתנו ולפני פסח היינו מביאים את המצות לו ולחתינו. הרבי הרי"צ היה מפריש בעצמו חלה הן מהמצות האלה והן ממצות המצוה שנאפו בערב פסח."

"בערב פסח הייתי בא עם ר' שמואל לויטין ז"ל ובידי המצות השמורות הטרויות. הייתי עולה לבית הרבי הרי"צ והיו מורים לי לדפוק על דלת חדרו הק' ולאחר קבלת אישור כניסה - להכניס את החבילות לחדר ולהניחן על החלון הקטן שנמצא בצד. הייתי נכנס ויוצא כמה פעמים עד שהכנסתי את כל החבילות. באחת השנים דלת החדר הייתה פתוחה וראיתי שהרבי יושב ליד השולחן ללא מגבעתו וללא מעילו, והטלית קטן מעל חולצתו. הרבי הביט עלי וסימן לי שאכנס. אחר כך הייתי מביא מביתנו את המצות שנאפו באמצע החורף ומכניס אותן לבית הרבי. הסדר הזה נמשך כמה שנים."

"שנה אחת, כנראה כאות תודה על טירחתי, קרא לי הרבי הרי"צ לאחר שסיימתי שאתקרב אליו. הרבי התחיל לומר לי: **"מצה איז ביטול"**. באותן שנים היה קשה לקלוט את חיתוך הדיבור שלו, ולא קלטתי את המילה 'ביטול'. הרבי חזר על המלה פעם שנייה ושוב לא תפסתי. כנראה הייתי גם נרגש ולחוץ, ולא יכולתי להתרכז. ואז הרבי אמר: **"בי"ת, יו"ד, טי"ת, וי"ו, למ"ד"**, ואז הבנתי - ואמרתי: **"ביטול"**. הרבי הרי"צ שמח שהבנתי, ואז המשיך: **"ומצה שמורה פירושה שצריך לשמור את הביטול"**. לדעתי הרבי התכוון לומר שלפעמים יש להישמר ולא לנקוט בדרך של ביטול, כמו "ויגבה לבו בדרכי ה'".

פרק רביעי - פעיל ונמרץ

בשנים אלו היה ר' שלום פעיל נמרץ בענייניו של הרבי הרי"צ. בקיץ תש"ו הורה הרבי הרי"צ לאגודת חסידי חב"ד בארצות הברית לשלוח שני בחורים, ובהם את ר' שלום, לנאום בחגיגת סיום מסכת שנערכה בבית כנסת של 'אנשי אזור' בניו-יורק.

"כיוון שהיה זה יום חם, הורדתי את החליפה, העמסתי חבילת סכך על שכמי, ובשמחה רבה טיפסתי את המדרגות לקומה השניה. נכנסתי למסדרון והגעתי לדלת חדרו של הרבי, משם היו נכנסים לסוכה. כיוון שהיה מונח אצלי בפשטות שבשעה שמעבירים את הסכך לסוכה הרבי לא ישב בחדרו, פתחתי את הדלת ונכנסתי."

"להפתעתי הגדולה הרבי היה בחדר באותה שעה... עמדתי מסומר למקומי מרוב תדהמה. להמשיך לא העזתי, וגם לחזור אחור לא יכולתי. וכך עמדתי נטוע למקומי כשחבילת סכך על כתפיי. זה היה ממש 'ציר' נפלא: הרבי ישב ליד השולחן כשכיפה בלבד לראשו, ללא קובע, ומזכירו ר' חיים ליברמן עמד לידו. על השולחן עמד כלי מזכוכית בו היו כמה עפרונות, וליברמן לקח את אחד העפרונות והגיש לרבי."

"פתאום הרים הרבי את עיניו הקדושות, הסתכל עלי ועל הסכך, והתחיל לחייך חיוך רחב מאוד... כך כמה רגעים, ואחר כך רמז לי להמשיך בעבודתי, כלומר, להמשיך לסוכה. רק בשביל החיוך הזה שווה להודות להרב חסקינד על הטובה שעשה לי."

"המשכתי ללכת בתוך החדר, וזה היה ממש 'קונץ' לצאת מהחדר לסוכה - כי הרי חסידים לא מפנים את ערפם לרבי... לבסוף הצלחתי לצאת מהחדר, וסגרתי אחרי את הדלת ושם תפסתי נשימה ארוכה..."

"עכשיו הייתי מבולבל לגמרי. איך יוצאים מהסוכה? מילא להיכנס, זה היה מצוה, אבל עכשיו, זה לצרכי - האם מותר לי להפריע לרבי? לרגע

חשבתני לקפוץ מהמרפסת למטה (זה לא כל כך נורא...), אבל דחיתי את הרעיון על הסף, כי חששתי שהרבי עלול לדאוג להיכן נעלמתי, כדי שלא לגרום לרבי שמן של דאגה, החלטתי לחזור דרך חדרו של הרבי. פתחתי בזירות את הדלת והלכתי על בהונות רגלי. פשוט התביישתי..."

"הלכתי לר' שלום חסקינד, חיבקתי אותו ונשקתי אותו, והודיתי לו על הטובה הגדולה שגמל לי. אחר כך אמרתי שמגיע לו קצת 'פעטש': מה זאת אומרת, למה לא אמרת לי שהרבי יושב שם?! הייתי מכין את עצמי בבגדי שבת או לפחות עם קובע וחליפה!..."

בין תפקידיו של ר' שלום היה להביא לבית אדמו"ר הרי"צ את המצות בערב פסח. הוא היה עולה עם המעלית לדירתו של אדמו"ר הרי"צ ומכניס את חבילות המצות.

הוא עצמו סיפר לימים: "לפני פסח הייתי מביא את

כשר' שלום היה מספר סיפור על הרבי, היה צריך לברר לאיזה רבי הוא מתכוון, שכן למרות התקשרותו העצומה והתבטלותו בפני הרבי נשיא דורנו, הוא חי כל השנים ספוג בעוצמת החוויות שחוה בשנות נעוריו ב-770, בצילו של כ"ק אדמו"ר הרי"צ. "בכל פעם שאבא היה מספר סיפור על הרבי הקודם, היו דמעות עולות בעיניו", מעיד בנו ר' אליעזר שלמה שיחי'.

פרק חמישי - הדור השביעי

שבת קודש, י' שבט תש"י. בשעה 8:00 בבוקר נפתחו ארובות השמים, ונסתלק נשיאה השישי של ליובאוויטש, כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע.

שוד ושבר הושברה עדת חסידי חב"ד בארצות הברית, ובכל מקומות מושבותיהם. היגון עצום, הכאב גדול, והפצע שותת דם.

למחרת, יום ראשון, י"א בשבט, יצאה ההלוויה בהשתתפות אלפים רבים מ-770 אל 'בית החיים' ע"ש מונטיפיורי אשר בקווינס.

שנה חלפה עד

שכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, ניאות לקבל על עצמו את הנהגת הדור, ולהיות השביעי בשושלת נשיאי חב"ד לדורותיהם. היה זה בהתוועדות י' שבט תשי"א, עם הסתלקות הרבי הרי"צ התקשר ר' שלום ע"ה בלב ונפש אל הרבי נשיא דורנו. אביו הרה"ח הרב אלתר דובער ז"ל היה מראשי העסקנים שדאגו כי החסידים

יכתירו את הרבי ויקבלו על עצמם את נשיאותו. כדי לעודד את חסידי חב"ד בארץ הקודש לקבל את הנשיאות, נסע הרב דובער חסקינד ז"ל לארץ הקודש, שם ערך אסיפה רבתי בירושלים בהשתתפות ראשי החסידים בירושלים: הרב חיים נאה, הרב שלמה יוסף זווין, הרב שמריה ששונקין, הרב עזריאל זעליג סלונים, הרב חנניה יוסף היילפרין, הרב משה ובר ז"ל ועוד. באסיפה דיברו זקני החסידים אודות קבלת הנשיאות. בסיום האסיפה ניגשו למעשה בפועל - וכולם חתמו על כתב התקשרות לרבי.

כשם שזכה להיות מקורב לבית אדמו"ר הרי"צ, כן זכה להיות מקורב לרבי נשיא דורנו, שאף ממנו זכה לקירובים לא מעטים.

לאחר השואה הוקם על ידי 'מחנה ישראל' ארגון 'תמיכת אחים' ששיגר חבילות לאנ"ש הפליטים באירופה, והרב חסקינד היה מראשי הארגון. שנת תש"ח אף היה אמור לנסוע בשליחות הרי"צ לאירופה בכדי לבקר את הפליטים החב"דיים, אולם בגלל שלא השיג את הויזות המתאימות, שליחותו לא יצאה לפועל.

בקיץ תש"ח נכונה לו שליחות אחרת. היה זה הקיץ הראשון בו נסעו התמימים לשליחות ברחבי ארצות הברית מטעם 'מרכז לענייני חינוך'. כעשרים תלמידים נסעו בשליחות המל"ח בקיץ הראשון, וביקרו בכמאה ערים ועיירות. מדי ימים אחדים שלחו דו"חות מפורטים אל הרב חדקוב שהיה משיב להם בהוראות להמשך עבודתם. לאחר חזרתם הגיש כל אחד דו"ח כללי מכל נסיעה.

ר' שלום נסע יחד עם ידידו הטוב הרב שלום מענדל סימפסאן אל הערים: שיקגו, קנזס סיטי, לוס אנג'לס, ס. פרניצסקו, סיאטל ודנוור.

מוסיף ומספר בנו ר' אלתר דובער שיחי': "ידוע לי כי פעם נשלח על ידי הרבי הרי"צ לאמריקה התיכונה ולקובה.

למעשה, הוא לא ידע מה עליו לעשות באמריקה התיכונה, אך יצא לדרך בקבלת עול. אותם מקומות היו בגדר 'שממה' מבחינה יהודית, שכן כמעט ולא היו שם יהודים. יום אחד בהיותו שם, פגש ביהודי והשניים החלו לשוחח. בשלב מסוים הבין אבא כי בגינו נשלח למקום זה.

ידוע לי על שליחות נוספות שנשלח, אך אין בידי

כל פרטים. בהזדמנות כלשהי שאלתי אותו על כך, אך אמר שעוד לא הגיע הזמן לדבר על זה..."

בתקופה האחרונה לחייו סיפר ר' שלום על מעשה קונדס שעשה בצעירותו, מעשה לא אופייני לאישיותו: כאשר אדמו"ר הרי"צ יצא במבצע 'לאלתר לתשובה' לאלתר לגאולה, יצאו החסידים להפיץ את קריאתו של הרבי בכל מקום. ר' שלום עצמו יצא עם חבר באחד הלילות לבית כנסת באיזור והדביק מודעות בכל בית הכנסת עם הנוסח הזה. כאשר הגיעו המתפללים בבוקר, נדהמו לראות את בית הכנסת מלא בשלטי "לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה", אך איש לא ידע מי עשה זאת..."

להם במה שאפשר.

על השליחות הזאת למד ככל הנראה מהיחידות הבאה לה זכה ביום י"א בניסן תשי"ב. באותו יום נכנס ר' שלום ליחידות, וכשיצא מעם פני הקודש, הזדרז לרשום עלי גליון ראשי פרקים:

ביום א' י"א בניסן בשעה 8:15 בערך נכנסתי להיכל כ"ק אדמו"ר שליט"א

כ"ק אד"ש: מתי אתה חושב לנסוע לארץ ישראל?

אני: אין ידוע אם אסע באניה או באורון. כי אודות הכרטיס שלי כתבתי לאלטהויז והנני מחכה למכתב ממנו מתי יגיע סוכן הכרטיסים לכאן.

כ"ק אד"ש: אם כן מהי ההזולה? (פירוש הנסיעה היא מפני שלא יעשה ביוקר ואם לקנות כרטיס מאי נפקא מינא).

אני: באניה גם כן בזול, כמו בכרטיס ההוא.

כ"ק אד"ש: ברצוני שתבקר במרוקו בדרך נסיעתך לשם. תשאל אצל [ר' בנימין] גאראדעצקי ויתן לך שם למי הנך נוסע לשם, ואז תכין ויזה. האם יש לך ויזה לישראל ועד מתי היא טובה?

אני: יש לי ויזה היא טובה עד יום 14 במאי. אבל אני יכול להשיג אחרת.

כ"ק אד"ש: האם תצטרך לשלם עוד הפעם?

אני: מסתמא.

כ"ק אד"ש: מכל מקום יותר טוב שתבקר שם בדרך נסיעתך לשם בכדי שאם לא תשלים הכל תוכל לבקר עוד הפעם בנסיעתך.

כ"ק אד"ש: תתוודע הכל ותכין כל הויזות ותכין עצמך לנסיעה.

בשבת קודש פרשת שמיני, מברכים אייר, בשעת ההתוועדות שאל הרבי: איפה נמצא שלום חסקינד? כשניגש לפני הרבי, התפתחה השיחה הבאה:

כ"ק אד"ש: אתה רוצה להיות חתן השנה?

אני: כן.

כ"ק אד"ש: האם תסע בשליחותי שאשלח אותך?

אני: כן.

כ"ק אד"ש: אפילו באם תצטרך להתייגע ב(לימוד ה)נגלה.

כ"ק אד"ש קרא לי עוד הפעם. ולקח מהבקבוק משקה, כוס עבור עצמו ושפך לתוך כוס גדולה (כמו כוס קטנה וחצי). ואמר: אם תסע לשליחות שלי, תכין כמה ענינים הן בנגלה והן בחסידות, כמו פלפולים, וכשתדבר עמהם בלימוד הם יחשבו שאתה בקיא בכל ים התלמוד. הם לא מחוייבים לדעת שאתה לא יודע...

[לפי המשך השיחה, נראה שזה היה שוב בזמן יחידות = המבל"ד]

קירובים אלו החלו עוד בחיי אדמו"ר הריי"צ, כאשר הרבי נשיא דורנו כיהן כיו"ר המרכז לעניני חינוך (המל"ח). לא פעם היה הת' שלום יושב בחדרו של הרבי (לימים נקרא "גן עדן העליון") ומסייע לעבודות המשרד השונות בשעותיו הפנויות. היה לו מפתח לחדרו של הרבי, שם היה מונח חומר הסברתי כמו חוברות וכו' הוצאות לאור על ידי המרכז לעניני חינוך, וכמה פעמים ארז חבילות ומיין חוברות כשהרבי נשיא דורנו יושב בחדר.

הרבי מצדו הראה לו אותות קירוב. כמה סמלית אך מהותית היא העובדה שהיה קורא לו "דו" [אתה], בעוד שלכל הבחורים היה קורא "איר" [אתם].

עם קבלת הנשיאות, היה ר' שלום בין הראשונים שעסקו בהעלאת השיחות על-הכתב, כפי שסיפר לימים: "מיד אחרי יו"ד שבט תש"י, הקמנו את ה'וועד להפצת השיחות'. הרב ר' יואל כהן עסק בכתיבת השיחות, הרב ר' עזריאל חייקין ואני עסקנו בניהול המשרד והפצת השיחות. החל משנת תשי"א עבדנו בצורה מסודרת ואחרי כל התוועדות של הרבי יצאה 'הנחה'."

המקרה הבא יעיד על החביבות הרבה כמו גם על האימון שרחש לו הרבי. היה זה בי"א בניסן תשי"ב, כנראה שר' שלום שהה בחדרו של הרבי בעניינים שונים בהם עסק. לפתע אמר לו הרבי שיישאר ב-770 כי יהיה מאמר, אבל, הוסיף הרבי, שלא יספר לאיש.

לר' שלום שהיה איש סוד מובהק לא הייתה בעיה לשמור על כך, ובפרט שנצווה, אך בכל זאת, התקשה להסתיר זאת מאביו שהיה אחד מחשובי החסידים. הוא רצה לזכות את אביו שאף הוא יהיה נוכח באמירת מאמר החסידות. מאידך גיסא, הן היה מצווה ועומד...

ר' שלום בתושייתו מצא עצה. הוא התקשר לאביו ואמר לו כי כדאי לו לבוא ל-770. הוא לא פירט מדוע ולמה. אביו, שהיה חסיד פיקח, הבין כי דברים בגו והזדרז לבוא.

בשעה מסויימת יצא הרבי מחדרו במפתיע אל ה'זאל' הקטן ופתח באמירת מאמר ד"ה "אד-ני שפתי תפתח". בשעה זו של ערב פסח, בתוך כל המולת ההכנות, שהו רק אברכים בודדים שאליהם הצטרפו עוד מתי מעט בחורים שהיו נוכחים בסביבה...

פרק שישי - בשליחות מיוחדת למרוקו, צרפת ואה"ק

ביטוי לאימון שרחש כלפיו הרבי נשיא דורנו, ניתן לראות בעובדה כי עוד בהיותו בחור כבן עשרים וחמש בלבד, שלחו הרבי בשליחות מיוחדת לצרפת, למרוקו ולארץ הקודש, על מנת לסקור את עבודתם של השלוחים, ולסייע

כתבו לשם שאתה נוסע שמה, אודות כסף - [ר' בנימין]
גורודצקי כבר כתב?

כשתבקר בכל מקום, תדבר בפניהם אודות ליובאוויטש, והחכם או הרב יתרגם בשפת המדינה. תראה את החכמים, הרבנים.

תדבר עמם בלימוד, בחסידות, אבל לא השכלה, קבלה אתה יכול להזכיר.

בעיירות שצריך להפגש עם גבירים, תפגש עמם. אתה תדע כבר מ(ר' שלמה) מטוסוב בקסבלנקה ומ(ר' מיכאל) ליפסקר במקנס.

במרוקו זה שני דברים, א) כשיראו אזרח אמריקאי צעיר עם זקן הרי חיזוק בעבורם. ב) תנהג ברמה, תכנס למוסד, תבחן את הילדים, ושאל אותם משהו.

בכלל, שלא תמהר לנסוע משם.

אודות (נסיעה ל) ארץ ישראל עוד אכתוב לך.

האם לקחת את השיחה? יהי' לך עבור מרוקו וחלק עבור ארץ ישראל. לארץ ישראל אתה תהי' שליח מצוה על זה, אכתוב לשם כשתבוא לשם - יעשו אסיפה גדולה מנשי (חב"ד), ואתה תדבר ותביא את השיחה, אכתוב להם במיוחד שאתה תביא במיוחד את השיחה, שדיבר מו"ח אדמו"ר בפני הנשים בריגא, בהוספת דברי הקדמה שלי. אראה שישלחו לך העתק מהמכתב, כך תדע שכתבתי להם את המכתב.

אתה הרי מצעירי חב"ד ומהפעילים, תראה הם יראו לך שם כמה מקומות וכמה מעברות.

ואחר כך אמר כ"ק אד"ש בהברה ספרדית: שליח מצוה געלט.

ופתח מגירת השולחן השמאלית, ואחר כך לקח מהכיס מעות.

רעיון השליחות למרוקו ולארץ הקודש קרם עור וגידים. ביום ו' באייר תשי"ב הודיע הרבי לשליחו במרוקו הרב שלמה מטוסוב, כי הוא שולח אליו את שליחו הרב חסקינד: **"אפשר הדבר, אשר בעוד כשבוע או שבועיים יבקר במרוקה אחד מצעירי אגודת חב"ד בכאן, תלמיד ישיבת תומכי תמימים והוא האברך הרה"ג והרה"ח וכו' מו"ה שלום שי' חאסקינד (הנוסע לאה"ק ת"ו ויסור, בדרכו, למרוקה בשליחותי). וכיון שהוא מדבר בלה"ק (כי הי' דר באה"ק ת"ו משך איזה שנים) וכן יד לו בלימוד נגלה וחסידות, הנה יש לנצל הזדמנות זו שינאום לפני המורים הצעירים, ואולי גם בנוכחות הספרדים הקשישים ומכש"כ בפני התלמידים..."** (אג"ק ח"ו עמוד כב).

בנוסח דומה כתב הרבי גם לשליח הנוסף במרוקו, הרב

מיכאל ליפסקר.

כן כתב הרבי להנהלת צא"ח בארץ-הקודש, ערב בואו של ר' שלום לארץ: **"בתור אחד מצעירי אגו"ח דכאן וגם בתור שלוחי, למסור פ"ש ולהנוער ביחוד ולעבור בהמחנות והמעברות וכו'".**

ביום שלישי, י"א באייר תשי"ב, בשעה 8:00 בערב נכנס ר' שלום שוב אל הקודש פנימה. את רשמיו גם מיחידות זו העלה על הכתב:

כשנכנסתי - חיך, ושאל: יש לך כרטיס?

אני: כן.

כ"ק אד"ש: יש לך מכונת תקתוק באידיש?

אני: כן.

כ"ק אד"ש: יש לך מצלמה?

אני: כן.

יש לך את המשקה. (אודות ארץ ישראל אמר) וצריך לתת לך כסף לשליח מצוה. (ופתח מגירת השולחן האמצעית, ולא לקח, והתחיל לומר:) אתה נוסע למרוקו, שם נמצא כעת שלום, רצוי יותר שתבוא לשם בעת שהוא כבר יסע משם, הוא צריך להיות שם שבועיים מהיום או אתמול, תאמר ל[הרב] חדקוב שיאמר ל[הרב] גורודצקי שיכתוב למרוקו שכשהוא יסע משם שהוא יבריק לפריז, ובינתיים תשהה קצת בפאריז,

יש לך שם את עסקי אביך.

אני: לא.

כ"ק אד"ש: יש לכם עסקים עם מוצקין.

אני: כן.

כ"ק אד"ש: נו, אז תבקר שם את הישיבה, ולראות את כל הישיבה רצוי שתבקר שם את החדרים בפריז, ובישיבה תערוך התוועדות עם התלמידים, ולחזור מאמר.

במרוקו תהיה בנוסף לעיירות הגדולות קסבלנקה ומקנס, גם במדליט, ציפארו, שם יש בית ספר גדול לנערות, ותבקר גם בכמה ישובים קטנים.

כ"ק אד"ש נתן לי דולר אחד ואמר: לשם יש לך את השיחה בתור שליח מצוה, ותאמר ל[הרב] חדקוב שלא ישלחו לכם את השיחה. וכעת יש לך דולר לנסיעה חזרה. אחר כך לקח עוד שטר של עשר דולר ונתן לי, ואמר: תפרט את השטר לשטרות יחידים. זה עבור משקה בכל המקומות שתבקר, בפריז, במרוקו ובארץ ישראל. אתה יכול לחלק את הכסף איך שתמצא, לא נוגע כמה בכל מקום, לפי הבנתך. סע להצלחה, שתצליח בכל הענינים.

(חזר כמה פעמים) כשיציעו לך שידוך בארץ ישראל תקבל.

(עמד ואמר): סע לשלום ותחזור בשלום, ושתצליח.

האחרונה המגיעה לברינאוה לפני כניסת החג.

"החג הזה חקוק בזכרוני עד היום. כל הבחורים נדבקו אליו כדבורים אל כוורת ובלעו ממש כל הגה היוצא מפיו. את שמו ידעתי ושמעתי גם קודם. בקובץ "יגדיל תורה" שיצא לאור בברוקלין לרגל הדרן על אחת המסכתות, הודפס חידוש תורה שלו".

מצרפת המשיך ר' שלום במסעו הארוך לארץ הקודש. לקראת הגיעו לארץ, הורה הרבי לחשובי חסידי חב"ד בארץ לקבל את פניו ולדאוג שיפעל בקרב מחנות העולים, ואף ילכו עמו למשרדי הממשלה להצלחת שליחותו למען מוסדות חב"ד ולמען העולים החדשים.

וכך כותב הרבי באגרת לאגודת חסידי חב"ד בארץ הקודש:

"בקרוב יבוא לארץ הקודש ת"ו הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א נו"נ וכו' מוה"ר שלום שי' חסקינד, אשר ברצוני שיבקר בכל המוסדות, מחנות ומעברות וכו'. ושתי כוונות לי בזה: א) שישתמשו בביקורו לענין הרמת הרוח, כיון שבא מארצות הברית ומדבר אנגלית וכו' וג"כ להפחדה ממקום שצריך להפחדה. אשר במילא כדאי לסדר שיבקרו עמו בכל המוסדות המתאימים (ולאו דוקא משלנו) וכן אצל הרבנים הראשיים וכו'. ובטח יעשו גם כן פרסום המתאים בעתונים" (אג"ק כרך כ"א אגרת ז'תתקיט).

בחודש תמוז הגיע ר' שלום לארץ הקודש, כאן פעל במגוון תחומים וגם קיים אסיפה מיוחדת של אנ"ש, שמטרתה היתה - חיזוק ההתקשרות לרבי.

אפיזודה אחת מביקורו זה בארה"ק, סיפר ר' שלום ע"ה לימים:

"כשהגעתי לתל אביב בשנת תשי"ב, היה זה באותו יום שר' אורי בן שחר התחתן. אני כלל לא ידעתי על החתונה. כל מה שרציתי היה להגיע לסבא שלי שהתגורר בשכונת הדר-יוסף, אלא שלא ידעתי היכן נמצאת השכונה. מכל החסידים בעיר, ידעתי רק את כתובתו של הרב אליעזר קרסיק ז"ל, והלכתי לביתו לשאול אם הוא יודע את הכתובת, הרב קרסיק קיבל אותי בשמחה וישבנו לשוחח.

"הרב קרסיק התגורר בקומת קרקע, ותוך כדי שיחה, אני רואה לפתע ראש מציץ בחלון הבית - יהודי מהרחוב שירבב את הראש פנימה - ואני שומע אותו אומר בקול רם: "אה, שלום חסקינד בא לכאן? - שלום עליכם!" היה זה ר' נחום גולדשמיד. שאלתי אותו למה אתה לא נכנס?" והוא ענה: "אני בדרך לקבלת הפנים של בן שחר, בביתו של ר' משה ירוסלבסקי".

"ובכן, מובן שהלכנו לשם יחד. כשנכנסתי פנימה, ראיתי את ר' שמואל זלמנוב יושב ליד החתן. באותו רגע

אמר: שהקב"ה יעזור שתקויים בך ברכתו של הרבי, שתהיה חסיד יר"ש ולמדן. שתקבל שידוך טוב, ושירו מן נחת בגשמיות וברוחניות.

לר' שלום היה ברור אפוא כי שליחות חשובה נכונה לו מעם פני הרבי, ובסיומה, כאשר יגיע לארץ הקודש, הרי שעליו להתעניין בהצעות נכבדות.

הרב חסקינד אכן יצא לשליחותו המיוחדת שהיתה כרוכה באותן שנים בנסיעות ארוכות ומפרכות. הוא ביקר במוסדות חב"ד במרוקו ונפגש עם הרבנים המקומיים ואף התפלפל עמם בלימוד. שבועיים ימים נמשך ביקורו של הרב חסקינד במרוקו שהוכתר בהצלחה רבה.

ממרוקו נסע ר' שלום לצרפת, על פי הוראתו של הרבי, שם ביקר במוסדות חב"ד בברנאוה. ביקור זה, שהיה נדיר מסוגו באותם ימים, הותיר חותם עז על תלמידי הישיבה.

אחד מאותם תלמידים היה התמים הר"ר **שלום דובער בוטמן** שי', לימים גיסו, שזוכר היטב את אותו ביקור רב רושם:

"זה היה בשנת תשי"ב בהתחלת חודש סיון. לשיבתנו ישיבת 'תומכי תמימים' בעיירה ברינאוה ליד פריז צרפת, הגיע שליח של הרבי הבחור התמים ר' שלום חסקינד, בנו של אחד מחשובי וזקני החסידים החסיד הנודע ר' דובער חסקינד ז"ל. הוא היה בדרכו לאה"ק ת"ו ולמרוקו בשליחותו של הרבי לבקר שם את המוסדות וכו' ולהביא לרבי דיווח חי מהיהודים הנמצאים שם".

"בשבילנו - תלמידי הישיבה - זו היתה חוויה מיוחדת ושמחה גדולה מאוד. הקשר עם הרבי באמריקה באותן שנים כמעט שאף לאפס, במובן הגשמי. לא היו אנשים שנסעו מהכא להתם או מהתם להכא כפי שישנם היום, והקשר שלנו עם הרבי ומה שנעשה בחצרות הקודש היה דרך מכתבים שקבלנו מבחורי הישיבה שנסעו ללמוד אצל הרבי (זהו פרק מיוחד בהיסטוריה של הישיבה בברינאוה, ואין כאן מקומו)".

"אני באופן אישי נדבקתי אליו מאוד בביקורו זה. היו בפיו אין סוף סיפורים על הרבי הקודם והרבי שלנו, ובצמא שתינו כל מוצא פיו, כל ענין של "רבי" היה אצלנו רק מפי השמועה וסיפורים, כי אף אחד מאיתנו לא זכה לראות את הרבי".

"הוא היה בישיבה בחג השבועות ואת חטאי אני מזכיר שאולי ציערתי את אמי ע"ה שלא נשארתי בבית בחג השבועות, כי בשמעי ברגע האחרון שלפני החג שר' שלום יהיה בישיבה בחג הצלחתי בקושי לתפוס את הרכבת

פרק שביעי - קרובים למלכות

לאחר החתונה נשאר הזוג להתגורר בתל אביב, סמוך לבית משפחת גורארי, כרצונה של רעייתו. בתל-אביב בנה ר' שלום את ביתו, בית חסידי אמיתי, הוא הביא עמו מ-770 את ה'קאך' והחמימות החסידית אותם ספג בכל לבו ונשמתו.

את פרנסתו מצא בעבודה בעסקיו של חותנו הרב שמריהו גורארי. "בעסק הסיגריות של חותני היו הרבה דברים שדרשו סדר ודיוק, כמו אפילו סידור חבילות הסיגריות למיניהם, כשבכל חבילה יהיו חמישים קופסאות" מספר גיסו הרב שלום דובר בוטמן. "היו בסיגריות מינים ממינים שונים ובכל יום היו צריכים לבדוק את המלאי, אם לא היו טעויות וכו'. הוא במומחיותו ובדייקנותו היה מסדר את החבילות בצורה כזו, שתוך כמה דקות היה אפשר לספור את כל כמה מאות החבילות שהיו במחסן. וכן אותו דבר בנוגע להכנסת והוצאת הכסף בקופה היומית וכו'."

בד בבד עם עבודתו בעסקי חותנו, התערה בקהילה החב"דית שהיתה חדשה-ישנה בעבורו. קהילת חב"ד בתל אביב, בה התגורר במשך עשרות שנים. כבר בהתחלה בלטה דמותו המכובדת בתוככי הקהילה, כתלמיד חכם וחסיד מסור שהכל מייחלים למוצא פיו ומתחשבים בדעתו והיה אהוד ונערץ בחוגים רחבים של היהדות החרדית בתל אביב שידעו כי הוא אוצר בלום של תורה וחסידות, סיפורים חסידיים והנהגות חסידיות.

מדי שנה או שנה וחצי, היה ר' שלום נוסע לארה"ב. לקראת חגי תשרי תשי"ז, שוב נסע לארצות הברית. בין כה וכה פרצה מלחמת סיני, והורי רעייתו סברו כי בשעת מלחמה אין ראוי שהוא יהיה בארה"ב והיא תשאר בארץ, ועל כן רעייתו הצטרפה אליו, שם שהתה כשנה וחצי, עד אמצע שנת תשי"ח.

באותה תקופה, ניתן היה לשער כי אכן בארה"ב יקבעו את ביתם. בשלב מסויים נכנסו ל'יחידות' ומרת חסקינד אמרה לרבי כי

היא רוצה לחזור ולהתגורר בארץ ישראל. הרבי עודד ואמר: "את תתרגלי לאמריקה, אמריקה תתרגל אליך", אך בפועל חזרו השניים לארה"ק.

ראה אותי ר' שמואל, וצעק כלא מאמין: 'שלום חסקינד?' ומיד קפץ מעל השולחן, ניגש אלי וחיבק אותי בחום."

במכתב מיום כ"ח באלול תשי"ב, כותב הרבי לרב אליעזר קרסיק ז"ל: **"ת"ח באם יודיעני באופן בלתי רשמי (ואם רצונו בזה הרי ישאר הדבר בין שנינו) חו"ד ע"ד הנהגותיו בעסקנות, של האברך הרב וכו' מוה"ר שלום שי' חאסקינד, המו"מ עם אנשים מסוגים שונים וכו'. הפרטיות בזה תשובח."**

לאחר שביצע את השליחות הציבורית, החל לעסוק גם בשליחות הפרטית שהוטלה עליו מעם הרבי.

כאמור, עוד בשיחה שהתקיימה טרם יציאתו הזכיר הרבי את נושא השידוך שעליו לשמוע אשר יגיע לארה"ק. ר' שלום עדיין לא ידע כי השדכן אינו אלא הרבי בכבודו ובעצמו...

היה זה כאשר חותנו הרב שמערל גוראריה שהה אצל הרבי באותה שנה. ב'יחידות' שהיתה לו, הציע בפני הרבי כמה שמות שהוצעו לו כשידוך לבתו מרישא (מרים). במענה לשאלתו, כתב הרבי באגרת מו' באייר תשי"ב, לאחר שובו לארץ הקודש:

"תקוותי שבעוד איזה שבועות יבקר בארץ הקודש ת"ו האברך הרה"ג הרה"ח וכו' מו"ה שלום שי' חאסקינד, וכותב הנני על דבר זה - בהמשך להשיחה שהיתה בינינו כשהיה כבודו כאן."

קעת הגיע שלב מימוש הצעת הנכבדות שהוצעה לו עוד קודם יציאתו לדרך. לאחר היכרות בין הצדדים, סוכם השידוך עם משפחת גורארי, ובחודש מרחשון נערך ה'ווארט'. מיד לאחר מכן שב ר' שלום לארצות הברית ושהה בה תשעה חודשים.

בשלהי תשי"ג שב לארץ הקודש יחד עם הוריו לקראת החתונה. ביום ז' באלול

תשי"ג, נשא ר' שלום לאישה את רעייתו תבלחט"א מרת מרישא תחי' בת הרה"ח ר' חיים שמריהו גוראריה.

לכבוד חתונתם, זכו לקבל מכתב ברכה מהרבי.

מה שאמא יכולה לעשות, בית רפואה אינו יכול. שילמדו ויתפללו והכל יהיה בסדר”.

”אמא אכן לקחה על עצמה את ריפויי, ועסקה בטיפול במסירות רבה”.

מספרת מרת מרישא: ”פעם התקשרו אלי זוג ידידים, ליטאים, שעמדו בפני ניתוח מסוכן לבתם וביקשו שאדבר עם הרבי בעבורם. היתה זו כבר שעת לילה כאשר צלצלתי אל הרבי, הרב חדקוב הרים את האפרכסת כשבאפרכסת השניה הקשיב הרבי. הרבי שמע את חוות דעתם של הרופאים ואמר למסור לנו כי לרופאים אין רשות להגיד שום דבר מייאש, אלא לרפא, שיהיו בשורות טובות...”

מוסיף ומספר בנו ר' אלתר דב חסקינד: ”באחת השנים הראשונות משנות המ"מים, הייתי צריך לעבור ניתוח. כמו תמיד, שאלנו את הרבי שענה לו להתייעץ עם רופא יד. אכן התייעצנו עם רופא יד ובדיעבד הסתבר שעצה זו עזרה, שכן הרופא המליץ לעשות את הניתוח בהרדמה מקומית ולא בהרדמה מלאה, בשל סיכון שעלול היה להתרחש”.

במשך כל השנים, הקפיד ר' שלום לנסוע לרבי לפחות פעם בשנה או בשנה וחצי, ובכל פעם לא היה יוצא לדרכו לפני שקיבל את הסכמתו וברכתו של הרבי. באחת הפעמים הרבי אף התעניין האם נסיעתו לארצות הברית היא בהסכמתה של רעייתו.

לא פעם, בטרם היה חוזר לארץ הקודש, הרבי היה מתעניין האם קנה מתנה לרעייתו שהמתנה לו בארץ הקודש...

במשך השנים הוזמן ר' שלום פעמים מספר להיות אורחו של הרבי בסעודות החג שהתקיימו בבית הרבנית נחמה דינה ע"ה. לסעודות אלו הוזמנו אך מתי מעט מנכבדי וזקני החסידים, וזאת על פי הוראה של הרבי.

על מה שאירע באחת מסעודות אלו סיפר ר' שלום עצמו כטוב לבו עליו:

”ביום הראשון של חג השבועות תש"ל הוזמנתי לסעודת החג על שולחנו של הרבי, בדירת הרבי הריי"צ בקומה שניה של 770”.

”אנ"ש שהוזמנו לסעודה החליטו לשיר את השיר שחובר לראשונה לקראת י"א בניסן, ”כי אלוקים ישוע ציון”. היו שתהו כיצד הרבי יגיב על כך, ולבסוף סוכם ש'בין הדגים לבשר', הרה"ח ר' יצחק חורגין יתחיל לנגן את הניגון”.

”אני ישבתי בקצה השולחן, בצד שבו ישב גיסו של הרבי, הרש"ג (הרבי ישב מול הרש"ג, משמאל לכסאו של הרבי הריי"צ שעמד בראש השולחן). ברגע המוסכם, הסתכלתי על ר' יצחק חורגין, אך הוא השיב לי במבט

כמסופר לעיל, זכה ר' שלום לחביבות מיוחדת מצד הרבי, אך לא רק גם הרבנית הצדקנית מרת חיה מושקא ע"ה קירבה אותו ביותר. היא הכירה אותו עוד בתקופה בה היה נמצא בבית אביה, אדמו"ר הריי"צ.

בהיותה ראשונה במלכות, אשת המלך, היה בכך משום זכות גדולה. זכות זו היתה לא רק לר' שלום, אלא גם לרעייתו ולילדיהם שנולדו במשך השנים.

בכל פעם שהגיע לניו יורק, הוא נהג להתקשר לרבנית ולהודיע כי הוא נמצא בארה"ב. בדרך כלל אף היה מגיע לביקור אישי. באחת השנים, כאשר חלתה הרבנית, הגיע בדיוק מארה"ק, וכהרגלו התקשר להודיע על בואו. על אף שהרבנית שכבה בחדרה, היא הזמינה אותו לביקור, הוא אכן עלה לקומה השניה שבבית הרבי - דבר שרק מעטים בודדים זכו לו - וביקר אותה.

פעם אחת הגיע לארה"ב בשעות אחר הצהריים. למחרת התקשר כהרגלו כדי להודיע על בואו. הרבנית השיבה לו בשמחה: ”איך האב שוין גיהערט דאס פון מיי מאן” [שמעתי זאת כבר מבעלי], התברר כי בתפילת ערבית של אמש, ראה אותו הרבי, והוא אשר הודיע לרבנית על בואו...

כאזרח אמריקה היה אליו להוכיח שהוא אכן נמצא באמריקה מדי תקופה. בשבילו זה היה דבר שראוי, שכן כך הוא יוכל להרוות את צמאנו וגעגועיו במחיצת הקודש.

”הרבי היה מאוד בעד שאעשה ניירות לקבלת אזרחות אמריקאית”, מספרת מרת חסקינד. ”כשהלכתי לעשות את הניירות, דיברתי קודם לכן עם הרבנית, והיא אמרה 'בעלי אמר לי שהגעת לעשות אזרחות'”.

לעיתים, כאשר היה צריך לבקש ברכה דחופה, או לשאול שאלות בוערות, היה ר' שלום נעזר ברבנית כדי להגיע לרבי, וזאת בזכות הקשר החזק ששרר. כשאחד מבניו השתדך, הזדרז ר' שלום להתקשר לרבנית ולבשר לה על כך, והיא מצדה היתה מרעיפה ברכות מעומק לבה.

ואכן, לאורך כל השנים נשמר הקשר עם בית הרב, אם באמצעות מכתבים, טלפונים ישירים, ועוד. ”הרגשנו שהרבי הוא אבא שלנו מעבר למימד שכולם מרגישים”, אומרת מרת חסקינד. ”כל שאלה מהותית שהתעוררה, אם בחינוך ילדים, אם בענייני בריאות או בענייני עבודה, ובכל נושא אחר, ידענו שיש לנו אבא שאפשר לשאול ולקבל עצה שמים”.

מספר בנו ר' אליעזר שלמה: ”אני נולדתי בארה"ב, ובשלב מסויים לאחר הברית פקדו אותי פצעים מוגלתיים מסוגים שונים. נראה היה שיש לאשפז אותי בהקדם, אמא אמרה שהיא רוצה לטפל בי לבד ולא ללכת לבית הרפואה. ר' שלום נכנס אפוא אל הקודש פנימה, והרבי אמר לו:

חותנו 'עיסקה'. הוא יתן לחתנו כרטיס טיסה לרבי, בתנאי שיחזור מדי שבוע בשבוע בבית הכנסת מאמר דא"ח. "אבא היה עייף מהעבודה, ואף על פי כן היה אומר לי 'שלומי, בוא נלמד'. הוא אהב ללמוד את מאמרי האדמו"ר מהר"ש. הוא היה עובר איתי על המאמר פעם אחת, ואחר כך פעם שנייה ושלישית, ואז המאמר כבר היה מונח במוחו".

מעולם לא נראה היה יושב בטל, אלא תמיד עם ספר לימוד. כך באמצע השבוע, ועל אחת כמה וכמה בשבת.

בזכרונו האדיר קלט ושמר את כל מה שלמד. "כשהייתי לומד עם אבא גמרא, תענוג לראות את החיות בה הסביר את הסוגיה", אומר בנו ר' אליעזר שלמה. "כשהייתי מעיר לו שהוא יודע כה רבות, היה מבטל את דבריי במחי יד ואומר 'אני יודע פה קצת ושם קצת'. למרות למדנותו, מעולם לא תפס משרה תורנית, והיה רחוק אפילו מלחשוב על אפשרות שכזו".

עומק הידע וההבנה שלו חלשו על תחומים רבים במקצועות התורה, ובכל תחום של ידע והשכלה.

משך מספר שנים היה הולך מספר פעמים בשבוע לבית הכנסת הגדול בתל אביב שברחוב אלנבי, ושם היה מוסר שיחה של הרבי בצהרי היום במשך חמש דקות. בדקות בודדות אלו היה מתמצת שיחה שלמה של הרבי, ומגישה לפני הציבור לפי הבנתם.

"לא פעם - מספר בנו ר' אליעזר שלמה - שאלתי אותו שאלות הלכתיות שונות. למרות שידע את התשובה, היה שולח אותי לעיין לבד ב'שולחן ערוך'. כך תלמד ותדע, אמר לי".

כזה היה, צמוד אל ההלכה, לכל אות ולכל תג ללא פשרות. עובדה זו נבעה מיראת השמים שפיעמה בו כמו גם בשל תכונתו להיות איש אמת, צמוד אל האמת.

בין שידוכיו לנישואיו חלפו תשעה חודשים, במהלך ר' שלום וכלתו שמרו על קשר מכתבים רצוף ביניהם. "לפחות פעמיים בשבוע היה כותב לי", נזכרת רעייתו. כשהגיע פסח, חששתי שלא יכתוב לי, שכן שיערתי שהוא מקפיד על אי כתיבה בימי חול המועד. והנה, למרבה הפתעת, הגיעו מכתבים. לבסוף התברר לי שהוא כתב את המכתבים לפני החג, אותם שלח תמידים כסדרן, והעיקר שלא לכתוב אותם אחת בחול המועד.

כך בענייני הלכה וכך גם בענייני מנהג שנהגו רבותינו נשיאנו, הקפיד שלא לוותר על כלום. "בתור ילד תמיד ראיתי את אבא מנענע את הד' מינים", מספר בנו ר' אליעזר שלמה. "בפעם הראשונה כשהגעתי ל-770 וראיתי את הרבי מנענע את הד' מינים, ראיתי כי אבא נוהג לנענע בדיוק כפי שהרבי נענע. הוא היה מדייק במנהגים החשובים והמהותיים".

אנקדוטה מהשנה הראשונה לנישואיו, זכורה היטב לרעייתו: "באותן שנים לא היה מקובל ללכת במוצאי שבת

שממנו הבנתי שהוא שכח לפתע כיצד מתחיל השיר. החלטתי להתחיל בעצמי את הניגון. הרבי הסתכל עלי והיה ניכר עליו שהוא שבע רצון".

"הרבי שאל אותי: 'מי חיבר את הניגון?' ועניתי: 'הבחורים', הרבי נענע בראשו הק' לאות של קורת-רוח".

"הרב חיים גוטניק ז"ל, שנכח בסעודה, העיר: 'הרי הניגון הוא ישן - הניגון של 'דיינו' והרבי השיב: 'אבל המילים חדשות'".

"למחרת הלכו אנ"ש והתמימים ל'תהלוכה' כמדי שנה בחג השבועות. כשחזרו מה'תהלוכה', נעמדו ליד דלת חדרו הקדושה של הרבי ושרו את הניגון "כי אלוקים יושע ציון" בקול רם. באותה שעה יצא הרבי מחדרו ועודד את השירה בידו - דבר שבשנים ההן היה בגדר חידוש".

"גם בהתוועדות יום ב' דחג השבועות שרו את הניגון "כי אלוקים" והרבי עודד בחוזקה את השירה. במהלך 'כוס של ברכה' במוצאי חג השבועות, היו אנשים שבמקום אמירת 'לחיים' הרבי אמר להם בניגון "וזרע עבדיו ינחלוה..."

ר' שלום, למרות קירבתו הרבה לנשיא השישי ולנשיא השביעי של חב"ד באופן מיוחד, כמעט ולא סיפר ממה שראו עיניו בקודש פנימה, או בעניינים שמסביב, וזאת למרות שהיה בעל זכרון נפלא. הוא ידע סודות רבים והכיר מהלכים רבים שנטוו מאחורי הקלעים, והוא אחז באמנות השתיקה. "כשאני אלך מהעולם, ילכו איתי הרבה סודות" סח פעם.

דברים רבים שדיבר עמו הרבי, היה אצלו קודש קודשים, והם נשארו חתומים וגנוזים בקרבו. הוא עצמו היה מצטט אימרה מאדמו"ר הרי"צ, שישנם שלושה בעלי סוד: מי שאומרים לו לא לספר והוא אכן לא מספר, אבל אם מישהו ידבר, הוא יראה שהוא יודע. יש מי שהוא שומר סוד ולא רואים עליו שהוא יודע, ויש אחד שיעשה את עצמו שאף פעם לא שמע כזה דבר... ור' שלום היה בדרגה השלישית.

פרק שמיני - חריף ובקי

ר' שלום היה איש יודע ספר, ידען עצום ובעל הבנה. ידיעותיו הברוכות עמדו לו. היה לו ידע רחב במראי מקומות. "אבא היה הידען של בית הכנסת", מעיד בנו ר' אלתר דובער. "כשהיה צריך באמצע שיעור למצוא מראה מקום, הוא היה מצטט מיד מתוך זכרונו. הוא היה זוכר הכל מילדותו. זכורני שכשהיינו הולכים לבית כנסת כלשהו ושם היה מתקיים שיעור, הוא היה מתעניין היכן לומדים ומקשיב. לפעמים היה מתקן את מגיד השיעור בתוכן דבריו או בניסוח הדברים. פעמים רבות נשאל שאלות, והיה משיב ברוב תבונתו".

מספר בנו ר' אליעזר שלמה: באחת השנים הציע לו

מעיר לבעל התפילה בשאלה: "מי הם אותם 'אדיר ו'חזק' המשמיעים קול?" כשכוונתו היתה כמובן כי יש לומר בקדושה: "אז בקול רעש גדול אדיר וחזק, משמיעים קול" במיקום הנכון לפסיק שמשנה את משמעות המשפט כולו. כהנה וכהנה היו הארותיו המחכימות ששפכו נוגה ואור על פירוש המילות בתפילה בכוונת הפשט הפשוט כראוי".

"המושג להיות שלם, היינו תמים, היה בשביל ר' שלום משאת נפש פנימית, שאיפה וחתירה אל התכלית ללא כחל וללא שרק. ההקפדה על כל תג בהלכה", העיד עליו ידידו הרב אורי בן שחר ז"ל.

יחד עם היותו קפדן ודקדקן, היה בעל רגש רב. כשהיה ניגש לפני העמוד כשליח ציבור בתפילות ראש השנה ויום הכיפורים, היה לא פעם פורץ בבכי. תפילתו היתה בהכנעה וברגש רב. פעם אף סח כי לא כל אחד יכול להיות בעל תפילה, אך בעל תפילה צריך חוש לכך.

"תענוג היה לראותו מתפלל כיחיד, ועוד יותר לשמוע את תפילתו, את ההברה והדיוק עם כל הגישמאק שלו בכל מילה ומילה" מוסיף ומספר אחיינו ר' ישראל בוטמן "תפילותיו כשליח ציבור בימים הנוראים, היו ממיסות לב אבן. פעמים רבות תוך כדי התפילה היה נחנק מדמעות. היה בעל רגש מיוחד. בהפטרה של שבת רגילה כשהיה מתכבד במפטיר, היה יכול להיחנק מדמעותיו..."

כך גם בתשעה באב, במשך עשרות שנים נהג לומר קינות סמוך ונראה לשריד בית מקדשנו הכותל המערבי. בשנים האחרונות היה אומר את הקינות בבית הכנסת בשכונת 'נווה יעקב' בירושלים שם גרים בניו, כשהוא ממרר בבכי על גודל צער השכינה וגלות עם ישראל. "לאחר פטירתו", מספר בנו, "ניגשו אלי אברכים תושבי השכונה, ואמרו 'את הקינות של אבא שלך אי אפשר לשכוח'".

כזה היה ר' שלום, שילוב ייחודי ונפלא של תקיפות ורכות...

פרק תשיעי - דמות חסידית בת"א

עם היותו ייחודי באופיו, אינדודואליסט, הרי שהיה חלק בלתי נפרד מקהילת חב"ד בתל אביב, ומדמויות המופת שבה.

את תחילת דרכו בקהילה עשה כאברך צעיר, חתן לחותנו הרב שמריהו גורארי ז"ל, שהיה מה'פני' של הקהילה. קהילת חב"ד באותן שנים היתה המרכזית בישראל, ואיוו בה למשכן האריות שבחבורה החב"דית בארץ.

ר' שלום מבלי שנתכוון לכך, פילס את את דרכו כדמות שיש להביט בה ולהחשיב את דעתה. ידיעותיו המרובות, גאוניותו ותפיסתו, זכרונו המצויין, כמו גם העובדה, שזכה לשהות שנים ארוכות בצל הקדושה והחכמה ב-770, הביאו רבים להקשיב לדבריו.

עם הסירטוק השבתי וגם לא בימי חול המועד. כשהגיע מוצאי שבת הראשון, הוא לא הסיר את הסירטוק, כפי שכיום כולם נוהגים, אז היה זה חזיון נדיר. הרגשתי לא נעים מפני אחרים והפצתי בו שייך עם החליפה הקצרה, אך הוא שכבר ידע כי ב'בית רבי' מקפידים על כך, שמר על מנהג זה".

השאיפה להיות צמוד אל האמת, עד לפסיק התג, היתה חלק מאופיו. הוא הקפיד על תפילה מתוך הסידור, מילה במילה בהגייה נכונה ובהטעמה הראויה. כך גם בקריאת התורה, היה עומד ומקשיב בדחילו, מקשיב קשב רב למילים, לניקוד כמו גם לטעמים.

מספר אחיינו ר' ישראל בוטמן: "זכורני כשהיה מגיע לבית הכנסת ב'נחלת בנימין' בתל אביב, בדרך כלל ב'שבת מברכים' אחרי טבילה במקוה, ואחרי שהוא לפחות חצי מספר התהלים אמר בבית, ואז היה מתחיל את סדרת הביקורות על ה'בחור הזעזער' ועל השגיאות בהדפסה. בדברים האלה הוא ממש חי, הדברים הגיעו לידי כך שהעומד מן הצד היה יכול לחשוב ולטעות שמציאת השגיאות בסידורים, בחומשים ובספרי התהלים הם אצלו 'הובי'. אבל באמת, טעויות הדפוס היו מוציאות אותו מדעתו. השגיאות שהיה עושה ה'בעל קורא', היו יכולות לשבש לו את שלוות השבת. ה'דיוק' במילרע ובמלעיל היו 'אבן הבוחן' אצלו אם בעל התפלה ראוי הוא אם לאו".

"פעם נכנסתי לביטו ושאלתי אם מפריע לו הרעש שהילדים גורמים", סיפר אחד משכניו באשדוד שהכירו היטב, "והוא השיב בחביבות שכלל לא מפריע לו. אבל אני יודע שכן הפריע לו אם היו מדברים בתפילה או קוראים בתורה שלא כראוי..."

הוא אף נתן דוגמה אישית לילדיו, כאשר כל התפילה היה יושב ומתפלל מתוך סידור פתוח, ובקול ברור וצלול, עם הגייה נכונה ומדוייקת.

מוסיף ומספר הרב אברהם יעקב זילברשלג, שהתפלל עמו פעמים רבות בבית הכנסת של חסידי סדיגורה באשדוד:

"היה עומד על קוצו של יו"ד במנהג ובנוסח, מעורר במידת הצורך להקפיד על היגיו נכון של תפילה ושל קריאת התורה, והיה זה מחזה מעורר השתאות לראותו בעת קריאת התורה, עומד על מקומו ביראה ומאזין ברוב קשב לבל יפסיד אות.

ניתן לומר כי בעלי הקריאה שהספיקו להכירו וללמוד את שבט ביקורתו, החלו להכין את עצמם ביתר שימת לב כדי שלא להיחשף לתיקוניו המדוייקים, ואף כשכבר לא עמדו לו כוחותיו לעמוד על רגליו ונאלץ לשבת, אף אז היתה אזנו כרויה לכל תג ותג".

"בני החבורה בבית המדרש כבר הספיקו להכיר את הערותיו העמוקות היצוקות בחן קדומים, כגון שהיה

שני סוגים הם במנהלי גמ"ח - האחד אשר עושה מלאכתו, עונה למי שפונה ודואג ליישומם התקין של כללי הגמ"ח. ויש אשר מוסר נפשו בשביל הלויים, דואג להם ומסייע להם גם בפרטים בהם אין זה מתפקידו לסייע.

עוד בהיותו בחור צעיר הקים בשנת תש"ז ארגון בשם 'תמיכת אחים' ששלח חבילות מזון לאנ"ש והתמימים הפליטים ששהו באירופה אחרי המלחמה.

לפני שנים רבות, עוד בטעם החלו 'המבצעים' ובטרם הגיעו שלוחי הרבי לתל אביב, הוא ארגן לפני פורים משלוחי מנות, ולפני פסח משלוחי מצות, עבור ילדים ואנשים שבכורח הנסיבות אושפזו בבתי הרפואה בעיר. הוא יזם זאת, ודאג לתרום לעבודה הכבירה הזאת עוד נערים ונערות מאנ"ש בתל אביב שהיו מגיעים לביתו (או למשרדו ב'דובק') לסייע בהכנת החבילות וסדרן, הוא אף היה מארגן מכוניות ופעילים שיבצעו את המלאכה על הצד הטוב ביותר. זמן מה לאחר מכן, הרבי אמר כי הגיעה אליו שמועה שהלכו לבתי רפואה, ובעקבות זאת יצא במבצע דומה...

באופן זה אף ניהל את הגמ"ח שלו, בנפש חפצה ובלב שלם. הוא נתן את ההלוואות במאור פנים. פעמים רבות עזר לאנשים מעל ומעבר ליכולת הנתינה של הגמ"ח, ולעיתים גם היה מלווה כסף מכיסו הפרטי מבלי שהלווים ידעו על כך.

בערבים היה יושב וכותב מכתבים למי שצריך, עמל על ניסוח המכתב ומסמן באדום איפה שצריך כשהיה מסיים את המכתב, היה יורד לתיבת הדואר לשולחו. "שאלתי אותו מדוע אתה נחפז לרדת בשעה כה מאוחרת?" מספרת רעייתו, 'מה יקרה אם זה יהיה מחר בבוקר?' אך הוא היה משיב בפשטות: 'אנשים מחכים לתשובה ממני, הם זקוקים להלוואה', ומיד היה יורד לתיבת הדואר ומשלשל את טפסי ההלוואה במטרה שיגיעו ללווה מוקדם ככל האפשר...

הוא לא הסתפק בהון העצמי שעמד בגמ"ח לרשות הלווים, אלא היה מכתת רגליו בשמחות כדי להתרים את ציבור החסידים, חבריו וידידיו, עבור הגמ"ח. "ראיתו, לתדהמתו, קם באמצע שמחה (חתונה, בר-מצווה) שלו, ושל אחרים - מהשולחן שהסב לידו, ומתחיל 'להסתובב' ולעשות כסף לגמ"ח", סיפר ידידו הוותיק ר' נפתלי קראוס ז"ל. "ניגשתי אליו והרשיתי לעצמי לומר לו בתוקף ובשקט - שישב. זה לא לפי כבודך, כבוד התורה, כבוד החסידות, שתחזר על השולחנות כאחד השנוררים. שב בבקשה - הפצתי בו בתוקף".

"מה חשוב הכבוד", היה משיב בחיוך דק - "הגמ"ח צריך כסף. ובמקום שאין איש".

רעייתו לא חשה בנוח, בלשון המעטה, מ"מעמדו" החדש של בעלה, איסוף כספים בשמחות. אבל הוא הניח בצד את כל הגינונים 'אני צריך לעזור לאנשים', אמר ויצא לסיבוב נוסף.

הוא לא היה מרבה לדבר, שכן לא אהב להתבלט, אך כשפתח פיו, האירו דבריו באור יקרות. אנשים רבים היו נשארים בהתוועדות שלאחר התפילה ומקשיבים לדבריו בצמא עד שעה מאוחרת. "מעולם לא ידענו מתי יחזור מההתוועדות הביתה", מעידה רעייתו. "רק כשההתוועדות היתה מסתיימת, בכל שעה, או אז היה חוזר".

אמנם בהתוועדויות חש לפעמים בנוח לספר מזכרונותיו, אך הוא סלד מראיונות ומתיעוד הדברים. לא רק בשל היותו בעל סוד, אלא גם כי חשש שמא לא יצטוו אותו נכון, ומי כמוהו, שהיה דבוק לאמת על הקצה, סלד משיבושים ועיוותים אפשריים. בחוש הביקורת שלו היה מעיר על אנשים שסיפרו סיפורים שלא היו מדויקים לדעתו.

באחת השנים האחרונות אמר לבנו "אני כבר לא זוכר הרבה דברים, אבל מה שסיפרתי - זה היה בדיוק כך".

בשנים האחרונות לשהותו בקהילה בתל אביב, היתה דמותו לדמות מרכזית לצדו של ידידו ורעו הטוב, הגאון החסיד הרב משה אשכנזי ע"ה. שניהם היו אוהבים בלב ונפש, וידידותם האמיצה עמדה עשרות שנים.

סיפר הרב יוסף יצחק ווילשנסקי שי', כי באחת השנים הגיע לרבי ב'י' שבט. נוהג היה חותנו, הרב משה אשכנזי, לצאת בכל שנה בחודשי החורף לאירופה לצורך עסקיו, ולקראת יו"ד שבט היה מגיע לארה"ב כדי להיות בחצרות קדשנו. באותה שנה גם ר' שלום חסקינד הגיע ל-770, זה בא מתל אביב וזה מאירופה. כשנכנס ל-770, פגש לפתע ברעו ובידידו הטוב, ושניהם נפלו זה על צווארו של זה והתחבקו באהבת חסידים יוקדת. בדיוק נפתחה דלת המזכירות והמזכיר הרב בנימין קליין יצא החוצה וראה את המחזה המלבב. "הייתי בטוח שהם לא התראו שנים ארוכות" סיפר לאחר מכן. "זו ידידות אמיתי של חסידים שנפגשים אצל הרבי..."

פרק עשירי - "חסד ואמת נפגשו"

שתי תכונות נוגדות, לכאורה, התמזגו באישיותו של ר' שלום ע"ה, ובעצם ניגודיותן היוו מרקם של שלימות, יופי נאצל של איש חסיד, איש חסד.

מחד - היותו איש מסודר ודקדקן המקפיד על פרטים ולא מוותר על קוצו של יו"ד. כך כלפי אחרים, ובראש ובראשונה כלפי עצמו. מאידך - הוא היה איש חסד, איש של נתינה יוצאת מן הכלל, כאשר מסר את גופו, נפשו, הונו ואונו בשביל הזולת.

במשך ארבעים שנה ניהל קופת גמ"ח במטרה לעזור ולסייע לאנשים. את הגמ"ח "ירש" לאחר פטירתו של ר' בערל גנזבורג ז"ל שהיה בעל גמ"ח בתל אביב. לאחר שנפטר, מישהו הציע לו לקחת על עצמו, ור' שלום אכן עשה זאת.

במשך שנים רבות עסק גם בחלוקת 'קמחא דפסחא' למשפחות נזקקות. היו פעמים שיצא לאיסוף כספים יחד עם הרה"ח הרב משה אשכנזי ז"ל, רב הקהילה. לפני החגים היה אוסף כסף ומחלק למי שצריך. לפני חג הפסח היה מחלק 'מצה שמורה' ליהודים שונים בתל אביב.

לא פעם נודעו לו על משפחות נזקקות, ובדרכים שקטות היה מברר את חשבון הבנק שלהם ומכניס באנונימיות כסף לחשבון מבלי שאיש ידע מיהו נדיב הלב.

פרק אחד עשר -

"ויראו אנשי אשדוד כי-כן"

בשנים האחרונות עברו ר' שלום וזוגתו להתגורר באשדוד, קרוב לבת הצעירה. העזיבה את תל אביב - העיר בה התגוררו במשך כיוכל שנים - לא היתה קלה, אך דרישת השעה היתה כן.

מדרך עולם היה מבוגר שעוקר מעיר אחת לשניה, הריהו מתקשה להסתגל למקום החדש, לקהילה, לאורח החיים ולהווי. לא כן ר' שלום שעד מהרה נטמע בתוככי הקהילה החרדית באשדוד, עם היותו דמות מיוחדת.

השכונה בה התגורר מאופיינת בעיקר באברכים הנמנים על חצרות וחסידויות שונות. ר' שלום, מאריות שבחבורה החב"דית בתל אביב, לא התפעל ולא נבהל מהשינוי. אדרבא, הוא ידע כי זו הזדמנות לתת מהאוצרות הבלתי נדלים שלו לאותם פרחי חסידים, אברכים עבדקנים שוחרי חסידות. הוא ידע להעניק בטובו ממעיינות החסידות המפכים שכה היטיב לשחות בהם.

הם השיבו לו באהבה וברוב כבוד. את האפיזודה הבאה מתאר הרה"ח הרב אברהם יעקב זילברשלג, מחסידי סדיגורה המתגוררים באשדוד:

"ליל ראשון של פסח תשס"ב. ישובים היינו בבית המדרש חסידי סדיגורה באשדוד, כשרוב ציבור המתפללים הקבוע נעדר מהעיר לרגל החג, ואנו, מתי מעט, פחות ממנין אנשים, מיאשים מקיומו של מנין עקב השעה המאוחרת. השקיעה כבר הלכה והתקרבה, ואם לא די בכך, באופן נדיר ביותר לעונה זו של השנה, ירד גשם זלעפות ואיש לא נראה מהלך ברחוב בשעה מאוחרת זו. תשעת האנשים ששהו בתוככי בית המדרש ניסו להתחזק במאמר הבעש"ט הידוע כי כשיש תשעה יהיה גם עשירי, אולם אותו עשירי טרם נראה באופק".

"יצאתי לרגע החוצה, שוב, כדי לראות אולי בכל זאת עובר יהודי ברחוב שישלים לנו את המנין, ולמרבה הפתעת, מבעד למטרות העוז הבחנתי בהמשך הרחוב הבלתי-סלול, בדמות של יהודי בא בימים, ההולכת וקרבה מעדנות. שפפתי את

הוא לא הסתפק בכך, ומדי שנה היה מקדיש את שבת פרשת 'שקלים' לגביית כסף. הוא היה נוסע לכפר חב"ד, ובשלוש התפילות היה פוקד את שלושת בתי הכנסת, שם היה נושא דברים בחשיבות הגמ"ח והסיוע לו.

בעת ביקוריו אצל הרבי היה מתקשר אל כל החברים שלו מתקופת לימודו בישיבה, והתרים אותם למען הגמ"ח. בכל הזדמנות דאג לטיפוחו והגדלתו של הון הגמ"ח.

ר' שלום ניהל את הגמ"ח בדייקנות אופיינית, ברישום מופתי ובאופן מסודר. הוא היה רושם את התרומות והנדבות, כמו גם את ההלוואות וההחזרות. בסוף השנה היה תולה בבתי הכנסת את רשימת התרומות השנתית.

ר' שלום היה גם שולח דו"ח לרבי, והיה זוכה לקבל ברכות להצלחתו של הגמ"ח, שאכן הצליח במשך כל השנים לעמוד ביעדיו, ועוד יותר מכך...

"במהלך 'השבעה' אנשים רבים סיפרו כמה סייע להם לחתן ילדים, לקנות דירה, לבנות עסק או גם לנסוע לרבי. היו אנשים בכפר חב"ד שניסו להקים עסקים ונפלו, והוא שיקם אותם מבחינה כלכלית בנתנו להם הלוואות גדולות מהרגיל", מספרים הבנים. "פעמים היה יודע כי אנשים נמצאים באמת במצוקה והיה מעלים עין מאי-החזרת החוב. הוא פשוט לא היה מסוגל לבקש מהם, ומי שמכיר את דקדקנותו ויושרו הפנימי, יודע עד כמה זה היה קשה לו..."

באופן נדיר התבטא פעם ואמר "הלוואי והייתי עשיר והייתי יכול לסייע יותר למי שזקוק..."

על טבע מידותיו אלו, בהיותו איש חסד ונתינה - מחד, ואיש אמת ודקדקן מאידך, ראויים הם דבריו של ידידו רב-השנים הרב אורי בן שחר ז"ל שספד לו:

"אדם כמותו שהיה לו שיח ושיג עם הרבה אנשים מסוגים שונים, הן בעבודתו הפרטית והן בתור מנהל קופת גמ"ח מרכז חב"ד, אף אחד לא יוכל לומר כי הוא לא זכה לטיפול הוגן מצדו של ר' שלום. אדרבה, תמיד חיפש ר' שלום כיצד להטיב עם הזולת וכיצד אפשר לעזור לזולת מעל ומעבר למתחייב. הוא הדין לגבי מידת היושר שהיתה טבועה בנפשו של ר' שלום. היה זה מין יושר פנימי, שאי אפשר אחרת. היושר וההגינות דרו אצלו בכיפה אחת, עד כדי השלמה הדדית. וכל זה בהתאם לתכונת נפשו התמימה. להיות הגון כלפי כל אחד ואחד, אין זה מהדברים הקלים שכן אדם קרוב לעצמו, ואם מישהו לא בא לקראתו כפי שהוא דמיין לעצמו, הריהו רואה את עצמו מקופח, ומטבע הדברים יש לו גם תרעומת, אך כאשר היה משהו שקשור עם ר' שלום, לא היה אף אחד שטען כי נהגו איתו שלא כהוגן. מאחר שר' שלום מטבעו לא היה מסוגל לנהוג בחוסר הגינות".

עיני והתבטאתי כלפי חברי שבפנים כי אליהו הנביא בכבודו ובעצמו הקדים בואו בליל פסח הזה... נפנפתי לו בידי, והיהודי נשוא הפנים קרב ובא לבית מדרשנו, פשט את מעילו והצטרף לתפילת המנחה המאוחרת ללא אומר ודברים."

"לאחר תפילת מנחה ולפני תפילת החג, באנו בדברים עם האורח ושמענו מפיו כי חדש הוא בעיר וזה עתה נטע את משכנו ברובע. שמחנו לשמוע על כך ממנו והזמנו אותו להתפלל בקביעות בבית מדרשנו. חזות פניו החיצונית, אורחו ושיגו, הסגירו מיד את עובדת היותו נמנה על חסידי חב"ד, ושמחנו מאוד על העובדה שחסיד ותיק בעל צורה כמוהו הסכים להימנות בצורה קבועה עם באי בית מדרשנו, משום שחסידי בני הדור הקודם, הינם בכל זאת תופעה נדירה בעירנו הצעירה, יחסית."

"עם הזמן, הלך הקשר עם ר' שלום והעמיק. נוכחותו בינינו הוסיפה נופך לחברותנו, ובאי בית המדרש התענגו על קירבתו."

כשהיה הולך רגלית ברחובות השכונה, היו רבים מגיעים אליו ומבקשים את קרבתו. "הוא פרח פה והפריח שממה", מעידה רעייתו.

"אבא השתתף בשיעורים השונים שהיו בבתי הכנסת של בעלז או גור באשדוד, והיה מחכים אותם", מספר בנו ר' אלתר דובער. "במהלך השיעורים היה חוזר נקודות ורעיונות מתוך שיחות של הרבי, והמשתתפים היו נהנים לשמוע את דבריו. רבים מהם, כולל מגידי שיעורים, הגיעו לנחם בימי 'השבועה' והיו מספרים על תרומתו לשיעורים."

השכנים כיבדו אותו מאוד וידעו להעריך את רום ערכו. הקטנים שבהם קראו לו 'סבא'. כשהיה יוצא אל החצר כדי להתחמם בשמש, היה תמיד יוצא עם ספר לימוד בידו. פעמים רבות היו השכנים או מכרים נעצרים על ידו, והיו פותחים בשיחות מענייני חסידות והנהגה שהיו בליבאוויטש שכן ידעו כי ר' שלום הוא 'מעתיק שמועה' אמין ודייקן.

במשך כל השנים הקפיד על טבילה יומית במקוה טהרה. גם בשנותיו האחרונות, כשהדבר היה קשה עליו ביותר, לא ויתר על כך. גם כשהיה צריך סעד ותמיכה לאחר הניתוח שעבר ברגלו, היה יהודי שהגיע לקחתו ברכבו, והיה מסייע לו בכל הנדרש.

"לפני זמן מה, חש אבא שלא בטוב", מספר ר' אלתר דובער. "כבר היה לו קשה ללכת. באחד מימי שישי החורפיים, באתי לקחתו לירושלים, אך התעקש ללכת קודם למקוה. כשאמרתי לו שזו מלאכה קשה בעבורו לרדת אל המקוה, הגיב 'בשביל מקוה צריך מסירות נפש'..."

מספר אחיינו הרב נחום שניאורסאהן שיחי: "חרוט

בזכרוני, שכאשר עבר לפני כעשר שנים ניתוח מעקפים ובאו לקחתו לחדר הניתוח, אך כאשר הוא ז"ל, עדיין לא גמר את חוק לימודיו היומיים המסודרים לו לאחר תפילת שחרית, הרי שלא עזר שום דיבור, רך כקשה, כמו גם העובדה שהרופא המנתח מחכה בחדר הניתוח, "נאך א פערטל שעה" עוד רבע שעה, כאשר אסיים את חוק לימודי נלך לניתוח, ואכן כך היה."

"כמו כן בזקנותו, בסוף ימיו ממש, שהה למנוחה בשיקום והוא באפיסת כוחות מוחלטת ממש - הדבר הראשון שביירר, היה מה טיב ההכשר של המאכלים במקום. כאשר נתברר לו שאין זה ההכשר שהוא סומך עליו, לא הועילו כל טצדקי וכל ההשתדלויות לא נשאו פרי, הוא בשלו, לא טעם מהמאכלים שהוגשו ואשר לא סמך עליהם, וזאת כאמור באפיסת כוחות על סף התמוטטות, וכאשר כה נחוץ היה לו האוכל."

בשנה האחרונה לחייו, הסתלקו שניים מחבריו הוותיקים והטובים, הלא הם הרה"ח הרב ישראל צבי הבר ע"ה, והרה"ח הרב משה אשכנזי ע"ה. היכרותם היתה רבת שנים עוד מימי הקהילה החב"דית בתל אביב בהיותה בשיא תפארתה. הוא שמר עמם על קשרי ידידות גם לאחר שעבר להתגורר באשדוד הדרומית.

הרב ישראל צבי הבר, מזקני החסידים והאיש ששימש כשליח שנים ארוכות ברומניה, נפטר ביום ט"ו בכסלו תשס"ז. כיוון שמצבו הבריאותי לא היה קל באותם ימים, השתדלו בני ביתו להצניע את דבר הידיעה מאוזניו, אך בשלב מסוים נפלט הדבר והגיע לאוזניו. הוא קיבל את הידיעה בשתיקה והפנימה עמוק בלבבו.

חודש לאחר מכן, ביום שבת קודש כ"ג בטבת, נפטר הרב משה אשכנזי. השמועה פשטה במוצאי שבת, והגיעה גם לאוזניו. ר' שלום כמעט לא הגיב. שוב התגלתה מופנמותו, וכמעט שלא הסגיר את רגשותיו. שעה קלה לאחר מכן הגיעו לביתו כמה אברכים מקומיים כדי להתוועד עמו לכבוד כ"ד בטבת, יומא דהילולא של אדמו"ר הזקן בעל התניא, אך הוא לא היה מסוגל להתוועד. קשה היתה לו השעה...

כחודשיים לאחר מכן, הצטרף הוא לשני ידידיו הקודמים, וביום שני, 'שושן פורים' תשס"ז, השיב את נשמתו ליוצר הנשמות, והוא בשנת גבורות!

עם פטירתו של הר"ר שלום ע"ה, איבדה ליובאוויטש לא רק אדם כשר, אלא גם תלמיד חכם מובהק, שכן ר' שלום היה ידוע כבקי בתורה ובהלכה, וכמו כן ידיו היה רב לו בתורת החסידות, הדרכותיה ומנהגיה עד לפרט האחרון, וזאת עקב כשרונותיו הברוכים והזיכרון המופלא בהם ניחן.

מקום קבורתו נכרה בהר המנוחות בירושלים.

על מצבתו נכתב:

פ"נ
 איש אמת, ישר דרך
 ירא אלקים, בר אוריין
 החסיד התמים

ר' שלום ז"ל
ב"ר אלתר דובער ז"ל

חסינ
 מזקני חסידי ליובאוויטש
 מקושר בלב ונפש
 לרבותינו נשיאנו הקדושים
 זכה לשמש את הרבי הרי"צ
 ולקירובים מהרבי נשיא דורנו
 היה בעל תפלה ברגש ובדיוק רב
 ניהל במסירות ובנאמנות
 במשך ארבעים שנה
 קופת גמ"ח מרכז חב"ד ת"א

נלב"ע ביום פורים דמוקפין
ט"ו אדר ה'תשס"ז
ת.נ.צ.ב.ה.

בישיבה, אך במשך הזמן הייתי בן בית בביתם, כשבשבתות ובימים טובים סעדתי בביתם.

שלום היה המגיש לשולחנו של הרבי (הרי"צ), ובעזרתו נכנסתי לביתו של הרבי לפארבריינגען ביומא דפגרא. כמה פעמים שלא הצליח, ובכל זאת עליתי ועמדתי במדרגות הראשונות לפני דלת הכניסה, והרבי נשיא דורנו היה מגיע אל הדלת, בוחן את העומדים, ואחרי כמה רגעים פתח את הדלת ואנו נכנסנו במהרה, סגר את הדלת ונעלם.

בבית הכנסת אחרי התפילה בשבת וביו"ט, מצא ר' שלום משהו להתעניין ולדבר ולשאול. אחרי שהרבי נשיא דורנו גמר תפלתו, ר' שלום היה ניגש אליו ותמיד מקבל תשובה ברורה על שאלותיו. אינני זוכר פרטים אז, רק פרט קטן נשאר בזכרוני מאחת הפעמים ששאל: בקידוש ליל שבת בתחילת הברכה כתוב 'ורצה בנו' דגש בבית, והרי לפי דקדוק אין צריך דגש. והרבי נשיא דורנו ענה שהדגש הוא על פי קבלה.

משפחת חסיניד היתה משפחתי תחת החופה. הר"ר בערל והגב' חסיניד היו השושבינים והם הכינו בשבילנו שבע ברכות מפואר. כמובן שבתור זוג ביקרנו בביתם מדי פעם בפעם.

זכרונות ימי קדם

הרב שלום דובער גולדשמיד:

הרב שלום ע"ה היה איש הרוח, איש תורה, איש המסירות לכל אחד ואחת. איש חסד.

מכיר אני אותו קרוב לשבעים שנה, החל מקיץ תרצ"ח, בישיבה 'אחי תמימים' ואחר כך 'תומכי תמימים' בתל אביב. הוא היה צעיר ממני, ואף על פי כן, התיידדנו כשני אחים וחברים טובים. בשבתות ובימים טובים סעדתי בבית הוריו, ובזכותו נהייתי בביתם כבן בית ממש.

אמו וסבו - אב אמו - ר' אליעזר שלמה תומרקין ז"ל היו אנשים נפלאים (אביו ר' דוב חסיניד ע"ה כבר היה בארה"ב). בשהותי בביתם לא הרגשתי שאני נמצא אצל מישהו זר, הרגשתי כמו שאני נמצא בביתי.

שלום היה ילד נפלא, היתה לו תפיסה יוצאת מהכלל, זכרון להפליא והבנה עמוקה ומסודרת בלימודים. בשנת תרצ"ט נסע עם משפחתו לארה"ב. בבואי לארה"ב בכ"ב אלול תש"ז, הפגישה הראשונה בנמל, היתה כמובן עם שלום, חברי היקר מאז. מאז שהינו בישיבה ביחד. גם בארה"ב, בערבים הוא שהה בבית הוריו בעוד אני הייתי

שישי בלילה בהשתתפות אנשים מעטים. באותה תקופה דיבורו של הרבי הריי"צ לא היה כל כך ברור, והרב שמואל לויטין ע"ה חשש שמילות הרבי יאבדו, אז הוא ביקש משלום להיות ה'חוזר', לשמוע את השיחות ואחר כך לחזור עליהם. הוא ידע שהוא יכול לסמוך על הזכרון האדיר שלו.

בחורף 1948 הרבי הריי"צ שלח את אחי זלמן ואת מענדל בוימגרטן לאירופה בכדי לבקר שם את חסידי חב"ד שיצאו מרוסיה. מלכתחילה ר' שלום היה אמור להצטרף אליהם, אבל זה היה מסובך עם הניירות שהיו ברשותו, כך שבוימגרטן נשלח במקומו בעוד שלום נשלח לפורטוריקו מטעם 'מרכז שליחות'. מיד לאחר מכן נשלחתי אני מטעם 'המרכז' לשליחות לדלוור, לנוי ג'רזי ולפנסילבניה.

אותו קיץ התחילו השליחויות מטעם 'מרכז השליחות', ור' שלום זכה והיה אפוא אחד השלוחים הראשונים של 'המרכז'.

הרב שלום דובער בוטמן:

אכן שם מייוחד קנה לו גיסי ר' שלום במשך שנות חייו. הוא קנה לו שם מייוחד בהנהגתו, בישרותו, בלימודו, בחסידותו, בגאונותו, ביראת שמים שלו, במידת האמת שלו בהתקשרותו אל הרבי וכו'.

מקושר היה אל הרבי והרבי הקודם בכל נימי נפשו. הוא היה בין המקורבים ביותר אל הרבי הריי"צ נ"ע. ביותר עוד בחור צעיר השתתף עם אביו ז"ל בסעודות שבת של הרבי הריי"צ שבהן היו נוכחים רק שנים שלשה מזקני החסידים כמו ר' שמואל לויטין ז"ל. והרבה דיבורים ששמע בשלחנו הטהור של הרבי לא עלו אף פעם על דל שפתו לגלותם מכיוון שנאמרו בחשאי, ולא לפרסום.

אחרי יו"ד שבט תש"י היה בין קומץ קטן של בחורים שהתעסקו בהדפסת ובהפצת שיחותיו של הרבי בשם "ועד להפצת השיחות".

באחת הפעמים כשהקהל רקד בשמחה גדולה (שמיני עצרת או שמח"ת) אמר לו הרבי מתוך הריקוד שיחזיק בגארטל שלו!!

הוא היה בעל סוד שאין כדוגמתו.

בי"א בניסן (יום הולדתו של הרבי) בשנת תשי"ב הוא היה ב-770. כנראה שנכנס לחדרו של הרבי והרבי שאל אותו אם הוא נשאר ב-770, כחסיד נאמן הבין תוך שבריר שניה שיש לענות לרבי בחיוב. ואכן המשיך הרבי ואמר "מסתמא וועט זיין א מאמר" [= מן הסתם יהיה מאמר]. כלומר הרבי רמז לכך שהוא יאמר מאמר חסידות (ד"ה "אד-ני שפתי תפתח"). ר' שלום הלך אפוא הביתה ורמז לאביו שירד

בכל פעם ששלום בא מארץ ישראל לרבי, היינו נפגשים בשמחה רבה.

ואסיים דברים אלו כדי לברך את אשתו היקרה ובני הבית שיחיו, לחיים טובים ומאושרים, אשרי חלקכם. אשריך שזכית להיות אשתו של אישיות כזאת!

הרב ישראל גורדון:

הוא הגיע לגיל מצוות באמצע חודש אלול ת"ש, ואביו ר' בערל ע"ה סידר שסעודת בר המצווה תהיה ב-770, וזאת למרות שרבנו הריי"צ טרם העתיק דירתו (ממלון גרייסטאון) לשם עד שבוע לפני ראש השנה.

הוא היה מקורב לבית הרבי וזכה לסדר שם דברים שונים. לדוגמה: את הסוכה בקומה השנייה על המרפסת היוצאת מחדר היחידות, הוא היה מניח שם את הסכך. הוא גם סידר את הכסאות והשלחן כדי שיהיה נוח לרבי להיכנס, ועוד דברים ששלום לא גילה לנו.

בחודש כסלו תש"י התקיימה חתונת התמים היקר, החסיד והגאון ר' יחזקאל הכהן ז"ל דערען בפיטסבורג, עם בתו של המנהל הישיבה שם הרה"ח ר' שלום ז"ל פויזנר. החתן יחזקאל ז"ל היה גאון בתורה ובמדות טובות. הוא היה מתלמידי התמימים שלמדו ב'תומכי תמימים' באוטוואצק ובוורשא לפני המלחמה ומהם שנסעו לשאנחאי בארץ סין. לאחר המלחמה (בקיץ תש"י) הגיעו לארה"ב, ויחזקאל היה אחד מתלמידי הישיבה ב-770. כולנו ראינו שהוא גאון כפשוטו, בעל הסברה נפלא וסבלן. התלמידים התחילו להביא לפניו את שאלותיהם והוא היה עונה בסבר פנים יפות ומתוך ענווה, כיאות לחסיד.

כאשר הגיעו ימי חתונתו של ר' יחזקאל, התחיל ר' שלום לסדר נסיעה לפיטסבורג. היינו ששה תמימים שנסענו להשתתף בשמחת יחזקאל. שכרנו רכב לשלשה ימים ונסענו לפיטסבורג. כשהגענו סמוך לפיטסבורג, נודע לנו לפתע כי עלינו לשלם כמה דולרים בעד הכביש החדש. בכיסי הנוסעים לא היה די כסף, אך שלום בתושייתו פתח את פיו בדברי חכמה ותחינה ונכנסנו לפיטסבורג בשמחה.

שמחת החתונה היתה נלהבת, והיתה בבחינת קידוש שם שמים וקידוש שם ליובאוויטש.

הרב יהודה לייב פויזנר:

לר' שלום היתה מחשבה חריפה וזכרון לא רגיל. במשך כמה שנים ערך אדמו"ר הריי"צ התוועדות ביום

ממתקים, וופלים וכו', הוכנסו לשקיות קטנות, וכל עשרים או שלושים שקיות לתוך שקית גדולה. הוא היה המנצח על המלאכה עם הסדר והדייקנות שלו, מלווה עם להט החסידי למלא את רצונו של הרבי.

דייקנותו התבטאה גם בקריאה, בהברה, בניקוד וכו'. לאוזניו צרם אם מישו הזכיר פסוק או ציטט משהו שלא כפי שכתוב.

ר' שלום ע"ה היה ירא שמים בתכלית היה מדקדק במצוות קלה כבחמורה. לא הסכים להתקין שיניים תותבות מחשש בשר חלב, או חשש חמץ בפסח. היה מתקשה לאכול מצות בפסח, ועל כן, בשנים האחרונות היה מזמין מצות דקות במיוחד שאין קושי בפה ללעוס אותן.

כשהיה עטור בתפילין, היה מדבר רק בלשון הקודש.

כל יום היה אומר פרקי תהילים מתאים לשנותיהם של כל נכדיו שלו, לכל נכד ונכדה בנפרד. כלומר, פרק אחד חוזר עליו כמה פעמים לפי מספר הנכדים שבגיל הזה.

צנוע היה עד קצה האחרון הסתפק במועט שמח בחלקו והכל בפשטות באופיינית שלו בלי בליטות, בלי השמעת קול והכרזות שווא, מה שנקרא חסידות במיטבה - מיעוט דיבור יותר מחשבה ועוד יותר מעשה.

כשעבר להתגורר באשדוד, מצא שם את מה שאיוותה נפשו: שיעורים עם אברכים שהפיחו בו רוח חדשה, כולם אהבו העריכו והעריצו אותו כיאות לערכו הנעלה.

הרב אהרן מרדכי זילברשטרום:

מחותני הרה"ח ר' שלום חסקינד, זכה לשהות שעות רבות במחיצת כ"ק אדמו"ר הרי"צ וכ"ק הרבי נשיא דורנו, ואף זכה לשרתם ולשמם פעמים רבות. הוא זכה לראות דברים אצל הרבי עוד בהיותו יו"ר 'מרכז לעניני חינוך'. מן המעט שבמעט שסיפר לי, הכרתי שיש לו אוצר רוחני רב ממה שראה ושמע וספג. ביקשתי ממנו: ר' שלום, שב וכתוב! מי יידע כל זאת בעוד שלושים שנה?!

זכורני שפעם אחת הייתי בביתו בתל אביב רחוב בלפור 37, וגם אז ביקשתי אותו שוב ושוב, אך הוא התחמק ואמר בביטול 'עזוב'. לא הרפיתי ואמרתיו לו 'יש לך אחריות, אתה מזקני חב"ד, מקשיבים לך. תנצל את זה, הרי כל דבר שה' נותן חייבים לנצל!'

ר' שלום ע"ה היה יהודי דייקן, נזהר בקלה כבחמורה. המעשה הבא לימד אותי שיעור מאלף בהלכות קידוש ה':

פעם הזדמנתי לנסוע איתו לרבי באותה טיסה. כדרכם של רבים, הוא נטל עמו סכום כסף עבור צרכיו השונים בארה"ב.

ל-770, אבל לא אמר בפירוש מה ששמע מהרבי, כיוון שהבין שאין זה לפרסום.

כשהיה מגיע אל הרבי לביקור מאה"ק ת"ו, זכה להיות בין הקרואים לסעודות החג על שלחנו הטהור של הרבי.

באחת הפעמים במוצאי החג הראשון ותחילתו של יום השני של החג, לקח את כוס היין בידו. הרש"ג פנה אל הרבי ואמר 'הלא שלום צריך להבדיל עכשיו במקום לקדש'. על כך הגיב הרבי ואמר "שלום וויסט וואס ער טוט" [= שלום יודע מה הוא עושה].

באחת השנים, כשיום הכיפורים חל להיות בשבת, בשבת תשובה שלפניו, אחרי תפילת שמונה עשרה (של מוצאי שבת), נתעוררה השאלה אם צריכים להגיד חצי קדיש כיוון שערב יום הכיפורים הוא ג"כ חג שחל באותו שבוע. הרבי אמר שיש לשאול את שלום חסקינד איך היה אצל הרבי הקודם בקביעות כמו השנה...

לר' שלום ע"ה היה חוש מיוחד לעזור לזולת במתן בסתר, מבלי שירגיש בזה. כל שנה לפני חג הפסח היה עוסק באיסוף "קימחא דפיסחא", דבר שירש מחותננו ר' חיים שמריה גוראריה ז"ל. בחתונות היה מסובב בין השולחנות ומתרים את האורחים למתן בסתר.

עשרות בשנים ניהל את קופת הגמ"ח של בית הכנסת חב"ד בתל אביב. זה היה ה"בייבי" שלו. שעות על שעות ישב ועסק ברישומי הגמ"חים של כל אחד ואחד, וכן כל שקל ושקל שנכנס לקופת הגמ"ח, שכן מסודר ודייקן היה במידה שאין כמוהו. כל מה שעשה, היה בסדר מסודר ובדיוק מפליא.

הוא, בעצם, לא רק ניהל את הגמ"ח, אלא רוב רובו של הון הגמ"ח נאסף על ידו בעמל רב ובכחות מרובים. ואכן ראה פרי במעשיו, והודות לו היתה - וישנה גם עכשיו - האפשרות להעזר בגמ"ח לאלו שנצרכים לזה.

בנוסף לדיוקיו ברישומי הגמ"ח, היה גם נזהר בכסף של הגמ"ח שח"ו לא ייהנה ממנו באופן אישי. אם היו בכיסו כספים של הגמ"ח, הוא היה קושרם בגומיה עם פתק מסודר כמה וממי הוא קיבל את הכסף, וח"ו לא להשתמש בתור גמ"ח מאותו הכסף לצרכיו האישיים.

הדייקנות היתה בדם אצלו. גם קיפול הטלית והתפילין והנחתם במקומם המיוחד להם היה בדייקנות, על הסנטימטר.

זכורני איך היה מנהל את שני המבצעים השנתיים שהינו מסדרים מטעם בית הכנסת על פי פנייתו של הרבי. בפורים - משלוח מנות, ובחג הפסח - מצה לליל הסדר. בשני המקרים היו צריכים לסדר שקיות נפרדות כשבתוכן המשלוח מנות (או המצה), וכן דף שהיינו מדפיסים לקראת החג זה היה מבצע לוגיסטי שהשתתפו בו הילדים שלנו. הכל התנהל בסדר מופתי. כל מוצרי משלוח מנות, קופות של

המדינה, כזו זהירות מפני שקר או מפני חשש של חילול ה' שאולי יכול להתרחש...

כזה היה ר' שלום ע"ה, יהודי שאפשר 'לתפוס' אותו בפרטים הקטנים, בדברים שאחרים דשים בהם בעקביהם...

בשנים האחרונות התגורר באשדוד. כה שמחתי לשמוע כי שם - בניגוד למגוריו הקודמים בתל אביב - הסכים לדבר יותר ולשתף אחרים מזכרונו, מאשר ראה ושמע. גם אנשי חצרות אחרות, כגון חסידי גור ובעלז כיבדו אותו וקיבלו מפיו. אמנם חבל שלא סיפר יותר גם בשנים המוקדמות, אך מה שאשאיר אחריו, הרי זה בגדר ברכה גדולה...

כידוע, בכניסה לארה"ב מותר להכניס עד סכום מסויים, וכנראה שברשותו היה סכום יותר מן המותר. מחד - הוא הקפיד שלא יהיה גניבת מכס, ומאידך - גם לא רצה לשקר.

כשעתיים לפני הנחיתה בניו יורק, הוא ניגש אלי ושאל: "ר' מרדכי, אתה מביא איתך כסף?" השבתי שיש עמי רק מעט כסף. הוא המשיך: "יש לי קצת יותר מדי, ובשביל לעבור בגבול...". הסכמתי לא לפני שאמרתי כי איני סופר את הכסף וכי איני בדין 'שומר' מכל סוג שהוא, אפילו לא 'שומר חנם'. הוא נתן בידי חבילת שטרות בהסכימו לתנאי.

התפעלתי מאד. רשמית, הוא לא היה 'כלי קודש', רב או משפיע או דמות רוחנית כלשהי, אלא אדם שחי מיגיע כפיו מעולם המסחר. ובכל אופן, כזו זהירות על שמירת חוקי

איש החינוך והמעש

הרב החסיד ר' אברהם יעקב הרשקוביץ

קוים לדמותו של סבא של הכלה הרה"ח ר' אברהם יעקב ז"ל הרשקוביץ. שהתעסק שנים רבות בחינוך ילדי ישראל במסגרת ביה"ס של "הרשת" אהלי יוסף יצחק בהוראתו הישירה של הרבי. נלקט מזכרונות הסבא, חוברת בית משיח ודברי בני המשפחה

זכרונות ילדות

ביום הכיפורים, 'אחת בשנה' - יום הכיפורים תרפ"ט נולד להוריו ר' שמעון ושרה זלדה הרשקוביץ, בעיירה פאצ'נוב שבפולין. הייתה זו עיירה ממוצעת בגודלה, בה חיו כחמש מאות משפחות יהודיות בקהילה חמה, כמעט משפחתית. עוד שנים ארוכות ליוו אותו זכרונות מאותן שנים.

"סביבנו גרו המון רב של גויים ובמרכז העיירה היה רח"ל פסל עבודה זרה. כשיהודי היה עובר במקום, היה יורק בעודו נזהר שהגויים לא ירגישו בכך", כתב הרב הרשקוביץ בזכרונותיו.

באותן שנים, חוללו התנועות הציוניות שמות בקרב הצעירים היהודים בפולין. רבים נמשכו אחריהן, מה שגרם לבית המדרש להתרוקן מהבחורים שלמדו בו.

מצב זה היה יכול להימשך עוד זמן רב, אילולא אביו ולצדו מספר בחורים, קבצו את הצעירים תחת תנועת 'צעירי אגודת ישראל' שהייתה בת-השפעה בפולין. צעירים אלו השפיעו גם על המבוגרים, וכך הצליחו להחיות מחדש את רוח היהדות ולהחזיר עטרה ליושנה. קול התורה שב להישמע בבתי הכנסת ובתי המדרשות בפאצ'נוב. לימים הוקם בעיירה סניף של ישיבת 'תומכי תמימים'.

בפאצ'נוב היה בית הכנסת שבו התפללו בלבד. בסמוך

לבית הכנסת היה בית מדרש שבו גם התפללו וגם למדו. כמו כן היו שטיבלך של חסידים.

בזכרונותיו של הרב הרשקוביץ, הוא זוכר את אביו נאבק על פרנסתו "שהייתה ארעית, בעוד עיקר עיסוקו היה בעסקנות ציבורית להצלת היהדות".

סבתו, אם אביו, עסקה במכירת תוצרת חלב, חמאה, גבינה, לבן ושמנת. היא עצמה הייתה מכינה גבינות וחמאה, דופקת על החלב ומחבצת אותו עד שהיה הופך לחמאה.

יהודי העיר היו מתפרנסים בעיקר ממסחר זעיר. היו להם חנויות קטנות מהן התפרנסו אך בקושי. אביו עסק בתפירת כובעים שהיו נמכרים בעיקר לגויים. "זכורני שפעם אבא איחר לשלם את מס הכנסה, ואז הגיעו שוטרים להחרים את מכונת התפירה שהייתה נחשבת ליקרה" כתב הרב אברהם יעקב הרשקוביץ בזכרונותיו. "דודי הצעיר אלתר (אחיו של אבא) חטף במהירות את ראש המכונה והחביאו. אבא שלא היה לו לתת כסף לשוטרים, נתן להם כובעים חדשים בתמורה למס".

כשהגיע לגיל המתאים, נלקח הילד אברהם יעקב הרשקוביץ לחיידר של המלמד ר' אֶלְיָצִינְי. החיידר התקיים בביתו. המלמד לימדו לקרוא וכן הכין אותו "לחומש סעודה" בגיל חמש.

עולה ל'מפטיר' וקורא את ההפטר נאמנם נאמרה בקול שקט, אך נחרתה בנפשו שנים ארוכות. בימים הבאים נסע הרבי הריי"צ לוינה כדי להיפגש עם רופאים, קהל רב ליווה אותו לתחנת הרכבת, ור' שמעון הרשקוביץ בכללם. בעמדו על ליד חלון הקרון, הרים הרבי את ידיו הק' וברך את מלוויו.

ר' שמעון הרשקוביץ עצמו זכה להתברך אישית מהרבי, שיזכה לרוות נחת חסידי מצאצאיו.

המאמצים נשאו פרי, ובשנת תרצ"ו יצאה משפחת הרשקוביץ מפאצ'נוב לכיוון ארץ ישראל. "כל העיירה באה ללוות אותנו בנסיעתנו לארץ ישראל, ליוו אותנו עם בכיות" סיפר הרב אברהם יעקב בדפי זכרונותיו. "נסענו בעגלה עד סטומניץ הסמוכה לעיירתנו. כנראה שלחו את כל הכבודה באופן אחר. משם נסענו באוטובוס עד "בוסק". בבוסק הייתה תחנת רכבת. עלינו לרכבת ונסענו עד עיר המחוז קילץ, ומשם ברכבת גדולה יותר ומשוכללת עד עיר הבירה ורשה. שהינו בה כמה שבועות, כשאנו שוכרים דירה. אבא התרוצץ כדי לקבל את כל הניירות הדרושים להמשך הנסיעה.

"זכורני שאז ראיתי לראשונה ברז מים, והייתי משחק פותח וסוגר כי זה הפליא אותי מאד... כך גם נורת החשמל..."

לאחר שסודרו הניירות, משפחת הרשקוביץ עלתה לרכבת שהיו בה קרונות שינה, ונסעו ימים אחדים עד שהגיעו לעיר קוסטנצ'יה שברומניה - עיר הנמל שעל יד הים השחור. לחופיה של העיר עלו על האניה 'פולניה'. "עד כמה שאני זוכר, לא אכלנו ממטבח האוניה למרות שזה היה כשר".

לאחר מספר ימי הפלגה, עגנה האניה לחופי יפו, שם ירדו לסירות קטנות עמן הגיעו לחוף מבטחים. רק בשנים הבאות התברר כי המאמץ האדיר שהשקיעו, הציל את חיי המשפחה כולה מידי המרצחים ימ"ש.

בשנים הבאות התגוררה משפחת הרשקוביץ בראשון לציון, שהיה אז ישוב קטן ובו קומץ משפחות חרדיות שהכירו היטב זו את זו. למרות שעבד בעבודה קשה, ולמרות שלימים התאלמן מרעייתו, האב ר' שמעון השקיע רבות בשני ילדיו, והעניק להם את החינוך החרדי הטוב ביותר שהיה בעיר.

המעבר לחב"ד

באחד הימים הכיר ר' שמעון הרשקוביץ את הרב חיים שאול ברוק, מי שכיהן כמשפיע ומנהל הישיבה 'אחי תמימים' בתל אביב. למעשה, שתי המשפחות התגוררו בסמיכות זו לזו. עד מהרה הוקסם ר' שמעון מדמותו של המשפיע. בלילות שבת היה ר' שמעון מגיע לשיעורים בביתו של המשפיע. שיעורים אלו הותירו בו חותם חזק.

סעות התחלת לימוד החומש היתה נערכת בנוכחות קהל רב והייתה נחשבת לחשובה הרבה יותר מסעות בר מצוה. "כשהתחילו להניח תפילין היו מביאים בקבוק ועוגה לבית הכנסת, אבל 'חומש סעודה' היה נערך בפרסום רב כשכל המשפחה והקרובים הגיעו. הילד היה עומד על רגליו ואומר דרשה על הפסוק הראשון של חומש ויקרא. גם אני אמרתי דרשה, וזוכרני שהיה קהל גדול מאד".

כך חלפו השנים בתלמוד תורה, לימודים מבוקר ועד שעות אחר הצהריים המאוחרות. בחודשי החורף היה נאלץ לחזור עם למְטִיךְ בידו (מסגרת זכוכית ובתוכו נר דלוק). נר זה האיר את הדרך בשלג.

"בעיירתנו הרגשנו היטב את ה'גלות'" סיפר הרב הרשקוביץ. "פחדנו מכל שייגן, אפילו בבית מרקחת היו צריכים להוריד את הכובע. כל הילדים היו צריכים ללמוד מגיל שבע בבית הספר הכללי הגויי בלי כובע, ובעזרת ה' בגלל נסיעתנו לארץ ישראל, ניצלתי מזה".

"זוכרני שבאחד מלילות החורף כשחזרתי מהחידר היתה לי הפתעה - פלח תפוז שהגיע מארץ ישראל... זה היה יקר המציאות".

"עוד זכרון רחוק, מעורפל, יש לי מהסבא ר' הרשל בידלובסקי. הוא היה גבוה וחסון עם זקן לבן ארוך. אני זוכר שכאשר חשבו שהוא נפטר ל"ע, זה היה בבית, הדליקו נרות על הרצפה. פתאום הוא התעורר ושאל 'מה זה?!'... מיד מיהרו לכבות את הנרות".

הנסיעה לארץ הקודש

השאיפה בבית משפחת הרשקוביץ הייתה לעלות לארץ ישראל, הרחק מהאנטישמיות הפולנית המוכרת. הנושא הפך לשיחת היום בבית, עד שאברהם יעקב הילד, בכל פעם שהיה מגיע בברכת המזון לקטע של "ולירושלים", היה שואל "מתי כבר נהיה בירושלים?"

היה זה בשנת תרצ"ה כאשר אביו החל לממש את ההכנות לנסיעה. הוא נסע לעיר הבירה ורשה כדי לנסות להשיג "סרפיקט". באותם ימים היה זה קשה להשגה. במשך חודש ימים הסתובב בעיר, לן לילות רבים ליד דלתות משרדי 'מרכז אגודת ישראל' בורשה עד שהצליח סוף סוף להשיג את הסרפיקט המיוחל בתור רב.

כיוון שלא היה לאביו כסף בכיסו, והשהות בורשה הייתה יקרה, הוא היה נכנס לשיבת 'תומכי תמימים' שם למדו בחורים מהעיירה פאצ'נוב. ר' שמעון היה לן בישיבה ואף נהנה להתחמם מכוס תה. את יתר צרכיו קנה לעצמו במשך כל תקופת שהותו בורשה.

בימים אלה זכה ר' שמעון לראות את אדמו"ר הריי"צ מספר פעמים. באחת השבתות אף זכה לראות את הרבי

בהמשך הזמן הקיבוץ לא החזיק מעמד כלכלית וחברי הקיבוץ נאלצו לעזוב, ור' אברהם יעקב ומשפחתו עברו לדור בראשון לציון.

ושם החל לעסוק בחינוך ובהוראה בבית ספר מקומי, ובשעות הערב היה מוסר שיעור בקרב חיילי הצבא בנביאים ודינים, והרבי עודדו במכתבו אליו: "כן נהיית ממה שכתב שנותן שיעור בערב בצבא בנביאים ודינים ובודאי משתדל שהדינים יהיו בהלכות הצריכות בחיי היום יומים". הוא מילא את תפקידו בחינוך וההוראה במסירות עד שנת תשט"ז.

באותן שנים הוקמה 'רשת אהלי יוסף יצחק' שהקימה בתי ספר חב"דיים ברחבי הארץ. היה זה שלוש שנים לאחר הקמת ה'רשת', כאשר הרב הרשקוביץ פגש את ידידו מהישיבה ר' איצ'קה גנזבורג שהיה חבר הנהלת ה'רשת'. זה האחרון הפציר בידידו להגיע לבית הספר של ה'רשת' ולעסוק בחינוך. באותה תקופה סבלו בתי הספר של ה'רשת' ממחסור במורים.

הרב הרשקוביץ נענה לאתגר ונתן הסכמתו לכך ללמד בביה"ס של ה'רשת'. בשלב זה שאל את הרבי שהיות בבית הספר הקודם לוחצים עליו להשאר אצלם האם לחזור לבית הספר בו עבד בו עד כניסתו ל'רשת'. תשובתו של הרבי הפתיעה אותו: היות והוא כבר הסכים לעבוד ב'רשת' ואף נתן הסכמתו בכתב, הרי שכל שאלה בנידון עליו לשאול לידידו ר' יצחק גנזבורג, וכך יעשה...

מאז החינוך - ולימים הניהול החל משנת תשי"ט בהוראה ישירה של הרבי בכותבו **"מוכשר הוא לכך"** - בבתי הספר של ה'רשת' הפך לציר חייו המרכזי. הוא לא עשה צעד מבלי לשאול את הרבי. בתום כל שנת לימודים היה שואל את הרבי האם להמשיך בניהול בית הספר גם בשנת הלימודים הבאה, והרבי היה עונה לו להמשיך, ומרעיף עליו שפע ברכות להמשיך הלאה.

במכתב הרבי משנת תשי"ט: **"במה שכתב אודות להמשיך בתור מנהל = לפלא מה שכותב שיש רגש דאגה אצלו, שהרי זכות הרבים מסייעת, ורבותינו שישארו שמסרו נפשם על החינוך שעל טהרת הקדש, בודאי מעוררים ר"ר על הצלחת מנהל ביה"ס הנקרא על שם כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל, ובודאי יתמסר לתפקידו הכי נעלה וקדוש כאמור - ותהי' ההצלחה בריבוי".** או מכתב משנת תש"כ: **"לשאלתו אודות עבודתו בקדש לשנת לימודים הבע"ל הרי ראה הסיוע מלמעלה בעבודתו בקדש נהול ביה"ס**

בעקבות זאת, כשבנו אברהם יעקב גדל מעט, שלח אותו ללמוד בישיבה החב"דית בתל אביב. חבריו הטובים בישיבה היו ר' איצ'קה גנזבורג, ר' אורי בן שחר, ר' שמעון יעקובוביץ ועוד רבים וטובים שהשפיעו עליו מתורת חב"ד כמו גם מהלוחות החסידיים. מאז אותה תקופה, ר' אברהם יעקב הרשקוביץ וחסידות חב"ד הפכו לחלק בלתי נפרד.

לימים סנט הרב ברוך בידידו ואמר לו: האם אתה חושב שהתה ששתית בעבר בישיבה החב"דית בורשה הייתה ללא תשלום? זה ששלחת את בנך לישיבת 'אחי תמימים', זה התשלום הטוב ביותר...

בשדה החינוך החב"די - "מוכשר הוא לכך"

בחודש אדר שני תשי"א בא ר' אברהם יעקב בקשרי הנישואין עם מרת טובה יפה לבית סוכצ'בסקי מלודז-תל אביב. לקראת נישואיו קיבל מכתב ברכה מהרבי שזה אך קיבל באופן רשמי את הנשיאות. מכתב ברכה זה היה המכתב הראשון מתוך מאות מכתבי קודש שזכה לקבל במהלך השנים.

לאחר חתונתו השתלב בקיבוץ החרדי 'נתיבה' שהיה שייך לתנועת פא"י. ר' אברהם יעקב מונה למזכיר הקיבוץ, כאשר בד בבד התעסק במסירת שיעורי תורה לחברי הקיבוץ. בכל מקום אליו הגיע, הטביע את חותמו; כך בקיבוץ וכך גם כששהה במילואים בצבא, גם שם הקים שיעורי תורה זמניים.

הרבי עודדם להישאר בקיבוץ בתור מזכיר הקיבוץ שזה גם משרה של פרנסה וגם משרת שמירה על חברי הקיבוץ בכותבו **"לשמור על טהרת הקודש בחיים היום יומיים בישוב והחזקת היהדות והפצת התורה והמצוה באופן המתאים, שזה הצינור לקבלת ברכותיו הוא"**.

בהמשך הזמן ר' אברהם יעקב עזב את משרתו בתור מזכיר וגזבר הקיבוץ, והרבי ממשיך לעודדם שישארו בקיבוץ בכותבו: **"שבעתי רצון לקרוא במכ' שנשאר לגור בו, אבל עתה צריך להשתדל לנצל זמן היותו בשם שיהי' ניכר זה בפעולות טובות בהרמת קרן התורה וקרן היהדות. ואם גם**

עזב את תפקידו בתור מזכיר וגזבר, אך שאינו כותב הטעם למה, אבל בכ"א אפשר לו למצוא הדרכים להשפיע בכיוון הנ"ל".

דרשת - עד עתה, ובודאי כן יהי גם בעתיד באופן דמוסיף והולך, ובאתעדל"ת אתעדל"ע המשכת האור מלמעלה".

בשלב מסוים קיבל הרב הרשקוביץ לידי את ניהול בית הספר בזרנוגה, מעברת עולים (כיום שכונת 'קרית משה' ברחובות). בתפקיד זה כיהן עד שנת תשכ"ג, אז עבר לניהול בית הספר בשכונת רסקו בלוד, אותו ניהל עשרות שנים.

בתפקידו הניהולי, שילב תקיפות ונועם גם יחד. הוא ידע לדרוש מצוות המורים להיות צמודים לכללים, אך עם זאת שילב את החוש החסידי שלו כדי לנווט את בית הספר באופן המתאים.

כך למשל, אחד

המחנכים הוותיקים שעבד בבית הספר, הרב שמעיה שי' טסלר, לא נמנה על אנ"ש. שנה אחת הוצע לר' שמעיה לעזוב את תפקידו כמחנך ולנהל בית ספר אחר. התפקיד קרן, אך ר' שמעיה היסס. הוא הגיע להתייעץ עם הרב הרשקוביץ ולשמוע את חוות דעתו.

"מדוע שלא תציג את שאלתך בפני הרבי?" תמה הרב הרשקוביץ בפניו.

הרב טסלר עשה כן, אך לא זכה לקבל תשובה. גם

בפעמים הבאות שכתב, לא קיבל מענה. "אם כן, סע לרבי, היכנס ליחידות' ותשאל אותו ישירות", יעץ שוב הרב הרשקוביץ.

ואכן, הרב טסלר יחד עם עוד כמה מורים נסעו לרבי. הסיפורים ששמע על הרבי במשך השנים, השפיעו עליו עמוקות. כשנכנס ליחידות', הורה לו

הרבי להמשיך בעבודתו 'במוסד של כ"ק מו"ח אדמו"ר' ובירכו.

למרות הפיתוי בתפקיד ניהולי, הרב טסלר שמע בקול הרבי והמשיך לעבוד בבית הספר החב"די בלוד. זמן קצר לאחר חזרתו מהרבי, נסגר פתאום המוסד שהוצע לו לנהל. כאן ראה בחוש כי כשמקשיבים לרבי, לא מפסידים. עוד שנים רבות המשיך לעבוד בבית הספר החב"די עד יציאתו לפנסיה.

בפעם אחרת הגיעה אליו לראיון נערה שסיימה סמינר וחיפשה מקום ללמד בו. היה זה בחודש אלול, ימים אחדים לפני פתיחת הלימודים. אותה בחורה העזה והתנתה תנאי 'מוזר': אם היא תתקבל לעבודה, יש לאשר לה נסיעה לרבי לתשרי הקרוב... למרות שהיה בכך חוסר נוחות, ואף העזה כלשהי מצד

המועמדת שטרם החלה את עבודתה וכבר מציבה תנאים, הרב הרשקוביץ שידע כמה חשובה הנסיעה לרבי, הסכים לתנאי ללא היסוס...

הוא עצמו התמסר לתלמידיו ללא הרף. במשך שנים היה נוסע בבוקר יום הפורים לבית הספר כדי לקרוא את המגילה לילדי בית הספר והוריהם, ואף היה מחלק להם משלוחי מנות שנארזו בביתו בעזרת ילדיו, זאת למרות שהיה זה יום חופשה רשמי.

בכל מוצאי שבת היה יושב וכותב לרבי דו"ח מפורט ממה שאירע בבית הספר באותו שבוע מבלי להחסיר פרט. אפילו אם ילד היה נפצע, או ילד שהתקשה בלימודיו, הוא היה מזכיר את שמו ומבקש ברכה עבורו... כמו כן היה מדווח לרבי על המתוכנן לשבוע הקרוב.

לפני כל טיול היה כותב לרבי על תכנית הטיול ומבקש את ברכתו הקדושה להצלחת הטיול. כשהיו חוזרים, היה מעדכן את הרבי שהכול עבר בשלום.

יורק במסגרת שליחות ציבורית, הגיע לרבי. הלה נכח בעת תפילות מנחה וערבית. לאחר תפילת ערבית הורה הרבי שיקראו לו לגן עדן התחתון.

כשהלה נכנס, שוחח עמו הרבי עבור העניין לשמו הגיע לנוי יורק. לפתע שאלו "ומה שלום בתך?" הלה נדהם. עוד לפני יציאתו מהארץ ביקשו שישראל את הרבי בעניין משפחתי, אך הוא לא רצה להטריח את הרבי בשאלות אישיות. והנה הרבי מעצמו שואל בנידון. הוא סיפר לרבי שמציעים לבתו את הרב אברהם יעקב הרשקוביץ. כאן החל הרבי לשבח אותו שהוא איש חינוך וירא שמים, והירבה עליו תהילות ותשבחות.

בין השאר ציין שיש לו שני ילדים טרם חתונתם, האחד כאן [ב-770] והאחד באה"ק...

לקראת שנת תש"נ, בסיום עבודתו ב"רשת", עבר להתגורר בירושלים, לא לפני שקיבל את הסכמתו וברכתו של הרבי בכתבו "ועל לירושלים". הוא קבע את משכנו בבית הכנסת חב"ד שבשכונת מטרסדורף, שם מסר שיעורי תורה, והתחבב על בני הקהילה כמו גם על בני הקהילה הליטאית הסמוכה, שם היה מתפלל בימי החול. כמו בכל מקום, גם שם הותיר חותם עמוק בקרב כל מכריו.

חברו הטוב הרה"ח ר' איטשה גנזבורג ביקשו להתעסק באיסוף שמות ותמונות של תלמידי תומכי תמימים לדורותיהם החיים באה"ק עבור הספר ימי התמימים שבעריכתו, ועסק בזה בהצלחה רבה.

גם בירושלים המשיך במבצע תפילין בבית רפואה הדסה מידי שבוע באופן קבוע והשתתף בכל פעולות אנ"ש, והיה נוסע מפעם לפעם לכותל המערבי ולמירון לשפוך תפילה ותחינה בעד משפחתו וצאצאיו שיחיו ובעד עם ישראל ותמיד ציפה לגאולה השלימה בקרוב. ל"ג בעומר היה יום מיוחד אצלו, נהג לנסוע מידי שנה למירון ביום זה, והיה רוקד כל הלילה ומחלק

לא בכדי בית הספר חב"ד רסקו היה אחד מבתי הספר המוצלחים ביותר בלוד, ומאות תלמידים התדפקו על דלתותיו.

בשל התרחבות בית הספר, נאלצו המנהלים לחפש אחר מבנה חדש. לימים הנהלת ה'רשת' שמה עינה על מבנה חדש שהקימה העירייה, אך זו סירבה להעניקו לחב"ד. באחד הימים הגיע למקום ר' זושא וילימובסקי הפרטיזן, אף הוא מהנהלת ה'רשת' ובדרכו האופיינית הקיף את הבנין כמה פעמים. בסיום ההקפות הכריז בקול נחרץ ש'כעת הבנין שייך לרבי'!... ואכן, מאז הבנין היה ברשות חב"ד שנים ארוכות...

עבודת החינוך וההשפעה הייתה טבועה בדמו. גם כשיצא לגמלאות המשיך בהרצת תורה בפני מבוגרים. תחילה מסר שיעורים בכולל 'תפארת זקנים' בתל אביב ולאחר מכן בשכונת גילה בירושלים.

לבני ברק ועד "ועל ירושלים"

בשנת תשכ"ג, לאור הוראת הרבי, עברה משפחת הרשקוביץ לגור בבני ברק, שם השתלב בקהילת חב"ד שהחלה להתפתח באותם הימים. הרב הרשקוביץ היה מהדמויות החסידיות של בית הכנסת ברחוב רש"י. היה בקשר קרוב עם הרב יעקב לנדא אב"ד דבני ברק, ופעל מטעמו בענין שמירת השבת בחוצות העיר בהיותו נמנה על 'משמרת השבת' שהוקמה על ידי הרב לנדא.

יחד עם ידידו לקהילה, הרב משה גרינברג, התייצב מדי יום שישי, במשך שנים רבות בדוכן התפילין במרכז פתח תקווה. בחורף ובקיץ, גשמים ושרב, לא מנעו ממנו מלהתייצב על משמרתו כחייל נאמן ומסור.

בשנת תשמ"ג נפטרה זוגתו ע"ה בדמי ימיה. כמה שנים לאחר מכן הוצעה לו הצעת שידוכין. אבי הכלה שהגיע באותה תקופה לנוי

משקה בשופי ומתוך שמחה.

רפואה. נלקח לבית עולמו בערב שבת לאחר חצות היום - ג' אדר א' תש"פ, ובו ביום נטמן בחלקת חב"ד בהר הזיתים.

הותיר אחריו את זוגתו מרת שרה שתחיל שהתמסרה אליו כל השנים ודאגה לבריאותו, ודור ישרים יבורך, חסידים עוסקים בצרכי ציבור, בשדה החינוך ובשליחות, הולכים בדרכו דרך ישראל סבא, לנחת רוח של הרבי.

נפל למשכב בימים הספורים בטרם פטירתו, וגם אז מחשבתו היתה צלולה ובהירה, והוא התבטא שכתוב בספרים שכל זמן שבניו נמצאים מסביבו הנשמה מסרבת לעזוב הגוף, ואכן באופן פלאי אכן היה כך, שבעת פטירתו לא נכח אף אחד מבניו למרות שהיו עימו יום ולילה בבית

על מצבתו נכתב:

פ"נ

הרה"ח הרה"ח איש ירא אלוקים

ר' אברהם יעקב ז"ל

בן הרה"ח ר' שמעון ז"ל

הרשקוביץ

חסיד ומקושר

לכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

עסק בחינוך ילדי ישראל

ב"רשת אהלי יוסף יצחק"

ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר

נשיא דורנו

עבד את ה' בחיות ובשמחה

איש חסד, האיר פנים לכל אדם

הקים דור ישרים יבורך

נלב"ע בשם טוב ובשיבה טובה

ערב ש"ק פרשת תרומה

לאחר חצות היום

ונטמן בפניא דמעלי שבתא

שלישי לחודש אדר ה'תש"פ

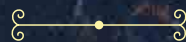
ת'נ'צ'ב'ה'

לזכות

החתן והכלה
הרה"ת ר' שניאור זלמן ודבורה שיחיו
קוביטשעק

לרגל יום נישואיהם
ביום שני ו' חשוון תשפ"ג

שיזכו להקים בית נאמן וחסידים בישראל
לנח"ר הרבי, ושיקויימו בהם כל ברכות ה'
בגשמיות וברוחניות גם יחד
מתוך אושר ועושר תמיד כל הימים

ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' יוסף וזוגתו מיכלא שיחיו קוביטשעק
הרה"ת ר' מאיר יחיאל וזוגתו דיצה שיחיו הרשקוביץ

ולזכות זקניהם

מרת רות תחל' קוביטשעק
מרת מרישא תחל' חסקינד
מרת שרה תחל' הרשקוביץ
מרת לאה תחל' לייזר